

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ANUL IX, Nr. 9—10

SEPTEMBRIE—OCTOMBRIE, 1964

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

ANUL IX, Nr. 9—10

SEPTEMBRIE—OCTOMBRIE, 1964

Redacția și Administrația: ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ — SIBIU

MITROPOLIA ARDEALULUI

REVISTA OFICIALĂ A ARHIEPISCOPIEI SIBIULUI
ȘI A EPISCOPIILOR CLUJULUI ȘI ORADIEI

APARE CU BINECUVÎNTAREA ȘI SUB ÎNDRUMAREA
ÎNALȚ PEA SFINȚIEI SALE

D. D. NICOLAE COLAN

Arhiepiscop și Mitropolit

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:

Arhiepiscopia Ortodoxă Română Sibiu, strada 1 Mai nr. 24

Secretar de redacție: Pr. prof. dr. GRIGORIE MARCU

CUPRINSUL:

Pag.

SP. C.: Despre uniformitatea cultului Bisericii Ortodoxe Române . . . 595—605

STUDII

Teologie exegetică

Pr. Prof. Dr. NICOLAE NEAGA: Însemnări pe marginea descoperirilor
de la Marea Moartă. 606—613

Teologie istorică

Pr. Conf. Dr. ALEXANDRU MOISIU: Arta bizantină 614—622

Teologie sistematică

Pr. Dr. TEODOR BODOGAE: Rolul credinței în opera de mîntuire. (Con-
siderații teologice la 20 de ani de la moartea Patriarhului Serghie) 623—654

Teologie practică

Pr. Prof. Dr. SPIRIDON CÂNDEA: Taina Sf. Maslu 655—662

ÎNDRUMĂRI OMILETICE

Pr. Prof. D. BELU: „Om plăcut lui Dumnezeu“ (predică) 663—666

Prot. Dr. SIMION RADU: Pomenind pe Cuvioasa Maica noastră
Paraschiva (predică) 666—669

Pr. IOAN TURCU: Meditație pentru preoți 669—672

URME DIN TRECUT

Prof. VICTOR BRĂTULESCU: Hagi Constantin Pop din Sibiu păstră-
torul unor odoare de la Tismana 673—675

Pr. Dr. IULIU AL. IȘA: Gheorghe Ucenescu — un vrednic cîntăreț
bisericesc 675—677

TEOLOGI ORTODOCȘI

T. BODOGAE: Profesorul Vasile Ioanidis 678

RECENZII

M. PĂCURARIU: Cultura moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare,
— culegere de studii îngrijită de M. Berza 679—680

(Continuare în p. III a copertei)

Pr. Prof. D. BELU: <i>George I. Mantaridis, Activitatea didactică a lui Origen</i>	Pag. 680—682
Prof. Dr. IORGU D. IVAN: <i>Învățământul medical și farmaceutic din București, — cu un cuvânt înainte de Acad. Prof. Dr. Th. Burghel</i>	682—685

VIAȚA BISERICESCĂ

ASISTENT: <i>Biserica parohială din Sibiu-Iosefin. (Cu prilejul zugrăvirii și binecuvântării ei)</i>	686—689
— <i>Binecuvântarea bisericii din Stremț</i>	689—690
— <i>Binecuvântarea bisericii din parohia Ohaba (prot. Sebeș)</i>	690—691
V. COMAN și GH. PAPUC: <i>Tirnosirea bisericii din Araci</i>	691—694
Prot. IOAN VLAD: <i>Conferințele preoțești de orientare din septembrie 1964 în Arhiepiscopia Sibiului</i>	695—697
GR. MARCU: <i>Deschiderea noului an școlar 1964—65 la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu</i>	697—702
M. BASARAB: <i>Deschiderea cursurilor la Școala de cântăreți bisericești și Seminarul Teologic din Cluj</i>	702—705
N. M.: <i>Solemnitatea decorării unor slujitori ai cultelor</i>	705—709
— <i>La Săliște</i>	709—710
— <i>Vizită bisericească la Sibiu</i>	710—714
I. ZĂGREANU: <i>O manifestare ecumenistă la Cluj</i>	714—715
RED.: <i>La Institutul Teologic Protestant din Cluj</i>	715—717
— <i>Sărbătorirea Eminenței Sale Episcopului evanghelic-luteran Dr. Friedrich Müller</i>	717—723
M. ȘESAN: <i>Pentru pacea lumii</i>	723—725
— <i>Conferința Bisericilor europene Nyborg IV</i>	725—727

INSEMNĂRI

RED., GR. M., D. CĂLUGĂR, CH. PISTRUI, M. ȘESAN, și A. ILIEȘ-ȚIPOIA: <i>Chipul României de azi oglindit în „Expoziția realizărilor economiei naționale a R. P. Romîne”. — Profesorul C. I. Parhon nonagenar. — Dezvoltarea învățământului superior în țara noastră. — „Lumea e una”. — Prețuirea științei românești peste hotare. — Descoperiri arheologice la Corint. — Replică .. biblică. — Populația lumii. — Pe urmele etruscilor. — Vizita împăratului Haile Selassie I al Etiopiei în țara noastră. — Biserica ortodoxă din Cipru. — 400 de ani de la tipărirea primei cărți rusești. — Sf. Leontie episcop de Rostov. — Încăunarea noului mitropolit ortodox al Cehoslovaciei. — Un însuflețit cercetător. — Studiile de Bizantinologie. — Despre Karl Barth. — Athosul — păstrător al tradițiilor cirilometodiene. — Colaborarea ecumenistă a creștinilor. — Documente inedite din Cancelaria moldovenească. — Cîteva cunoștințe de folos obșteșc</i>	728—747
--	---------

DESPRE UNIFORMITATEA CULTULUI BISERICII ORTODOXE ROMÎNE

I. P. Cuv. Sa Arhimandritul Teofil S. Niculescu, într-o scrisoare adresată semnatarului acestor rânduri, își exprimă nedumerirea cu privire la lipsa de uniformitate în săvârșirea dumnezeieștilor slujbe și pune o serie întreagă de întrebări referitoare la anumite probleme ale cultului creștin ortodox. În cele ce urmează, încercăm să dăm, la început, unele lămuriri de ordin principial, necesare pentru clarificarea nedumeririlor, și apoi răspunsuri concrete la întrebările puse.

Este adevărat că există unele deosebiri de amănunte referitoare la săvârșirea slujbelor religioase în bisericile ortodoxe din cuprinsul Patriarhiei Ortodoxe Române. Asemenea deosebiri există uneori nu numai de la o regiune la alta, de la o episcopie la alta, dar există chiar și în cuprinsul aceleiași episcopii și în cuprinsul aceluiași protopopiat. De unde provin asemenea deosebiri?

a) — Biserica Ortodoxă, în general, n-a fixat niciodată pînă în cele mai mici și mai neînsemnate amănunte întreagă rînduiala slujbelor dumnezeiești. Nu s-a precizat niciodată amănunțit cum trebuie îndeplinită fiecare formă, fiecare act, fiecare mișcare, fiecare gest în cadrul cultului divin creștin. Biserica Ortodoxă a fost preocupată în permanență de stabilirea principiilor mari și hotărîtoare în privința păstrării credinței adevărate, de precizarea și apărarea adevărilor fundamentale ale religiei creștine, de răspîndirea învățăturilor genuine ale creștinismului și de respectarea liniilor mari ale cultului creștin ortodox. Biserica Ortodoxă a lăsat totdeauna o anumită libertate individuală de gîndire și acțiune atît clericilor cît și credincioșilor în ceea ce privește amănuntele vieții religioase și în special amănuntele referitoare la anumite forme ale cultului creștin. Din această lipsă de precizare a tuturor amănuntelor au apărut

în chip firesc anumite deosebiri în săvârșirea slujbelor religioase.

b) — Imposibilitatea întrunirii unui Sinod ecumenic în intervalul de timp de aproape douăsprezece secole, de la ultimul Sinod ecumenic și pînă astăzi, este o altă pricină a existenței acestor deosebiri. Între altele, rostul Sinodului ecumenic este și acela de a curma abaterile, de a frîna abuzurile și de a îndruma Biserica pe calea cea bună a înțelegerii, a unității și chiar a uniformității cultului religios.

Desigur, în curs de 12 veacuri au apărut pe firmamentul vieții creștine, deci inclusiv și pe acela al cultului ortodox, multe elemente noi. De altfel, e cît se poate de natural ca popoare care au trăit și trăiesc nu numai în regiuni, dar și în continente diferite, în împrejurări istorice și în condiții politice, sociale, economice și culturale cu totul deosebite, să ajungă și în ceea ce privește manifestările vieții religioase la anumite forme deosebite. Deci nu trebuie să ne mirăm că unele mici deosebiri au ajuns să pătrundă și să afecteze uneori și cultul Bisericii Ortodoxe. Ceea ce trebuie să ne impresioneze și este într-adevăr vrednic de admirat este faptul că după o despărțire forțată de 12 veacuri, după o totală lipsă de comuniune, preotul ortodox din adîncul Africei poate săvîrși fără nici o greșală și în limba lui liturgică Sf. Liturghie sau alte slujbe ortodoxe împreună cu preotul ortodox din Asia sau din Europa. Unitatea și păstrarea în linii mari a acestei uniformități ortodoxe trebuie să ne impresioneze în primul rînd și nu existența micilor deosebiri.

c) — Datorită vitregiei vremurilor, clerul și credincioșii Bisericii Ortodoxe Romîne au fost în cursul veacurilor trecute despărțiți și supuși mai multor stăpîniri străine. Aceste stăpîniri, ca să-și asigure dominația și exploatarea, au luptat din toate puterile pentru a sparge unitatea sufletească a romînilor, pentru a-i învrăjbi și a-i dezbină chiar și pe plan religios, ca în felul acesta să-i slăbească și să-i robească continuu. Uniatismul din Ardeal n-a fost nimic altceva decît o consecință a acestei lupte, purtată împotriva unității spirituale și materiale a romînilor de pretutindeni. Deci este cît se poate de natural ca datorită acestor împrejurări și condiții de viață diferite să existe astăzi între clerul și credincioșii ortodocși ai diferitelor provincii romînești oarecare deosebiri și o anumită lipsă de uniformitate și în ceea ce privește săvîrșirea slujbelor religioase.

Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian și toți membrii Sf. Sinod depun acum toate stăruințele posibile spre a face să dispară asemenea deosebiri și a aduce pe toți credincioșii ortodocși

din cuprinsul Patriarhiei Ortodoxe Române la unitate și uniformitate în ceea ce privește celebrarea dumnezeieștilor slujbe.

d) — Unele din deosebirile existente sînt uneori și o consecință a faptului că slujitorii sfintelor slujbe nu respectă integral nici dispozițiile și îndrumările tipiconale existente cu privire la modul săvîrșirii acestor slujbe. Mulți dintre slujitorii acestor slujbe procedează arbitrar, după bunul lor plac, după cum socotesc ei că e bine, frumos și corect. E natural ca pe urma unor asemenea atitudini să apară nenumărate deosebiri chiar de la o parohie la alta, deosebiri care sînt într-adevăr su-părătoare.

Și mai regretabile sînt cazurile cînd asemenea nerespectări a regulilor existente se petrec chiar în bisericile din centrele eparhiale, unde celebrarea dumnezeieștilor slujbe ar trebui să fie totdeauna un adevărat model de corectitudine, de uniformitate, de frumusețe și respectare a îndrumărilor liturgice și tipiconale oficiale, model pe care preoții din parohiile rurale să-l imite întru toate.

Și acum, după aceste lămuriri de ordin principal, să trecem la arătarea întrebărilor puse și la darea răspunsurilor cerute.

1. — De cîte ori se ocolește biserica la sfințire, odată sau de trei ori?

Intr-adevăr, cărțile care descriu ceremonialul sfințirii bisericilor nu sînt totdeauna de acord în această privință. Unele dintre ele indică o întreită ocolire, altele o singură ocolire. Se știe că pe plan religios orice întreită lucrare este un simbol și în același timp o cinstire a Sfintei Treimi. Deci întreita ocolire a bisericii care se sfințește se face întru cinstirea și preamărirea Sfintei Treimi.

Cînd se face o singură ocolire a bisericii, pentru sfințirea ei, această ocolire simbolizează *u n i t a t e a* lui Dumnezeu, adică un singur Dumnezeu întreit în fețe. Deci și această unică ocolire se face tot întru cinstirea și preamărirea lui Dumnezeu. Prin urmare, din punct de vedere teologic nu se face nici un fel de greșală dacă biserica este ocolită de trei ori sau o singură dată. Numărul ocolirilor nu afectează cu nimic ființa cultului și nici nu micșorează cu nimic bogăția și puterea revărsării harului dumnezeiesc asupra locașului care se sfințește. Datorită

acestei concepții și acestei juste interpretări, în cărțile noastre de cult s-a lăsat libertatea ca proiestosul să hotărască cu privire la aceste amănunte neînsemnate, în funcție de împrejurări și de necesități practice. De aceea, în cărțile noastre de cult, în cadrul „povăturilor” sau al „îndrumărilor” care se dau, întâlnim adeseori următoarea formulă: „Cum va vrea cel mai mare”, adică proiestosul hotărăște și dispune cum trebuie săvârșită slujba religioasă în cazurile speciale. La sfințirea bisericilor, ca și în alte multe împrejurări, proiestosul este de obicei episcopul. Deci episcopul, care are întreagă răspunderea, are și dreptul și puterea de a hotărî asupra modului de săvârșire a slujbei respective. Prin asemenea hotărîri speciale se operează de obicei o prescurtare a slujbei dumnezeiești, prescurtare cerută de împrejurări. Prescurtarea aceasta afectează însă numai părțile neesențiale, în timp ce elementele esențiale ale cultului divin sînt menținute și îndeplinite integral, deci cultul divin nu este cu nimic alterat în ființa lui. În concluzie, spunem că sfințirea bisericii se îndeplinește real și integral și cu toată puterea ei fie că se fac trei ocoliri, fie că se face o singură ocolire.

Este lucru știut că una dintre caracteristicile esențiale ale secolului nostru este viteza, este graba cu care se caută să se rezolve toate problemele vieții. Pentru călătorii b. o. nu mai ajung astăzi trenurile, nici chiar în cazurile că se numesc ele accelerate, exprese, etc., nu mai ajung autoturismele și nici chiar avioanele obișnuite. Lumea de astăzi, cu dezvoltarea tehnicii moderne, vrea elicoptere personale, vrea avioane turboreactoare, avioane supersonice, avioane pentru o călătorie cît mai rapidă. În astfel de situații nu trebuie să ne mirăm dacă lumea contemporană, grăbită cum este, dorește și o slujbă religioasă mai scurtă, mai concentrată. Lumea de astăzi nu mai are răbdarea și adeseori nici posibilitatea de a sta uneori ceasuri întregi la desfășurarea slujbelor religioase tradiționale. Psihologia omului modern, răbdarea lui, posibilitățile lui, timpul liber de care dispune, sînt cu totul altele decît în trecut. Biserica, liturghisitorii, duhovnicii și păstorii de suflete sînt datori să țină seamă de aceste realități noi ale vieții moderne și să le satisfacă în limita posibilităților.

2. — *Ce inscripție se pune pe tăblița de pe Sf. Cruce deasupra răstignirii Domnului: I.N.I.I., I.N.R.I. sau I.N.B.I.? La fel și în alte locuri unde este pictată Sf. Cruce?*

Inițialele I.N.I.I. însemnează Iisus Nazarineanul Împăratul Iudeilor. Inițialele I.N.R.I. însemnează Iisus Nazarineanul Regele Iudeilor, iar inițialele I.N.B.I. însemnează Iisus Nazarineanul Bazileul (δ βασιλεύς, adică în grecește regele Iudeilor).

Intr-adevăr, în unele traduceri ale Testamentului Nou în limba română avem textul „Iisus Nazarineanul Împăratul Iudeilor”, în timp ce în altele avem textul „Iisus Nazarineanul Regele Iudeilor”. Din punct de vedere religios n-are nici un fel de importanță și nici o semnificație faptul că Iisus Hristos este numit uneori „împărat” și alteori „rege” al iudeilor.

Cînd s-a născut Iisus Hristos, Palestina era o provincie anexată imperiului roman. Împărat al Palestinei era August, împăratul întregului imperiu roman. Rege al Palestinei era Irod Idumeul. El era tributar Romei și sub suzeranitatea romanilor.

Din punct de vedere religios, numirea de „împărat” sau „rege” dată lui Iisus Hristos n-are nici o semnificație politică, ci una pur religioasă: aceea de conducător, de îndrumător și izbăvitor pe plan religios-moral al credincioșilor creștini. În consecință, inițialele amintite exprimă toate pe plan religios același lucru și nu trebuie să se facă caz de asemenea amănunte, care n-au nici un fel de importanță din punct de vedere al mîntuirii sufletelor.

3. — *Unde trebuie oficiată Taina Sf. Botez, în biserică sau la casa preotului?*

Cărțile de cult ortodoxe lămuresc cu precizie această problemă cînd spun la începutul rînduiei Botezului următoarele: „*Cel ce vrea să se facă oglașenic (catehumen), de va fi bărbat să vie la biserică, iar de va fi prunc mic să-l aducă cei care vor să-i fie nași, și să stea cu dînsul înaintea ușilor bisericii...*” etc. Deci este cît se poate de clar că Taina Sf. Botez trebuie săvîrșită la biserică și nu la casa preotului și nici la casele credincioșilor. Biserica este și rămîne locul cel mai propriu pentru săvîrșirea tuturor slujbelor dumnezeiești și deci și pentru săvîrșirea Sfințelor Taine.

Există însă uneori motive care fac imposibilă aducerea la biserică a celui ce urmează să fie botezat, ca de ex. în cazuri de boală, etc. În asemenea cazuri pentru ca bolnavul să nu moară nebotezat sau să rămînă neîncreștinat, se admite pogorămîntul ca botezul să se facă fie la casa preotului, fie la casele credincioșilor. În asemenea cazuri, preotul hotărăște — în înțelegere

cu nașii și cu părinții copilului — timpul și locul unde urmează să fie săvârșită Taina Sf. Botez,

Cartea „Învățătura de credință creștină ortodoxă” spune: „Botezul se săvârșește în pridvorul sau pronaosul bisericii. Canoanele opresc săvârșirea Botezului nu numai în case, ci chiar în paraclisele din casele particulare.¹ Numai în cazuri cu totul rare și de mare nevoie, frig grozav, pericol de moarte pentru prunc, etc. se îngăduie săvârșirea Botezului în case”.²

4. — *Cum trebuie săvârșit Botezul, prin afundare, turnare, sau stropire?*

Și la această întrebare răspund cât se poate de lămurit cărțile de cult ortodox, aghiazmatarele, molitvelnicele și euhologiile, când spun: „Și după ce îl unge cu untdelemn peste tot trupul, îl ia preotul în mâini, și ținându-l drept, căutînd spre răsărit, îl botează, afundîndu-l de trei ori, zicînd la întîia afundare”:

„Botează-se robul lui Dumnezeu (cutare) în numele Tatălui, Amin. La a doua afundare: Și al Fiului, Amin. Iar la a treia afundare: Și al Sfîntului Duh, Amin. Acum și pururea și în vecii vecilor, Amin.”³ Deci este clar că Botezul trebuie făcut, după învățătura și practica ortodoxă, prin afundare și nu prin turnare sau stropire. Adevărul acesta îl exprimă și cartea „Învățătura de credință creștină ortodoxă” prin cuvintele: „A treia și cea mai de seamă parte a slujbei Botezului, este însăși săvârșirea Botezului, adică *întreita afundare* a pruncului de către preot, în apa sfințită din cristelniță, cu cuvintele: „Botează-se...”⁴ Această întreită afundare la botez închipuiește, după Epistola către Romani, cap. 6, înmormîntarea de trei zile a Mîntuitorului și învierea Lui.

Prin afundare a botezat Biserica primară și această practică este susținută de către toți Sf. Părinți, de către Sinoadele ecumenice, Sinoadele locale și întreaga Biserică Ortodoxă. Sf. Vasile cel Mare spune în această privință următoarele: „Taina cea mare a Botezului se săvârșește prin trei cufundări și tot atîtea invocări, ca să fie închipuită și moartea, iar cei botezați să-și lumineze sufletele prin cunoașterea celor predate despre Dumnezeu”.⁵

1. Învățătura de credință creștină ortodoxă. București, 1952, p. 285. Canon. 59, Sinod. VI ecum. și Can. 31 al aceluiași Sinod.

2. Idem, ibidem.

3. A se vedea Aghiazmatar. București, 1914, p. 30.

4. Învățătura de credință creștină ortodoxă, p. 289.

5. Sf. Vasile cel Mare, Despre Duhul Sfînt 15.

La rîndul ei, însași numirea de botez sau baie (βάπτισμα, λουτρόν) arată că Taina Sf. Botez trebuie făcută prin afundare.

Botezul făcut prin turnare sau stropire este o inovație a Bisericii romano-catolice din sec. XIV. Sub influența romano-catolică, prin intermediul unor preoți din trecut, uniți cu Roma, au căzut în greșala aceasta și unii preoți ortodocși din Ardeal, făcînd și ei Botezul prin turnare sau stropire, Biserica Ortodoxă respinge însă această practică greșită. Cu toată învățătura aceasta clară și categorică, Biserica Ortodoxă a arătat și arată și în prezent o condescendență față de Botezul care alterează, cei drept, întreita afundare și se săvîrșește prin vărsare sau stropire, dar practică invocarea Sfintei Treimi.⁶ Condescendența aceasta constă în recunoașterea acestui Botez.

5. — *De ce nu se împărtășesc pruncii după botez și apoi copiii pînă la o anumită vîrstă?*

Biserica Ortodoxă a învățat totdeauna și învață și astăzi că toți credincioșii, deci inclusiv și pruncii, trebuie împărtășiți. Această învățătură se bazează pe cuvintele Mîntuitorului: „*De nu veți minca trupul Fiului omului și nu veți bea sîngele Lui, nu veți avea viață întru voi*” (Ioan 6, 53). Potrivit acestor cuvinte, dobîndirea fericirii veșnice este condiționată de împărtășirea tuturor, deci și a copiilor, cu Sfintele Taine. Taina Sf. Euharistiei este, prin urmare, indispensabilă mîntuirii.

Avînd în vedere această învățătură, Biserica primară a împărtășit imediat după Botez pe prunci. Practica aceasta poate fi identificată chiar și în timpul Apostolilor. Ea este însă atestată în mod clar și categoric de către Sf. Ciprian.⁷ Sfînta Tradiție mărturisește la fel, arătîndu-ne că Biserica a acordat totdeauna pruncilor Sf. Euharistie îndată după taina Sf. Botez.

Biserica apuseană, fiind foarte înclinată spre înnoiri și reforme, a început din secolul XII să oprească pe prunci de la împărtășire. Motivele acestei opreliști sînt, după învățătura acestei Biserici, pe de-o parte, neputința pruncilor, din cauza vîrstei, de a se pregăti pentru împărtășirea cu vrednicie cu Sf. Euharistie, iar pe de altă parte neputința lor de a deosebi trupul și sîngele Mîntuitorului de cealaltă hrană, adică de a-și da seama de importanța acestei împărtășiri. Învățătura aceasta, sau mai bine zis inovația aceasta romano-catolică, este lipsită de orice temei.

6. Hristu Andrusos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, trd. rom. Sibiu, 1930, p. 354.

7. Ciprian, *Testim.* III, 25 și *De lapsis* 25.

Așa precum lipsa credinței, necesară pentru Botez și Mirungere, nu dă dreptul nimănui să excludă sau să amâne pe prunci de la aceste taine, tot astfel nu trebuie excluși copiii de la hrana de viață făcătoare a Sf. Euharistiei din lipsa unei pregătiri pozitive sau din neputința lor de a face deosebirea necesară între hrana obișnuită și împărtășirea cu Sf. Euharistie.

Practica romano-catolică, de neîmpărtășire a pruncilor îndată după Botez, a fost adoptată și de către Biserica unită din Ardeal. Datorită acestei influențe, mulți dintre preoții foști greco-catolici, reveniți astăzi în sânul Bisericii Ortodoxe, au rămas la practica lor greșită din trecut și fie din neștiință, fie din rea credință nu împărtășesc nici astăzi, imediat după Botez, pe copii. Această practică este o greșală mare, o abatere gravă de la învățătura cea dreaptă și corectă a Bisericii lui Iisus Hristos. Prin Botez și Mirungere pruncii sînt curățiți de orice păcat și prin urmare ei sînt acum perfect pregătiți pentru a fi împărtășii cu Sf. Euharistie. Deci prima condiție invocată de Biserica apuseană pentru neîmpărtășirea pruncilor cade cu totul, iar a doua condiție rămîne fără valabilitate în cazul de față. Este ușor de înțeles că între posibilitatea ca pruncii botezați și neîmpărtășii niciodată să moară în intervalul de timp dintre Botez și împlinirea vârstei de șapte ani, și în acest caz ei pot să fie în situația de a nu dobîndi fericirea vieții de veci, și între aceea ca ei să fie împărtășii imediat după Botez, fără să aibă încă conștiința necesară despre valoarea și importanța Sf. Euharistiei, este desigur de preferat cazul din urmă. Datorită acestui fapt Biserica Ortodoxă a susținut întotdeauna și susține și în prezent necesitatea împărtășirii pruncilor imediat după săvîrșirea Sf. Botez.

Biserica Ortodoxă Romînă a învățat totdeauna, învață și în prezent și pretinde cu severitate ca preoții să împărtășească necondiționat și imediat după Botez pe copii. Iată ce spun în privința aceasta cărțile noastre de cult, cît și cele de liturgică și îndrumare creștinească:

*„Și îndată după Botez să-l împărtășești cu Sfintele Taine. Căci întîmplîndu-se a se săvîrși din viață neîmpărtășit, greșești de moarte”.*⁸ Sau „Copiii de curînd botezați, care, deși n-au capacitatea morală, după datina străveche a Bisericii se cuminecă după Botez”.⁹

8. Aghiazmatar, op. cit., p. 37.

9. Dr. Vasile Mitrofanovici și Dr. Teodor Tarnavski, Liturgica Bisericii Dreptcredincioase Răsăritene, 1909, p. 697. (Cf. Const. apost. Cartea VIII, cap. 13).

La întrebarea: cum se termină slujba Botezului și a Ungerii cu Sfântul Mir, cartea, „Învățătura de credință creștină ortodoxă” spune: „Se termină cu o scurtă ectenie întreită pentru prunc și pentru naș, după care se face otpustul. Preotul împărtășește apoi pe prunc cu Sfintele Taine în fața ușilor împărătești.

Astfel, după ce pruncul s-a curățit de păcatul strămoșesc prin Botez, și după ce, apoi, a dobândit pecetea darului Duhului Sfânt, primește Sfânta Împărtășanie, căci aceasta este sfârșitul și coroana Tainelor; prin ea, noul creștin se unește desăvârșit cu Hristos, devenind astfel mădular deplin și adevărat al Bisericii creștine”.¹⁰

După toate cele spuse pînă acum credem că nu mai rămîne nici un fel de îndoială asupra faptului că pruncii trebuie împărtășiți necondiționat imediat după taina Sf. Botez și că preoții care neglijează să facă această împărtășire își încarcă conștiința cu o grea și mare răspundere în fața lui Dumnezeu.

După această primă împărtășire, făcută imediat după săvîrșirea Sf. Botez, copiii nu se mai împărtășesc pînă la vîrsta de șase-șapte ani. Nu se mai împărtășesc în cazurile în care părinții sau alte rudeni ale copiilor nu cer ca ei să fie împărtășiți. Atunci, însă, cînd părinții cer o asemenea împărtășire, nu există nici un motiv canonic și nici o opreliște ca ei să fie împărtășiți. În practică, Biserica a socotit însă și socotește că în această epocă copiii nu au încă destul de clară ideea despre bine și rău, despre virtute și păcat, despre drepturi și îndatoriri, etc. De aceea, odată împărtășiți, ei sînt lăsați pînă ating vîrsta în care conștiința se trezește și ei încep să facă distincție între bine și rău, între dreptate și nedreptate, etc. Conștiința aceasta începe să mijească la vîrsta de șase-șapte ani. Datorită acestui fapt Biserica învață că începînd de la această vîrstă, preotul să se ocupe de mărturisirea și împărtășirea lor.

6. Am observat că în unele biserici, după împărtășirea fiecărui credincios se spală lingurița într-un pahar cu apă, ținut de paracliser și apoi se varsă apa în spălătorul unde se varsă și altă apă întrebuințată. După ce practică se face aceasta și unde se prevede?

Practica spălării linguriței după împărtășirea fiecărui credincios nu este prevăzută nici unde în „povățuirile” și „îndru-

10. Învățătura de credință creștină ortodoxă, p. 292.

mărire" cărților noastre de cult. Deși această practică nu este prevăzută, o găsim totuși cât se poate de bună și potrivită.

Credincioșii Bisericii Ortodoxe se împărtășesc, după cum se știe, sub ambele forme deodată, adică atât cu trupul cât și cu sîngele Mîntuitorului, Deci este indispensabilă utilizarea linguriței pentru împărtășirea lor. Cînd numărul credincioșilor care se împărtășesc este mai mare, ei urmează, în ordine, unul după altul și primesc de la preot Sf. Împărtășanie. Împărtășirea tuturor din același potir și cu aceeași linguriță este practică veche moștenită din moși-strămoși. Desigur există mulți care spun că de atîtea secole credincioșii s-au împărtășit la fel și cu toate acestea nu se cunoaște să se fi îmbolnăvit cineva din cauza împărtășirii lor cu aceeași linguriță. De ce atunci este nevoie de o schimbare, de o modificare a acestei practici străvechi?

Sîntem de aceeași părere că nimeni nu s-a îmbolnăvit niciodată din pricina împărtășirii lor cu aceeași linguriță, deși acest lucru nu se poate cunoaște cu precizie. Socotim, însă, că au existat totdeauna și există și astăzi sute și mii de credincioși care au încercat și încearcă o senzație neplăcută atunci cînd urmează să fie împărtășiiți cu aceeași linguriță cu care a fost împărtășit cu cîteva clipe mai înainte înaintașul său. Orice ar spune cineva, este un sentiment neplăcut să introduci în gură aceeași linguriță pe care au introdu-so atîția înaintea ta, fără ca ea să fi fost spălată.

La fel este neplăcut și chiar neigienic ca lingurița cu care a fost împărtășit credinciosul să fie introdusă, din gura lui, direct în Sf. Potir, pentru a se lua din nou pîrticele de Agneț și vinul prefăcut în sîngele Domnului, spre a fi împărtășit credinciosul care urmează.

De ce să nu se încerce să se înlătore acest sentiment, această senzație neplăcută, și fiecare credincios să fie împărtășit cu linguriță curată? De ce să nu se evite ca lingurița odată întrebuințată să fie introdusă în Sf. Potir înainte ca ea să fi fost spălată în apă curată și ștearsă cu un șervet curat?

Pentru evitarea oricăror neplăceri, socotim că este corect, că este plăcut, igienic și ușor de aplicat următorul procedeu: Preotul să aibă la biserică în permanentă mai multe lingurițe, precum și cîteva vase, cîteva căni pentru apă. Cînd numărul credincioșilor ce urmează să fie împărtășiiți este mai mare, preotul utilizează 3—4 lingurițe pentru împărtășirea lor. Fie-

care linguriță utilizată odată, preotul o introduce în vasul cu apă curată, pe care îl ține în apropierea preotului paracliserul bisericii, sau un alt credincios. Omul care ține vasul cu apă clătește lingurița în apă, o scoate și o dă altui credincios, care o șterge pe șervetul curat și apoi o dă preotului pentru o nouă împărtășire. Deci lingurițele fac un circuit continuu, prezentându-se totdeauna curate, pentru împărtășirea fiecărui credincios.

Prin o asemenea procedură, practica împărtășirii ortodoxe nu este cu nimic alterată, ci numai îmbunătățită și adusă în armonie cu progresul general al igienei și al întregii vieți. Îmbunătățirea practicilor religioase nu numai că nu este un rău și o abatere de la tradiție, dar este o necesitate și o datorie continuă a clerului. Exemplul bun și superior trebuie apoi să fie urmat de toți, trebuie introdus procedeul în întreaga Biserică Ortodoxă Română.

În ceea ce privește vărsarea apei în care au fost spălate lingurițele, ea nu trebuie în nici un caz aruncată oriunde. Această apă poate fi aruncată într-un rîu care curge, sau se face o groapă lîngă biserică și se toarnă în această groapă, acoperindu-se apoi cu pămînt. Trebuie acordată o grijă deosebită acestei ape pentru motivul că în ea pot să existe particule mici, uneori invizibile, din Sf. Euharistie și ele nu trebuie în nici un caz să ajungă în locuri nepotrivite.

SP. C.

INSEMNĂRI PE MARGINEA DESCOPERIRILOR DE LA MAREA MOARTĂ

În câteva rînduri, revista noastră a publicat unele materiale privitoare la cunoscutele descoperiri din Palestina, la El-Qumran și în alte locuri învecinate din depresiunea Mării Moarte, făcute din anul 1947 încoace. Documentele paleografice, de interes preponderant vechio-testamentar, formează obiectul unei serii de studii și articole, în cele mai felurite limbi, care se străduiesc să facă lumină deplină asupra însemnătății descoperirilor.

Dintre lucrările publicate în această problemă, cea a cercetătorului sovietic I. D. Amusin — apărută la Moscova, în 1961 — a fost tradusă și în limba noastră (București, Editura științifică 1963; sub titlul: „Manuscrisele de la Marea Moartă”, p. 302, cu anexe).

În limba cehă (Praga, 1948) a apărut o lucrare despre Palestina iudaică, a istoriografului M. Bic. Aceasta informează despre soarta manuscriselor, greutățile întâmpinate în studierea documentelor din cauza luptelor din Palestina, în cursul cărorora a fost bombardată mănăstirea Sf. Marcu, unde se aflau parte din aceste manuscrise.

Deosebită atenție a pus în studierea textelor descoperite lângă Marea Moartă, fostul profesor de la Universitatea din Ierusalim, E. L. Sukenik, care a ajuns la concluzia că ele sînt anterioare anului 70, cînd Ierusalimul a căzut în stăpînirea romanilor. Incetat subit din viață după ce a publicat două volume masive sub titlul: „Verborgene Schriftrollen” (1948 și 1950), cercetările sale au fost continuate, între alții, de R. P. Barthelmy (mai ales în „Revue Biblique” din 1950 și urm.).

Despre valoroasa lucrare a prof. Hans Bardtke de la Lipsca („Die Handschriftenfunde am Toten Meer”, Berlin 1953) am scris altcîndva mai pe larg (în revista aceasta, 1956, p. 153 urm.). Bardtke examinează toate aspectele senzaționalei desco-

periri, prezintă peșterile care au ocrotit manuscrisele, ca și pe beduinii care — din întâmplare — au dat peste ele; inventariază sulurile cu manuscrise, descrie vasele în care erau ținute, scrierea, conținutul textelor; dă chiar și fragmente din manuscrisul lui Isaia, pentru ca cititorii să poată compara singuri textul nou descoperit cu cel cunoscut din Biblie. Ilustrațiile ridică mult nivelul lucrării. Astfel se poate vedea imaginea munților purtători ai peșterilor, un colț al Mării Moarte, care a adus la viață scripte de mare însemnătate pentru istoria biblică, fotocopii de texte, vase de lut, care au ocrotit manuscrisele, sulurile așa cum se prezintă în momentul descoperirii. În anul 1951 scriitorul de limbă engleză *Beegle Dewej* scrie: *Proper Names in the New Isaiah Scroll* (Numele proprii în sulul cărții lui Isaia). Institutul biblic din Württemberg publică (în Stuttgart, 1951): *Variae lectiones rotulorum manuscriptorum anno 1947 prope Mare Mortum raportorum ad. Ies 1, 66 pertinentes*; *I. A. Birnbaum* studiază vechimea sulului Isaia (*The Date of the Isaiah Scroll*, 1949), purtînd o discuție paleografică interesantă și privind eventualitatea unui fals în discuție; *Brownlee* se ocupă de textul lui Isaia în lumina Vechiului Testament; *Burrows* se străduiește să fixeze vechimea manuscriselor (în: *The Isaiah manuscript*, 1950). În Paris publică în 1950 *Dupont-Sommer*: *Apercu preliminaires sur les manuscrits de la Mer Morte* (considerații premergătoare privitor la manuscrisele de la Marea Moartă). *Trever I. C.*, scrie: *According to the Isaiah Scroll* (1951).

Teologul german *Otto Eissfeldt*, autorul unui manual de Introducere în cărțile V. Testament (*Einleitung...*), publică mai multe studii în această legătură de idei. Astfel scrie despre numărul și numele manuscriselor, formarea lor și rînduirea lor în istoria religiilor (1949), despre variantele sulului la Isaia (1949), rînduirea sulurilor după criterii paleografice (1949), noi rezultate în legătură cu descoperirea. Importante discuții pe marginea descoperirii inițiază *Filson Fl. V.*, *Ginsberg*, *Hempel*, (observări la sulul lui Isaia de la Marea Moartă), *Katle* arată însemnătatea manuscrisului pentru istoria critică a textului sacru, în 1949, tot așa *Wildberger H.* în 1950; *Kuhn K.* descrie însemnătatea manuscrisului pentru Studiul Noului Testament. *Meyer R.* descrie limba manuscrisului (1950), *Ploeg I.*: nemurirea omului după textele de la Marea Moartă (1952). Nu există problemă care să nu fi fost discutată în lumina descoperirilor de la Marea Moartă, dar sînt altele puncte de vedere în privința aceasta în-

cît socotim că numai un congres al orientaliștilor și al specialiștilor în V. Testament și limbi orientale ar putea fixa ultimele concluzii în legătură cu stadiul cercetărilor.

Pentru a se pune în discuție multiplele teme ivite în această legătură de idei și pentru a se valorifica rezultatele obținute prin strădania celor cunoscători în materie, s-a convocat un simpozion pe tema manuscriselor de la Marea Moartă în orașul Lipsca. Acest simpozion a avut loc între 9—14 oct. 1961.

Problema a fost îmbrățișată de arheologii multor țări. Specialiștii în probleme orientalistice au supus analizei bogatul material arheologic și au adus contribuții de mare preț în chestiune. Astfel Iosif Amusin de la Leningrad cercetează, din prilejul simpozionului de la Lipsca, tema: Urme de polemică antiqumranică în tradiția talmudică. Arheologul sovietic se referă la multe cazuri care dovedesc că în tradiția talmudică sînt urme apropiate de ideologia și practica socială a comunității de la Qumran. Se găsesc corespondente lexicologice și terminologice.

Concludente sînt comunicările lui Hans Bardtke în legătură cu descoperirile de la Marea Moartă. Cu cîțiva ani în urmă profesorul Bardtke a publicat felurite studii speciale. La World Congress of Yewish Studies, din 1961, în Ierusalim a vorbit despre „akedia” (*ἀκηδεια*) în Qumran. Amplificînd acest subiect și documentîndu-l îl reia din prilejul ședinței de la Lipsca, închinat problemei Qumran. Termenul „akedia” este cunoscut în istoria monahismului creștin. Fără a întrebuița termenul, Fer. Jeronim a descris fenomenul în epistola către călugărul Rusticus. Despre „akedia” tratează Cassian. Acesta apropie termenul de tristitia. O cercetare sistematică asupra termenului „akedia” întreprinde Toma de Aquino (în: *Summa Theologiae* III, Quaestio XXXV De „akedia” im quator articulos divisa). Mai nou Wilhelm Heinen a definit astfel termenul „akedia”: „ca omul să nu caute pe ale sale ci pe cele pe care Dumnezeu le voiește și aceasta înseamnă că el nu vrea să fie ceea ce într-adevăr este” (cf. lucrarea sa: *Fehlformen des Liebesstrebens*, Freiburg i. Br. 1954, p. 334). O cuprinzătoare definiție dă H. Vögtle în: *Reallexikon für Antike und Christentum*, editat de Th. Klauser, 1941 f.: „akedia” ist „Sorglosigkeit gesteigert zum Affekt des überdrüssigen Widerwillens gegen das asketische Leben”=Nepăsarea, devenită afect al împotrivirii dezgustătoare împotriva vieții ascetice.

Aceste preliminarri sînt îndestulătoare pentru a justifica întrebarea despre fenomenul „akedia”, ori apariții apropiate de „akedia”, în comunitatea celor de la Qumran.

În Septuaginta se întâlnește cuvîntul „akedia” de nouă ori. De trei ori ca substantiv și de șase ori ca verb. Dintre aceste nouă locuri patru se găsesc în Psaltire (60, 3; 101, 1; 118, 28; 142, 4), unul în Isaia (61, 3), cîte unul în Daniel (7, 15) și Baruh (3, 1), două în Iisus fiul lui Sirah (22, 13 și 29, 5). În conformitate cu sensul pe care îl are în Vechiul Testament cuvîntul ἀκηδεια este cel de „fără putere” și „slab”.

Fenomenul acesta apare și în Qumran, nu însă în sensul V. Testament. Aceasta înseamnă că e cunoscută și posibilitatea de a evita cazurile de akedia (întristări). Una din regulile comunității de la Qumran sună: „Împreună să mănînce, împreună să se roage, împreună să se sfătuiască și să-și fie de folos în muncă și prosperitate”. Aceasta înseamnă că fiecare membru se împărtășește de ajutorul reciproc. Solidaritatea în bine și rău a făcut posibilă dăinuirea comunității de la Qumran. Conștiința unei chemări înalte s-a dovedit mai puternică decît „akedia”.

La conferința qumranologică de la Lipsca s-a dezbătut îndelung o altă problemă teologică. Este cea intitulată: Prescripțiile sabatice de la Qumran în lumina jurisprudenței rabinice și a Evangheliilor.

Problema sabatului e obiectul unei îndelungate preocupări în iudaism ca și în creștinism. Cele mai multe conflicte între Domnul nostru Iisus Hristos și între dușmanii Săi au fost pe tema sabatului. (Cf. Mt. 12, 1; 12, 10; Lc. 13, 10; 14, 1; In. 5, 9; 7, 22; 9, 14).

Legea sabatului este porunca din Decalog care se tratează mai amplu în manuscrisele de la Qumran descoperite pînă acum.

Tratarea temei de mai sus (Prescripțiile sabatice...) și-o asumă Hans Bietenhardt din Berna.

În Vechiul Testament sabaatul e un „semn” între Dumnezeu și Israel. În iudaism omul slujește acestui semn și vrea să slujească pe această cale lui Dumnezeu. Domnul nostru Iisus Hristos aduce și aici la expresie voia lui Dumnezeu, arătînd că ea țintește spre aceea ca poruncile Sale să-i slujească omului. Iisus nu este dependent de Qumran în această privință. Iisus nu reprezintă nici măcar o direcție mai moderată în privința sabatului, ci El este categoric în atitudinea Sa, ori Legea ori Evanghelia. Nici comunitatea primară creștină nu e dependentă de Qumran. În problema sabatului comunitatea creștină se deosebește de iudaism pentru că ea se întemeiază pe autoritatea lui Dumnezeu, îi urmează Lui.

Din cercul acelorași preocupări face parte prelegerea lui Jean Carmignac din Paris: Un Qumranien converti au Christianisme: l'auteur des Odes de Salomon.

De cînd J. R. Harris a publicat (în 1909) textul siriatic al Odelor lui Solomon, însoțit de un studiu serios, se interesează cei mai de seamă experți de această operă: J. Wellhausen, R. Gunkel, A. Harnack, P. Batiffol, R. Bultmann, A. Loisy, W. Frankenberg, R. H. Connoly, G. Kittel etc. Însă nici unul dintre exegeți n-a reușit să sesizeze deplin misterul acestui interesant poem, încît Odele lui Solomon au continuat să rămînă pe planul întîi al preocupărilor actuale.

Două descoperiri neașteptate, care s-au produs, au mărit interesul față de Odele lui Solomon. Acestea sînt: 1. Papirus-ul lui Bodmer care a revelat textul grecesc al Odei a 11-a și 2. Importantele descoperiri de la Qumran.

Michel Testuz, editorul papirusului Bodmer, care conține oda a 11-a afirmă că între această odă și imnele qumraniene este o apropiere surprinzătoare.

Concluziile la care ajunge sînt următoarele: Odele lui Solomon sînt creștine, odele sînt qumraniene pentru că autorul odelor este un qumranian creștin (p. 84).

Examinarea Odelor lui Solomon îi îngăduie lui Carmignac a-și rezuma astfel cercetările sale: Există o ipoteză, cea care susține că Odele nu sînt poeme evreiești diformate de către un autor creștin, ele sînt opera admirabilă a unui creștin format la Qumran și transformat de Evanghelie.

Înrudirea dintre Qumran și Ode se manifestă sub două aspecte: autorul a menținut unele formațiuni primitive, dar el a reacționat totodată împotriva lacunelor acestor formații și a stăruit mai mult asupra bogățiilor compensatoare ale credinței creștine.

În sfîrșit Odele ne lasă să presupunem că în contrast cu noile susțineri (b. o. ale lui O. Cullmann), comunitatea de la Qumran nu pare să fi fost deschisă revelației creștine. Ea s-a opus, mai mult chiar decît partida oficială a fariseilor, întemeierii Bisericii.

Opoziția pe care o marchează Odele lui Solomon împotriva mai multor aspecte ale gândirii qumraniene obligă a presupune intervenția unui alt curent spiritual, avînd la originea sa o eminență personalitate religioasă.

În sfîrșit, Odele, prin multiplele lor aluzii la N. Testament

sînt o mărturie a creștinismului primitiv. Intrebuințarea limbii ebraice și influența qumraniană nu îngăduie a trece peste veacul întîi cînd este vorba de compunerea lor. E tocmai ceea ce susține și teologia ortodoxă, prin profesorul Vasile Tarnavschi, care afirmă (la p. 628 din manualul său de Introducere) că „această carte importantă din sec. prim se prelucră de creștini și probabil provine de la un prozelit iudeu”.

O prelegere interesantă ni se pare cea intitulată: *Le vocabulaire juridique, cultuel et mystique de „l'Initiation” dans la secte de Qumran*, de Matthias Delcor din Toulouse.

Prin „Initiation” autorul înțelege ansamblul actelor prin care cineva putea deveni membru al comunității de pe malul Mării Moarte. Aceste acte constituiau un adevărat catehism.

Intrarea în sînul comunității din Qumran se făcea printr-un examen al candidatului înaintea intendentului „Pagid”, care era în fruntea comunității. Dacă candidatul făcea progrese el „se apropia” de intrarea în comunitate. Unul dintre actele cele mai importante ale intrării în comunitate este catehizarea noului adept. Intrarea deplină în sînul comunității se făcea printr-un act special, un fel de „sfîntire” a candidatului.

Sînt termeni speciali care se folosesc la Qumran din prilejul inițierii, ei sînt juridici, cultici și mistici, mai ales în imne. Lipsește din terminologia de la Qumran noțiunea de renaștere spirituală (*pallingenisia*) pe care N. Testament o leagă de Botez.

Studierea anumitor expresii ale vocabularului „Inițierii” permite a pătrunde într-o măsură oarecare în conștiința pe care o aveau despre ei înșiși membrii comunității.

Un judicios studiu a prezentat Walter Grundmann din Eisenbach. Este intitulat: *Stehen und Fallen im qumranischen und neutestamentlichen Schrifttum*. E vorba de ceea ce este de durată și de ceea ce este tranzitoriu în aceste scrieri.

Grundmann conchide că atît în Qumran cît și, mai ales, în mărturiile Noului Testament e vorba despre lupta pentru cucerirea fericirii veșnice a omului. În Qumran, în centrul comunității stă Legea, în Noul Testament stă Iisus Hristos.

Istvan Hahn, din Budapesta, are temeuri pentru a trata, în paralelă, pe Iosif Flaviu și Eshatologia din Qumran (*Josephus und die Eschatologie von Qumran*), iar Johannes Hempel din Göttingen arată poziția laicilor în Qumran (*Die Stellung der Laien in Qumran*). Avem apoi studiul: *Ich in den Hodjaoth und*

die Qumrangemeinde, de Svend Holm-Nielsen din Kopenhaga. Autorul constată dependența psalmilor de mulțumire din Qumran de Psaltirea V. Testament. Atît în construcția poetică, cît și în privința stilistică și construirea frazelor se poate constata această dependență. Această afirmație e valabilă și pentru (Ich) „Eu”, care este introdus ca vorbire în psalmii de la Qumran.

Interesante sînt observările pe marginea evoluției Ordinei disciplinare a comunității din Qumran (*Beobachtungen zur Entwicklung der Disziplinordnung der Gemeinde von Qumran*), de Claus-Hunno Hunzinger din Göttingen. Autorul constată mai multe faze în istoria disciplinei: la început una foarte riguroasă, care mai tîrziu se îndulcește pentru a sfîrși în cazuistică. Profesorul Irmscher din Berlin ne informează că știința neogreacă a adus și ea contribuții la studierea problemelor Qumran. Astfel prof. de N. Testament de la Facultatea de Teologie din Atena, Markos Siotis, publicase; *Ta hirografa tis Nekras Thallasis* (Manuscrisele de la Marea Moartă). Profesorul de ebraică și Exegeza V. Testament, B. Vellas, a publicat în Anuarul Facultății de Teologie din Atena (pe 1957—58) o ediție a comentariului la Avacum, din Qumran, care a apărut și în extras. Profesorul de teologie din Salonic, Atanasie Hastupis, a tradus așa-numitul Manual al disciplinei, în 1957.

În 1961, B. Vellas face grecilor cunoscut așa numitul Manuscris din Damasc. De manuscrisele de la Marea Moartă se ocupă și profesorul S. Aguridis din Salonic.

Probleme qumranologice susțin Arvid S. Kapelrud din Oslo (*Die aktuellen und die eschatologischen Behörden der Qumrangemeinde*), Ladislau M. Pakozdy din Debrețin (*Der wirtschaftliche Hintergrund der Gemeinschaft von Qumran*), Jan P. M. van der Ploeg din Nijmegen (*Zur literarischen Komposition der Kriegerrolle*), Carl Schneider din Speyer (*Zur Problematik des hellenistischen in der Qumrantexten*), Stanislav Segert din Praga (*Die Sprachfragen in der Qumrangemeinschaft*) și Witold Tyloch din Varșovia, *Quelques remarques sur le caractère social du mouvement de Qumran*. Vorbînd de caracterul social al comunității nu se poate trece cu vederea un fragment caracteristic al documentului numit din Damasc, care vorbește despre existența la Qumran a unei frățietăți organizate: „Iată norma pentru a fi de folos celor în lipsă ... salariul pe două zile, cel puțin în fiecare lună, din care se va vărsa o parte orfanilor, iar o parte săracilor și bătrînilor și omului fugar și celui care-i

„... dus în robie de un străin și care n-are rude apropiate și tinerei femei pe care nimeni n-o cere în căsătorie...”.

E clar că problema socială nu-i străină comunității de la Qumran. Mișcarea de la Qumran nu trebuie considerată numai din punct de vedere religios și politic. Pentru ca imaginea istorică a acestei mișcări să fie cât mai completă, trebuie ca atunci când se analizează ideologia qumraniană să se ia în considerare și aspectul ei social.

Seria de probleme qumraniene o încheie Konrad Weiss din Rostock cu referatul: *Messianisme in Qumran und im N. Testament*.

Dintre multele probleme puse în textele de la Qumran se pare că problema mesianismului constituie o culme. Poate tocmai pentru aceste considerente referatul mesianic încheie lungul șir de studii ale simpozionului de la Lipsca.

Întîlnim în textele qumraniene scepstrul din Gen. 49, 10; steaua din Iacob (Num. 24, 17); pe profetul din Deut. 18, 15—18; Odrasla din David, de la Ieremia 23, 5 și Zah. 3, 8 și 6, 12. De-altcun concepția despre Mesia, despre epoca sa, ca și alte detalii se mișcă în cadrele și în terminologia textelor mesianice din scrierile canonice. Aceasta denotă că comunitatea de la Qumran s-a dezvoltat religios și teologic sub influența ideologiei Vechiului Testament și în cazul acesta poate fi vorba despre o congruență între mesianismul qumranian și concepțiile mesianice ale Noului Testament.

Iată cîteva aspecte din bogatul simpozion. Se înțelege, în referatele amintite se expun uneori ipoteze care deocămdată sînt individuale. E firesc să fie așa în probleme care sînt atît de multiple și ample și în care nu s-a spus încă ultimul cuvînt.

Pr. Dr. NICOLAE NEAGA

Profesor la Institutul Teologic Universitar, Sibiu

ARTA BIZANTINĂ

Unul dintre cele mai importante capitole ale artei creștine universale îl constituie arta bizantină. Ea a fost și este și azi arta caracteristică a Bisericii Ortodoxe.

Artă bisericească s-a dezvoltat sub influența artei bizantine, datorită legăturilor bisericești deosebit de strânse care existau între Țările Române și Constantinopol atât înainte, cât și după căderea acestuia sub turci (1453). Biserici și mănăstiri zidite pe pământul țării noastre poartă pecetea artei bizantine. Totuși, la un moment dat, meșterii locali români au reușit să sintetizeze din arta slavo-bizantină, cu influențele venite din afară — romanice și gotice — și din elementele artistice locale, o artă care să aibă caracterele unei arte noi, cu trăsături proprii, arta românească. Biserica noastră s-a silit să păstreze pînă azi însă nealterate elemente ale artei bizantine, cu toate formele ei de manifestare.

După Constantin cel Mare, care a dat pace Bisericii, a fost necesar să fie construite lăcașuri noi de închinare, sau altele vechi să fie amenajate pentru noul cult creștin, biruitor, care voia ca și în această formă să-și arate măreția și vaza. Așa se face că uneori au fost transformate în biserici sinagogile sau chiar bazilicile publice. Multe biserici, însă, au fost zidite din nou, dar nu după un plan unitar, ci de cele mai multe ori fiind improvizații după iscusința și priceperea meșterilor. Din motivul acesta, mai toate bisericile zidite pe timpul lui Constantin cel Mare și chiar și cele zidite mai târziu, pînă la Justinian, prezintă planuri foarte variate: unele au planul și aspectul bazilical, altele planul octogonal, circular, treflat sau mixt. Abia pe timpul lui Justinian toate aceste elemente clasice și orientale se vor uni într-un stil arhitectonic unitar, mai întâi în Asia Mică și în diferitele centre elenistice și apoi va atinge culmile la Constantinopol în noua artă care se creează, arta bizantină.

Sub artă bizantină înțelegem arta specifică Orientului, care s-a format în cuprinsul imperiului bizantin între veacurile IV—XV d. Hr., sub impulsul unei variate influențe populare, prin amestecul elementelor elenistice și orientale și care la rîndul ei a influențat arta multor popoare care și-au creat cultura și arta lor în spiritul acestei culturi și al acestei arte.

În formarea artei bizantine putem vedea, deci, în primul rînd tradițiile elenistice (moștenirea artistică a Greciei vechi) și unele elemente orientale care și-au primit forma lor definitivă în Egipt, Siria și Asia Mică. N-a lipsit desigur de la formarea artei bizantine nici moștenirea artistică a Romei imperiale. Tradițiile elenistice, cu formele de manifestare ale stilului clasic grecesc, s-au impus în noua artă bizantină, mai ales în urma măsurilor luate de curtea imperială și uneori chiar de conducerea Bisericii. Ele s-au manifestat în unele planuri tehnice în construcții și în unele compoziții picturale și decorative. Dar care a fost rolul Egiptului, Siriei și Asiei Mici la formarea artei bizantine?

Egiptul, cu centrul în Alexandria, se afla la răscrucea drumurilor dintre Orient și Occident. În momentul apariției creștinismului, arta națională egipteană se trezește la o nouă viață și artei elenistice i se substituie o artă indigenă, impregnată cu trăsături orientale. La început, aceasta mai păstrează unele elemente elenistice, apoi le elimină cu desăvîrșire. Artă egipteană a dat artei bizantine gustul pentru acoperirea pereților cu plăci prețioase de marmoră policromă, gustul pentru arta mozaicului, pentru pictura pitorească și tradiția portretului, care a contribuit mult la formarea stilului istoric. Scenele de gen care reproduc viața de toate zilele și gustul pentru alegorie au fost luate tot din arta egipteană. Arhitectura egipteană se reduce la construcții de stil bazilical.

Siria, foarte curînd după răspîndirea creștinismului pe pămîntul ei — datorită vieții culturale dezvoltate și situației economice favorabile, cu o populație foarte atașată religiei — a reușit să creeze o artă creștină înfloritoare. Biserica din Damasc, vestită pe timpul lui Constantin cel Mare, ca și biserica de aur din Antiohia, erau cele mai frumoase biserici din întreg imperiul. Cele mai multe dintre bisericile siriene aveau trei abside, trei naosuri, formă dreptunghiulară fără atrium, avînd însă un nartex dintr-un portic arcuit, așezat între două turnuri patrâte. De la sirieni, arta bizantină și-a însușit gustul pentru

decorația sculptată și pentru relieful mărunț ca o dantelărie. O contribuție de seamă a avut Siria la formarea iconografiei prin realizarea unor personaje realiste și a unor tipuri iconografice pe deplin individualizate. Modul de construcție sirian n-a influențat prea mult arta bizantină.

Asia Mică, cu centrul în Efes, alături de Siria și de Egipt, a avut un rol important în formarea artei bizantine. Aici se construiesc biserici masive, zidite din pietre mari, avînd în fațadă un portic cu două turnulețe. O creație proprie Asiei Mici este bazilica cu cupolă. Din arta Asiei Mici arta bizantină a împrumutat mult, întrucît regiunea aceasta a fost centrul unor realizări arhitectonice importante, la care s-au folosit soluții noi. Prin mijlocirea Asiei Mici, Constantinopolul a primit puternice influențe elenistice și orientale. Din această regiune erau originari și cei doi arhitecți ai bisericii Sf. Sofia din Constantinopol: Anthemius din Tralles și Isidor din Milet, ambele orașe în Asia Mică.

Din toate aceste elemente elenistice, orientale și naționale sau locale, Constantinopolul a creat o artă nouă, asimilînd diferitele elemente într-un stil plin de armonie și de originalitate.

Artă bizantină a avut o foarte lungă evoluție, începînd cu veacul IV și pînă în veacul XV. În această lungă perioadă de dezvoltare arta bizantină a avut și epoci de mare înflorire și strălucire, ca și perioade de decădere, dar viața ei s-a permanentizat pînă în zilele noastre.

Ținînd seama de dezvoltarea socială și istorică a imperiului bizantin, ca și de schimbările survenite în tehnica construcțiilor, în motivele de inspirație și în realizările picturale ale acestei arte, putem deosebi cinci perioade de dezvoltare a artei bizantine.

Epoca lui Justinian (sec. VI și VII) pînă la iconoclastism. Această perioadă se caracterizează printr-un grandios program de construcții civile și religioase inițiate de împăratul Justinian, dintre care cea mai de seamă este biserica Sf. Sofia din Constantinopol, construită între anii 523—537. Biserica aceasta este cea mai măreață realizare a arhitecturii bizantine, unică în felul ei. Așa cum afirmă marele bizantinolog Charles Diehl, ea marchează și apariția, și apogeul stilului bizantin. Prin formele sale arhitectonice și prin splendoarea decorăției, ea întru-chipează cel mai ales exemplar al idealului pe care arta bizantină a reușit să-l transpună în realitate. La construirea ei au

lucrat zilnic, timp de cinci ani, cîte 10.000 de lucrători. Biserica a fost sfințită în 24 decembrie 537. Justinian, intrînd în biserică, încîntat de măreția și de splendoarea operei sale, a exclamat: „Slavă lui Dumnezeu care m-a învrednicit de o astfel de operă. Te-am învins, Solomoane!“.

Într-adevăr, în această biserică totul este măreț și desăvîrșit. Planul bisericii, deși este foarte complicat, are o evidentă unitate. Biserica are forma unei bazilici cu o navă centrală și alte două laterale. Navele laterale au în partea superioară tribune. La început, biserica a avut și un atrium, înconjurat de un portic, care însă nu ni s-a păstrat. Încă de la intrare, ochiul poate admira întreaga suprafață a boltelor naosului central, foarte larg. Cupola centrală, așezată deasupra naosului central, provoacă admirația privitorului prin îndrăzneala construcției, fiind o adevărată minune arhitectonică. Ea este așezată pe patru pandantivi de dimensiuni colosale. Înălțimea cupolei e de 56 m, cu un diametru de 31 metri. Naosul are 77 m lungime și 71 m lățime. Numărul total al coloanelor este de 107. Zidurile interioare sînt acoperite cu o marmoră ale cărei nervuri fac impresia valurilor mării. Peste tot, ornamentația este din mozaic cu fondul de aur.

Mobilierul liturgic desăvîrșește și completează frumusețea bisericii. Amvonul a fost împodobit cu fildeș, marmoră, pietre scumpe și aur. Puține sînt bisericile din lume care se pot asemăna cu ea. Numai pentru altar au fost întrebuințate 2 vagoane de argint. Sf. Masă a fost în întregime din aur împodobit cu pietre scumpe și cu emailuri și așezată pe coloane de aur. Amvonul e din marmoră, încrustat cu ivoriu, argintării și pietre prețioase, iar iconostasul lucrat din argint cizelat. Multe au fost obiectele lucrate în aur curat. Tot acum se construiesc palatul cel mare, biserica Theotocos din Constantinopol, biserica Sf. Apostoli și biserica Sf. Gheorghe din Salonic, precum și terme, palate, piețe, apeducte, etc. Constantinopolul devine centrul marilor planuri de clădiri și construcții, la proiectarea cărora împăratul însuși a avut un rol hotărîtor. Placajele de marmoră foarte scumpă, mozaicurile murale și obiectele lucrate în aur, emailurile și stofele de mătase cu desenuri în relief, lucrate în atelierele din Constantinopol, se vindeau nu numai în toate regiunile imperiului, ci în întreaga lume creștină de atunci.

În perioada a doua (sec. VIII și IX), arta bizantină decade, datorită triumfului temporal al iconoclasmului. Cultul icoanelor a fost oprit de împărații iconoclaști ca fiind idololatriu.

Realizările artistice din acest timp au un caracter profan, opus celui teologic de până acum. În locul scenelor religioase se întâlnesc acum scene de hipodrom și scene pitorești, sau chiar scene din natură cu portrete de-ale împăraților. Monumente ale artei bizantine din acest timp se găsesc mai ales în Sicilia, la Roma și Veneția și în alte orașe ale Italiei, unde s-au refugiat un mare număr de artiști care au continuat pe pământ străin tradițiile acestei arte.

În epoca dinastiei împăraților macedoneni și comneni (sec. IX—XII) arta — potrivit gustului rafinat de la curtea imperială — evoluează spre forme mai desăvârșite și originale, prin crearea unor tipuri arhitectonice noi. Se creează acum planul bisericii în formă de cruce greacă (cu toate laturile egale), înscrisă într-un patrat (o cruce înscrisă în patratul determinat de zidurile care mărginesc naosul), prin prelucrarea planului bazilical cu cupolă. Cupola rămîne și acum partea principală a edificiului, dar se observă o tendință spre mai mare eleganță prin înălțarea ei pe un tambur. Cu timpul, acestui plan destul de simplu i se adaugă și alte planuri mai complexe: fie că se construiește o cupolă centrală, pe locul de încrucișare a brațelor crucii și alte patru cupole, în jurul primei, la unghiurile patratului, fie că se construiesc mai multe cupole. La fațade se construiesc arcade mari. În interior, cei patru stâlpi mari și masivi sînt înlocuiți cu coloane zvelte. Astfel interiorul devine mai spațios și mai plăcut. Adeseori alături de absida principală se construiesc abside laterale. O inovație importantă este construirea contraforturilor, pentru a susține numeroasele cupole. Acest tip nou de biserică este de dimensiuni mai reduse, dar întreaga clădire devine mai zveltă și mai elegantă. Noul sistem arhitectonic se răspîndește în toată Grecia și mai ales în peninsula Balcanică. Și în arta decorativă se produc unele schimbări, prin fixarea unor noi compoziții. Influențele acestei noi arte se vor resimți pînă în Italia, la popoarele slave nou trecute la creștinism și chiar în Franța. Artă romanică, apărută în Franța, are ca element constitutiv, pe lîngă artă clasică romană, și pe cea bizantină.

Începutul veacului XIII marchează o perioadă de decadență a artei bizantine, cauzată de cruciade. Sărăcia și multele lipsuri împiedică zidirea unor biserici mari și luxoase. În schimb, în țările ortodoxe mai tinere, renaște stilul arhitectonic bizantin cu unele schimbări și interpretări locale, creindu-se stiluri originale.

Veacurile XIV și XV, pînă la căderea Constantinopolului sub turci, mai cunosc o scurtă perioadă de înflorire a artei bizantine printr-o reîntoarcere la modelele vechi arhitectonice, cum este bazilica cu cupolă de mult timp uitată. Atriumul dispare. Acum apar clopotnițele așezate deasupra nartexului, avînd forma circulară sau poligonală.

Pictura bizantină, la fel ca și arhitectura, este și ea rezultatul amestecului dintre elementele elenistice și orientale. Biserica a asimilat diferitele elemente dînd naștere unui stil nou. De-altfel, începuturile iconografiei bizantine trebuie căutate în Palestina, la bisericile zidite în veacul IV, care erau împodobite în interior cu scene din V. și N.T., înfățișînd mai ales viața și patimile Mîntuitorului. Entuziasmul religios provocat de triumful creștinismului a determinat o mulțime de pelerinaje care se făceau la Locurile Sfinte. Pelerinii se străduiau să ducă cu ei și să reproducă în țara lor imaginile pe care le vedeau la bisericile de la Locurile Sfinte. În felul acesta, iconografia palestiniană s-a răspîndit în întreg imperiul, dar mai ales la Constantinopol. La popularizarea acestei iconografii au contribuit foarte mult și cărțile cu miniaturi. Trebuie remarcat totuși faptul că în arta bizantină s-a renunțat de la început la procedeul acoperirii zidurilor cu frescă, fiind înlocuite cu mozaic: „pictura pentru eternitate” cum o numește marele pictor florentin din epoca Renașterii, Domenico Rigordi, numit Ghirlandajo. Această schimbare s-a făcut datorită faptului că mozaicul se prinde mai bine și durează mai mult, mai ales în părțile concave ale edificiului și, în plus, prin jocul de lumini și de umbre pe care le produce, această strălucitoare podoabă încîntă privirea. Cu timpul, s-a ajuns ca mozaicul să fie aplicat și în exterior. Mozaicul era format din cuburi de piatră, sticlă sau email, de dimensiunile 3—4 mm, Aceste cuburi frumos colorate cu oxizi metalici, uneori erau îmbrăcate în foițe de aur și de argint.

Monumente ale artei mozaicale sînt multe, atît la Constantinopol cît și pe tot întinsul imperiului bizantin. Această artă și-a atins apogeul, pe timpul lui Justinian, în decorarea bisericii Sf. Sofia.

În timpul iconoclasmului pictura decade, iar în arta mozaicului intervine o pauză.

În veacurile XI și XII asistăm la o renaștere a picturii bizantine bazată pe o concepție teologică viguroasă. Icoana, de acum încolo, nu mai este un obiect de podoabă, ci are un rol mai

înalt, avînd menirea să redea ideile înalte ale teologilor. Ea nu mai are de scop să povestească, ci să instruiască și să demonstreze un adevăr în chip dogmatic.

În general, iconografia din această epocă se caracterizează prin dispariția puțin cîte puțin a scenelor din V. T., ne mai rămînînd decît acelea care au legătură cu Sf. Euharistie și cu ciclul apocaliptic (coborîrea Mîntuitorului la iad, judecata, a doua venire). Se dezvoltă temele care au legătură cu viața Sf. Fecioare. Biserica cea nouă, Nea, zidită de Vasile I Macedoneanul, în interiorul palatului, este monumentul care va servi ca model pentru celelalte biserici. Ea are aceeași importanță pentru cunoașterea artei bizantine din a doua perioadă a dezvoltării ei; pe care o are biserica Sf. Sofia pentru cunoașterea artei din epoca lui Justinian.

După căderea Constantinopolului sub turci, centrul cultural și artistic bizantin trece de la Constantinopol la Muntele Athos. Aci se va continua tradiția culturală și artistică bizantină, totul compunîndu-se după regulile fixate, mai ales de călugări, în cărțile de pictură.

Cu toate schimbările și evoluția prin care a trecut, pictura bizantină, în îndelungata ei dezvoltare, este expresia desăvîrșită și plastică a dogmelor Bisericii. Rigoarea controlului bisericesc a determinat caracterul de uniformitate al iconografiei bizantine, păstrată în cărțile de pictură.

Acestea sînt perioadele de dezvoltare ale artei bizantine.

Dacă vom privi în ansamblul ei arta bizantină, în cursul celor zece veacuri de dezvoltare, vom putea deosebi unele trăsături caracteristice:

În arhitectură se adoptă sistemul cupolei centrale pe pandantivi. Cele patru triumphiuri, pe locul dintre cele patru arcuri cu baza sferică, așezate fiecare pe cîte două coloane, iau asupra lor o parte din greutatea bolții și prin laturile superioare prin care se unesc, fac trecerea de la planul patrat la planul circular. Sistemul acesta de boltire pe pandantivi reprezintă o rezolvare ingenioasă a unor probleme arhitectonice care pînă atunci păreau imposibile. Cupola va constitui în arhitectura bizantină elementul esențial și cel mai caracteristic.

O altă trăsătură caracteristică a artei bizantine sînt arcadele așezate pe coloane. De unde pînă aci elementele de susținere erau stîlpii și zidurile, arhitecții bizantini stabilesc o legătură strînsă între coloane și arcade, așezînd capetele acestora

pe două coloane alăturate. Coloana nu mai este numai un element decorativ, ca în arta romană, ci devine și un element de sprijin. Acest procedeu constituie o notă de eleganță și de măreție, căci șirul coloanelor legate prin arcade dau impresia unei mișcări ritmice continue, zice istoricul de artă Mihail V. Alpatov.

În secolele IX—XII se creează planul bisericii în formă de cruce greacă, înscrisă într-un patrat.

În locul capitelului corintic se creează un tip nou de capitel, capitelul teodosian, înlocuindu-se acanta moale cu acanta spinosă. Mai târziu, deasupra capitelului s-a adăugat o piesă intermediară, un fel de piramidă trunchiată și răsturnată pe care se sprijinesc capetele arcadelor și care a primit numele de impostă. Astfel s-a mai creat un tip nou de capitel, capitelul impostă. La început, imposta era detașată de capitel, dar mai târziu se contopește cu el. Acest nou fel de capitel își avea rostul să facă trecerea de la planul circular al corpului coloanei la planul patrat care era necesar pentru sprijinirea capetelor arcadelor bolții.

Pentru a da echilibru construcțiilor, arhitecții bizantini au realizat — cu deosebită iscusință tehnică — sistemul bolților, care să anuleze presiunea zidurilor sau a cupolei.

Sculptura se reduce la reliefuri mărunte, aplicate pe obiecte de dimensiuni mici: lemn, metal, fildeș.

Lucrarea metalelor prețioase și tehnica emailurilor a devenit în arta bizantină una dintre cele mai importante ramuri ale ei. Vasele sfinte, împodobite cu perle și pietre prețioase, potirele, emailurile, tablourile cu fondul de aur, ferecăturile pentru cărțile de slujbă religioasă, broderiile de mătase, se vor răspândi și vor împodobi toate bisericile și mănăstirile ortodoxe și chiar și apusul romano-catolic.

Cea mai importantă ramură a artei bizantine o constituie arta mozaicurilor. În mozaic au fost create cele mai remarcabile compoziții ale picturii bizantine, fixându-se tipuri care se vor menține în iconografie veacuri de-a rândul.

Realizările artei bizantine au influențat arta religioasă din alte țări, ca Serbia, Bulgaria și Țările Române, legate de Bizanț prin comunitatea de credință și prin organizarea și ierarhia bisericească. Sîrbii și bulgarii adoptă stilul bizantin atonit, care arată reveniri la forme mai vechi, avînd două abside laterale, altar triconic, nartex dublu precedat de un portic. De-altfel, stilul atonit a rămas totdeauna credincios formelor tradiționale bizantine.

În Rusia stilul bizantin a fost primit direct de la Constantinopol. Cele mai vechi biserici rusești sînt clădite și pictate în cel mai curat stil bizantin. Bisericile rusești mai vechi au păstrat multă vreme frumusețea mozaicurilor bizantine.

În Țările Romîne stilul bizantin a fost adoptat prin mijlocirea slavilor din sud. Arhitectura și pictura bizantină au creat în țara noastră un mare număr de biserici și mănăstiri.

Și azi, ca și în trecut, Biserica noastră — prin contribuția de seamă a școlii de pictură din București, prin interesul mereu crescînd pentru cultivarea și cunoașterea artei bizantine — se silește să păstreze tradiția acestei arte nu numai pentru caracterul ei teologic, ci și pentru contribuția ei la o mai adîncă cunoaștere a sufletului omenesc.

Pr. Dr. ALEXANDRU MOISIU
Conferențiar la Institutul Teologic Universitar, Sibiu

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

BIBLIOGRAFIE

Curs de Liturgică pentru studenții Institutelor Teologice Universitare (curs dactilografiat).

Mihail V. Alpatov: Istoria Artei. București 1962.

Ch. Diehl: Manuel d'art byzantin, I—II, ed. 2. Paris 1925—1926.

P. Constantinescu-Iași: Istoria artei bizantine. Iași 1927.

G. Opreșcu: Manual de Istoria Artei. Vol. I. București 1943.

C. Suter: Istoria artelor plastice. București 1963.

V. Vătășianu: Istoria Artei feudale în Țările Romîne, vol. I, 1959.

ROLUL CREDINȚEI ÎN OPERA DE MINTUIRE

— CONSIDERAȚII TEOLOGICE LA 20 DE ANI DE LA MOARTEA
PATRIARHULUI SERGHIE —

La 15 mai 1964 s-au împlinit 20 de ani de cînd a încetat din viață unul din cei mai mari ierarhi ai Bisericii ruse, patriarhul Serghie (1867—1944). De numele lui se leagă o întreagă moștenire spirituală izvorîată din profunda sa pregătire teologică și din întreagă personalitatea lui duhovnicească. După cum spunea acum cîteva săptămîni, cu prilejul comemorării, mitropolitul Pimen al Crutițelor și Colomnei, nu trebuie să uităm că marele ierarh rus a deprins primele temeuri de învățatură teologică în aspra sihăstrie a mănăstirii Valaamo de lîngă Marea Albă, unde tradițiile ascetice și contemplative ale monahismului răsăritean se păstrau — ca și clima aspră a nordului — în toată strictetea lor. În plus, epoca de formație teologică din Academia de mai tîrziu și primele lui manifestări publice din viața bisericească au căzut tocmai în vremea cînd înflorea una din cele mai proeminente personalități din viața duhovnicească a vremii: Teofan Затворник († 1894), sihastrul care a dominat epoca lui Dostoievski și care a reeditat de 7 ori una după alta scrierile ascetice ale Filocaliei patristice. Întorcîndu-se la teologia sfinților Părinți, noul curent întemeiat de Homeakov și de mitropoliții Filaret (de Moscova și de Cernigov) nu se mulțumea cu metodele așa-zisei „teologii de școală”, ilustrată de ierarhi ca Macarie Bulgakov ori Silvestru de Canev, ori chiar de teologi erudiți ca N. Malinovski și alții, pentru că felul lor de a pune problemele li se părea prea facil, prea exterior, prea scolastic și rece. În urma influenței culturale venite din Apus încă din epoca Academiei din Kiev și a lui Petru cel Mare și pînă la 1850, teologia rusă ajunsese să argumenteze aproape ca și confrații lor apuseni, romano-catolici și protestanți deopotrivă. Ne gîndim îndeosebi la felul de a pune problema mîn-

tuirii, în legătură cu care patriarhul Serghie și-a dezvoltat celebra sa lucrare de magistru în teologie, cu titlul: „*Invățătura ortodoxă despre mîntuire*”, cu subtitlul „încercare de prezentare a aspectului ei moral-subiectiv pe baza Sf. Scripturi și a operei Sf. Părinți”, lucrare care, deși plină de erudiție adîncă și de citate nenumărate, a cunoscut între 1895—1915 nu mai puțin de 5 ediții, și pe care noi am tradus-o în întregime în limba română (în colaborare cu preotul Vasile Miteu).

Sub influența dreptului roman și a epocii medievale teologia romano-catolică vedea în Dumnezeu o întrupare a ideii de dreptate supremă, pe care primul om a ofensat-o prin păcatul strămoșesc, fapt care a făcut necesară satisfacția substitutivă a însuși Fiului Său.

În cele de mai jos dăm în traducere cîteva fragmente din ultimul capitol al tezei patriarhului Serghie, în care se subliniază rolul credinței în lucrarea de mîntuire subiectivă a omului. S-ar părea că în loc de operă dogmatică am avea mai curînd una de psihologie morală, doctrina teologică reducîndu-se la o asceză pretențioasă. Ai impresia că ierarhul rus ar reprezenta un semi-pelagianism hotărît pentru că pune prea mult apăs pe factorul hotărîrii personale de a ieși din păcat și de a sluji lui Dumnezeu. În realitate, lucrurile nu stau așa. Sf. Scriptură și Sf. Părinți vorbesc de un proces viu și dinamic de înnoire a sufletului, de prefacere continuă (*Metávoia*) pînă la „măsura plinirii vîrstei bărbatului desăvîrșit” (Efes. 3, 10), cum zice Apostolul. Ar fi prea simplă lucrarea de mîntuire dacă ea s-ar săvîrși prin exaltarea faptelor (erga supererogatoria), ori prin infuzarea exterioară a virtuților, cum se spune în romano-catolicism, sau prin improprierea „numai prin credință” a meritelor lui Hristos, de care vorbește protestantismul atunci cînd susține că îndreptarea se face prin simpla declarare a noastră de drepti înaintea lui Dumnezeu. În locul raportului juridic dintre om și Dumnezeu trebuie conceput unul moral, bazat pe iubire și viceversa.

Dar să dăm cuvîntul autorului: „..., Omul poate aduce satisfacție dreptății lui Dumnezeu prin jertfele sale, cu ajutorul cărora dobîrdește drept la mila cerească și intrarea în împărăția de sus spre a se desfăta apoi în veci. Dar această cale e bine cunoscută în Sf. Scriptură ca insuficientă. Venirea în lume a Fiului Omului împlinește întocmai acest neajuns. În definitiv, cum de nu se mîntuiesc atunci toți oamenii? Unde e satisfacția prisoselnică adusă de Domnul dreptății lui Dumnezeu?

Știind că sensul trăirii creștine îl constituie sfințenia, Ortodoxia nu poate — tocmai din acest motiv — recunoaște mîntuirea ca un fapt exterior judecătoresc sau magic, care privează pe credincioși de inițiativă și personalitate. Oricît de măiestrite ar fi mijloacele pentru a-l feri, dacă el nu se simte liber, nu-l putem face sfînt, nu-l putem sili să îndrăgească atît de mult binele încît să uite și de sine însuși. Lucrul pare absurd, dar adevărat. Din clipa în care mîntuirea pierde caracterul exterior ce i se impune de apuseni și din clipa în care ea e o acțiune sau mai bine zis o dispoziție ce se plămădește, crește și se dezvoltă în suflet cu participarea necondiționată a libertății, din acel moment și condițiile mîntuirii dobîndesc un înțeles mai firesc. *Nu trebuie să ne întrebăm: pentru ce primește credinciosul mîntuirea, ci cum și-o dobîndește?* (Sublinierile noastre, T.B.). În cazul acesta, credința și faptele bune primesc însemnarea nu de temeieri exterioare, puterea căroră stă în aceea că atrag mila lui Dumnezeu, încuiată pînă acum, ci ele devin acum cauze care produc acea dispoziție a sufletului care-l face pe cel credincios apt pentru primirea milei lui Dumnezeu, pentru comuniunea cu Tatăl Atotțiitorul. Astfel privite lucrurile, credința și faptele nu numai că nu se contrazic și nu se exclud, ci se completează și în oarecare privință chiar coincid.

Dacă am vrea să ne oprim numai la litera Sf. Scripturi sau a Sf. Tradiții, atunci, în privința *condițiilor mîntuirii* ne-am afla în oarecare încurcătură, căci atît în Sf. Scriptură, cît și în Sf. Tradiție găsim pasagii în care se afirmă uneori hotărît că mîntuirea se dobîndește numai prin credință, iar nu și prin fapte; alteori se spune tot atît de hotărît că singură credința nu-i de ajuns, ci sînt absolut necesare și faptele.

N-ar fi exagerat dacă am spune că învățătura despre mîntuirea numai prin credință străbate tot Noul Testament. „Cine va crede și se va boteza, se va mîntui, zice Domnul, iar cine nu va crede, se va osîndi” (Marcu 16, 16). Sensul întregii iconomii a mîntuirii constă în aceea „că oricine crede în Fiul lui Dumnezeu să nu piară, ci să aibă viață de veci” (Ioan 3, 15. 18. 36 etc...). „Pe Domnul îl iubiți fără să-l fi văzut, se zice în alt loc, credeți în El fără să-l vedeți, pentru că veți dobîndi la urmă prin credință mîntuirea sufletelor voastre” (I Petru 8, 9). „Cu inima se crede spre îndreptare, iar cu gura se mărturisește spre mîntuire”, zice Apostolul (Rom. 10, 9—10). „În har ați fost mîntuiți, prin credință” (Efes. 2, 8).

Dar tot în Noul Testament aflăm și pe Sf. Iacob, care osîndește credința moartă, adică nelucrătoare: „Prin fapte se îndreptează omul, nu prin credință” (2, 24), argumentînd așa: „Frații mei, ce folosește cuiva să spună că are credință, iar fapte nu are? Oare credința poate să-l mîntuiască? Dacă un frate sau o soră sînt goi și lipsiți de hrana cea de toate zilele, iar unul dintre voi le zice: mergeți în pace, încălziți-vă și săturați-vă, dar nu le dă cele trebuincioase trupului, la ce i-ar folosi? Tot așa și credința: dacă n-are fapte, moartă este... Tu crezi că este un singur Dumnezeu? Bine faci; și dracii cred și se cutremură” (2, 14—17, 19).

Alături, deci, de credința singura mîntuitoare, în tot Noul Testament se propovăduiește și insuficiența ei pentru mîntuire. „Nu oricine îmi zice mie: Doamne, Doamne, va intra întru împărăția cerurilor, ci cel ce face voia Tatălui” (Mat. 7, 21). Asta înseamnă că în lucrarea de mîntuire sînt necesari amîndoi factorii: *credință și fapte*. Ele se condiționează și se completează una pe alta sub binecuvîntarea harică a Duhului Sfînt.

Același lucru se poate spune și despre Sfinții Părinți. Ideea mîntuirii numai prin credință e o temă obișnuită și predilectă la mulți dintre ei. Astfel, dintre cei vechi, Clement Alexandrinul spune, în „Pedagogul” său (I, 4), că credința este singura mîntuire de obște în biserică. În vremea sinoadelor ecumenice Sf. Ioan Gură de Aur, iar în vremea mai recentă Sf. Tihon de Sadonsk pot fi numiți și ei propovăduitori ai aceleiași credințe singură mîntuitoare, în genul în care ne-a vorbit de ea Sf. Pavel. „Dumnezeu nu numai că ne-a mîntuit, dar ne-a și îndreptat, zice Sf. Ioan Hrisostom, aducîndu-ne într-o stare fericită că nu mai cere și faptele noastre, ci așteaptă de la noi doar credința”.¹

În același timp, însă, alți Părinți subliniază valoarea faptelor, cum zice de ex. Fer. Augustin: „Credința fără de fapte nu mîntuie pe nimeni”.² Credința cere fapte, spune Sf. Isaac Sirul. Crezi oare că Dumnezeu e proniatorul tuturor fapturilor și e atotputernic? Atunci însoțește-ți credința cu fapte bune și te va auzi Dumnezeu. Nu încerca să oprești vîntul cu palmele, adică să nu ai o credință fără fapte”. Teodoret spune: „Numai credința singură e insuficientă pentru mîntuire. Sînt necesare și faptele”.³

1 La Romani 7, 14. Migne, P.G., vol. 40, 446.

2 Citat după Dogmatica lui Klee, III, 22, nota.

3 Opere. trad. rusă. I, 147—8.

Înainte de toate, în Sf. Scriptură credința în Hristos e adevărată opusă înpietririi sau învîrtoșării păgîne sau iudaice. Credincios, în acest caz, este cel ce a primit Botezul și s-a numărat în ceata ucenicilor lui Hristos. În epoca patristică s-a mai adăugat încă o trăsătură. În Biserică aveau loc atunci aproape neîntrerupt dispute dogmatice. De aceea, după cuvîntul Sf. Părinți, un adevărat creștin poate fi numai acela care primea toate dogmele Bisericii. Așa a ajuns să se identifice fenomenul credinței cu însuși conținutul dreptei credințe, cum spune Sf. Ciril de Ierusalim.⁴ Trăirea în Biserică și primirea dogmelor Bisericii erau socotite de Sf. Scriptură și de Sf. Părinți condiții fără de care nu este mîntuire. Credința Bisericii se numea „de viață dătătoare”⁵ pentru că în mintea Sf. Părinți era cu totul clar raportul între învățătură și viață. Ei știau de ce au luat asupra lor urmarea lui Hristos, știau și pentru ce să apere o dogmă sau alta. Un astfel de gen de a gîndi era pentru ei simbolul unui întreg stil de viață. „Să preferi înainte de toate, zice Sf. Efrem Sirul, credința în Sf. Treime, căci fără ea e cu neputință să duci o viață adevărată”.⁶ Numai cel ce păstrează neschimbată credința în Tatăl, în Fiul și în Duhul Sfînt poate fi format în realitate după chipul tainei, zice Sf. Grigorie de Nissa,⁷ căci numai dogmele corecte despre Dumnezeu sfîntesc cu adevărat sufletul, zice Sf. Ioan Hrisostom.⁸

Dar se înțelege că e posibilă și o altă interpretare a lucrurilor. Există foarte mulți credincioși care niciodată nu și-au pus întrebarea în ce cred ei. Dreapta credință apare pentru ei ca o moștenire de la înaintași, la care țin mult, dar numai pentru că provine de la strămoșii lor. În conștiința unor astfel de oameni nu există legătură directă între dogmă și viață; de aceea, pentru ei dreapta credință e insuficientă pentru mîntuire. Apare ca o necesitate să-i convingi să-și petreacă viața după legea lui Dumnezeu. Așa se explică de ce au apărut în Sf. Scriptură și în operele Sf. Părinți pasagii în care se vorbește despre credință și despre fapte ca de două principii deosebite și deopotrivă de necesare pentru mîntuire.

Acest șir de date nu poate influența, desigur, asupra concluziilor noastre. De fapt, aici nu e vorba de credință și de fapte,

4 Cateh. V, 10.

5 Sf. Irineu, *Contra Ereziilor*, III, 3.

6 Ed. rusă, II, 179.

7 Adv. Maced. XV.

8 La Ioan, Omilia 82, 10.

ci mai mult de „credința rece”, cum o numește Sf. Ciril de Alexandria,⁹ de pretenția neîntemeiată și formală de a fi cineva „creștin”. De aceea și îndemnul de a aduce, pe lângă credință, și fapte bune are numai semnificația că degeaba te crezi creștin dacă nu te îngrijești propriu-zis de mântuire, cum spune bunăoară Sf. Ioan Hrisostom într-un loc: „Nici Botezul, nici Spovedania, nici Împărtășirea cu Sf. Taine, niciuna din Sf. Taine nu ne folosesc dacă nu căutăm să ducem viață dreaptă și liberă de păcat.”¹⁰ Cu alte cuvinte, aici nu-i vorba de ființa mântuirii, nici de modul în care se săvârșește ea, ci numai despre necesitatea de a trăi cu adevărat creștinește.

În afară de aceasta, ca să înțelegem învățătura Sf. Părinți, trebuie să avem totdeauna în vedere cui i-a fost ea adresată. Poate unuia care trăia numai pe jumătate în Hristos. Pentru un astfel de credincios, viața veșnică apare într-adevăr ca o răsplată în lumea de dincolo, căci el deosebește fericirea de conținutul ei, adică de sfințenie. Pentru un astfel de om în lucrarea mântuirii, pe primul plan, nu va fi latura morală, nici izbăvirea de păcat și pășirea pe calea adevărului, ci aspectul final, eshatologic, adică acea hotărâtoare determinare a sortii fiecăruia, care se va săvârși după moarte. În acest caz, faptul care servește realmente ca un început direct al mântuirii e tălmăcit de el ca o arvună făgăduită. Pentru credinciosul comun el apare numai ca un temei exterior pentru primirea mântuirii încă atât de depărtate. De aceea și forța care realizează faptic sau conduce la mântuire apare din punct de vedere comun numai ca o pregătire a mântuirii.

Ca să înțelegem corect învățătura biblică și a Sf. Părinți despre condițiile mântuirii trebuie să avem, deci, în vedere două puncte de vedere, pe cel strict teologic, care îmbrățișează mântuirea în toate laturile, și pe cel obișnuit, care-și concentrează atenția asupra ultimei hotărâri a sortii creștinului.

Care e condiția unei astfel de treceri, de transformări?

În sens strict și propriu, o astfel de cauză eficientă poate fi numai credința în Hristos.

Oricâte succese ar avea creștinul în săvârșirea binelui și spre oricâte nevointe s-ar strădui, dar dacă nu are credința în Hristos el nu va înțelege niciodată acel unic și simplu adevăr că Dumnezeu îl iartă. În fața conștiinței stau păcatele lui nenu-

9. Trad. rusă, II, 34.

10. După Klee, III, 22.

mărate și implacabila lege a dreptății, care cere satisfacții. De aceea, Dumnezeu însuși apare ca judecător teribil și pedepsitor.

Păcătosul poate implora mila lui Dumnezeu numai când știe că Domnul se poartă față de el „după mare mila Sa și după mulțimea îndurărilor Sale”; numai atunci poate cere abrogarea sentinței celei drepte a lui Dumnezeu (Ps. 50, 3.6). Legea dreptății apare în fața conștiinței omului în toată inexorabila ei claritate: „Fărădelegea mea eu o cunosc și păcatul meu înaintea mea este pururea. Ție unuia am greșit și rău înaintea Ta am făcut”. Această conștiință nu se poate șterge. Atunci unde e mîntuirea? „Dacă ai fi voit jertfă, Ți-aș fi dat; arderile de tot nu le vei binevoi” (vers. 18). Satisfacțiile și chinurile păcătosului Domnul nu le dorește; El primește pe fiecare, oricît de mari i-ar fi fărădelegile, dar trebuie să vină „cu inimă înfrîntă și smerită” (vers. 19). Dacă păcătosul așteaptă de la Dumnezeu numai „mustrarea în urgie și osîndă de mînie”, atunci nu există mîntuire pentru el. „Fărădelegile i-au covîrșit capul; asupra lui, ele apasă ca o sarcină grea”, de aceea puterile morale îl părăsesc, el „se simte fără putere și zdrobit de tot”, „aproape stă să cadă”, viața lui se scurge numai în „întristare”. Dar „la Tine, Doamne, nădăjduiesc; auzi-mă, Doamne, Dumnezeul meu”. Numai în conștiința că Dumnezeu îl miluiește constă cheazășia biruinței asupra dușmanilor mîntuirii lui, singură ea dă acestuia hotărîrea să se îndrepte cu cereri de miluire și de ajutor către același Domn, minia dreaptă a căruia el a aprins-o prin păcatele sale. „Nu mă părăsi, Doamne! Dumnezeule, nu Te depărta de la mine!” (Ps. 37).

Dar cum va afla credinciosul de aceasta? „Pe Dumnezeu nimeni nu l-a văzut niciodată”; ca să cunoască, prin urmare, că Domnul este iubire, singur, prin sine, nimeni nu poate. Pe Domnul l-a descoperit omenirii singur „Unul Născut Fiul Său, care este în sînul Tatălui”. „Noi am cunoscut dragostea Lui prin aceea că El și-a dat viața pentru noi” (I Ioan 3, 16). Așadar, iubirea lui Dumnezeu o poate cunoaște numai acela care crede că Iisus, cel ce a pătimit și s-a răstignit, este într-adevăr Fiul lui Dumnezeu. O dată ce crede cineva că Hristos a pătimit cu adevărat pentru noi, într-un astfel de suflet mai poate oare rămînea urmă de frică înaintea lui Dumnezeu și de înstrăinare față de El? „Daoă Dumnezeu este cu noi, cine poate fi împotriva noastră? El, care n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său, ci l-a dat pentru noi toți, oare nu ne va dăruî, o dată cu ființa Sa.

totul? În fața lui Dumnezeu omul se recunoaște infinit de vinovat, dar dacă Dumnezeu a dat și pe Fiul Său ca pe toți să-i „atragă la Sine“ (Ioan 12, 32; Colos. 1, 20—22) și dacă pentru o oaie rătăcită El a lăsat pe cele 99 nepierdute, aceasta înseamnă că, cu toate păcătoșenia sa, această oaie rămîne scumpă sufletului Lui și cu toată rătăcirea ei, Dumnezeu pentru ea s-a coborît pe pămînt și o cheamă la sine. Păcatul, prin urmare, nu mai desparte de acum pe om de Dumnezeu. Dumnezeu a dat pe însuși Fiul Său, ca să-l convingă de om de iubirea Sa față de el și de iertarea Lui cea fără de margini. În acest caz, „cine oare va mai ridica pîră împotriva aleșilor lui Dumnezeu? Insuși Dumnezeu este Cel ce nu-și mai amintește de păcatele lor. Dumnezeu este Cel ce îndreptează“. Și atunci, oare cine îi va mai osîndi? Cine îi va amenința cu judecată și pedeapsă? „Hristos Iisus a murit, dar în același timp a și înviat“ (Rom. 7, 31—34). Iată veșnica și neîndoielnică dovadă de iubire a lui Dumnezeu față de păcătos. În chipul acesta, „prin credința“ în Hristos Iisus, omul dobîndește „slobozenia și îndrăzneala de a se apropia de Dumnezeu cu încredere“ (Efes. 3, 12). Fiul lui Dumnezeu, după cuvintele prea cuviosului Efrem Sirul, „a descoperit omului milostivirea Tatălui, i-a făcut cunoscută întristarea puterilor celor fără de trupuri și vrăjmășia cu duhul cel rău al pămîntului. I-a înduplecat să caute împăcarea, s-a făcut mijlocitorul păcii, a făgăduit împăcarea, a arătat și mijlocul — și anume că pacea va fi dobîndită prin cruce și a orînduit toate în așa fel că robul a venit la stăpîn, iar fiul a cunoscut pe Tatăl“.¹¹

Așadar, *credința în Hristos e singurul mijloc prin care putem cunoaște iubirea lui Dumnezeu*; de aceea păcatul săvîrșit nu e nicidecum o piedică pentru apropierea de Dumnezeu, căci Dumnezeu a iertat păcatul și toată iconomia Sa o îndreaptă într-acolo, cum să întoarcă la Sine pe păcătos. „Haina pe care o îmbracă creștinul pentru a acoperi urîciunea păcatului, este credința în Hristos“, spune Sf. Vasile cel Mare.¹² O dată ce omul crede în Hristos, însemnează că crede în iubirea lui Dumnezeu și atunci nu se mai teme pentru păcatele lui trecute, ci se va apropia de Dumnezeu cu rugăciuni de iertare și ajutor, știind că Dumnezeu atîta și așteaptă: întoarcerea lui.

În acest sens, creștinul dreptcredincios poate spune că credința e un instrument de percepere a harului și milei lui Dum-

¹¹ Efrem Sirul, Cuv. 41, Despre eretici, T. III, 77.

¹² Comentarii la Ieșire, 9, 1—7. T. II, 255—257.

nezeu. Credinciosul cunoaște și crede în bunătatea atotiertătoare a lui Dumnezeu și de aceea nu se teme de pieire. „Un suflet credincios, spune Sf. Tihon de Sadonsk, își însușește binefacerile lui Dumnezeu și meritele lui Hristos, pe care iubitorul de oameni Dumnezeu le-a arătat și le arată la toată făptura”.¹³ Desigur, aceasta nu însemnează că cel credincios ar putea socoti opera desăvârșită de Iisus Hristos ca un merit al său și pentru această plată pe care o dă lui Dumnezeu, să nu-i mai fie frică de mînia Lui, sau de judecata pentru păcatele sale; însemnează numai atât că cel ce cunoaște cît a făcut pentru noi Iisus Hristos, prin aceasta își dă seama că Dumnezeu nu e o furie pedepsitoare care caută să se răzbune și care nu poate ierta pe degeaba pe nimeni, așa cum și-l închipuie conștiința strivită de păcat a omului, ci că, dimpotrivă, Dumnezeu este iubire atotiertătoare și că nu există păcat care ar putea birui această iubire. Ca urmare a credinței sale în Hristos, credinciosul începe să recunoască pe Tatăl său ceresc și să simtă îndreptată asupra lui această iubire care nu bagă vină pentru păcat.

Din clipa în care a încolțit în suflet o astfel de credință, se schimbă îndată și raporturile între el și Dumnezeu. Pînă acum iubirea lui Dumnezeu nu-și găsea răsunet în el. Temîndu-se de dreapta judecată a lui Dumnezeu, s-a depărtat de El și în locul iubirii (ce-i datora), se purta față de El cu dușmănie. Acum, însă, conștiința lui se luminează, el vede că Dumnezeu nu e un stăpîn înspăimîntător, ci părinte care n-a cruțat nici pe Fiul Său, numai ca să facă pace între Sine și om. Natural că acum dispare și vrăjmășia împotriva lui Dumnezeu și înstrăinarea de El. În locul înstrăinării, el începe să tindă către Dumnezeu și să răspundă la iubirea Lui prin iubire. Dumnezeu, pentru El, nu mai este o ființă străină, ci îl numește „al său”. „Domnul meu și Dumnezeul meu”, spune Toma care a crezut. „A-ți însuși o credință sinceră, spune Sf. Tihon de Sadonsk, înseamnă a-l numi pe Dumnezeu „al tău” și încă s-o spui din toată inima, căci deși Dumnezeu este al tuturor celor ce cred, David zice din inimă: „Doamne, Dumnezeul meu”.¹⁴ „Hristos a zis slăbănogului: Îndrăznește, fiule, iartă-ți-se ție păcatele tale”. Tot așa îmbărbătează milostivirea lui Dumnezeu pe orice credincios prin credința care sălășluiește în inima lui: îndrăznește, căci Dumnezeu este milostiv și te va milui; este credincios, de aceea va împlini

13. T. III, 130. Comp. pag. 64; 147.

14. Meditația XII, T. I., 197.

făgăduința Sa și te va auzi cînd îl chemi; e atotputernic, și de aceea poate să te izbăvească. Așa se explică: cum de ajunge cel credincios, prin îndrăzneala fierbinte a iubirii, să numească pe Dumnezeu atunci cînd zice: „Dumnezeu meu, Dumnezeul meu către Tine mîniec (Ps. 62), Dumnezeul meu, Tu ești mila mea (Ps. 58, 18); îl numește tăria sa, întărirea, loc de mîntuire și altele; Dumnezeul meu, ajutorul meu, și voi nădăjdui spre dînsul; apărătorul meu, cornul mîntuirii mele și sprijinitorul meu” (Ps. 13, 2—3). O astfel de îndrăzneală a credinței se descrie și în Ps. 90: „Cel ce locuiește întru ajutorul Celui Prea Înalt” etc. Așa și Sf. Ioan Damaschin, bucurîndu-se și săltînd cu duhul, cînta în laudele lui către Dumnezeu: „Tu ești tăria mea, Doamne! Tu ești puterea mea! Tu ești Dumnezeu! Tu ești bucuria mea”,¹⁵ iar drept pricină a acestei transfuzii de bucurie luate din Dumnezeu, sfîntul o vede tocmai în cunoașterea iubirii lui Dumnezeu manifestată prin venirea în lume a Fiului Său: „nelăsînd sînul părintesc și nimicnicia noastră cercetînd-o”. „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos: oare necazul, ori strîmtorarea, ori prigonirea, ori foametea, ori golătatea, ori primejdia, ori sabia? Pentru că sînt încredințat că nici moartea, nici viața, nici îngerii, nici stăpîniile, nici puterile, nici lucrurile de acum, nici cele vitoare, nici înălțimea, nici adîncimea, nici o altă făptură nu vor fi în stare să ne despartă de dragostea lui Dumnezeu, care este în Iisus Hristos, Domnul nostru” (Rom. 8, 35, 38—39). În loc de înstrăinare, omul răspunde cu tot sufletul său la iubirea lui Dumnezeu și se însuflețește la chemarea ei. Între Dumnezeu și om se stabilește acum cea mai strînsă legătură morală, unirea cea mai intimă.

Despre aceasta și vorbește Sf. Apostol Ioan Teologul: „De va mărturisi cineva că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu rămîne în el și el în Dumnezeu”. Cu alte cuvinte, nu pronunțarea unor anumite cuvinte atrage pe Dumnezeu în sufletul omului. Apostolul face mai departe cîteva precizări despre modul cum se realizează această împreunare duhovnicească a credinciosului cu Dumnezeu. El spune mai departe că cei ce cred, au și cunoscut iubirea lui Dumnezeu în moartea lui Hristos. „Dumnezeu este iubire și cel ce rămîne în iubire, rămîne în Dumnezeu și Dumnezeu întru el. În dragoste nu există teamă, pentru că dragostea desăvîrșită alungă teama. De aceea, cei cre-

15. Despre adevăratul creștinism, 283; T. III, 11. (trad. rusă).

dincioși nu se mai tem de judecată (I Ioan 4, 16—18). Îl vom iubi pentru că El ne-a iubit mai întâi (vers. 19). În acest chip mărturisirea e mîntuitoare prin faptul că în mod necesar e însoțită de iubirea față de Dumnezeu, care alungă frica și unește pe om cu Dumnezeu. „Credința, spune Sf. Tihon de Sadonsk, unește în chip tainic sufletul celui credincios cu Hristos ca pe mireasă cu mirele său, prin comuniunea iubirii, cum spune proorocul în numele Domnului: „Te vei logodi cu mine prin credință și vei cunoaște pe Domnul“ (Osea 2, 20). La fel spunea și Apostolul: „Pentru că la drept vorbind, v-am logodit cu un bărbat, ca să vă înfățișez înaintea lui Hristos ca pe o fecioară curată“ (II Cor. 11, 2—3).¹⁶ „Dumnezeu (descrie această stare Sf. Ioan Gură de Aur) ne-a chemat nu ca să ne piardă, ci să ne mîntuiască. Din ce se vede oare că tocmai aceasta o vrea? — De acolo, că, după cum stă scris, pe însuși Fiul Său l-a dat pentru noi (Ioan 3, 16). Atît de mult dorește Domnul mîntuirea noastră încît a dat și pe Fiul Său și nu l-a dat numai să fie dat, ci l-a dat spre moarte. Din astfel de meditații se naște nădejdea. Nu deznădăjdui, ci te întoarce către Dumnezeu, care pentru tine n-a cruțat nici chiar pe Fiul Său. Nu te înfricoșa de necazurile de acum. Cel ce a jefit pe singurul Său Fiul ca să te mîntuiască pe tine și să te scoată din gheenă, va mai cruța acum ceva pentru mîntuirea ta? Prin urmare, trebuie să așteptăm tot binele. Noi n-ar trebui să ne înspăimîntăm nici chiar dacă ar fi să ne înfățișăm la judecată, înaintea Judecătorului în fața căruia trebuie să dăm seama, întrucît El a arătat iubirea față de noi și a junghiat pe Fiul Său pentru noi. Așadar, avem de așteptat numai ceva bun și măreț, pentru că ceea ce-i mai important am primit; odată ce credem, povara nu mai înspăimîntă și nu îndepărtează de Dumnezeu, căci iubirea Lui e cunoscută acum. Iar dacă vedem pilda Lui, atunci să-L și iubim pe Domnul. De altfel, ar fi cea mai mare nebunie să nu iubim pe Acela care atît de mult ne-a iubit pe noi“.¹⁷ Din cunoașterea iubirii celei dumnezeiești izvorăște înlăturarea fricii și îndrăzneala, apoi legătura iubirii, simțul dragostei de frate și improprierea uneia către altul.

Nu mai există de-acum în conștiința credinciosului teama care-l deprimă. Dumnezeu, pentru el, nu mai este străinul sau judecătorul care amenință implacabil cu judecata Lui dreaptă,

16. Despre adevăratul creștinism, § 283, T. III, 15.

17. Ioan Gură de Aur, La I-a epist. către Tesal. Omil. IX, 4, pag. 151.

ci de-atunci Domnul este un Părinte iubitor care nici nu mai ține minte păcatele vechi, încât nici nu-l muștră de ce de așa mult timp n-a venit la El și nici nu-l întreabă unde a cheltuit averea ce i s-a dat. El încă de departe văzându-l, va ieși întru întâmpinarea lui și fără să mai întrebe, va porunci să-l îmbrace în cele mai bune veșminte și se va veseli de mântuirea celui păcătos.

Ducînd realizarea mântuirii omului pînă la acest punct, protestanții întrerup deodată mersul ideii și spun că mântuirea sau justificarea omului s-a terminat, că de acum omul e în unire cu Dumnezeu și că nu mai trebuie să dorească, nici să facă nimic. Harul lui Dumnezeu s-a sălășluit doar de-acum în credincios și produce numai fapte bune. Credința începe să aducă roadele ce-i sînt proprii. Menirea omului pe pămînt s-a încheiat.

Din cele arătate s-a putut vedea în ce constă greșala fundamentală a protestantismului. Credința omului îi descopere numai adevărul că Dumnezeu nu-l va osîndi pentru păcatele lui vechi, ci că, dimpotrivă, e gata să-l primească, să-l miluiască și să-l recunoască de fiu al Său. Dar aceasta abia curățește, ca să zicem așa, calea către Dumnezeu, neproducînd nici o schimbare. Pînă acum omul se temea să se îndrepte către Dumnezeu; acum el a cunoscut pe Dumnezeu și a încetat să se teamă de El; dimpotrivă, l-a îndrăgit. Dar, totuși, omul e încă tot cel dinainte. Nu-i suficient să iubească omul sau să înceteze de a se teme de Dumnezeu, ci trebuie să se și întoarcă activ și efectiv spre El.

Desigur, cine are credință e pe jumătate convertit. „Nimeni din cei ce se află în rătăcire nu va voi — spune Sf. Ioan Gură de Aur — să se întoarcă la credință, dacă în prealabil nu se va hotărî la o viață mai bună și nimeni nu va rămînea în necredință dacă, în prealabil, nu s-a hotărît definitiv să rămîna rău”.¹⁸ „De unde izvorăște necredința cînd ai în față un astfel de eveniment, adică teama de judecata viitoare? Din slăbiciunea sufletească: au băut și au mîncat și de aceea n-au crezut. Doar ceea ce vrea cineva, la aceea se gîndește și aceea așteaptă”.¹⁹ Ce ar putea spune conștiinței credinciosului învățătura despre Cel ce a pătimat ca să-l izbăvească de păcat, despre Hristos, Fiul lui Dumnezeu, dacă toată atenția lui e îndreptată spre desfătări egoiste și dacă dumnezeul lui este pîntecele? „Ca și rănilor care

18. La Ioan, Omilia XXVIII, 3, T. I, 323, trad. rusă.

19. Ioan Gură de Aur, In Genes. Omil. XIX, I, Migne, t. LIII, 158, T. I. 327.

nu se lasă vindecate nici de medicamente cu efect tare și nici de cele mai slabe (τοῖς ὑλακαλεῖν αὐτὰ δυνάμενοις), așa și sufletul, dacă odată s-a lăsat prizonier și s-a robit păcatului (πλημμεληματι) și dacă apoi nu vrea să se gîndească la folosul său, atunci, chiar dacă cineva i-ar sugera-o de zece ori, el tot nu va ajunge la nici un rezultat, ci ca și cum n-ar auzi nimic, el nu va dobîndi de la astfel de îndemnuri nici un folos, nu fiindcă n-ar putea, ci fiindcă nu vrea”.²⁰

Prin urmare, *prezența credinței arată începutul întoarcerii* omului, pentru că, așa cum spune Sf. Atanasie Alexandrinul, „credința este semnul libertății de voință a sufletului”.²¹ Ca să ajungi la ideea că Dumnezeu nu se mînie pentru păcatele vechi, că întreaga sfîntenie a Lui este iubire, pentru aceasta trebuie să fi trecut prin grele și adînci experiențe și frămîntări sufletești, trebuie să înțelegi greutatea păcatului, să recunoști că ești gata să mori și că ești vrednic de pieire. Numai după ce conștiința se va coace prin suferință, atunci abia e posibilă credința în iubirea lui Dumnezeu, această legătură morală care umple de o bucurie atît de mare. Cel ce nu înțelege toată greutatea păcatului, acela nu va înțelege nici bucuria de a fi dobîndit iertarea în mod gratuit: după cum n-a putut atunci înțelege mînia lui Dumnezeu, așa nu poate nici acum să simtă iubirea Lui. „Cînd — spune preacuviosul Nil Sinaitul — asemenea unui pui de rîndunică, deschidem gura înțelegerii și ajungem să gustăm răutatea și nimicnicia noastră, ca și josnicia trupului, pentru ca apoi să ne întoarcem din tot sufletul către Dumnezeu, atunci harul Domnului nu va întîrzia să ne corecteze pe noi și coborînd la noi ne hrănește ca pe niște pui de pasăre care deschid gura, împărtășindu-ne, cum se spune, dumnezeieștile mîngîieri, dumnezeieștile desfătări, dumnezeiasca frică, înțelepciune și iubire și dumnezeiasca bucurie dimpreună cu descoperirea tainelor celor mari”.²² Dacă nu simțim nevoia, nu ne putem nici strădui pentru satisfacerea ei. „Uită-te, spune Sf. Ioan Gură de Aur, cu cîtă exactitate povestește evanghelistul: spunînd că (Ioan) a venit propovăduind botezul pocăinței în pustia Iudeei, a adăugat: „Pentru iertarea păcatelor”, ca și cum ar spune: el îi îndemna ca să-și recunoască păcatele și să le regrete amarnic nu din frica de a nu fi pedepsiți pentru ele, ci ca să dobîndească mai ușor iertare

20. Coment. la Lc. 8, 50, T. IV, 503.

21. Coment. la Lc. 8, 50, T. IV, 503.

22. Scrieri, cartea VI, 25, vol. III, 416, trad. rusă.

23. In Math. Omil. X, 2, Migne, t. XLII, 186, T. I, 173.

cei care îl urmau (prin pocăință și conștiință). Pentru că dacă nu s-ar fi osîndit singur pe sine, atunci nici n-ar fi cerut har, iar neascultîndu-l, nu s-ar fi învrednicit nici de iertarea păcatelor".²³ *Inceputul credinței slă, așadar, în pocăință*, în sentimentul păcătoșeniei proprii. „Din vina proprie, acoperindu-se cu norii nedreptății, sufletul — spune preacuviosul Efrem Sirul — rătăcește în păcate, neștiind ce face, bîjbîind prin întunericul ce-l înconjoară și nu înțelege faptele sale. Această stare durează pînă la trezirea credinței. Dar îndată ce se atinge de el raza harului celui atotînsuflețitor, sufletul se trezește de spaimă, își aduce aminte ce a făcut și se întoarce de pe cărarea primejdioasă și de la faptele sale cele rele ... suspinînd cu mare întristare și, tînguindu-se jalnic, varsă rîuri de lacrimi și cu rugă cere să-i fie primită întoarcerea prin fapte bune, ... la vrednicia lui de mai înainte. Curg lacrimi din ochii lui pentru frumusețea pierdută; nenumăratele lui rane sînt pline de puroi și parcă toată ticăloșia sa cea mare îl face să fugă de ea și caută scut și apărare la harul atotîndurător'.”²⁴

Așadar, întoarcerea către har presupune un proces complicat de trezire din viața păcătoasă, urîrea acesteia, o serie de frămîntări și încercări sau cel puțin dorința de a se întoarce la viață virtuoasă. Dar „nimeni nu poate veni la mine, de nu-l va atrage Tatăl, care m-a trimis” (Ioan 6, 44). Cum se efectuează această atragere? Și „Tatăl, care m-a trimis, a mărturisit El însuși despre mine. Voi însă nu i-ați auzit niciodată glasul, nu i-ați văzut niciodată fața, iar cuvîntul Lui nu rămîne în voi pentru că nu credeți în Acela pe care l-a trimis El”. De ce oare cuvîntul lui Dumnezeu e fără efect asupra acestora? „Și nu vreți să veniți la mine, ca să aveți viață!”. Nu vreau, pentru că această viață a lui Hristos le repugnă. „Căci știu că n-aveți în voi dragoste de Dumnezeu”. Toată atenția lor e îndreptată asupra vieții de aici, în special asupra slavei și bunei stări proprii. Oare în acest caz are pentru ei vreo însemnătate Legea lui Dumnezeu, va găsi oare mîngîiere pentru sine în conștiința credincioșiei față de această lege? „În numele Tatălui meu am venit și nu mă primiți; dacă vine altul în numele lui însuși, pe acela îl primiți. Cum puteți crede voi, care umblați după slava pe care v-o dați unii altora și nu căutați mărirea care vine numai de la Dumnezeu”? (Ioan 5, 37—44). În felul acesta, a crede

24 Cuv. 141, 4, vol. V, 217—218, trad. rusă.

în Hristos e un fenomen foarte complex, care îmbrățișează toată viața sufletească și care pretinde nu numai atenție față de învătătura creștină, ci și lepădarea de sine sau cel puțin abaterea atenției de la sine însuși. *Incontestabil că și harul lui Dumnezeu ajută la această atragere a omului.*²⁵ „A crede în Hristos, spune Sf. Tihon de Sadonsk, nu este altceva, decît cunoașterea din lege și recunoașterea din inimă a mizeriei și a păcătoșeniei proprii, stări care provin din păcat și care fiind urmări ale păcatului se fac vrednice de dreapta mînie a lui Dumnezeu; dar mai este, în același timp, și cunoașterea din Evanghelie a Harului lui Dumnezeu, care se dă tuturor și alergarea numai către El și sub ocrotirea Lui, recunoașterea Lui și dobîndirea Lui ca singurul Izbăvitor și Mîntuitor de toate suferințele și, în sfîrșit, întărirea prin nădejdea statornică și neclintită în El pentru mîntuirea veșnică, dar și pentru războiul cel împotriva diavolului, al trupului, al lumii și păcatului, în vremea vieții, în moarte și pentru moarte, ca spre o temelie neclătinată și indubitabilă a mîntuirii. A crede cu adevărat, presupune, așadar, un suflet bărbătesc”,²⁶ „întors cu toată inima spre Dumnezeu, spre legea și împărăția Lui cea sfîntă”.

Dar cu toată complexitatea sa, cu toată profunzimea sa, starea celui ce a crezut nu poate fi decît pridvor și pregătire către mîntuirea sau îndreptarea deplină, iar nu mîntuirea sau îndreptarea însăși. E adevărat că omul ajunge la credință pe calea pocăinței și a lepădării de sine. Pentru a trece de la simplele cunoștințe ce le avem despre Hristos și despre Dumnezeu la raporturi personale cu Dumnezeu, trebuie să deplîngem întîi viața noastră păcătoasă. Ce se întîmplă, însă, cînd omul nu face această trecere sau deducție? Se întîmplă numai atîta că omul va cunoaște în chip negativ ce este iubirea lui Dumnezeu față de el, va cunoaște că între el și Dumnezeu nu mai există alt perete despărțitor, decît înstrăinarea lui păcătoasă de Dumnezeu. Abia după ce-și dă seama de aceasta va începe omul să iubească pe Dumnezeu și să simtă că și Dumnezeu răspunde la această iubire, așadar simte faptic posibilitatea deplină de a intra în legătură și comuniune cu Dumnezeu. Dar totuși această stare e încă numai contemplativă. Și, ca atare, ea nu poate renaște, trecînd peste voință, substituind faptele bune. Tot așa și harul lui Dumnezeu, cu toate că există și ajută la luminarea

25 Despre adevărata credință, § 340, vol. III, 125.

26 Nil Sinaitul: Scrisori, cartea II, 218, vol. III, 127.

omului, nu poate acționa numai pe temeiul că omul a cunoscut posibilitatea de a primi acest har și că vrea să-l primească. „Ajutorul de sus mai cere și învoirea noastră”.²⁷ Pentru a te întoarce într-adevăr de la păcat și pentru a primi harul și a intra în unire cu Dumnezeu nu e suficient numai să fii sincer convins de mila și de apropierea de Dumnezeu, ci trebuie să îndepărtezi de la tine într-adevăr păcatul și să te întorci către Dumnezeu. Omul e convins că numai în Dumnezeu își găsește mîntuirea, dar tocmai de aceea trebuie să întindă el însuși mîna ca să apuce dreapta ajutătoare a lui Dumnezeu. Altfel, va rămîne numai cu convingerea. *Nu e suficient să dorești — chiar și sincer — viața după legea lui Dumnezeu, ci mai trebuie s-o și începi în realitate.* „Omul, spune preacuviosul Macarie Egipteanul, nu se și învrednicește de „partea cea bună” imediat ce aude cuvîntul lui Dumnezeu; căci altfel n-ar mai fi nevoie, prilejuri de războire sau teren pentru lupte, ci îndată ce ar auzi, ar dobîndi fiecare fără oboseală (*ἀναπαύω*) liniștea și măsura desăvîrșirii. În realitate, lucrurile nu se întîmplă așa. Dacă am afirma contrariul, am nega voința omului și existența puterii contrare care i se opune (dacă credinciosul ar ajunge virtuos îndată ce ar crede, atunci ori că întîreaga lucrare o săvîrșește harul, credinciosul fiind doar un teren pe care se dau lupte străine de el, ori că, în fine, atunci nu există păcat în el; în cazul dintîi se neagă libertatea, în al doilea păcătoșenia lui). Noi, însă, spunem că cel ce ascultă cuvîntul ajunge la umilință și apoi întrucît harul, după prevederea lui Dumnezeu, pare a se depărta, el începe să se exerciteze și să se învețe în „război”, se luptă și se nevoiește împotriva satanei și după sfortări și lupte îndelungate obține biruința și se face creștin. Dacă ar dobîndi partea cea bună numai prin auzire, fără osteneală, atunci toți fățarnicii ar intra în împărăția și în viața veșnică. Împărăția lui Dumnezeu ar înceta atunci să fie o împărăție a sfinților. Dar nimeni nu le va da viață cerească fără osteneală și nevoie, deoarece calea e strîmtă și îngustă. Pe această cale aspră trebuie să mergem, să suferim și să ne întristăm, ca apoi să intrăm în viață”.²⁸

Harul lui Dumnezeu nu subjugă conștiința și libertatea omului, ci deschizîndu-i ușa iubirii lui Dumnezeu și arătîndu-i groaza de păcat îl îndeamnă pe om să tindă către această iubire

27 Nil Sinaitul: Scrisori, cartea II, 218, T. III, 127.

28 Omilia XXXVI, 20. Migne, t. XXIV, 708, p. 292—293.

și către sfânta comuniune cu ea. „Dacă nu vei cere împărăția cerurilor prin trudă și cu multă răbdare, prin credință și prin nevointe virtuoză (κατορθώματα), nu o vei căpăta — spune Sf. Vasile cel Mare — deoarece trebuie mai întâi să o dorești și dorind să o cauți într-adevăr cu credință și răbdare, întrebuițind tot ce-ți stă la îndemână, încât nicicum să nu te osîndească propria conștiință că ai fi cerut fără voie bună sau cu lenevire; și atunci o vei primi dacă va vrea Dumnezeu”.²⁹ Această strădanie liberă a omului după har, după iubirea lui Dumnezeu și după viață sfântă și curată de păcat se și înfăptuiește de om, cum am văzut mai sus, în renașterea dobîndită cu ajutorul Tainei. În această renaștere omul nu numai că nu vede posibilitatea unirii cu Dumnezeu, ci se și unește real cu El. Prin puterea lui Dumnezeu, hotărîrea lui — încă nedesăvîrșită — de a nu mai trăi pentru sine, ci pentru Dumnezeu, se întărește, iar păcatul se nimicește; în chipul acesta omul ajunge să cunoască nu numai virtual, ci faptic „dragostea lui Dumnezeu, care covîrșește toată mintea” (Efes. 3, 19). Cît timp operează numai cu credința, omul e convins că Dumnezeu îl iartă. Însă după renașterea Botezului, el trăiește real această iertare. Înainte, omul numai nădăjduia că Dumnezeu nu-l va lepăda; acum, vede într-adevăr că Dumnezeu nu l-a lepădat. Astfel, deodată cu întărirea hotărîrii de a nu păcătui și de a sluji lui Dumnezeu se întărește și credința lui, iar deodată cu credința crește și bucuria curată care se extiază de iubirea nemeritată a lui Dumnezeu, precum și iubirea către Dumnezeu ca răspuns la iubirea Lui și dorul de a fi cu Dumnezeu și de a face încă și mai tare legătura încheiată cu Dumnezeu. În felul acesta, credința într-adevăr mîntuiește pe om, dar nu prin simpla contemplare a lui Dumnezeu și nici prin faptul că îi descopere omului pe Hristos, ci prin aceea că ea trezește, prin contemplare, voința omului.

În această putere morală a credinței constă însemnătatea cea mai mare și centrală a actului convertirii. De fapt, am văzut că ființa convertirii o formează hotărîrea de a sluji de-acum lui Dumnezeu. Harul întărește această hotărîre. În ea se și efectuează legătura tainică dintre har și libertatea omului. Dar ce-l aduce pe om la această legătură? Desigur numai credința. Dar în conștiința omului Dumnezeu apare numai ca judecător și dacă n-ajunge să cunoască și să simtă iubirea a-toate-iertă-

29 Reguli pentru nevoitori, cap. I, T. V, 354, Migne t. XXXI, 1337.

toare a lui Dumnezeu, omul nu se poate apropia de El nici nu poate primi iubirea Lui. „Il voi apropia și va veni la mine; căci de la sine cine ar îndrăzni să se apropie de mine? — spune Domnul” (Ier. 30, 21). Necunoscînd iubirea lui Dumnezeu, omul poate numai să tremure înaintea Domnului și să-și aștepte pedeapsa și moartea. „Poate fi omul drept, ba chiar de ar fi de o mie de ori drept, el tot om rămîne”³⁰ — zice Sf. Ioan Hrisostom — iar înaintea lui Dumnezeu tot vinovat rămîne. Indreptarea prin Botez îi va înlesni cel mult posibilitatea să-și vadă și mai clar vina, dar frica nu va fi înlăturată. Credința și numai credința va descoperi omului iubirea lui Dumnezeu, numai ea poate descoperi omului că Domnul însuși iese întru întîmpinarea lui. A crede în Hristos însemnează să-ți impropriezi ... și să simți în inima ta, iar nu să spui numai cu gura, iubirea și binefacerile Lui arătate întregii lumi, lucruri pe care omul le poate cunoaște și rațional.³¹ Abia cînd cunoaște această iubire a lui Dumnezeu, care covîrșește mintea, se va putea omul învrednici să se apropie de Dumnezeu fără frică, deși cu conștiința deplinei sale nevrednicii și să primească ajutorul ce i-l oferă. Iubirea lui Dumnezeu se cunoaște prin credință și se primește de către om. „Făcător de viață (în Botez) nu este numai Duhul ce se primește prin credință în lucrarea harică a Botezului, ci trebuie să premeargă credința în Domnul, credință prin care credincioșii își asimilează (παράλβεται) harul de viață dătător, cum s-a zis de Domnul, că Fiul pe cine voiește, viează” (Ioan 5, 21).³² „Cînd ne vom fi îndreptat cu toată credința către Fiul, spune Sf. Irineu de Lyon, atunci vom avea și o iubire tare și nestrămutată către Tatăl”.³³ Și aceasta nu numai în sens formal, că adică omul s-ar putea apropia de Botez numai dacă crede în Fiul. Credința își întinde raza ei de acțiune pînă în ascunzișurile cele mai tainice ale sufletului; ea face posibilă cea mai intimă unire a sufletului cu harul. Tocmai prin această credință se sălășluiește Hristos în inima celui ce se botează (Efes. 3, 17). Tocmai prin puterea credinței ia omul irevocabilă sa hotărîre de a fi cu Dumnezeu și de a se uni cu Hristos. „Credința — spune Sf. Ioan Gură de Aur — ne descoperă adevărul și din credința sinceră se naște iubirea, deoarece omul care crede cu ade-

30 De Lazaro VI, 9, Migne t. XLVIII, 1041. Cuv. către Antioh. T. I, 185.

31 Tihon de Sadonsk: Scrieri Sihăstrești 11, vol. V, 8.

32 Grigorie de Nissa: Adversus Maced. XIX, Migne t. XLV, 1235, vol. VII, 38.

33 Impotriva ereziilor, cartea IV, cap. VI, 2, Library Clark, vol. V, 389.

vărat în Dumnezeu, niciodată nu va consimți să se îndepărteze de iubire.³⁴ În acest fel, prin credință, se mijlocește însăși ființa renașterii sau convertirii prin Botez.

Prin credință se pune început unei noi vieți în credincios, a unei vieți în comuniune cu Dumnezeu. Iubirea față de Dumnezeu devine legea fundamentală a vieții, prin ea se determină toate acțiunile și purtările. De aceea și dezgustul de păcat și convertirea la o viață sfântă ne ridică la o nouă treaptă. Dacă mai înainte omul se temea de păcat mai mult decât dorea îndreptarea, în schimb acum, după ce a cunoscut iubirea lui Dumnezeu, el începe să iubească legea Domnului de dragul Domnului, pentru ca să răspundă la iubire cu iubire. Aspirația de a fi sfânt și de a evita pieirea se transformă în aspirație către Dumnezeu, cu gândul de a-i fi plăcut Lui. Eul lui trece și mai mult pe planul al doilea, iar principiul de viață devine de acum deplina lepădare de sine. Astfel, de la teama de pieire, omul trece la credință, care, la rîndul său, îi deschide calea spre iubire.

De aceea, *cel ce crede cu adevărat niciodată nu se va referi la ostenele lui și niciodată nu-și va cere sieși recompense pentru ele*; tot sufletul lui e plin de contemplarea dumnezeieștii iubiri, iubire dezinteresată și nemeritată de om. De aceea, la omul credincios setea de a fi plăcut lui Dumnezeu și de a face voia Lui, nu are margini. „Cere lui Dumnezeu — spune preacuviosul Isaac Sirul — să-ți dea să ajungi la măsura credinței. Și dacă vei simți în sufletul tău această desfătare, atunci vei spune că nimic pe lume nu te mai poate îndepărta de Hristos. Și nu e greu pentru tine ca în fiecare ceas să te lași dus departe de tot ce e pămîntesc și să te ascunzi de această neputincioasă lume și de amintirile ei. Pentru aceasta roagă-te fără întrerupere, cere-o cu căldură și s-o implori cu toată stăruința, pînă ce vei primi-o. Și mai roagă-te să nu slăbești cu duhul. Te vei învrednici de aceasta dacă te vei sili cu credință să arunci asupra lui Dumnezeu toată grija ta, iar îngrijorarea ta s-o încredințezi purtării Lui de grijă. (Iată lepădarea integrală de sine și încrederea în voia lui Dumnezeu). Și cînd Dumnezeu va vedea în tine această voință, că te-ai încredințat cu întreg gândul curat lui Dumnezeu mai mult chiar decât ție însuși, străduindu-te să nădăjduiești în Dumnezeu mai mult decât în sufletul tău, atunci se va sălășlui în tine acea nevăzută putere pe care simțind-o înăuntrul lor,

34 La I Tim. Omilia II, p. 25—26, trad. rusă.

mulți merg în foc și nu se tem, iar alții umblă pe ape și nu se clatină în gândurile lor de primejdia înnecului; pentru că credința întărește simțirile sufletului încît omul parcă simte că o putere nevăzută îl îndeamnă să nu ia seama la fapte îngrozitoare și nici să privească la lucruri pe care nu le-ar putea suporta simțurile”.³⁵ „E cu neputință, cu adevărat, e cu neputință — spune Sf. Tihon de Sadonsk — ca cel ce are arzîndă lumina credinței în inima lui să nu aspire către acele bunuri veșnice și să nu vină la adevărata pocăință sau să nu fugă de păcat. Credința îl înnoiește pe om și-l dezgustă de păcat și de deșertăciune, călăuzindu-l către viitoarele bunuri făgăduite, pe care i le înfățișează ca pe ceva văzut”.³⁶ „După cum focul are puterea să încălzească, apa să ude, iar lumina să lumineze, tot așa și credința vie are puterea de a se manifesta în fapte bune”.³⁷

Astfel, *descoperind iubirea Tatălui ceresc, credința ne înru-dește moralmente cu Dumnezeu*. Omul vede în Dumnezeu un Tată, gata de a-l primi. Această apropiere morală se desăvîrșește în Botez, în care credinciosul, întărit în iubirea lui Dumnezeu sau în conștiința acestei iubiri, se unește realmente cu Hristos și iese din „baie” zidit pentru fapte bune. Vrăjmășia împotriva lui Dumnezeu e nimicită, blestemul e ridicat, între Dumnezeu și om există de-acum cea mai strînsă iubire reciprocă. Mîntuirea s-a săvîrșit. Sufletul e logodit cu Hristos și-i aparține cu totul. „Credința — spune Sf. Tihon de Sadonsk — privind cu venerație la Hristos cel răstignit, cugetă: Cine și cum este Cel ce a pățimit atîta pentru nemernicul său rob și ce i-a cîștigat cu această suferință? Din pricina aceasta cel credincios se îndeamnă la iubire reciprocă și la mulțumire din toată inima, silindu-se să se arate vrednic de ea. Dar dacă vede că nu poate face așa ceva (cu „ce voi răsplăti Domnului, pentru toate cîte mi-a dat mie?”), cade în genunchi înaintea Lui cu smerenie și iubire, mărturisind din inimă slăbiciunile și dorința sinceră de a-i fi mulțumitor, rîvna și iubirea fiind singurele omagii pe care le poate arăta în veacul acesta supremului său binefăcător. De aici se împintenește, de aici izvorăște imboldul de a răbda în numele Domnului Iisus ori și ce i-ar hotărî voia lui Dumnezeu”.³⁸ Predîndu-se Domnului și unindu-se cu El, sufletul se curăță și

35 Cuv. 49, 265—266, trad. rusă.

36 Comoara duhovnicească, 139. vol. IV, 348.

37 Cuv. In ziua Adormirii, T. I, 69.

38 Despre adevăratul creștinism; § a 83. Vol. III, 14.

de păcatul care se nimicește în el și care mai mult nu mai amenință mântuirea lui. „Pe un suflet credincios, Hristos îl curățește de păcat și de orice întinăciune și-l face sfânt și îndepărtează de la el suferințele spirituale, blestemul, osînda, moartea și orice neajunsuri duhovnicești, iar în locul acestora dă bunurile Sale duhovnicești: binecuvîntare, izbăvire și viață veșnică, așa cum învață apostolul despre aceasta: Hristos s-a făcut pentru noi înțelepciune, neprihănire, sfințire și răscumpărare, întocmai ca o femeie pe care o dezbracă de zdrențele murdare și curățind-o de infecții, o îmbracă în purpura curată a dreptății Sale, spre a o arăta curată înaintea ochilor Săi și a Tatălui său cel ceresc ca pe o fiică împărătească, prea înfrumusețată cu îmbrăcămintea firii duhovnicești“.³⁹ După aceasta, chiar dacă omul ar muri îndată, mântuirea lui e asigurată: Domnul îi spune și lui ca și tîlharului: „Astăzi vei fi cu mine în rai“. Aceasta este starea în care omul ajunge „să dorească a se despărți de trup și a fi cu Hristos“. Aceasta este starea omului care a ieșit din „baia“ renașterii.

Viața ulterioară a credinciosului constă, cum am văzut mai sus, în creșterea acelei semințe a vieții veșnice care s-a sădit în el la Botez. Omul se curățește treptat de păcat, se desăvîrșește treptat și se întărește în bine și ajunge la vîrsta bărbatului desăvîrșit. Totuși și atunci „principiul de viață și sarea care păstrează pe om nestricat“⁴⁰ continuă să fie tot credința. După cum tăria întregii case — spune Sf. Ciril Alexandrinul — stă în fundamentul ei, iar partea principală a corăbiei e carena, tot așa și pentru cel ce s-a hotărît să trăiască cinstit fundamentul și tăria sînt cunoașterea adevărului și nemincinoasa învățătură a credinței în Dumnezeu cel adevărat și Unul în ființă. Pentru că dacă nu crezi, nici nu înțelegi (Is. 7, 9)... Credința alimentează înțelegerea, iar înțelegerea formează pentru noi piatra de încercare a ceea ce trebuie să facem“.⁴¹ „Credința — spune preacuviosul Efrem Sirul — naște cugetul cel bun, iar gîndul bun este rîu de apă vie. Cine l-a dobîndit, acela s-a umplut de apele ei. Fără untdelemn nu arde candela, iar fără credință nimeni nu poate dobîndi cugetul cel bun“.⁴² „Credința este maica tuturor faptelor bune și prin ea omul ajunge la împlinirea făgăduințelor

39 Ibid., p. 15.

40 Efrem Sirul, Cuv. 152, 12. Vol. VI, 361—362.

41 Despre închinarea în Duh, cartea VI, T. I, 291.

42 Cuv. VI, T. I, 124—125.

Stăpînului și Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, după cum este scris: „Fără credință e cu neputință a plăcea lui Dumnezeu”.⁴³ O dată ce omul își pironește mintea la iubirea de Dumnezeu, o dată ce lumina credinței strălucește în inima omului și el vede clar tot ce e duhovnicesc”,⁴⁴ rîvna și puterea lui de a făptui binele nu au pricină să slăbească. Dacă de dragul conștiinței acestei iubiri atotiertătoare a lui Dumnezeu credinciosul nu s-a îngrozit de nemăsurata sarcină a păcatelor, dacă a îndrăznit să intre în luptă cu principiile care pînă atunci au stăpînit în sufletul lui și cu ajutorul harului lui Dumnezeu le biruie, înseamnă că el a lepădat răul și a început să facă binele; cu atît mai mult acum, cînd e în unire cu Dumnezeu, cînd păcatul e răpus și biruit, va tinde la făptuirea voinței lui Dumnezeu și la nimicirea păcatului. Chiar dacă s-ar întîmpla să cadă, dar își păstrează credința, atunci armonia tulburată a sufletului său va fi restabilită, puterile lui împrăstiate vor fi iarăși adunate și el va porni cu puteri noi lupta împotriva păcatului. „Credința — spune Sf. Ioan Gură de Aur — este cap și rădăcină; chiar dacă tu ai pierde totul, iarăși vei agonisi totul și încă cu prisos” (Cu slavă mai mare).⁴⁵ „Credința este tăria mîntuirii și puterea vieții veșnice”.⁴⁶

Pe de altă parte, ne putem închipui ce se va întîmpla dacă omul își va pierde credința. „Fără untdelemn nu poate arde candelă”, fără rădăcină orice pom se usucă. „Fără mine, a spus Domnul, voi nu puteți face nimic”. O dată amputată credința, e amputat și orice sens al vieții și orice putere de a face binele. N-ar exista această convergență care ar suda străduințele omului și le-ar da sens. Omul n-ar mai simți apropierea lui Dumnezeu, bunătatea Lui n-ar putea-o înțelege, Dumnezeu pentru el ar fi iarăși un pedepsitor al nedreptății. Un astfel de om s-ar mai putea oare întoarce către Dumnezeu? Iar dacă nu se va mai întoarce, atunci nu poate primi nici ajutorul și nici harul Lui. Astfel, pierzîndu-și credința, acest „ochi care luminează orice conștiință”,⁴⁷ prin această își pierde întreaga sa demnitate duhovnicească și piere. Sînt vrednice de subliniat, în această pri-

43 Povățuiri către monahii egipteni, 25. T. II, 186.

44 Comoara duhovnicească, p. 77. T. IV, 150.

45 In Math. XXXIII, 2 Migne, t. LVII, 390. T. II, 77, trad. rusă.

46 Clement Alexandrinul: Stromata, cartea a II-a, cap. 12. Library Clark, vol. 12, 34.

47 Ciril de Ierusalim, Cateheze V, 4, Migne, t. XXXVIII, 509, trad. rom. (Fe-cioru) I, 138.

vință, acele trăsături cu care zugrăvește Domnul pe cei drepți și pe cei păcătoși la judecata din urmă. În timp ce dreptii, care și-au păstrat credința, sînt uimiți de mila lui Dumnezeu, întrebînd: „Cînd Doamne te-am văzut flămînd și te-am hrănit?“, celor păcătoși sentința lui Dumnezeu li se pare nedreaptă: „Cînd te-am văzut oare flămînd și nu ți-am slujit ție“? Dumnezeu apare dușmănos față de ei, voind și căutînd parcă pretext ca să-i condamne, să-i lipsească de veșnica fericire. Primii au trăit în credință și de aceea sufletul le e plin de simțul milei nemeritate a lui Dumnezeu, iar acum își mărturisesc nevrednicia. Cei din urmă au pierdut credința, nu recunosc mila lui Dumnezeu, au trăit numai pentru ei, de aceea și acum se ridică în apărarea „eului“ lor. Primii au văzut în toată bunăvremea, după credința lor, calea lor către Dumnezeu cel veșnic deschisă pentru ei, pentru că tot timpul au simțit mila Lui. Simțind-o, ei au aspirat totdeauna către Dumnezeu și au stat totdeauna în unire duhovnicească cu El, unire care trăiește și se prelungește în chip firesc și după ieșirea omului din această viață. Cei din urmă, însă, pierzînd credința, natural, au pierdut și puterile pentru unirea duhovnicească cu Dumnezeu și s-au înstrăinat de El; de aceea, nici după trecerea în lumea viitoare ei nu au aptitudini de a se preda lui Dumnezeu, soarta lor e împărăția întunecoasă a iubirii de sine, întru scrișnirea dinților, pentru pieirea lor, negăsind puteri în sine să se împace cu această suferință nici măcar cînd ea se aseamănă într-un fel cu suferința ce o îndură cel neprihănit după voia lui Dumnezeu (Rom. 9, 3).

Așadar, credința a renăscut pe credincios, credința l-a crescut și l-a educat în viața duhovnicească și tot credința îl va călăuzi și spre fericirea veșnică. Crezînd, omul a primit în această lume harul lui Dumnezeu și a putut veni în comuniune cu El, neîntinînd seamă de faptul că pînă atunci a trăit în păcat. Această credință în iubirea lui Dumnezeu îi va da putință de a păstra această comuniune cu Dumnezeu și în împărăția viitoare. „În ziua judecării — spune preacuviosul Nil Sinaitul — noi înșine vom fi acuzatorii noștri, acuzați de propria noastră conștiință, De aceea, găsi-vom oare în acea strîmtorare o altă apărare sau ajutor decît tocmai credința în Domnul Hristos, cel iubitor de oameni? Credința aceasta este ocrotitoarea noastră, marele nostru ajutor, siguranță, îndrăzneală și răspuns pentru noi, care ne-am făcut fără răspuns prin negrăita mulțime a păcatelor, deoarece în timpul nevoinelor noastre și a temerii fără de măsură,

gîndul la dulcele și prea iubitul Domn Iisus Hristos, precum și credința cea neclătită și înrădăcinată în El ne-a fost ca un înger plăcut, pașnic, blînd și luminat, care alungă de la noi frica și rușinea, umplîndu-ne de liniștea sufletească, iar pe cel înstrăinat apropiindu-l de Dumnezeu⁴⁸. Mișcarea celui credincios care acționează de dragul credinței sale, nu va porni de la Dumnezeu din cauza fricii de El, ci către Dumnezeu, mila căruia îl îmbărbătează pe om. De aceea și spune Sf. Tihon: „În credință constă toată ființa fericirii creștine, deoarece cine are credință cu adevărat vie, acela are binecuvîntarea lui Dumnezeu, adevărul lui Hristos, sfințenia, izbăvirea, libertatea duhovnicească, viața veșnică și fericirea⁴⁹. Pentru evitarea neînțelegerilor trebuie să repetăm încă odată că punînd în credință toată fericirea omului și socotind-o ca izvor al creșterii spirituale, Biserica Ortodoxă niciodată nu-și închipuie această credință ca pe o putere oarecum autonomă, care, ca o forță străină, ar sili pe om la o viață de virtute și comuniune cu Dumnezeu. Nu ne putem gîndi nici că credința ar chema doar către har, care apoi, la rîndul său, tot ca o putere exterioară, ar săvîrși în om binele. Desigur, omul credincios primește harul lui Dumnezeu, cu care și pornește la luptă împotriva păcatului. Totuși instrumentul de primire a acestui har e numai credința în sine, nici cunoașterea sau contemplarea milei lui Dumnezeu și bunăvoința Lui de a ierta și ajuta, ci de bună seamă că acest lucru îl face libera hotărîre și libera dorință a omului. De aceea, „izvor al binelui și temei al vieții neprihănite“ credința este numai întru atîta, întrucît ea „este libera consimțire a sufletului⁵⁰. Credința dă numai aripi voinței credinciosului, dar nu-l scutește de luptă cu sine însuși. Dacă omul va fi nepăsător, atunci și candela lui se va stinge. „Poate că vei zice — spune Sf. Ciril al Ierusalimului — eu sînt credincios, pe mine nu va pune stăpînire patima, cu toate că adeseori mă gîndesc la ea. Nu știi oare că după timp îndelungat rădăcina se vîră în piatră? Nu primi în tine sămînța păcatului, deoarece ea va zdrobi credința ta⁵¹. „Nu te baza pe faptul că tu ai candelă, ci ține-o numai aprinsă, ca să lumineze lumina ta și lumina faptelor bune înaintea oamenilor și să nu se hulească pentru tine Hristos. Imbracă-te în haina nestrîcaciunii, împodo-

48 T. III, 368—369.

49 Despre adevăratul creștinism § 283. T. III, 15.

50 Clement Alexandrinul, *Stromata*; cart. V-a, cap. XIII/Library Clark, vol. IX, 272.

51 Catech. II, 3, Migne, t. XXXIII, 386, trad. rom. I, 68.

bindu-te cu fapte bune.⁵² „Trebuie nu numai să crezi în Hristos — spune preacuviosul Macarie Egipteanul — ci să și suferi, după cum este scris: că vouă vi s-a dat nu numai să credeți în Hristos, ci și să suferiți pentru El (Fil. 1, 29). A crede numai în Dumnezeu pot și cei care cugetă cele pămîntești, sau, ca să nu zic, chiar și duhurile necurate, care spun: „Te știu pe Tine, că Tu ești Fiul lui Dumnezeu“ (Marcu 2, 24).⁵³ Pe lângă credință e necesară și libera alegere a binelui și hotărîrea lui de a-l săvîrși.

Afirmînd aceasta, nu vrem nicidecum să spunem că în realitate ar putea exista și o credință nelucrătoare (decît doar cu oarecare excepții). Cine nu dorește viață sfîntă și comuniune cu Dumnezeu, acela nici nu crede, chiar dacă cu vorba și cu gîndul ar spune că crede în Evanghelie. Cum va înțelege unul ca acesta că Dumnezeu e gata să-l ierte cînd el nu înțelege la ce îi trebuie iertarea, cînd și fără de aceasta viața i se pare imposibilă? Cînd va simți el din toată ființa ce a făcut pentru oameni Iisus Hristos, atunci abia va înțelege toată grozăvia păcatului. Înțelegînd aceasta, el nu va întîrzia să se întoarcă la Dumnezeu și prin urmare se va și strădui în toate chipurile să trăiască virtuos. „Cine zice: „Îl cunosc“, dar nu păzește poruncile Lui, este un mincinos și adevărul nu este în el. Iar cine păzește cuvîntul Lui, în acela dragostea lui Dumnezeu a ajuns desăvîrșită“. El contemplă această iubire și o percepe: „prin aceasta știm că sîntem în El“ (I Ioan 2, 4—5). Cine spune că crede, dar nu duce viață corespunzătoare acestei credințe, acela minte: unul ca acela nu crede defel, ci „cugetă cele pămîntești“, se lasă călăuzit de gîndurile sale lumești; pe Dumnezeu, care s-a descoperit el singur pe Sine, nu-l cunoaște și nici nu-l înțelege. Desigur, omul credincios poate cădea, dar cînd se lasă el însuși momit de patimi, care pot să întunece în conștiința lui chipul lui Dumnezeu, atunci nu mai e o simplă cădere. La un om credincios, după cădere urmează și ridicare. Dar „e cu neputință, într-adevăr cu neputință, vom repeta cu Sf. Tihon de Sadonsk, ca cineva care are flacăra credinței arzîndă în inima lui să nu aspire la acele veșnice bunătăți și să nu ajungă totodată la pocăință, îndepărtîndu-se de orice păcat“.⁵⁴

Vorbînd de necesitatea liberei aspirații către Dumnezeu și către bine prin adevărata credință, va trebui să arătăm și *mij-*

52 Catech. XV, 26, trad. rom. II, p. 426.

53 Epistol. II Rom. Migne, t. XXXIV, 420, p. 438.

54 Comoara duhovnicească, 139, T. IV, 348.

locul, prin care credința mîntuiește pe om. Credința mîntuiește pe om nu prin latura ei contemplativă, nici în calitatea ei de stare perceptivă, în așa fel încît omul să ajungă să trăiască sau să experimenteze în mod pasiv mîntuirea. Credința mîntuiește pe om *prin latura ei activă, prin participarea permanentă a voii celei bune* (Ioan 7, 17). Cel credincios găsește în credința sa îndrăzneală de a se întoarce către Dumnezeu și în acest fel intră în comuniune cu Dumnezeu și primește această comuniune. Întărit de puterea lui Dumnezeu, credinciosul tinde către o viață sfîntă și prin aceasta o și începe. În acest sens credința este începutul nădejzii noastre și începătura dumnezeieștii milosfiviri față de noi, ușa și calea pe care să mergem⁵⁵. Cu un suflet universal, cu o substanță impersonală sau cu un principiu fundamental al lumii poți intra în comuniune și fără participarea voinței, poți să te predai lui și în mod pasiv, inactiv, dar comuniunea cu un Dumnezeu viu nu poate fi decît personală și liberă.

Ca să remarcăm tocmai acest sens viu, iar nu pe cel formal al mîntuirii și anume tocmai în punctele unde ne deosebim de falsificările protestante, Biserica Ortodoxă alege din cele două formule elaborate în Apus pe aceea care atribuie mîntuirea nu numai credinței singure ci credinței împreună cu faptele. „Credem — sună art. 13 al „Epistolei Patriarhilor orientali“ — că omul se îndreaptă nu numai prin credință (adică, după cum se va vedea mai la vale, nu prin latura ei teoretică sau perceptivă), ci prin credința însoțită de dragoste (credința cu putere lucrătoare, care e în stare să nască iubire), adică prin credință și fapte... Nu o simplă nălucire a credinței (explică și mai precis Părinții), ci credința reală care viează în noi *prin fapte*, iată ce ne îndreptează pe noi în Hristos⁵⁶. Așadar, fără îndoială că *ceea ce-l îndreptează pe om este credința, dar numai o credință vie și sinceră*, în stare să ducă pe om la viață adevărată și să-l silească să-și exopereze mîntuirea. Același înțeles îl are și învățătura preasfințitului Teofan cînd spune că credința mîntuiește prin fapte. „Mîntuirea, spune el, se face prin fapte bune, dar ca să izbutești cum se cuvine, prin fapte bune, nu poți fără să ai credință. Credința îmboldește spre fapte bune, credința le arată și tot credința ne ajută să primim și puteri pentru săvîrșirea faptelor bune. De aceea credința este ajutătoarea faptelor bune.

55 Ciril Alexandrinul, T. IV, trad. rusă.

56 Revista „Lecturi creștine“, a. 1838, T. I, 81. Vezi trad. rom. în „Candela“ 1942—43, p. 240—241, de V. Loichiță.

Principalul sînt faptele, iar ea e numai ajutătoarea⁵⁷. *Mîntuirea este deci o lucrare pe care omul o săvîrșește personal, dar la care nu ajunge decît prin credință.*

Creștinul nu trebuie să înțeleagă această definiție cum o înțeleg rom.-catolicii, că-adică omul și-ar dobîndi mîntuirea prin săvîrșirea faptelor sale. În calitate de atitudini exterioare sau de nevointe disparate, faptele singure, prin sine, n-au nici o însemnătate în creștinism. Purtarea externă are preț aici pe pămînt numai ca expresie a unei stări sufletești corespunzătoare și a unei anumite direcții a voinței, deși la rîndul ei influențează asupra formării acestei stări sufletești. „Ați auzit că s-a zis celor de demult: „să nu ucizi; oricine va ucide, va cădea sub pedeapsa judecății“. Dar eu vă spun că și dacă se mînie cineva pe fratele său, va fi vrednic de osîndă... Ați auzit că s-a zis celor de demult: „să nu preacurvești“. Dar eu vă spun că și cine se uită numai la o femeie, cu gînd s-o poftască, a și preacurvit cu ea în inima lui... Ați auzit că s-a zis: „Ochi pentru ochi și dinte pentru dinte“. Dar eu vă spun: „să nu vă împotriviți celui ce vă face rău“ și așa mai departe. În toate aceste locuri se condamnă dreptatea și neprihănirea legii, iar în locul ei se pune neprihănirea evanghelică, neprihănirea duhului și a adevărului, care constă nu într-o comportare corectă, ci în înnoirea interioară și în transformarea sufletească. Numai această neprihănire sufletească poate îngădui omului intrarea în împărăția duhului și adevărului. „Dacă dreptatea voastră nu va întrece pe a cărturarilor și fariseilor, atunci nu veți intra în împărăția cerurilor“ (Mat. 5, 21—22; 27—28. 38—39. 20). Toată Predica de pe Munte e construită pe această idee că săvîrșirea binelui exterior e insuficientă și că e necesară o transformare internă, prin care într-adevăr omul dobîndește împărăția cerurilor. De aceea și mila unui prooroc sau ucenic numai atunci are preț cînd e arătată „în nume de prooroc sau de ucenic“, adică în numele credinței (Mat. 10, 41—42). „Dacă — spune Sf. Apostol Pavel — mi-aș împărți toată averea pentru hrana săracilor și dacă mi-aș da și trupul să fie ars, dar n-am dragoste, atunci nimic nu-mi folosește“ (I Cor. 13, 3). Ce poate fi mai presus și mai desăvîrșit decît jertfirea de sine în numele lui Hristos sau al Evangheliei? „Și oricine a lăsat casa sau frați sau surori sau tată sau mamă sau nevastă sau feciori sau holde pentru numele meu, va

57 Scrisori către o persoană, p. 99.

primi însutit și va moșteni viața veșnică“ (Mat. 19, 29). Dacă te-ai lăsa călăuzit de literă și ai cere numai fapte exterioare pentru mîntuire, ar urma că prin jertfirea vieții sau a buneistării pămîntești ai putea să-ți cumperi împărăția cerurilor. Dar imediat după aceste cuvinte Domnul a adăugat: „mulți din cei dinții vor fi pe urmă și mulți din cei din urmă, vor fi întîi” (vers. 30). Nu poți aprecia lucrurile după exterior. Apostolul explică amănunțit: *ființa mîntuirii nu stă în nevoițe, ca atare, nici în zelul formal, ci atît nevoițele cît și zelul trebuie să izvoarscă dintr-un suflet renăscut și transformat*; în caz contrar ele sînt nimic în fața lui Dumnezeu (Rom. 4, 2). De aceea, se poate întîmpla ca cei doi bani ai văduvei să tragă mai greu la cîntar decît mulțimea jertfelor celor bogați, iar vameșul păcătos să fie mai aproape de Dumnezeu decît fariseul cel drept; cei ce au venit în ceasul al unsprezecelea și care n-au făcut aproape nimic, vor primi o răsplată egală cu cei ce s-au trudit toată ziua și au suportat năduful zilei. Din punct de vedere legalist faptul acesta nu se poate explica; o osteneală mai mare cere și o recompensă mai mare (afară numai dacă ai nega în genere orice posibilitate a făptuirii binelui). Din punct de vedere ortodox, faptul acesta nu cere explicații: Domnul vrea să-i mîntuiască pe toți deopotrivă și către toți se apleacă, cu toată ființa Lui, dar la unul dorul către Dumnezeu și facultatea de a primi comuniunea cu El sînt mai mari, la altul mai mici. În acest caz se și poate întîmpla ca cel de curînd botezat și care nu a făcut nimic, să fie egal și chiar mai bogat răsplătit decît cel ce a îmbătrînit în credință și s-a nevoit în suferință. *Împărăția Cerurilor nu e o răsplătire pentru osteneli, ci milă care se oferă în dar și se însușește pe măsura receptivității fiecăruia.*

Prin urmare, întrebarea care se pune este: încotro se îndreaptă sufletul, ce vrea el și cu ce trăiește? Dacă credinciosul tinde către Dumnezeu și nu trăiește pentru sine, atunci va ajunge la neprihănire chiar și fără de comportare și fără de fapte exterioare deosebite; în aceasta stă zălogul viitoare milui, însă și nevoițele și ostenelile sînt importante pentru reînnoirea și întărirea acestei aspirații. „Răsplata — spune preacuviosul Isaac Sirul — nu se dă nici pentru virtute, nici pentru osteneală, ci pentru smerenia care izvoarește din ele. Dacă smerenia e pierdută, atunci ostenelile și nevoițele sînt zadarnice“.⁵⁸

„Cînd — spune preacuviosul Elfrem Sirul — nu se găsesc în noi roadele păcii și ale iubirii, e zadarnică și deșartă orice făptuire a noastră. Cei care n-au aceste roade (adică nu sînt reînnoiți lăuntric), în ziua judecății vor fi ca și cele cinci fecioare nebune, care pentru că n-au păstrat în vasele inimii untdelemn duhovnicesc, adică strădanie creștină dovedită prin virtuți, sînt numite nebune și nu sînt lăsate să intre în camera de nuntă a împărăției. Din pricina insuficienței virtuților și a nesălășluirii reale a Duhului Sfînt, nu se va ține seama nici de nevoința fecioriei lor. După cum, de pildă, în lucrarea viei, toată grija și toată munca se duce în vederea gustării viitoare a roadelor, iar dacă nu se vor găsi roade în vie, atunci însemnează că toate oboselile lucrării au fost zadarnice și deșarte: tot așa și în noi, dacă nu recunoaștem în chip neîndoielnic și din experiență duhovnicească roadele produse prin acțiunea Duhului, adică roadele iubirii, ale păcii, bucuriei, smereniei, îndelungii-răbdări, ale credinței și altele, pe care le enumeră Apostolul, atunci se vede că a fost zadarnică nevoința fecioriei și deșarte roadele rugăciunii, ale postului și privegherii... Rodirea Duhului în virtuți, este o bucurie spirituală plină de plăceri netrecătoare, săvîrșite toate de Duhul Sfînt, în inimile celor credincioși și smeriți. Numai atunci se poate socoti mîntuit credinciosul cînd se găsește în unire spirituală cu Dumnezeu și cînd săvîrșește binele din conștiința și în lumina acestei tainice uniri, fiind gata să spună că „nu mai trăiește el, ci Hristos trăiește în el“. Ori, aceasta izvorăște din credință și prin puterea credinței: „Trăiesc prin credință în Fiul lui Dumnezeu“ și asta fiindcă numai credința vede pe Fiul lui Dumnezeu, „care m-a iubit și s-a dat pe Sine însuși pentru mine“. Prin urmare, *se mîntuiesc nu cei ce lucrează și fac atîtea și atîtea, ci cei care petrec duhovnicește continuu cu Dumnezeu și care trăiesc doar pentru Dumnezeu*. „Cei ce tind spre mai bine — spune Sf. Irineu de Lyon — aceia și aduc roadele Duhului, și se mîntuie totodată tocmai din cauza acestei tainice împreună-trăiri cu Duhul“.⁵⁹ Desigur faptele trebuie să reflecte dispoziția lăuntrică a sufletului: Pomul bun nu poate să aducă roade rele și cel ce trăiește cu Dumnezeu nu poate să facă rău (I Ioan 3, 6). Dar pomul nu este bun din cauza roadelor. „Pomul bun, — spune Sf. Tihon de Sadonsk — face roade bune, dar nu roadele fac pomul bun. Asemenea pomului, trebuie mai întîi să fii bun și abia atunci să faci fapte bune; cel ce este rău

59 Povățuiri către monahi, T. V, 63—54.

nu poate să facă binele”.⁶⁰ „Mai întâi trebuie să te altoiești în Hristos și așa să faci roadele faptelor bune. Căci pomul rău nu poate face roade bune”. Intocmai așa și sufletul: se mîntuiește nu prin faptele sale externe, ci prin aceea că ființa lui lăuntrică e înnoită, sufletul lui e în continuă legătură cu Dumnezeu. Desigur, la judecata din urmă se va deschide cartea vieții fiecăruia și fiecare va da răspuns pentru orice faptă și cuvînt, pentru orice gînd bun, oricît de neînsemnat și trecător ar fi el: ceea ce s-a făcut, nu poți nega că nu s-a făcut. Dar această descoperire a vieții pentru unii va fi numai un izvor de smerenie, îi va duce doar la conștiința milei nemeritate și cu aceasta îi va lega încă și mai strîns de Dumnezeu; pentru alții dezvoltarea conștiinței la judecată va aduce deznădejde și-i va îndepărta definitiv de Dumnezeu și de împărăție. „Și se vor duce aceștia în munca veșnică, iar dreptii în viața veșnică”, spune evanghelistul. *În-otro ți-a fost îndreptat sufletul, acolo vei merge.*

Așadar, în credință stă toată fericirea creștinului. Chiar și numai dobîndirea credinței formează prin sine o comoară; ca să creadă în mila lui Dumnezeu, omul nu poate decît numai luînd hotărîrea de a nu mai sluji sie-și, ci Domnului și legii. A crede, însă, nu poți dacă nu iubești pe Dumnezeu, iar iubindu-l, nu poți să nu tinzi spre El. Cînd o dată tinde spre Dumnezeu și se unește cît mai strîns cu El, omul ajunge să cunoască cît mai bine iubirea lui Dumnezeu și credința se întărește și mai mult, influențînd asupra voinței și atrăgîndu-l tot mai tare spre Dumnezeu, pînă ce, în sfîrșit, se va elibera de deșertăciunea pămîntească și va vedea pe Dumnezeu față către față, primind realmente, iar nu „în ghicitură”, împărăția Lui. Credința, prin urmare, nu e numai cauza și puterea propulsoare în dezvoltarea spirituală, ci mai degrabă punctul central și însăși inima vieții spirituale. *Pe măsura credinței crește iubirea, pe măsura iubirii crește credința*: dezvoltarea morală și expresia sa, ca și roadele sale se întemeiază pe tăria și creșterea credinței.

„Siguranța credinței — spune preacuviosul Isaac Sirul — se vede la oamenii de înaltă spiritualitate și anume pe măsură ce deprinderile lor urmează cu luare-aminte poruncile Domnului”.⁶¹ Credința colaborează cu faptele, iar prin fapte se desăvîrșește credința (Iac. 2, 22). Credința e cu adevărat alfa și omega

⁶⁰ Impotriva ereziilor, Cartea V, cap. 11, 1. Library Clark, vol. 9, 88.

⁶¹ Cuv. 30, p. 165, trad. rusă.

vieții morale, ca și însuși Domnul, pe care ea îl descoperă omului.⁶² Ducînd la iubire, în care se cuprinde ființa vieții de veci (I Ioan 3, 14 și Ioan 17, 26), credința dă omului posibilitatea să guste, încă aici pe pămînt, fericirea veșnică. Deodată cu trecerea la viața viitoare credința se schimbă în vedere, iar iubirea care leagă pe om de Dumnezeu se prelungește în veci.

În chipul acesta, omul n-a satisfăcut prin nimic pe Dumnezeu; el cunoaște doar mila dumnezeiască, dar n-o merită. Cîtă vreme nu cunoaște milostenia, omul nu se apropie de ea și astfel nicicînd nu poate cîștiga putere asupra păcatului. Numai credința poate da îndrăzneala de a se întoarce spre milostivirea divină, chiar și cînd e copleșit de păcate. „În dar sînteți mîntuiți, prin credință și aceasta nu de la voi, ci al lui Dumnezeu e darul“, zice Sf. Pavel (Efes. 2, 8).

Întrucît omul nu mai era în stare să scuture de pe sine povara grea a păcatului și nici să iubească din nou și să cheme numele Domnului, iată, Domnul însuși „a plecat cerurile către cel care a fugit de darul Său și a rupt zapisul păcatelor ce stăteau asupra noastră”,⁶³ atrăgînd iarăși pe om la comuniunea cu Dumnezeu. „Noi, spune Apostolul, sîntem solii trimiși în numele lui Hristos și de aceea vă rugăm, ca și cum Domnul însuși v-ar îndemna prin noi: împăcați-vă cu Dumnezeu (vedeți ce-a fost în stare să facă Dumnezeu ca să vă cheme!), căci pe El, care nu știa de păcat, l-a făcut pentru noi jertfă pentru păcat, pentru ca prin El să ne facem dreți înaintea lui Dumnezeu. Vă rugăm, deci, ca niște împreună-sîrguitori, ca să nu primiți zadarnic darul lui Dumnezeu... De aceea, avînd atîtea făgăduințe, să ne curățim de toată întinăciunea trupului și a sufletului, desăvîrșind sfințenia întru frica de Dumnezeu“ (II Cor. 5, 20—21; 6, 1; 7,1). „Să scuturăm, deci, de pe noi orice povară și păcat, care ne împresoară și să alergăm stăruitor în arenă care ne stă în față, cu ochii țintă la Iisus, începătorul și primitorul credinței. Oare, pentru bucuria pusă înainte-i a suferit crucea, nebă-

62 Foarte bine și corect prezentată e poziția centrală a credinței de către P. S. Teofan în partea a doua a „Schitelor de învățătura morală creștină“. Sensul vieții sau arcul ei principal se situează aici în permanenta vedere și cunoaștere a lui Dumnezeu, în conștiința unirii duhovnicești cu El. Aceasta presupune o oarecare treaptă de dezvoltare morală și la rîndul său servește ca un izvor din care se naște toată varietatea și gradația vieții spirituale.

63 Acatistul Maicii Domnului.

gînd în seamă ocară ei și a șezut de-a dreapta tronului dumnezeiesc? (Evrei 12, 1—2). „Nu te teme — spune cuviosul Efrem Sirul — să pășești pe drumul cel bun care duce la viață; dorește numai mergerea pe acest drum și dacă te arăți gata, numaidecît se va tăia pîrtie în fața ochilor tăi... Iar pentru ca să nu te ajungă oboseala pe drumul ce duce la viață, de dragul tău însuși Domnul s-a făcut drum pentru cei ce doresc să meargă cu bucurie către Părintele luminilor”.⁶⁴

Pr. T. BODOGAE

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

⁶⁴ Cuv. 127, vol. V, 104, trad. rusă.

TAINA SF. MASLU

Între cele șapte Taine ale Bisericii se numără și Taina Sf. Maslu, numită uneori și oleungere sau elcungere. În timpul săvârșirii acestei Taine trupul credinciosului bolnav este uns cu untdelemn sfințit și prin aceasta bolnavul poate dobândi deopotrivă tămăduire trupească și sufletească. Harul lui Dumnezeu, care se coboară asupra bolnavului în urma unor rugăciuni speciale, are puterea de a vindeca durerile trupului și de a curăți sufletul de petele păcatelor.

„Harul oferit contribuie în primul rînd la vindecarea trupului și apoi la iertarea păcatelor. Se înțelege însă, că din aceste două fructe, vindecarea trupească nu se acordă totdeauna, fie din cauza puținii credințe și a nevredniciei celui uns, fie pentru că moartea este soarta noastră naturală. Nici chiar întemeietorul Tainei n-a intenționat să scape pe cei ce-l urmează de orice boală trupească”.¹ Mărturisirea ortodoxă a lui Petru Movilă, privind ca fructe ale Maslului iertarea păcatelor și sănătatea trupului, adaugă: „Chiar dacă nu urmează totdeauna vindecarea trupului, iertarea păcatelor sufletului urmează totdeauna la cel ce se căiește cu sinceritate”.²

Este adevărat că în Sf. Scriptură nu există dovezi despre o instituire directă a acestei Taine de către Mîntuitorul Iisus Hristos, așa cum există despre celelalte Taine. Din epistola Sf. Iacob reiese însă clar existența slujbei și a ungerii bolnavului cu untdelemn sfințit, ceremonie care avea caracter de taină.³ Iată textul Sf. Scripturi referitor la Sf. Maslu: „*De este cineva bolnav între voi, să cheme preoții Bisericii și să se roage pentru el, ungîndu-l pe dînsul cu untdelemn, întru numele Dom-*

1 H. Andrusos, *Dogmatica Bisericii Ortodoxe Răsăritene*, trad. în limba română, Sibiu 1930, p. 426—427.

2 E. I. Kimmel, *Monum. fid. eccl. orient.*, vol. I, p. 197.

3 H. Andrusos, *op. cit.*, p. 426.

nului. *Și rugăciunea credinței va mîntui pe cel bolnav și-l va ridica pe el Domnul și de va fi făcut păcate, i se vor ierta*" (Iacov 5, 14—15). Deși nu se face aici amintire de instituirea Tainei de către Iisus Hristos, este ușor de înțeles că Sf. Iacov n-ar fi putut să orînduiască de la sine o slujbă specială cu efecte supranaturale, așa cum este prezentată această slujbă. Este prin urmare cît se poate de clar că Sf. Iacov știa că ungerea aceasta cu untdelemn sfințit era un act, o ceremonie orînduită, instituită de către însuși Iisus Hristos. Avem, deci, în acest text o mărturie suficientă despre originea dumnezeiască a acestei Taine. Numai în felul acesta se poate explica îndrăzneala Sf. Iacov de a recomanda procedura de urmat în cazurile cînd credincioșii sînt încercați de dureri și neputințe trupești și sufletești. La urma urmelor, însași existența acestei ceremonii în timpul Sf. Apostoli este o dovadă suficientă despre originea ei dumnezeiască.

Există anumite mărturii, anumite dovezi și din Sf. Tradiție despre această Taină. Așa b. o. Origen și Sf. Ioan Gură de Aur consideră Taina Sf. Maslu drept un mijloc sigur pentru iertarea păcatelor, alături de Taina Pocăinței,⁴ iar papa Inochentie I scrie, în epistola adresată lui Decenție, că în aceste cuvinte ale Sf. Iacov este vorba de credincioșii bolnavi, care trebuie unși cu untdelemn sfințit.⁵

Materia Tainei Sf. Maslu este untdelemnul sfințit. S-a ales untdelemnul ca materie a acestei Taine tocmai pentru efectele lui binefăcătoare asupra organismului și pentru sensul sau simbolul pe care untdelemnul îl are în ordinea vieții spirituale. Untdelemnul are proprietatea de a alina și uneori chiar de a tămădui — uneori prin ungere, alteori prin alimentare — unele dureri trupești. Datorită acestui fapt, în antichitate untdelemnul era socotit ca un medicament sigur, mai ales pentru vindecarea rănilor trupești. În felul acesta se explică și ungerea rănilor celui căzut între tîlhari cu untdelemn (Luca 10, 34). Unt-

⁴ Origen, Levit. Omil. II, 4 și Sf. Ioan Gură de Aur, Despre preoție, Cartea III, 6. „Căci aceia (părinții trupești) nasc spre viață trupească, iar aceștia spre cea sufletească. Aceia nu pot să apere de moarte trupească, nici să alunge boala provenită, aceștia dimpotrivă au mîntuit de multe ori sufletul bolnav și gata să se piardă, unora impunîndu-le o pedeapsă mai ușoară, pe alții ferindu-i chiar de la început de cădere. Și aceasta nu numai prin învățătură și sfătuire, ci și prin ajutorul rugăciunilor. Căci ei au puterea de a ierta păcatele nu numai cînd ne renasc prin Botez, ci și după aceea, precum s-a zis: „De este cineva bolnav întru voi să cheme... etc.“.

⁵ H. Andrusos, op. cit., p. 428.

delemnul este indiscutabil un mijloc, o materie care ajută la înviorarea puterilor fizice totdeauna când trupul este istovit, obosit, iar prin ardere în candelă el produce o lumină plăcută și binefăcătoare. Toate aceste proprietăți ale untdelemnului alcătuiesc un simbol ai Tainei Sf. Maslu, ale cărei rosturi sînt, după cum am putut vedea, vindecarea trupului și a sufletului credinciosului bolnav.⁶

Sfințirea untdelemnului se face în cadrul slujbei Sf. Maslu prin rostirea de către preoți, cu voce tare, de șapte ori, a rugăciunii: „Doamne, care cu mila și îndurările Tale tămăduiești zdrobirile suftetelor și ale trupurilor noastre, însuși, Stăpîne, sfințește untdelemnul acesta (preotul binecuvintează acum untdelemnul). Ca să fie celor ce se vor unge dintr-însul spre tămăduirea și schimbarea de toată patima și întinăciunea trupului și a sufletului și a toată răutatea, ca și întru aceasta să se preamărească preasfînt numele Tău, al Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, acum și pururea și în vecii vecilor, Amin”.

Bolnavul este uns apoi cu acest untdelemn sfințit, de către preoți, de șapte ori, în formă de cruce, în șapte locuri principale ale trupului și anume: la frunte, la nări, obraz, gură, piept, mîna dreaptă și mîna stîngă. Se pretinde ca untdelemnul să fie curat și fără vreo amestecătură.

6 „Cărțile noastre numite simbolice și catehismele consideră ca fruct al Maslului vindecarea sufletului și a trupului punînd înainte, indiferent, cînd acțiunea trupului, cînd cea asupra sufletului, deși comparîndu-le una cu alta, accentuiază mai mult vindecarea trupului ca fructul principal al Tainei. (Vezi Atanasie de la Paros, *Ἐκκλ. τῶν θεῶν δογμα*, unde observă că Maslul a fost orînduit de Duhul Sfînt în primul rînd pentru sănătatea celor bolnavi trupește, iar în al doilea rînd oferă iertarea păcatelor”. Macarie op. cit., II, 561: „Taina Maslului a fost instituită mai ales pentru bolnavii trupește, a căror vindecare este primul fruct al ei”). Unii au scos mai mult în relief iertarea păcatelor ca scop principal al Tainei, sau au restrîns vindecarea trupească numai la boalele provenite din păcate, dar prin aceasta au ajuns sub influența teologiei apusene, care considerînd Maslul ca ungere ultimă (extrema unctio) a celor bolnavi pe moarte privește natural ca scop principal al lui iertarea păcatelor sau în general mîntuirea sufletului. (Vezi Mărt. Ort. I. c. Mărtur. lui Critopulos, la Kimmel. II, 153. Catechismul lui Iconomos 72, etc.).

După învățătura ortodoxă și potrivit cuvintelor lui Iacov, fructul principal al Maslului este vindecarea trupească. Dar cel ce e uns se poate întîmpla să aibă și păcate necurățite pînă în acel moment, care fie că sînt cauze ale boalei lui trupești, fie că nu. El nu trebuie să dispereze avînd în vedere starea lui păcătoasă și crezînd că din cauza păcatelor lui nu va fi ascultată rugăciunea credinței, pentru că și păcatele acestea se iartă prin Maslu. (Vezi Kurzgefasster Kommentar zu den heiligen Schriften von H. Strack und O. Zöckler IV, 15). Unii teologi mai iau cuvintele Apostolului *a mîntui, a ridica, a fi bolnav* (σώζειν, ἐγείρειν, κάμνειν) în sens metafizic și prin urmare Maslul ca vindecînd boalele sufletești și întărînd credința (Soden ș. a.). Dar această interpretare este evident forțată și în sensul ei, cuvintele „iar de va fi făcut păcate se vor ierta lui” sînt inutile”. H. Andrusos, op. cit., p. 429.

Forma Tainei Sf. Maslu este cuprinsă în cuvintele rugăciunii rostită de către preoți în clipele ungerii bolnavului și anume: „Părinte, Sfinte, doftorul sufletelor și al trupurilor, cel ce ai trimis pe unul născut Fiul Tău, Domnul nostru Iisus Hristos, să vindece toată boala și din moarte să izbăvească, tămăduiește și pe robul tău acesta (cutare), de neputința trupească și sufletească ce l-a cuprins, și-l fă să vieze cu darul Hristosului Tău”.⁷

Primitorul Tainei este creștinul bolnav, dar în unele cazuri poate fi și cel sănătos, ca de ex. în joia din săptămîna Patimilor, cînd se face Taina Sf. Maslu pentru obște. Canonul 25 al Sinodului local din Cartagina interzice în chip categoric săvîrșirea Tainei Sf. Maslu altor ființe, înafară de oameni, sau oamenilor neîncreștinați. Biserica Ortodoxă a învățat totdeauna — și la fel învață și astăzi — că Taina Sf. Maslu poate fi împărtășită tuturor bolnavilor, nu numai celor greu bolnavi, celor ce se găsesc în pragul morții, sau chiar în agonie, cum învață și practică Biserica apuseană. Această inovație este potrivnică atît cuvintelor Sf. Iacov referitoare la Taina Sf. Maslu, cît și Sf. Tradiții și datează în Biserica romano-catolică probabil din sec. XII. Biserica apuseană consideră Taina Sf. Maslu ca ultima ungere (extrema unctio) și o împărtășește muribunzilor ca o întărire sufletească în fața morții. Datorită acestei învățături și practici greșite, Biserica apuseană nu admite repetarea Tainei Sf. Maslu.⁸

Slujitorii sau miniștrii Tainei Sf. Maslu sînt preoții Bisericii, după cum precizează Sf. Iacov. Deși termenul este utilizat la plural, „preoții Bisericii”, totuși Sf. Iacov nu precizează numărul preoților chemați să săvîrșască Taina Sf. Maslu. Este ușor de înțeles că nu toți preoții Bisericii pot să ia parte la săvîrșirea acestei Taine. Foarte probabil că ținînd seamă de acest plural, Biserica primelor veacuri creștine — și apoi Biserica Ortodoxă — a învățat și a recomandat ca Taina Sf. Maslu să fie săvîrșită, cînd se poate, de către șapte preoți. Motivele care au impus numărul de șapte sînt următoarele:

⁷ A se vedea Aghiazmatar, București 1914, p. 128 și Daniel Codex lit. Tom. IV, p. 624.

⁸ Se pare că actualul Conciliu de la Vatican, în urma unor studii și discuții asupra acestei probleme, vrea să înlăture inovația și să revină la învățătura și practica inițială (ortodoxă), de a se împărtăși Taina Sf. Maslu tuturor bolnavilor și chiar și celor sănătoși, cînd aceștia o cer, și de a se repeta la dorința credincioșilor.

a) În primul rînd, numărul șapte a fost socotit încă din timpul Testamentului Vechi ca un număr sfînt și el a trecut cu aceeași semnificație și în Biserica creștină. Așa b. o. prin înșeptita întindere a profetului asupra trupului unui copil mort, acesta a redobîndit viața (IV Regi 4, 34—35); prin înșeptita înconjurare a Ierihonului s-a cîștigat biruința asupra cetății (Iisus Navi 6, 16), etc.

b) Rugăciunea pentru sfințirea untdelemnului trebuie rostită de șapte ori cu voce tare. Deci este potrivit ca de fiecare dată această rugăciune să fie rostită de către un alt preot.

c) În cadrul aceleiași slujbe sînt rînduite a se citi de către preoți șapte Evangheliile și a se rosti după fiecare Evangheliie rugăciunea ungerii bolnavului cu untdelemn sfințit. Este frumos, este impresionant și plăcut ca fiecare Evangheliie și fiecare rugăciune să fie citită de către un alt preot. Iată deci motivele pentru care s-a obișnuit de la început ca Taina Sf. Maslu să fie oficiată de către șapte preoți.

Simeon, arhiepiscopul Tesalonicului († 1430), referindu-se la numărul preoților necesari pentru săvîrșirea Tainei Sf. Maslu, spune: „Nu trebuie a cerceta mult pentru număr, deoarece numărul nu se prescrie (nu este precizat). Însă deși nu se prescrie, totuși trebuie a se păzi așezămîntul cel dintîi și să fie adică șapte, precum este datina cea dintîi, iar din nevoie și mai puțini, adică trei... Iară numai un preot să nu facă maslu. Că precum pentru arhieriei scrie să nu se hirotonească de unul singur, așa și pentru maslu să nu se facă de un singur preot...”⁹

Biserica Ortodoxă Romînă a primit această tradiție și în general o respectă, pretinzînd pentru săvîrșirea Tainei Sf. Maslu existența a cel puțin doi preoți.

Cu toate cele arătate pînă acum, trebuie să spunem că în cursul veacurilor au existat episcopi și teologi care au admis ca această Taină să fie săvîrșită, în caz de necesitate, și de către un singur preot.¹⁰ Părerea acestora se bazează pe învăța-

⁹ Simeon Tesalonicianul. Despre Sf. Maslu, Migne, P.G.T. 155, col. 517. Cf. și trad. rom. de Toma Teodorescu, *Tratat asupra tuturor dogmelor...* București 1865, p. 183—184.

¹⁰ Cf. Mărturisirea lui Mitrofan Critopulos, la E. I. Kimmel, op. cit., p. 153, unde se spune: „Numărul de șapte poate fi redus și la mai puțin, chiar pînă la unul, cînd nu se găsesc alții”. Cf. și Dogmatica lui Macarie, vol. IV, p. 301; Dogmatica lui H. Andrusos, p. 430; Liturgica lui Smolodovici Daniil, ed. II. Kiev 1861, p. 269; P. Lebedev, *Liturgica sau explicarea serviciului divin*, trad. de N. Filip, București 1899, p. 415; Arhiepiscop Veniamin Crasnopievcov, *Tablă nouă sau explicarea mistică a locașului dumnezeiesc, a Liturghiei și a tuturor serviciilor și lucrurilor bisenicești*, ed. II, St. Petersburg, 1870, p. 450; Ilie Teodorescu, *Indrumări liturgice*, București 1923, p. 162—163.

tura că este totuși mai bine să fie săvârșită această Taină și de către un singur preot, decît să nu se săvîrșească deloc.

Găsindu-ne în fața acestor două păreri deosebite, trebuie să spunem următoarele: Desigur, Sf. Iacov nu s-a gîndit cîtuși de puțin la numărul preoților chemați să săvîrșească Taina Sf. Maslu, atunci cînd a spus: „*Să fie chemați preoții Bisericii*”. El a voit să precizeze numai atît că Taina aceasta, ca de-altfel și celelalte Taine, nu poate fi săvîrșită de către simpli credincioși, de către persoane nehirotonite, nesfințite, ci numai de către preoții Bisericii. Numai preoții au darul, numai preoții sînt sfințiți și prin urmare numai ei au dreptul și puterea de a săvîrși Sf. Taine, între care și Taina Sf. Maslu. Deci este exclusiv de competența preoților de a săvîrși și această Taină și nicidecum de a mirenilor, de a laicilor.

Prin cuvintele „preoții Bisericii” nu sînt excluși de la dreptul și puterea acestei Taine arhieriei, episcopii Bisericii. Se știe că numai episcopii dețin plenitudinea harului, a puterii și a dreptului exercitării preoției. Prin urmare, ei pot săvîrși toate slujbele pe care Biserica le-a rînduit, toate slujbele pe care le pot îndeplini preoții. Episcopii au drepturi și puteri chiar mai mari decît preoții. Așa b. o. numai episcopii au dreptul și puterea de a face în joia din săptămîna Sf. Patimi sfințirea mirului, numai ei pot face sfințirea antimiselor, etc. Sf. Iacov n-a făcut amintire de episcopi nu pentru motivul că ei n-ar fi în drept să săvîrșească Taina Sf. Maslu, ci pentru motivul că episcopii, prin multiplele și înaltele lor obligații, în mod obișnuit nu mai au timpul necesar de a săvîrși Taina Sf. Maslu și de aceea această îndatorire revine aproape cu exclusivitate preoților.

Cuvintele Sf. Iacov nu impun nicidecum un anumit număr de preoți pentru săvîrșirea Tainei Sf. Maslu. Potrivit acestor cuvinte Taina Sf. Maslu poate fi săvîrșită — ca de-altfel oricare altă Taină și oricare slujbă bisericească — de către orice număr de preoți, așa cum poate fi săvîrșită ea și de către un singur preot în cazuri de necesitate. Din punct de vedere dogmatic, canonic și liturgic nu există nici un fel de impediment ca Taina Sf. Maslu să poată fi săvîrșită și de către un singur preot. Harul lui Dumnezeu se revărsă asupra bolnavului în aceeași măsură și cu aceleași efecte binefăcătoare fie că Taina este săvîrșită de către mai mulți preoți sau de către unul singur. Potrivit acestei învățături, Taina Sf. Maslu poate fi săvîrșită foarte bine

și de către un singur preot atunci când sînt greutăți, neajunsuri, sau este de-a dreptul imposibil să se găsească și un al doilea preot, sau mai mulți preoți. Între cazul de a nu se săvîrși deloc Taina Sf. Maslu, fiindcă nu s-a prezentat al doilea preot, și cazul de a se săvîrși această Taină de către un singur preot, este desigur mai bine de a fi săvîrșită de un singur preot decît a nu fi săvîrșită deloc.

Prin această interpretare nu intenționăm cîtuși de puțin să impietăm, să nesocotim sau să subapreciem tradiția ortodoxă, de atîtea ori seculară, ca Taina Sf. Maslu să fie săvîrșită totdeauna, cînd sînt posibilități, de către un număr mai mare de preoți. Numărul mai mare al preoților slujitori este totdeauna — și deci și în cazul Tainei Sf. Maslu — un semn vădit al prețuirii, al atenției și al cinstirii dumnezeieștilor slujbe și o specială purtare de grijă pentru frumusețea, pentru solemnitatea și pentru înfrîurirea cît mai mare a acestor slujbe asupra sufletelor credincioșilor. Deci sîntem din toată inima pentru respectarea tradiției (așa cum arată „Învățătura de credință creștină ortodoxă”, București 1952, p. 306).

Din punct de vedere pastoral și din toate punctele de vedere este mai bine ca Taina Sf. Maslu să fie săvîrșită și de către un singur preot, de către preotul parohiei, și credinciosul bolnav să beneficieze, să se împărtășească de toate darurile pe care le revarsă Taina Sf. Maslu asupra sufletului și asupra trupului celui bolnav, iar credinciosul să aibă în felul acesta mîngîierea, mulțumirea și fericirea că n-a fost cu nimic păgubit de bunurile spirituale pe care Biserica Ortodoxă le oferă totdeauna, cu multă dragoste și mărinimie, tuturor credincioșilor ei.

În consecință, fiecare preot să explice credincioșilor săi sensul tradiției, potrivit căreia se recomandă existența a cel puțin doi preoți pentru săvîrșirea Tainei Sf. Maslu, dar trebuie spus și aceea că atunci cînd nu poate veni imediat un al doilea preot, Taina Sf. Maslu se poate oficia și cu un singur preot.

Reprezentanții Bisericii sînt datori să interpreteze și să rezolve problemele pastorației creștine ținînd totdeauna seamă de realitățile vieții, de posibilitățile credincioșilor și de spiritul vremii. Pastorația nu trebuie să fie niciodată rigidă, inflexibilă, înțepenită, ci elastică, binevoitoare și satisfăcătoare. Pastorația nu e nici dogmă, nici canon și nici lege peste care nu se poate trece. Pastorația este manieră, este dragoste, este viață, înțelepciune și bunătate creștinească.

De aceea se spune mereu că prin o bună pastorație se rezolvă totdeauna în chip fericit toate problemele vieții religioase ale credincioșilor și se satisfac toate necesitățile lor sufletești.

Deci preoții să fie buni, să fie înțelepți, să fie cu dragoste nelimitată față de fiii lor duhovnicești și potrivit cuvintelor Sf. Apostol Pavel „să se facă tuturor toate” și să le asigure mîntuirea sufletească.

Pr. Dr. SPIRIDON CÂNDEA

Profesor la Institutul Teologic Universitar, Sibiu

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

„OM PLĂCUT LUI DUMNEZEU”

(Dan. 10, 19)

I

Dacă am cerceta cu băgare de seamă limbajul nostru bisericesc am putea afla, între altele, că puține sînt cuvintele care să se bucure de o mai vie circulație decît cuvîntul: *sînt*. Aproape că nu e pagină de Evanghelie și carte liturgică; nu e rugăciune și cîntare bisericească; nu e pagină de catehism — în care determinativul: *sînt*, să nu fie folosit cel puțin o dată.

Calificativul se aplică la anumite lucruri și locuri, la anumite acte și timpuri. Astfel, nu zicem simplu: biserică, ci *sînta* biserică; nu rostim simplu icoană, ci *sînta* icoană, *sîntele* veșminte, *sîntele* vase, *sîntele* Evanghelii, *sîntele* slujbe, *sîntele* sărbători...

În toate aceste cazuri termenul e folosit cu semnificația de entitate sustrasă folosirii obișnuite și consacrată lui Dumnezeu. În sine, biserica e un locaș ca oricare altul; în cadrul creștinismului, însă, locașul acesta e închinat slujirii lui Dumnezeu. Privită în sine, icoana e un tablou cum sînt altele; dar în biserică, ea e obiect de cult, e obiect consacrat lui Dumnezeu. La fel și veșmintele, vasele, cărțile liturgice etc.

Dar calificativul: *sînt* se atribuie mai ales persoanelor. De pildă, zicem Sfinții Ingeri, Sfinții Apostoli, Sfinții Părinți, Sfîntul Atanasie cel Mare, Sfîntul Vasile cel Mare, Sfîntul Gheorghe, Sfîntul Dimitrie...

Se pune acum întrebarea: Ce înțelege Biserica prin Sfinți?

II

La început, în veacurile dintîi ale Bisericii, se numeau „sfinți” toți credincioșii creștini fără deosebire. Fie că erau membrii ai clerului, fie că erau simpli credincioși, următorii de atunci ai lui Hristos erau considerați ca sfinți. De pildă. Sf. Pavîl numește pe credincioșii creștini din Roma: „iubiți ai lui Dumnezeu, *sfinți* chemați de el” (Rom. 1, 7). Sfinți numește și pe creștinii din Colose (1, 2), Corint (1 Cor. 1, 2), Efes (1, 1), Filipi (1, 1) și din toate celelalte centre pe unde-l purtase zelul său misionar și pe unde întemeiase comunități creștine.

Mai tîrziu, însă, lucrurile s-au schimbat. Folosirea calificativului: *sînt* s-a restrîns, el aplicîndu-se numai unei anumite categorii de credincioși, și anume, numai acelor credincioși care, rezemîndu-se pe ajutorul dumnezeiesc, s-au străduit și au realizat cea mai strînsă comuniune cu Dumnezeu și cu semenii, și care apoi au fost cinstiți de Biserică prin cult public.

Sfinții sînt credincioși care se reazimă pe ajutorul dumnezeiesc.

Intr-adevăr sfințenia nu este ceva ereditar. Și nu este o virtute care s-ar dezvolta sau s-ar dobîndi numai prin puterile noastre firești. Sfințenia este un dar. Este un dar care ni se transmite în primul rînd prin Sfintele Taine a Botezului, a Mirungerii și a Cuminecăturii.

În același timp, însă, sfințenia este și un rezultat al străduințelor personale. Nici un credincios nu poate deveni sfînt fără încordări îndelungate, hotărîte, perseverente.

Ceea ce primim prin sfintele Taine este darul sfințeniei. Folosirea, valorificarea acestui dar aparține credinciosului. Dumnezeu dă puterea sfințeniei, credinciosul dă voința de a înartacula această putere ca proprietate personală, în toate dimensiunile ființei sale.

Sfințenia este rezultatul colaborării dintre darul lui Dumnezeu și voința credinciosului.

Prin colaborare cu darul dumnezeiesc, credinciosul poate ajunge să realizeze cea mai strînsă comuniune cu Dumnezeu.

Practic, comuniunea cu Dumnezeu înseamnă eliminarea păcatelor de moarte, adică a acelor păcate care duc la o separare duhovnicească de izvorul vieții. Comuniunea cu Dumnezeu mai înseamnă deprinderea pentru credincios de a se inspira din învățăturile descoperite și de a acționa în deplin acord cu acestea.

Comuniunea cu Dumnezeu, însă, nu înseamnă separarea de ceilalți oameni. Dimpotrivă. Pentru credincioși, comuniunea cu Dumnezeu constituie o condiție a comuniunii cu semenii. Abia după ce a realizat comuniunea cu Dumnezeu credinciosul devine deplin disponibil pentru aproapele. Abia după ce a realizat comuniunea cu Dumnezeu, adică după ce s-a eliberat din servitutea păcatului, credinciosul dispune cu adevărat de toate puterile care-i sînt necesare apropierii de semenii și slujirii lor dezinteresate.

Credinciosul știe că nu se poate apropia de ceilalți, dacă e plin de îngîmfare. Îngîmfarea îl distanțează de ceilalți și îl închide față de ceilalți.

El știe de asemenea că nu se poate jertfi pentru binele semenilor cînd e stăpînit de lăcomie. Lăcomia-l îndeamnă nu să se jertfească, ci să jertfească pe alții în folosul său.

Și mai puțin ar putea fi vorba de iubire dezinteresată a credinciosului față de aproapele cînd se știe copleșit de povara intereselor egoiste. Credinciosul egoist e atît de plin de el însuși încît nimeni dintre ceilalți nu mai poate încăpea în inima lui.

Numai comuniunea cu Dumnezeu pune pe credincioși în situația de a se apropia, a sluji și a iubi cu devotament pe semenii lor.

Așa au fost sfinții: credincioși care cultivînd comuniunea cu Dumnezeu, au slujit cu dragoste caldă semenilor lor.

Iată de pildă, Sf. Vasile cele Mare. A fost dintr-o familie înstărită. A studiat la cele mai înalte școli ale vremii. La început se purta cu gîndul să se facă retor. Și a și profesat o vreme retorica. La stăruința sorei sale, Macrina, el îmbrățișează viața bisericească. Intră în monahism. O vreme a dus viață retrasă. Ajunse apoi episcop, în care calitate s-a interesat de aproape nu numai de cele ale vieții de credință și rugăciune, dar și de cele ale vieții sociale.

Lângă orașul său de reședință, Cezareea Capadochiei, Sf. Vasile a întemeiat multe și felurite așezăminte, ca: spitale, leprozerii, azile, case de primire, ospătării, școli, ateliere etc., urmărind ca prin acestea să combată necazurile și nevoile care bîntuiau printre păstoriții eparhiei sale.

Sf. Ioan Gură de Aur, de îndată ce a ajuns în scaunul de conducător bisericesc la Constantinopole, a redus masiv cheltuielile pentru palatul episcopal, sumele economisite astfel fiind folosite pentru ajutorarea săracilor. Precum Sf. Vasile cel Mare așa și Sf. Ioan Hrisostom a sprijinit instituțiile de asistență socială și a întemeiat altele noi, utilizându-le cu personalul necesar. Ca și Sf. Vasile cel Mare, Sfîntul Ioan Gură de Aur a pus în slujba semenilor tot ce a avut: și bunuri, și timp, și sănătate.

Cine nu cunoaște grija și dragostea cu care Sf. Nicolae se purta față de cei săraci și oropsiți? Desprindem din Acatistul Sfîntului aceste cuvinte caracteristice: „Mîngîitorul tuturor celor necăjiți, credincioșilor apărător, folositorul cel prea cald al celor ce li se face strîmbătate, locaș curat al faptelor bune, ajutătorul celor slabi, cercetătorul celor necăjiți, hrănitorul celor flămînzi, părinte săracilor și bun dăruitorule”.

În veacul IV izbucni la Constantinopole o boală cumplită: lepra. Mureau oamenii pe capete. Panică mare stăpînea mulțimile. Împăratul Constantin dăte poruncă aspră ca toți cei atinși de boală să fie ridicați cu forța și aruncați în valurile mării. Sfîntul Zotic, care era un fel de prefect al orașului, făcu totul pentru a salva cît mai mulți din acești nenorociți. El se duse la împăratul și-i vorbi așa: „Împărate, știu un loc de unde îți poți procura multe, multe pietre scumpe. Numai să-mi dai suma asta de bani”.

Împăratul nu stete prea mult pe gînduri. Îi dăte banii. Sfîntul îi luă și se duse. Dar nu ca să cumpere pietre scumpe, ci ca să răscumpere pe leproși. Plăti bani grei pentru bolnavii pe care îi trecu dincolo de Bosfor și îi internă într-o leprozerie întemeiată de el.

Auzind acestea, împăratul se minie foarte. Porunci ca Zotic să fie adus neîntirziat înaintea lui. Ce-a urmat nu-i greu de închipuit. Legat de doi asini sălbateci, trupul sfîntului tîrit în goană nebună, fu zdrobit în mii de fărîme.

Așa au fost sfinții: Rezemați de Dumnezeu, ei își puneau toate puterile și tot ce aveau, în slujba semenilor.

În ce chip Biserica își cinstește sfinții? Sfinții sînt cinstiți prin venerare. Practic, venerarea sfinților se face: prin ridicarea de biserici în numele lor; prin pomenirea lor în cîntări și slujbe bisericești; prin închinuirea lor în icoane; prin sinaxare; prin așezarea moaștelor lor la temelii altarelor; prin atribuirea numelui lor la cei de curînd botezați; prin alcătuirea de panegirice întru lauda lor.

Cinstirea sfinților se mai face prin invocarea lor.

După trecerea din această viață dincolo, sfinții nu întrerup legăturile cu credincioșii rămași aici. Precum în viața aceasta așa și în viața de dincolo sfinții poartă aceeași grijă semenilor lor. Ei se roagă pentru noi și se roagă împreună cu noi. Noi chemăm numele lor și-i rugăm să mijlocească la Dumnezeu pentru toți. Ca „oameni plăcuți lui Dumnezeu”, sfinții se roagă mai pătrunzător, mai cu-putere, mai cu căldură, înțelegînd puterea propriei noastre rugăciuni și sporind dragostea noastră către

sfinți, a sfinților față de noi și a tuturor credincioșilor față de Dumnezeu. Cinstirea sfinților se face și prin imitarea lor, Sfinții sînt oameni ai credinței, ai nădejzii, ai răbdării, smereniei, bunătății, dragostei dezinteresate. Ei sînt modele de viață întru Hristos. Străduindu-ne, în măsura în care ne e cu putință, să le mergem pe urme, săvîrșim un act de cinstire a celor ce prin nevoințe mari au izbutit să urce treapta înaltă a sfințeniei.

III

Sfinții sînt credincioșii care — rezemîndu-se pe ajutorul dumnezeiesc — s-au străduit și au izbutit mai mult decît toți ceilalți să realizeze o strînsă comuniune cu Dumnezeu și cu semenii, și pe care Biserica îi cinstește prin cult public.

Cum ne vom arăta noi cinstirea față de ei? Nu fiecare poate zidi o biserică în numele vreunui sfînt. Nu fiecare din noi poate alcătui imne și slujbe de slăvire a sfinților. Nu fiecare din noi îi poate închipui în zugrăvitură și nu poate întocmi și rosti cuvînt de laudă la adresa lor.

Să facem însă ceea ce putem. Să participăm la slujbele închinăte sfinților. Să luăm parte la cîntările ce se execută în cîntea lor. Să învățăm unele sau altele din cîntările bisericesti închinăte sfinților și, la slujbă, să ne asociem glasul cu acela al cîntăreților și cu al celorlalți credincioși. Așa a fost în veacurile dintîi ale Bisericii: cîntau toți credincioșii. Așa să facem și azi.

Să avem în casele noastre icoana unuia sau altuia dintre sfinți — de preferință icoana patronului nostru — în fața căreia să ne adunăm, în clipele de reculegere, să chemăm numele sfîntului și să-l rugăm a miloci la Dumnezeu pentru noi și pentru semenii noștri.

Și, mai ales, să ne nevoim a călca pe urmele sfinților, cu hotărîrea de a întruchipa în ființa noastră cît mai mult din credința, tăria de suflet, perseverența, bunătatea și dragostea lor, pentru a adăuga astfel spor de putere voinței noastre de a sluji lui Dumnezeu și semenilor noștri. Amin.

Pr. Prof. D. BELU

POMENIND PE CUVIOASA MAICA NOASTRĂ PARASCHIVA *

„Fericiți cei milostivi...” (Mt. 5, 7)

Iubiți credincioși,

După cum stelele împodobesc bolta cerului, tot așa Sfinții împodobesc calendarul Bisericii și pomenirea lor o facem cu laudă în fiecare zi, pentru că ei sînt adevărații fii ai lui Dumnezeu și prietenii noștri cei buni. Viețuind în trup, Sfinții sînt ca îngerii din cer, iar pentru cei credincioși sînt icoane vii ale lui Dumnezeu în lume prin care se preamărește întru puterea și înțelepciunea Sa.

Prin Sfinți, Dumnezeu merge către așezarea împărăției Lui, împărăția păcii și a dreptății, a dragostei și a binefacerii, a armoniei și a fericirii.

Sfinții se roagă lui Dumnezeu în cer pentru noi și coboară harul Său pentru binele nostru, iar prin viața lor ne dau pildă de împlinirea poruncilor Lui.

* Predică la 14 octombrie.

Din rîndul lor strălucește Cuvioasa Maica noastră Paraschiva, pe care Biserica o pomeniște an de an la 14 octombrie.

Iubiți credincioși,

Cuvioasa Paraschiva s-a născut pe la anul 1150, în satul Epivata din Tracia, lângă țărmul Mării Negre, la sud de Varna. Părinții săi erau oameni credincioși și cu stare bună și i-au dat o creștere aleasă, sădindu-i în inimă dragostea față de Dumnezeu și aproapele, mai ales *mila față de cei mici, săraci și nevoiași*. Cercetînd Biserica, sufletul său curat a fost adînc impresionat de cuvintele Domnului: „Cel ce vrea să vie după mine să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-mi urmeze mie” (Mt. 8, 34). Cu acest prilej, un gînd mare și sînt a prins rădăcină în inima sa înțeleaptă și evlavioasă: Cum să trăiască acest îndemin, în ce fel să-l pună în practică, cum să facă bine copiilor săraci de seama sa? Părinții săi fiind oameni bogați, o îmbrăcau frumos, cu hăinuțe scumpe și ea le schimba cu ale felițelor sărace și se îmbrăca cu cele zdrențoase ale acestora. Adeseori mama sa a certat-o și a pedepsit-o pentru această purtare aleasă, dăr sfînta copilă se bucura cu duhul în fața lui Dumnezeu pentru că a putut face bine celor necăjiți. Nimic n-a putut să-i schimbe această deprindere. De aceea, într-o bună zi, ca să nu mai facă supărare părinților, a plecat de la ei și s-a dus în pustie să-și închine viața lui Dumnezeu. Dragostea de Dumnezeu, credința și rîvna de a trăi după chemarea Lui, au făcut-o să creceteze mai multe mănăstiri din Constantinopol și Asia Mică, culegînd multe învățături folositoare vreme de 5 ani și petrecînd în reculegere, post, rugăciune și fapte de milostenie.

Călăuzită de pasiunea sacră de a merge pe urmele Domnului Hristos și de a se închina la locurile pe care le-a călcat sfintele Sale picioare, pe unde a trăit și a învățat El, Cuvioasa Maică a plecat în Palestina și în Ierusalim, stabilindu-se apoi într-o mănăstire de maici, în pustia Iordanului, pînă la vîrsta de 25 de ani. Petrecerea duhovnicească de aici s-a întrerupt în chip minunat, la glasul unui înger al Domnului, arătat în chipul unui tînăr strălucitor, care i-a zis: „Lasă pustia și vino în patria ta, că acolo va trebui să fii îngropată, după trecerea la cele veșnice!...” Ascultînd de porunca divină, Cuvioasa Paraschiva a venit în satul natal, Epivata, și a petrecut doi ani lângă biserica Sf. Apostoli, ca călugăriță, fără a fi cunoscută de cineva. Aici sporea cu duhul întru nevoința rugăciunii și în sfîntenie. După doi ani a trecut la cele veșnice, fiind înmormîntată de bunii creștini într-un loc retras, necunoscut cuiva, aproape de țărmul mării. De atunci au trecut mulți ani, pînă cînd aproape de mormîntul ei se așează un pustnic. Într-una din zile, pe locul acesta a fost aruncat cadavrul unui corăbier care suferise de o boală molipsitoare și infecta aerul cu mirosul său. Rugați de pustnic, locuitorii Epivatei veniră și săpară o groapă pentru înmormîntare. Ei dădură atunci peste un trup neputrezit și puseră lângă el pe al corăbierului, îl îngropară și plecară. În ziua următoare, Cuvioasa Maică Paraschiva se arată în vis unui gropar și ceru să dezgroape trupul neputrezit. Vestea aceasta se răspîndi repede în tot satul și mulțime de oameni alergă să dezgroape pe sfîntă, așezîndu-i rămășițele pămîntești cu cinste în biserica Sf. Apostoli, făcînd multe minuni: tămăduind pe cei bolnavi și ajutînd în nevoi pe toți cei ce îi cereau ajutorul său.

Iubiți credincioși,

Moaștele Cuvioasei au rămas în Epivat'a timp de 200 de ani, pînă cînd Ioan Asăn, împăratul romîno-bulgar, le-a transportat la Tirnova, în capitala țării sale. Sultanul turcilor, Baiazid Fulgerul, distrugînd imperiul Asaneștilor, a dăruit sfintele moaște lui Mircea cel Bătrîn, domnul Țării rominești (1386—1418), iar după aceea le-a vîndut sîrbilor. Astfel sfintele moaște au ajuns la Belgrad și au rămas acolo 124 de ani, pînă la 1520, cînd un alt sultan, Selîm, le-a vîndut Patriarhiei din Constantinopol. De aici le cumpără cu multe stăruințe și cu bani grei Vasile Lupu, evlaviosul și vrednicul domnitor al Moldovei, care zidi frumoasa biserică Sfinții Trei Ierarhi din Iași și o împodobi cu cele mai scumpe daruri. În ziua de 13 iunie 1641 moaștele Cuvioasei au fost așezate aici, pînă la sfîrșitul sec. al 19-lea.

Reparîndu-se sfîntul lăcaș, moaștele Sfintei Paraschiva au fost așezate în biserica Sf. Gheorghe, de alături. Din greșală, uitîndu-se o luminare aprinsă peste noapte, au luat foc lucrurile din jur și odată cu ele au ars catafalcul și racla în care erau așezate sfintele moaște. Alergînd la fața locului, stingîndu-se focul, acestea au fost aflate neatinse, cu pecețile puse chiar de domnitorul Vasile Lupu.

Făcîndu-se, apoi, o nouă raclă, sfintele moaște au fost așezate în catedrala mitropolitană din Iași, unde se găsesc pînă azi.

Ziua de 14 octombrie se serbează aici în chip deosebit, iar credincioșii îi aduc cîntări de laudă și de cinstire rugînd pe Dumnezeu să ocrotească Biserica, țara și poporul romîn întru care se preamărește numele Său prin Sfinții Săi.

Dar, iubiți credincioși, cea mai aleasă și plăcută cinstire a Cuvioasei Maice o facem urmînd pilda vieții sale, care este predica faptei bune, *predica milosteniei*. Prin conduita ei, Sfînta Paraschiva ne îndeamnă să nu ne întoarcem fața de la semenii noștri, ca nici Dumnezeu să nu-și întoarcă fața de la noi. Milă ne cere Domnul ca să fim fericiți (Mt. 5, 7), milă a făcut ea cu cei lipsiți și milă a făcut și Dumnezeu cu ea ca să fie pomenită din neam în neam. Milă ne cheamă Domnul să facem și noi cu cei care apelează la ajutorul nostru.

Mare este puterea milosteniei! În cartea Tobit citim: „Milostenia scapă de moarte și nu lasă pe om să intre în întuneric. Dacă ai mult, fă milostenie; dacă ai puțin, nu te teme să faci milostenie după puținul pe care-l ai, fiindcă numai așa îți vei strînge comoară frumoasă pentru ziua de restriște. Imparte pîinea ta cu cel flămînd și din hainele tale dă celui gol...” (c. 4, 8—10, 16). „Faceți bine, căci numai așa nu va da răul peste voi. Bun lucru este rugăciunea cu post, cu milostenie și cu dreptate. Mai bine puțin cu dreptate, decît mult și cu nedreptate. Mai bine să faci milostenie, decît să aduni aur. Căci milostenia scapă de moarte și ne curățește de orice păcat. Cei ce fac milostenie și fapte bune vor trăi mult” (c. 12, 7—9). „...Ahicar a făcut milostenie și a fost mîntuit din lanțurile morții... *Milostenia și cu fapta cea bună mîntuiește*” (c. 14, 10—11).

Iubiți credincioși,

Urmînd pilda vieții Cuvioasei Paraschiva, adorăm pe bunul Dumnezeu care se preamărește întru Sfinții Săi, căci El le-a dat har să-i facă

voia și să împlinească poruncile Lui. Pomenind pe Cuvioasa Maică Paraschiva — și pe toți Sfinții — „mîinile” lui Dumnezeu cele pline de har sînt neîncetat întinse spre noi ca să ne ridice la virtute și la viață. Prin mijlocirea ei și prin trăirea noastră după exemplul său, viața fiecăruia devine tot mai bună, mai curată și mai sfîntă. Noi toți trăim într-o mare familie, ca frați buni și sîntem fericiți în veci, Amin.

Prot. Dr. SIMION RADU

MEDITAȚIE PENTRU PREOȚI

„Și Cuvîntul trup S-a făcut”...

(In. 1, 14)

Trecut încă odată prin ceea ce am numi zona meditativă a fiecăruia din noi, acest adevăr din crezul nostru angajează extinse și oarecum disparele „cîmpuri” teologice. Fiindcă am vrea să-l surprindem în dinamica interioară a unei relații și a semnificațiilor individuale și mai ales social-ecclesiologice, pe care acest adevăr le dezvoltă în așezămîntul și-n opera mîntuirii.

Sîntem liniștiți și mari, căci ne asistă spre viață Dumnezeu.

În prim moment — căci din această poziție primă e și luată — expresia Evanghelistului Ioan: καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο — „Și Cuvîntul trup S-a făcut” numește întruparea Mîntuitorului; Betleemul, al cărui nume în tîlcuire înseamnă „Casa pîinii”, căci, cum observă cineva, se naștea acolo cu trup Cel ce avea să spună: „Eu sînt piinea vieții” — ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς (In. 6, 49) (Cităm uneori în grecește, preoților adresîndu-ne, pentru feciorelnicia originară a expresiilor; pentru prospețimea lor neistovită; pentru efectul lor pozitiv în zona meditativă a fiecăruia din noi).

În al doilea moment prin „Și Cuvîntul trup S-a făcut” ne vom apropia de sfintele altare cărora sîntem chemați să le slujim; de Sf. Liturghie în care piinea și vinul ce se aduc se prefac în trupul și sîngele Domnului: sămînță de frumusețe și de nemurire în noi. „Cel ce mînîncă trupul meu și bea sîngele meu, întru mine petrece și eu întru el” (In. 6, 56).

Și, în sfîrșit, în al treilea moment „Și Cuvîntul trup S-a făcut” ne va arăta Biserica, Trupul tainic al lui Iisus Hristos, Domnul nostru, conform, mai ales, vederilor Sf. Apostol Pavel, în acest sens.

De acest al treilea moment, însă, se leagă, de bunăseamă, un: „Și Cuvîntul trup S-a făcut” de obligație etică față de toți oamenii de pe pămînt, din vreun „necaz sau strîmtoare”, cum ar zice rugăciunea de la Sf. Liturghie a marelui Vășile, căci Mîntuitorul s-a făcut pe sine una cu toți acești „frați” ai Săi, cînd a zis: „Am flămînzit și mi-ați dat să mînînc; am însetat și m-ați adăpat, străin am fost și m-ați primit; gol și m-ați îmbrăcat; bolnav am fost și m-ați cercetat; în temniță am fost și ați venit la mine” (Mt. 25, 35—36). „Amin zic vouă, întrucît ați făcut unuia din acești mai mici frați ai mei, mie ați făcut” (Mt. 25, 40).

Pentru afirmarea unei mai mari obligații spre oameni și pentru împlinirea noastră în această obligație, ceva mai mult decît atît nici nu s-ar fi putut spune.

„Și Cuvîntul trup S-a făcut”...

El S-a făcut pe Sine una cu toți.

Așadar fiecare e obligat spre fiecare și în același timp spre toți. Și toți sînt obligați spre toți și în același timp spre fiecare.

O relație, așadar:

La Betleem, prin „Și Cuvîntul trup S-a făcut“, Dumnezeu ni se face, în Hristos, Dumnezeu-aproape.

Intruparea e răspunsul cel mare al Bunului Dumnezeu față de strigătul întregii creaturi: „Dintru adîncuri am strigat către Tine, Doamne, auzi-mă“ (Psalm).

Strigătul și înfrigurarea jertfelor de pretutindeni îl chemau; jertfele incapabile de mîntuire îl chemau pe El, jertfa mîntuirii.

Betleemul e astfel legat organic de Golgota Crucii prin trupul lui Hristos ce se jertfește. Trupul născut în Betleem creștea spre Golgota. De aceea, avînd în vedere relația dintre întrupare și jertfă, Sf. Apostol Pavel scrie în Epistola sa către Evrei: „Hristos intrînd în lume zice: jertfe și prinoase tu n-ai voit, ci trup mi-ai pregătit; arderile de tot și jertfele pentru păcat nu-ți plac; atunci am zis: iată vin, în sulul cărții este scris pentru mine, ca să fac voia ta, Dumnezeule“ (Evr. 10, 5—7).

Din jertfa de pe Cruce, apoi, în al doilea moment al lui: „Și Cuvîntul trup S-a făcut“, Hristos-Domnul ni se face în Sf. Euharistie Hristos-aproape.

La Betleem: Dumnezeu-aproape.

În Euharistie: Hristos-aproape.

Domnul Hristos n-a vrut să se închidă în nici un „atunci“ în care să rămînă departe și de care să fiu legat doar psihologic-distant, ci s-a făcut al tuturor, deopotrivă, — în orice „aici“ și-n orice „acum“, pururea aproape de cei ce cred în El.

În sfîrșit, eclesiologic și etic, ca supraobligație spre semen, „Și Cuvîntul trup S-a făcut“ ne deschide spre toți cei ce sîntem împreună Trup al Lui și ne dă, în genere, dimensiune spre oameni, spre întregul trup al umanității.

În momentul Betleem din adevărul καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο eu sînt cuprins virtual în Hristos; acolo, Hristos a luat în sine firea umană în genere. Prezența mea în El la Betleem și pe Golgota e non-ipostasiată; El era aproape, era în hotarul ființei mele, dar ipostasiat, așa cum sînt, eu nu petreceam încă în El și El în mine. De aceea, în Euharistie El face un pas și mai aproape, un pas hotărît spre mine și intră în Ierusalimul (de atîtea ori ostil) al ființei mele, străbătîndu-mă și sfințindu-mă; intrînd în alcătuirea mădurelor mele, cum zice una din rugăciunile de mulțumire de după Cuminecare.

Dar pentru ca nu cumva să rămîn numai la aceste raporturi individuale cu El, El mă deschide spre un alt moment din: „Și Cuvîntul trup S-a făcut“, eclesiologic și etic, spre Biserica Trup al Lui și spre orice om ca una cu El și „trup“ al Lui, descoperindu-mi-i pe toți ca îmbrăcați de El în aceeași dragoste.

În acest fel procesul credinței nu-i numai o urzeală de fire de la fiecare ins spre cer, ci fiecare ins e trimis în atenție spre alții, spre ceilalți, spre toți, în slujirea și viața marelui Trup tainic al lui Hristos.

Eram în distanță față de Dumnezeu.

Eram în distanță față de mine însumi, cum ar zice Sf. Grigorie de Nisa.

Eram în distanță față de semen, — nu știam cine este aproapele meu. Era noapte spre cer, noapte spre mine, noapte spre semen.

În Betleem: *καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο*, Dumnezeu îmi devine aproape. „Și va fi numele lui Emanoil, ce se tilcuiește: cu noi este Dumnezeu“ (Mt. 1, 23).

În Euharistie Hristos devine Hristos în mine și prin aceasta se delegează și distanța mea față de mine însumi, căci fiind întru El și El în mine, sînt așa cum El dorește și cum și eu mă doresc să fiu: purtător de Hristos; purtător de Duh; purtător de Dumnezeu.

Iar prin *καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο*, eclesiologic și etic, deschis fiind spre semen, s-a desliițat și distanța dintre mine și semen, căci am învățat că aproapele meu e omul de pretutindeni, aceleași iubiri divine fiindu-i pătașă orice făptură umană.

Ca preoți slujim lui Hristos și oamenilor în relația interioară a lui: *Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο*.

Sîntem de totdeauna, — prin adevărurile Mîntuitorului, dar, din păcate, ca viață și fapte, nu totdeauna cum s-ar cuveni —, contemporani cu cea mai precisă contemporaneitate, atît de atentă față de om. Mesajul nostru e ca omul să slujească binelui, păcii, înțelegerii, dragostei: „ca omul să nu se mai teamă de om, ca omul să nu-l mai ucidă pe om“ (din ecteniile inițiate de Mișcarea creștină pentru pace, de la Praga).

Stăm, ca preoți, între Dumnezeu și om, pentru tot mai multă lumină în omul în care Dumnezeu arde cu flăcări frumoase și care e totuși, în același timp, atît de rănit și atît de gata mereu să-și învâluie ucigaș semenii în noaptea morții.

Concepția ortodoxă despre lume, în genere, și despre om în special, e o concepție profund „iconografică“ (Evdochimov). Omul e chipul lui Dumnezeu. „Sufletul acestuia e în chip natural creștin“ — și ca atare, din această direcție, Dumnezeu ne e extrem de aproape.

Dar, ca pătruși adînc de rana păcatului și ca fiind mereu gata de Birkenauri și Hiroshime, iată că, în același timp, ne situăm față de Dumnezeu, nu numai ca esență, ci și moral, extrem de departe.

Or, prin *καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο* Dumnezeu vrea o îmbrăcare deplină a noastră în frumusețe și lumină.

Propoveduim și slujim acestei dorințe a lui Dumnezeu ca omul să fie deschis în frumusețe și lumină spre Dumnezeu și spre oameni; ca Dumnezeu să fie iubit în oameni.

Intuiția Eternului e sublimă.

Lîngă marile prezențe ale lui Dumnezeu din „Și Cuvîntul trup S-a făcut“ ni se prilejuiește o dreaptă și ziditoare intuiție a Eternului și a omului.

Sîntem la cel mai sensibil punct de contact între Etern și oameni. Acest punct e concretizat de Sf. Altare, căci acolo și întrucît trăim spre semen ceea ce învățăm acolo, îi slujim noi lui: *Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο*.

Și dacă pentru altarele din Vechiul Testament, cu jertle de dobitoace, psalmistul striga entuziast: „Ah, altarele Tale, Doamne!“, ce sentiment,

oare, ar trebui să vibreze în inimile noastre de preoți cînd știm că prin smerita noastră slujire Hristos se face pe altare Hristos, hrănindu-i prin noi pe-credincioși, cu Trupul și Sîngele Său, ca toți să fie una întru El și Trup al Lui?

Proponția-valoare dintre altarele Vechiului și Noului Testament e de nemăsurat. Altarele Noului Testament ni-L dau pe Domnul Hristos permanent.

Din această cutremurată și vie conștiință a lui Hristos pe altar relatează Patericul că „Avva Isac cenușa cădelniței de la Sf. Liturghie cu pinea sa o minca”.

Înflorește oare din inima fiecărui preot pentru momentele Sf. Liturghii un: „Ah, altarele Tale, Doamne!”

Andersen spune într-una din povestirile lui că trandafirul supremei iubiri a înflorit din Sîngele lui Hristos pe Cruce, pe Marele Altar. „Pri-noase și arderi de tot Tu n-ai voit, însă trup mi-ai pregătit”.

Atunci pe slintele altare înflorește permanent trandafirul supremei iubiri, căci pe slintele altare Domnul Hristos se continuă într-un permanent: „Și Cuvîntul trup S-a făcut” —, și Hristos pururea jertfă s-a făcut...

Dar de la altar sîntem pururea datori, datori pînă la marginea pămîntului, față de Hristos cu un „Și Cuvîntul trup S-a făcut”, de dimensiune eclesiologică și etică, plinit de fiecare din noi spre toți oamenii de pe pămînt. Nici o hiperbolă nu ne exprimă destul datoria din: „Și Cuvîntul trup S-a făcut”, cu care sîntem încărcăți eclesiologic și etic, vast, spre oameni.

Nu numai cu inima ci și cu fapta.

Nu numai cu fapta ci și cu inima.

Se spune despre unul din marii lirici ai lumii că plimbîndu-se odată printr-un oraș, la un moment dat a întîlnit o femeie care cerea mila trecătorilor. S-a întîmplat că poetul n-avea atunci bani asupra-i. Avea, însă, în mînă un trandafir, El s-a oprit și, fără grabă, fără ostentație, profund uman, i-a dăruit femeii sărmane trandafirul. Cu lacrimi în ochi, femeia a primit trandafirul și, adusă încă odată, de cine știe cînd, prin gestul poetului, la demnitatea de om, s-a ridicat și n-a mai cerșit în ziua aceea.

Cîtă simțire umană va fi legat poetul de trandafirul său de a putut-o sesiza atît de complet și atît de exact femeia aceea!

Nu numai cu fapta ci și cu inima.

Nu numai cu inima ci și cu fapta.

Kai o Λόγος οὐδέ ἐξέφευε e o necurmată faptă și un neistovit izvor de fapte și de trandafiri.

Să nu înțelegem noi, oare, odată supraobligația? Veacul pe care îl trăim e cel mai oportun veac pentru aceasta.

Și Domnul Hristos dorește între semenii și în istorie încă și mai mulți, tot mai mulți și mai înmiresmați trandafiri...

Pr. IOAN TURCU

HAGI CONSTANTIN POP DIN SIBIU PASTRĂTORUL UNOR ODOARE DE LA TISMANA

Se știe că războiul austro-turc, purtat în anii 1786—1788, a atins și mănăstirile de pe lanțul Carpaților, între care mai cu deosebire Sinaia, Predealul și Tismana, în jurul și înăuntrul cărora s-au dat și lupte. În calitate de comandant al forțelor turcești și valahe, la luptele de la Sinaia și Predeal a luat parte însuși Nicolae Mavrogheni, domnul fanariot din acea vreme. Atunci a ars acoperișul mănăstirii Sinaia de pe apa Prahovei și tot atunci se pusese la cale dărîmarea acestei mănăstiri. Vataful de plai din acel timp, a luat asupra sa această treabă, cu gîndul de a nu aduce la îndeplinire, ceea ce s-a și întîmplat și astfel a scăpat de la distrugere ctitoria spătarului Mihai Cantacuzino, mănăstirea Sinaia.¹ Lupte grele s-au dat atunci și la Predeal.²

Tismana a avut de suferit însă mai mult decît toate, căci i s-a luat acoperișul de plumb de pe biserica mare și de pe paraclis, pentru a se fabrica din el proiectile. Fiind astfel descoperită, apa ploilor și a zăpezilor a compromis în partea superioară zugrăvelile din secolul XVI și XVIII, ale calotei pronaosului și pe alocuri și în naos și altar la biserica mare, iar la paraclis la întreaga boltă.

Pagubele materiale sînt mari și constau din ridicarea de la mănăstire a unor *obiecte de preț* (ornate, cărți, argintării, odoare, icoane, ceasornice etc.); *obiecte comune*: (arme, rădvanе, vase de bucătărie); dobitoace: (110 bivoli, 40 de vaci, 300 de oi, 33 de cai); *provizii de tot felul*: (2.000 vedre de vin, 1.600 obroace (=64.000 oca) de grîu, 14.000 oca de sare, 15 cantare de miere, 200 oca de ceară); *stupi*: (1.000 de bucăți); robi (40 de rumîni și 30 de țigani). Aceste pagube însumează 14.488 taleri.³

Prevăzători pentru cazuri de primejdii, cînd nu erau surprinși, călugării îngropau de cu bună vreme obiectele care nu erau supuse putreziciunii, cum este cazul cu argintăriile arătate de catagrafia din 25 dec. 1795,⁴ iar pe altele care puteau fi atacate de umezeală, le îndrumau spre locuri mai ferite, încredințîndu-le unor credincioși siguri și cu răspundere.

1 Victor Brătulescu, Elemente de artă picturală și sculpturală la biserica mănăstirii Sinaia. „Glasul Bisericii”, anul XXI, nr. 1—2, ian.-febr. 1962, p. 55.

2 Ibid.

3 Al. Ștefulescu, Mănăstirea Tismana, București 1909, p. 457—458.

4 Arhivele Statului București, Tismana, Pach. XI., Netreb. XCV/77.

Prea cinstite vist(ier),

Deosebită înștiințări dau pentru sfînta mănăstire ca fiind întîmplarea vremilor și din milostivirea Măriei Sale Nicolae Mavrogheni V(oe)v(o)d, toată zidirea

Așa ne explicăm cum au ajuns moaștele sfinților de la mănăstirea Tismana, la cunoscutul negustor din Sibiu, Hagi Constantin Pop. Se dovedește astfel încă odată că vechiul obicei de a pune la loc sigur ceva din averea mișcătoare și de a-și asigura un adăpost peste munți, în fața primejdiilor ce veneau dinspre turci și tătari a fost păstrat de cei din Țara Românească și din Moldova din vremi îndepărtate și pînă în secolul XIX.

Încă o dovadă la aceasta o facem cu documentele de care ne ocupăm și pe care le dăm în anexă. Din primul document rezultă preocuparea cuiva cu răspundere pentru averea mănăstirii, după arderea și sfărîmarea clădirilor din jurul bisericii mari de la Tismana din „întimplarea vremilor și din milostivirea Măriei sale, Nicolae Mavrogheni Voevod”, dacă și asta se poate chema „milostivirea Măriei Sale”.

Teama de a nu fi descoperită ascunzătoarea cu argintăriile, „tulburările vremilor (care) se tot înmulțesc iar nu să potolesc”, îndeamnă pe cel cu răspundere, desigur starețul din acel timp, căci scrisoarea este păstrată numai fragmentar, să se gîndească la o dezlegare pentru scoaterea obiectelor din ascunzătoare și trimiteră lor „înlăuntru la Sibiu sau la Bălgrad” (Alba Iulia). La Sibiu omul de încredere se arată a fi Hagi Constantin Pop.

Din al doilea document rezultă că argintăriile au rămas mai departe în ascunzătoarea de la Cioclovina, căci în decembrie 1795, tocmai cînd se făcea verificarea obiectelor la Tismana, documentul arată că pustnicii de la Cioclovina au fost atacați de hoți, chiar în apropiere de locul în care erau îngropate argintăriile Tismanei. Și după cum odăjdiile au fost duse în oraș, probabil la Tg. Jiu, tot așa în păstrarea lui Hagi Constantin Pop, s-au dat crucea de plumb, cutiile de metal prețios în care se păstrau moaștele sfinților și o cruce de argint cu pietre prețioase, precum arată textul de mai jos:

„1 deșt al sfințului Nicodim,
„1 cruce de plumb ipec,
„3 păticele ... însă
„1 din Sf. Ioan Zlataust,
„1 din Sf. mucenic Ignatie,
„1 din Sf. mucenic Theofilu,
„1 cruce de argint cu pietre”.

„Arată părintele igumen că pã vremea răzmeriții le-au pus în păstrare la Hagi Constantin Pop ot Sibiu, unde să află și pînă acum, după cum văzum și adeverință în scris de la acel neguțător”.⁵

Dintr-un alt document rezultă că obiectele acestea au fost date în păstrarea lui Hagi Constantin Pop la 29 oct. 1789, de egumenul Ștefan arhimandritul. Ele erau însă permanent în evidență la Tismana și se găseau tot la Sibiu în 1809, sept. 10, cînd se întocmește o altă catagrafie mai amănunțită decît cea din 1795.⁶

ce au fost s-au ars și s-au sfărîmat pînă în pămînt, numai sfînta biserică au mai rămas. Dobitoacele ce au fost, dă la mic pîn(ă) la mare s-au luat împreună cu ale casei, numai ce au rămas odoarăle dă argint și fir odăjdiile bisericii. Ci cît putu odăjdii sînt pusă acolo în oraș la îndemină iar argintăriile sînt îngropate la un loc și fiindcă tulburările vremilor să tot înmulțesc iar nu să potolesc și stau la mirare ce să fac să le las unde sînt mă tem că pã urmă să v(a) întămpla de să vor dovedi și să vor răpune și acelea, să le scot să le duc înlăuntru la Sibiu sau la Bălgrad, fără nicio poruncă, nu cutez că...”. (Aici se termină foaia).

⁵ Arhivele Statului Buc., Mitropolia București, CDVII/2, f. 4.

⁶ Idem. Tismana, XCVI—XII, netreb., nr. 60, 1809, sept. 10, f. 67.

Precum se vede legătura dintre frații de pe cele două versante ale Carpaților a rămas permanentă, în ciuda tuturor piedicilor puse în calea lor.

De altminteri Hagi Constantin Pop este cunoscut și pentru alte legături de prietenie cu Iosif, primul episcop al Eparhiei Argeșului și cu alții din alte părți, dar și pentru comentul pe care firma lui îl făcea cu cei din Rîmnic, din Argeș și chiar din București.

La cele cunoscute pînă acum despre Hagi Constantin Pop din Sibiu, se adaugă și amănuntul de mai sus, pînă acum inedit.

Prof. VICTOR BRĂTULESCU

GHEORGHE UCENESCU

— UN VREDNIC CÎNTĂREȚ BISERICESC —

Elevul lui Anton Pann, fapt mărturisit în scurta sa autobiografie — pe care o redăm în întregime, la sfîrșitul acestor însemnări, pentru îndreptarea greșelii ce s-a făcut, în repetate rînduri, de biografii săi, cu privire la locul lui de naștere — Gheorghe Ucenescu a fost cîntăreț de strănă, profesor, compozitor, folclorist, scriitor, caligraf, miniaturist și pictor, pășind cu bun folos pe urmele marelui său dascăl, chiar dacă nu a îmbrățișat întreaga arie a preocupărilor și strădaniilor atît de roditoare ale aceluia.

O simplă înșirare cronologică a lucrărilor sale tipărite poate întări afirmația făcută. Iată-le: „Cîntece de stea și colinde“, Brașov, 1853. (În anul 1869 apare din nou sub titlul „Versurile Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos“); „Victor și Camilia“, o slobodă traducere ritmică, în anul 1860; „Sonor sau frumos răsunătoarele plîns-cînturi ale înmormîntării Domnului și Mintuitorului nostru Iisus Hristos, Brașov, 1862. Mai tirziu apăruse și în alte trei ediții. Țin să menționez că rînduirea textului, adică potrivirea silabelor, îi aparține. Deși a fost înlocuit cu ediția nouă, oficială, poporul și astăzi cîntările de la slujba Prohodului le numește Sonor. „Magazin de cînturi vechi și nouă“, Brașov, 1863 (În anul 1885 apare ediția a treia); „Introducerea elevilor în cunoașterea orînduieților bisericești“, Brașov, 1870 și „Canonul Sfintei Cuminecături care este trebuincios la tot creștinul pentru mîntuirea sufletului său“, Brașov, 1874.

Dar, înainte de toate, Gheorghe Ucenescu a fost un vrednic cîntăreț bisericesc. Lucrarea sa din anul 1852: „Carte de cîntări cu note de psaltichie“, aflată în manuscris la Biblioteca Academiei R. P. Romîne, este și ea o mărturie în această privință.

Aceste puține rînduri sînt menite a aduce o modestă contribuție la cunoașterea activității talentatului și harnicului psalt al bisericii Sf. Nicolae din Scheii Brașovului pe tărîmul muzicii bisericești, desfășurată vreme de peste cinci decenii, dar necundscută în întregime pînă astăzi. E vorba de o seamă de compoziții, scrise cu mult simț artistic pe filele unor cărți de ritual, rămase moștenire de preț la biserica pe care a slujit-o cu demnitate pînă la sfîrșitul zilelor sale.

Fie că transcrie melodiile altor compozitori, fie că scrie propriile sale compoziții, Gheorghe Ucenescu și-a dezvelit în aceste notații muzicale nu numai dragostea și priceperea în domeniul muzicii bisericești, ci și însu-

șirile de ales caligraf și pictor. Privind și numai o singură pagină îți dai seama de bogatele resurse artistice ale vrednicului cîntăreț.

Semnalăm aci măcar o parte din aceste compoziții, adică titlurile lor și unele precizări în legătură cu ele.

Astfel, pe foaia de legătură de la sfîrșit a Mineiului pe luna decembrie (ediția de Sibiu, 1856), găsim Antiaxionul Nașterii Domnului și Mintuitorului nostru Iisus Hristos, pe glasul întii, „compus de G. Ucenescu, psalt la Biserica Sf. Nicolae din Scheiu, cîntat în 25 Dekem. 1870“. (Am redat întocmai cu ortografia autorului).

Pe prima foaie de legătură, din față, a Mineiului pe luna august (ediția Sibiu, 1854) se află Antiaxionul Schimbării la Față, cu precizarea că e după tipicul cel nou al Bucureștilor „compus de George Ucenescu, august, 3, 1854“.

Tot pe foaia de legătură din față a Mineiului pe iulie (Sibiu, 1854) găsim textul și melodia Velicianei la Cuv. Atanasie, la Sf. Prooroc Ilie și Sf. Mucenic Pantelimon, la sfîrșitul cărora se adaugă următoarea notă tipiconală: „Fiindcă după Polileu, la sîntii de sus nu se găsește la rînd Veliciană, așa am luat din Fiilele Mînăstirilor și le-am așezat aci pentru trebuința muzicilor desăvîrșiți“ și semnează: G. Ucenescu. Psalt prim.

În Mineiul pe aprilie, (Sibiu, 1854), pe întia și a doua foaie de legătură a cărții, se află cîntările: „Întru slava și lauda mucenicului George. Sedealna 2-a: Mormîntul tău...“, Podobie, glas 1, Slava și acum a praznicului. Stihuri alese, „de Psaltul Sf. Nicolae: Ucenescu, după care urmează zece stihuri. Apoi scrie: Al doilea psalm a Polileului, glas 8 și urmează 8 stihuri.

În Mineiul pe martie (Sibiu, 1853), pe foaia de legătură din față a cărții, se găsește Antiaxionul Bunevestiri, la sfîrșitul căruia scrie numele (fără a semna): G. Ucenescu, ostenitor.

Foaia din față a Mineiului pe februarie (Sibiu, 1853), cuprinde: „Stihurile ce se cîntă de greci la Întîmpinarea Domnului nostru Iisus Hristos, în loc de „Ceea ce ești mai cinstită...“, cu prezentarea melodiei în două variante. La sfîrșit se află data: Brașov, 20 faur 1892 și semnătura: G. Ucenescu, psalt.

Și încă o prezentare din frumosul șirag de pagini ce împodobesc atîtea cânti de slujbă, de-acum păstrate în Muzeul de lingă biserica Sf. Nicolae din Scheii Brașovului. Pe primele foi de legătură ale Triodionului, tipărit la Sibiu, 1860, sînt scrise mai multe cîntări de diferiți compozitori, primele litere trădînd însușirile de miniaturist încercat ale autorului: diferite figuri sau reprezentări sînt încadrate în ornamente artistice, bogat colorate. Cîntările: „Ușile pocăinții“ și „Cărările mintuirii“, care se cîntă — notează Gh. Ucenescu — „din Dumineca Vameșului și pînă la Paști, după Evanghelia dîmineții, sînt compuse de Anton Pann“. Aceleași cîntări sînt redată în compoziția lui Petru Lampadarie. Și tot „Ușile pocăinții“, precum și stihira la „La mulțimea faptelor mele“ se spune că sînt „Traduse“ de protopsaltul Dimitriță al Sf. Mitropolii din Moldova. Iar după acestea urmează „Binecuvîntările Învierii ce se cîntă Dumineca în Păresimi, după vechime, aflat și compus de mine George Ucenescu, pentru strana 1“.

Tot în această carte, pe foaia de la sfîrșit, se găsește cîntarea „La rîul Babilonului” cu însemnarea „potrivit pentru noi cîntăreții, de G. Ucenescu. 1880.

Acest distins cîntăreț de strună, psaltul Gheorghe Ucenescu — așa se califica și se semna, de preferință — își scrie autobiografia cu șapte ani înainte de moarte, survenită în anul 1896, pe dosul cartonului pe care transcrisese rugăciunea contra ciumei, ce s-a rînduit, cunoscînd că această molimă bîntuise în secolul 18, în mai multe rînduri, și în orașul de sub poalele Timpei, și o aflase scrisă pe reversul unei iconițe, păstrată în paraclisul Bunevestiri de la biserica Sf. Nicolae din Schei. Reproducerea acestei sumară autobiografiei, așa cum este scrisă:

„Eu George Ucenescu, născut la Sibiu la poarta Cîsnădiei (*Josefsstadt*) la anii 1830. — Adus la Brașov de Diaconul Bisericii Sfîntului Nicolae La anii 1839 — 7 bre. — Pînă la anii 1844 absolvind 4 clase normale deschise de protopopul I al Brașovului D-Ioan Popasu, iar cîntări am învățat dela Psaltul Bisericii Sf. Nicolae Iero-Diaconul Warlaam Baranescu Ieromonah din Mănăstirea Sinaia. — În anii 1844 am fost așezat de protopopul — Învățător și Cîntăreț la Biserica cea nouă a Sfintei Treimi de pe Tocile unde am servit 6 ani. — În 1848 am luat parte în Revoluție ca unter ofițer — în tinerii voluntari sub Căpitanul D. Grigorie Pantazi. — În 1850 m-am căsătorit — și după 6 săptămîni am fost trimis de reprezentăția Bis. Sf. Nicolae la București, la marele poet al muzicii Bisericești Anton Pan, cu stipendiu ca să mă perfecționez în arta cîntărilor Bisericești 3 ani de zile și perfecționîndu-mă, în 1853 m-am întors cu Testimoniu de laudă din Muzică și din arta tipografiei și am fost așezat de Psalt în strana I-a și profesor de cîntarea Divină și externă în școalele noastre gimnaziale și normale. — Am servit în ambele posturi 35 de ani, apoi dînd afară din școală Muzica Bisericească și înfiinșîndușă profesor de cor muzical eu am lipsit din școala rămîind cu strana mea, Și să știe, ca Bis. noastră din vechime au avut cîntările după arta psaltichiei ca grecii, însă după moartea mea cred că nu va mai cînta nime după notele orientale ci va cînta fiește care cum îl taie capul (fără nici o regulă) 22 Septem. 1889 Brașov, George Ucenescu. Psalt”.

Amintindu-ne în aceste fugare însemnări de unul dintre cei mai destoinici „studenți” ai lui Anton Pann, în semn de pios omagiu, și totodată semnalînd o latură încă nu îndestul cunoscută a activității sale, poate va servi de stimulent pentru urmașii săi.

Pr. Dr. IULIU AL. IȘA

Teologi ortodocși

PROFESORUL VASILE IOANIDIS

În primăvara anului 1964 s-a stins din viață unul din cei mai vrednici ostenitori actuali pe tărîmul studiului Noului Testament, Vasile Ioanidis.

Născut în comuna Premeti, din nordul Epirului, în anul 1896, V. Ioanidis a studiat întâi în Academia Teologică din Halki, iar după aceea și-a continuat studiile la Universitățile din Oxford și Berlin. Rămînînd mirean toată viața, el a trecut întâi, ca profesor secundar, prin mai multe școli, iar din 1942, timp de 10 ani, ca profesor la Facultatea de Teologie din Salonic (unde a avut și calitatea de rector); în sfîrșit, ultimii 12 ani (1952—1964) activînd ca profesor la Facultatea de Teologie din Atena.

Temeinic pregătit în specialitatea sa, unde-l ajutau (pe lîngă cunoștințele de limbi clasice) și cele 4 limbi moderne pe care le vorbea curent (franceza, engleza, germana și rusa), prof. Ioanidis dădea importanță primordială Ermineuticii, tălmăcirii largi și clare a textului Sf. Scripturi, aducînd la lumină în acest scop, totdeauna, mărturiile și contribuțiile substanțiale ale Sfinților Părinți, stîlpi adevărați ai Sf. Tradiții.

La ședințele Consiliului Mondial al luptei pentru pace din 1948, 1954, 1961, el reprezenta țara și Biserica Greacă, iar în ultimii ani a fost ales și în Comitetul central al luptei pentru pace.

În 1952, împreună cu alți teologi greci, el a vizitat Biserica Rusă, unde i s-a decernat diploma de doctor „honoris causa” al Academiei Teologice din Leningrad, militînd pentru continua apropiere a bisericilor și teologilor ortodocși.

Dintre lucrările numeroase pe care le-a publicat, îndeosebi în revistele „Ekklesia” și „Theologia”, în „Anuarele” facultăților teologice de la Salonic și Atena, precum și în volume separate, amintim: „Apostolul Pavel și filozofia stoică” (2 vol. Salonic 1936, 1938); „Elementul mistic în Epistolele Sf. Pavel”, Atena 1957; „Imnul închinat Sf. Treimi de Sf. Pavel în capitolul III al Epistolei către Efeseni”, Atena 1960; „Porunca cea nouă a iubirii și imnul închinat ei de Sf. Pavel în cap. 13 al Epistolei către Corinteni”, Salonic 1953, etc.

Lucrarea de căpetenie este, însă, manualul său, „Introducere în Noul Testament”, tipărit în Atena, 1961.

Prin moartea prof. Ioanidis, Biserica Greacă și în general Bisericile Ortodoxe și mișcarea ecumenică pierd pe unul din cei mai vrednici slujitori ai cuvîntului creștin. Glasul lui era totdeauna plin de înțelepciune, uneori exprimată cu humor sănătos, dar sincer, fără mîndrie, cu demnitate.

Dumnezeu să-l odihnească cu dreptii!

(După „Jurnalul Patriarhiei de Moscova” 6/1964)

T. BODOGAE

CULTURA MOLDOVENEASCĂ ÎN TIMPUL LUI ȘTEFAN CEL MARE. Culegere de studii îngrijită de M. Berza (București), Editura Academiei Republicii Populare Române, 1964, p. 683+2.

În 1954, la împlinirea a 450 de ani de la moartea lui Ștefan cel Mare și în 1957, la împlinirea a 500 de ani de la urcarea sa pe tron, Academia R. P. Române a publicat o seamă de lucrări privitoare la domnia sa, între care o mențiune deosebită merită culegerea de *Studii cu privire la Ștefan cel Mare*, București, 1956, 243 p. și *Repertoriul monumentelor și obiectelor de artă din timpul lui Ștefan cel Mare*, București, 1958, 512 p.

Volumul pe care-l înfățișăm cititorilor revistei noastre se leagă de evenimentul comemorării, cînd s-a hotărît alcătuirea sa. Cuprinde un număr de 13 studii privitoare la cultura și arta moldovenească în timpul glorioasei domnii de aproape o jumătate de veac a lui Ștefan cel Mare (1457—1504).

După *Cuvîntul introductiv* (p. 5—7) semnat de M. Berza, urmează studiul lui Eugen Stănescu, intitulat *Cultura scrisă moldovenească în vremea lui Ștefan cel Mare* (p. 9—45), în care se ocupă de actele politico-administrative de cancelarie, literatură juridică, istorică, religioasă și narativă a epocii.

Radu Manolescu prezintă *Cultura orășenească în Moldova în a doua jumătate a secolului al XV-lea* (p. 47—95). Dezvoltarea meșteșugurilor și a comerțului moldovean în această perioadă a dus la o creștere a nivelului cultural al locuitorilor de la orașe. În sec. XV se amintesc și tineri din Moldova la Universitățile din Praga, Cracovia și Viena.

Alexandru Elian se ocupă cu *Moldova și Bizanțul în sec. al XV-lea* (p. 97—179). Cea mai mare parte a studiului este consacrată analizei critice a relatării mitropolitului Gheorghe III al Moldovei (1723—30) asupra călătoriei împăratului bizantin Ioan VIII Paleologul la Chilia și despre acordarea autocefaliei Bisericii moldovene. Se ocupă apoi de alte aspecte ale legăturilor Moldovei cu Bizanțul și, de influențele bizantine în literatură și arta moldovenească.

Octavian Iliescu înfățișează *Emisiunile monetare ale Moldovei în timpul domniei lui Ștefan cel Mare* (p. 181—234), prezentînd un număr de 146 emisiuni ale epocii respective.

Ion Nestor se ocupă cu *Epoca lui Ștefan cel Mare în lumina săpăturilor arheologice de la Suceava* (p. 235—257), bazat pe rezultatele cercetărilor efectuate în cursul anilor 1951—56.

Corina Nicolescu în studiul intitulat *Arta în epoca lui Ștefan cel Mare* (p. 259—362) se ocupă cu arhitectura în lemn și cea în piatră (cetăți, curți, biserici), pictura bisericilor, broderia și ceramica.

Maria Ana Musicescu în *Considerații asupra picturii din altarul și naosul Voronețului* (p. 363—417), arată că majoritatea cercetătorilor au ajuns la concluzia că aceste picturi datează din ultimii ani ai domniei lui Ștefan cel Mare. Stăruie îndeosebi asupra tabloului ctitoricesc, care înfățișează pe Ștefan, doamna Maria, o fetiță și un tânăr.

Sorin Ulea prezintă pe *Gavril ieromonahul, autorul frescelor de la Bălinești* (p. 419—461), primul zugrav cunoscut din epoca lui Ștefan cel Mare și cel care a introdus friza în vechea pictură moldovenească.

Teodora Voinescu cercetează *Portretele lui Ștefan cel Mare în arta epocii sale* (p. 463—478) și anume: miniatura din Tetraevanghelul de la Humor scris în 1473, portretul brodat pe epitrahilul păstrat la mănăstirea Putna și portretele votive de la bisericile din Pătrăuți, Sf. Ilie și Voroneț, câteva broderii și basoreliefuri în piatră de la mănăstirea Vațoped.

I. D. Ștefănescu se ocupă cu *Broderiile de stil bizantin și moldovenească* (p. 479—539): epitrahile, bedernițe, aere, epitafe, dvere și broderii tablouri, acopereminte brodate de morminte și drapele brodate.

Emil Lăzărescu studiază *Trei manuscrise moldovenești de la Muzeul de artă al R. P. R.* (p. 541—567). Este vorba de trei tetraevanghele: cel din 1436 scris la mănăstirea Neamțu de Gavriil fiul lui Uric, întemeietorul școlii de miniaturisti moldoveni, cel din 1502 scris de ieromonahul Spiridon de la Putna, din porunca lui Ștefan cel Mare și unul din 1512 scris de Dimitrie grămaticul din mănăstirea Neamțu, din porunca mitropolitului Teoctist II.

M. Berza prezintă apoi *Trei manuscrise ale lui Teodor Mărișescul în Muzeul istoric din Moscova* (p. 569—639). Este vorba de trei din cele cinci manuscrise care ne-au rămas de la acest renumit miniaturist, datînd din anii 1491, 1492 și 1498. Toate trei sînt tetraevanghele.

Ultima contribuție este a lui Șerban Papacostea: *Bibliografia istorică a epocii lui Ștefan cel Mare* (p. 641—675), dînd titlurile lucrărilor românești și străine referitoare la personalitatea lui Ștefan cel Mare și la epoca sa.

Volumul se încheie cu rezumatele în limba franceză ale tuturor studiilor publicate (p. 677—682). Fiecare studiu — mai ales cele privitoare la artă — sînt însoțite de numeroase reproduceri după monumentele și piesele studiate.

Noua culegere de studii privitoare la cultura și arta moldovenească în timpul lui Ștefan cel Mare este fără îndoială una dintre cele mai de seamă realizări ale Institutului de Istorie al Academiei Republicii Populare Romîne, pentru toți iubitorii trecutului poporului nostru.

M. PĂCURARIU

George I. Mantaridis: ACTIVITATEA DIDACTICĂ A LUI ORIGEN. Bazele și organizarea. In: Anuarul științific al Facultății de Teologie din Tesalonic. Vol. IV, Tesalonic 1960.

Despre Origen s-a scris mult. Viața și opera; ortodoxia și erorile lui; activitatea lui de critic și interpret al textelor scripturistice; caracterul, spiritualitatea, cugetarea, treptele cunoașterii religioase, hristologia lui ... toate acestea au constituit obiecte de investigație pentru cercetătorii teo-

logi. Și totuși au mai rămas nestudiate încă multe alte aspecte ale activității „părintelui cercetării teologice”, cum a fost numit Origen. Unuia din aceste aspecte îi consacră lucrarea indicată în fruntea acestor rânduri, dl George I. Manțaridis.

Lucrarea a fost alcătuită sub îndrumarea prof. Hristu Panaghiotis și în cadrul Institutului de Patrologie.

Autorul își propune să cerceteze mai ales activitatea școlară, didactică, a lui Origen și să releve semnificația acesteia în cadrul totalității operei lui.

Dezvoltarea temei se face pe firul acestor capitole: Pregătirea generală a lui Origen și activitatea lui filologică; Studiile teologice și activitatea lui catehetică; studiile lui filozofice și preocuparea cu ele; Organizarea școlilor din Alexandria și Cezareea; Caracterul pedagogic al lucrărilor și sistemului origenist.

Capitolele, la rândul lor, sînt amănunțite în subîmpărțiri precum acestea: Educația în general; Educația lui Origen; Activitatea filologică a lui Origen; Dascălii lui Origen; Catehizarea în Biserica veche; Prima perioadă a activității catehetice a lui Origen; Conducerea școlilor catehetice; Studiile filozofice în vremurile vechi; Pregătirea filozofică a lui Origen; Valorificarea filozofiei de către dascălii creștini; Atitudinea lui Origen față de filozofia greacă; Școlile teologice pînă la Origen etc.

Origen, — ne demonstrează autorul — a fost un model de dascăl creștin.

A activat mai întîi în Alexandria. Mai apoi — în Cezareea Palestinei.

Școlile întemeiate în cetatea lui Alexandru de către Panten și Clement au avut caracter particular. Dar păstrau legătura cu Biserica locală.

După toate probabilitățile Origen a audiat pe Clement și pe Panten.

De obicei se crede că Origen i-a urmat lui Clement la conducerea școlii catehetice. Părere neîntemeiată, zice autorul nostru. La vîrsta de 18 ani Origen își începe activitatea catehetică, dar ca particular, și nu ca conducător al școlii bisericești. Nu numai tinerețea, ci și atmosfera neprielnică creată de persecuția lui Septimiu Sever au împiedicat numirea și instalarea lui în fruntea școlii catehetice.

Episcopul Dimitrie văzînd în Origen un om de vocație, i-a adus laude și l-a încurajat în activitatea lui catehetică, pentru ca în cele din urmă să-l ridice la conducerea școlii. Origen avea atunci vîrsta de 22 ani.

Școala condusă de el nu s-a organizat dintr-o dată. A trecut prin mai multe faze. Una din ele e marcată prin împărțirea școlarilor în 2 cicluri. Aceasta s-a întîmplat pe la 212. Ciclul I e pus sub conducerea lui Heracles, ciclul 2 rămîne pe seama lui Origen. După această repartizare a muncii Origen și-a putut desăvîrși studiile filozofice. Profilul școlii lui se conturează deplin, acum, după anul 215.

Din filozofia greacă, miarele alexandrin a împrumutat nu numai metoda de cercetare ci și unele idei pe care le-a apreciat el ca fiind întărite și de Sf. Scriptură.

În general se poate spune că erorile din sistemul său le-a împrumutat de la dascălii alexandrinii antecesorii.

Dacă Origen — zice autorul — ar fi avut în fața sa o tradiție bisericească, ar fi respectat-o întocmai, căci dorea cu ardoare să lucreze și să rămână în cadrul Bisericii.

În Cezareea — concomitent cu activitatea didactică — Origen dezvoltă și o bogată activitate predicatorială.

Toate activitățile dezvoltate de el poartă pecetea vocației sale de dascăl. Căci Origen a fost înainte de toate dascăl creștin.

El a făcut filozofie, teologie, exegeză, a propovăduit cuvîntul, a apărut învățătura creștină, dar toate acestea le-a făcut ca dascăl. Ca dascăl care a năzuit cu toate puterile să facă și din ucenicii săi, creștini înduhovniciți.

Lucrarea e de remarcabilă ținută intelectuală. Metoda, analiza pătrunzătoare, expunerea nuanțată, bibliografia impunător de bogată, toate acestea ne îndreptătesc să apreciem studiul dlui G. Manțaridis ca fiind unul dintre cele mai bune din câte s-au scris despre Origen. În ce ne privește, mărturisim că ceea ce ne îndeamnă să semnalăm — cu lauda cuvenită — cititorilor revistei noastre, studiul dlui G. Manțaridis e nu numai temeinicia acestuia, dar și bucuria de a putea vorbi despre o lucrare de valoare publicată în sînul uneia dintre Bisericile Ortodoxe surori.

Pr. Prof. D. BELU

ÎNVAȚĂMÎNTUL MEDICAL ȘI FARMACEUTIC DIN BUCUREȘTI de la începuturi pînă în prezent. Ed. Institutului de medicină și farmacie, București, 1963, p. 604.

Inițiată cu ocazia centenarului medical și farmaceutic din București — eveniment sărbătorit în cadru festiv în anul 1957, de către Institutul de medicină și farmacie din București — lucrarea cu titlul de mai sus, avînd ca autori un larg colectiv de profesori, a fost terminată — sub redacția: prof. Teodor Ilea, conf. Iuliu Ghelerter, dr. Benone Duțescu, secretar de redacție fiind Dl Constantin I. Bercuș — încă din octombrie 1959, dar n-a ajuns să fie tipărită decît la sfîrșitul anului 1963.

Deși cam în același timp a apărut o altă lucrare în care este expusă evoluția doctrinelor medicale în decursul vremurilor — „Istoria Medicinii” (Ed. Medicală), destinată, ca manual, în prim rînd studenților în medicină — lucrarea publicată de Institutul de medicină și farmacie din București își păstrează, nemicșorate, atît importanța pe care i-o dă conținutul ei bogat și interesant, cît și utilitatea pe care o prezintă acest bogat conținut, pentru toți cei care doresc să cunoască și să cinstească vrednicia și patriotismul unui mînunchi de savanți, care, din dragoste fierbinte față de popor, au reușit să organizeze și să promoveze la un înalt nivel științific învățămîntul medical și farmaceutic în țara noastră, în ciuda condițiilor vitrege și adversităților pe care li le creeau regimurile burghezo-moșierești.

Conținutul lucrării, repartizat în trei părți, este precedat de un „Cuvînt înainte” scris de Dl Acad. Th. Burgele, rector al Institutului de medicină și farmacie din București. În acest „Cuvînt înainte” Dl Acad. prof.

Dr. Th. Burghelile sintetizează cuprinsul lucrării, arătînd cum de la începuturile timide și modeste ale unui învățămînt medical, pornite din inițiativa patriotului bărbat de stat care a fost Dr. Nicolae Krețulescu și sprijinite de meritele deosebite ale inimosului, stăruitorului și clarvăzătorului Dr. Carol Davila, s-a putut ajunge la înfăptuirea Facultății de medicină, ilustrată de savanți ca: Victor Babeș, Gheorghe Marinescu. Ion Cantacuzino, Thoma Ionescu, Anibal Theohari, Ion Nanu-Muscel, Ștefan Minovici, Daniel Danielopolu ș. a., ale căror opere s-au integrat de mult patrimoniului științei mondiale, deși toți au lucrat în condițiuni din cele mai grele, socotite chiar de reprezentanți ai burgheziei „dezonorante pentru țară și jignitoare pentru mîndria de savant”, după cum se exprima un reprezentant al burgheziei față de condițiile în care lucra prof. Dr. Gh. Marinescu, la Colentina.

În opoziție cu aceste condiții vitrege, cu care au avut de luptat oamnenii de știință și cercetătorii din domeniul învățămîntului medical și farmaceutic, sub regimurile burgheze, sînt scoase în evidență condițiile favorabile materiale și de cercetare, pe care le-a cunoscut știința medicală și farmaceutică din țara noastră, după 23 August 1944, sub regimul democrat popular.

Grija pentru sănătatea poporului fiind acum o obligație de Stat, învățămîntului medico-farmaceutic i s-a acordat o deosebită atenție. Așa se explică transformarea Facultății de medicină din București, în urma reformei învățămîntului din 1948, într-un institut complex de medicină și farmacie, cu patru facultăți, care au promovat în 15 ani peste 9.000 de medici și farmaciști, față de 11.387 cadre medicale și farmaceutice pe care le-a dat învățămîntul din București în decurs de trei sferturi de veac. De asemenea, între 1952 și 1962 au absolvit cursuri de specializare și perfecționare peste 10.000 de medici și farmaciști.

Pentru a înțelege dezvoltarea pe care a luat-o acest Institut, socotim suficient să arătăm că în decursul ultimilor 10 ani bugetul Institutului a crescut de trei ori. A sporit numărul membrilor corpului didactic, ca să corespundă necesităților învățămîntului; s-au creat clinici noi, laboratoare dotate cu aparatură modernă, biblioteci de specialitate. În același timp, studenților li s-au creat cele mai bune condiții de muncă: cămine și cantine spațioase și bine înzestrate, cursuri, manuale și tratate în număr salisfăcător; în timpul vacanțelor, cea mai mare parte sînt trimiși în stațiunile balneo-climaterice pentru odihnă și re confortare, asigurîndu-li-se, totodată, ca și în timpul anului, o intensă activitate culturală și sportivă.

Partea I-a a lucrării (p. 9—131) — întocmită de conf. Iuliu Ghelerter și prof. Alexandru Ionescu-Matiu — expune „Dezvoltarea învățămîntului medical și farmaceutic din București”. O expunere clară și documentată te face să urmărești cu plăcere și interes străduințele luminaților bărbați de stat și de știință, care, cu însuflețire și dragoste de popor, au reușit să organizeze la începutul veacului al XIX-lea un modest învățămînt medical și farmaceutic, în țara noastră, în măsură să creeze cadre de medici și personal sanitar auxiliar pentru necesitățile sanitare ale maselor; căci boierimea, care-și aducea cadre din străinătate, nu era interesată în crearea unui asemenea învățămînt național medical. Școli de mică

chirurgie și de felceri, la început, acestea s-au transformat treptat, pînă ce s-a ajuns la Facultatea de medicină din București, în noiembrie 1869. Secția de farmacie a acestei facultăți s-a transformat în facultate de sine, stătătoare, în cadrul Universității din București, în anul 1923.

Autorii au scos în evidență munca devotată a atîtor cadre didactice care au contribuit la creșterea prestigiului învățămîntului nostru medical și farmaceutic, în țară și peste hotare. Dar, succese deosebit de frumoase pentru progresul științific realizat în cadrul disciplinelor profesate, ca și în latura practică a asigurării asistenței sociale, s-au obținut după 23 August 1944 și cu deosebire după reforma învățămîntului medico-farmaceutic din 1948. Astfel, dacă mortalitatea generală era, în 1938, de 19,1%, iar cea infantilă de 17,9%, în 1962 a scăzut la 9,2% mortalitatea generală și la 5,9% mortalitatea infantilă.

Sistemul de ocrotire a sănătății publice în Republica Populară Romînă pune, astăzi, pe primul plan orientarea profilactică. De aceea, au fost create un mare număr de noi instituții cu variate profiluri de specialitate, care cer un număr tot mai mare de specialiști, a căror perfecționare este impusă de progresele rapide pe care le realizează științele medicale și farmaceutice. Statul nostru democrat popular asigură toate condițiile necesare perfecționării periodice a cadrelor noastre medicale și farmaceutice care, la rîndul lor, contribuie, prin activitatea lor științifică, la continua creștere a prestigiului institutului. Acest prestigiu în continuă creștere s-a verificat cu fiecare nou congres sau simpozion internațional la care au participat și cadre didactice de la Institutul medico-farmaceutic din București.

Partea a II-a a lucrării (p. 133—514) cuprinde „Istoricul disciplinelor medicale și farmaceutice”, avînd la sfîrșit și istoricul Bibliotecii Institutului de medicină și farmacie. Scris în general de actualii titulari și colaboratori ai disciplinelor medicale și farmaceutice, acest istoric constituie nu numai un document deosebit de interesant, în care se arată contribuția pe care a adus-o fiecare înaintaș, titular, la promovarea și impunerea disciplinei respective, dar, în același timp, și un meritat omagiu adus muncii pricepute și devotate, cu care acești înaintași au înțeles să slujească omului, în general, și celui lipsit și în suferință, în special. Numai citind lucrarea se poate vedea cît de mari sînt meritele pe care acești înaintași le-au dobîndit în promovarea științelor medicale și farmaceutice în țara noastră, precum și formarea unor noi cadre de medici și farmaciști, încălziți de dragostea de a veni în sprijinul celor în suferință și de a asigura poporului o cît mai bună îngrijire a sănătății.

Îți vine greu să amintești pe unii, ca exemplificare, socotind că faci o nedreptate celor mulți, tot așa de vrednici, lăsați nepomeniți, pentru activitatea lor științifică și îndeosebi în latura socială a medicinei.

Partea a III-a a lucrării — întocmită de Dl Constantin Bercuș — este formată din „Anexe documentare”. Rinduite într-o ordine logică, aceste Anexe îți prezintă, ca într-o oglindă, temeiurile legale care au stat la baza înființării și organizării învățămîntului medical și farmaceutic în țara noastră, de la începuturile lui modeste pînă la actuala organizare, cu profesorii și conferențiarilor care au predat diferite discipline în acest învăț-

mint. Tabele și statistici, minuțios întocmite, te ajută să poți cunoaște cu ușurință, cine s-a străduit în posturile administrative de: Rectori, prorectori, decani și secretari, în școlile de învățămînt medical și farmaceutic; programul și orarul cursurilor și lucrărilor practice; statistica studenților, licențiaților și doctorilor din învățămîntul medical și farmaceutic, în fiecare an școlar. Tot ca Anexe sînt redată Regulamentele care privesc modul de ocupare prin concurs a posturilor de externi în medicină, de interni în medicină și de interni în farmacie, ca și „Regulamentul nr. 149 privind organizarea și funcționarea institutelor de medicină și farmacie în urma preluării sarcinilor de specializare și perfecționare din cadrul Institutului pentru perfecționarea și specializarea medicilor și farmaciștilor”.

Lucrarea se încheie cu un „Indice de nume”, care ușurează găsirea și urmărirea activității fiecărui profesor sau bărbat de stat de care se leagă înființarea, organizarea și dezvoltarea învățămîntului medical și farmaceutic din țara noastră.

Încrestînd apariția acestei importante lucrări în revista noastră, socotim că aducem, pe această cale, omagiul meritat memoriei și activității acelor care și-au pus pregătirea lor științifică și toată puterea lor de muncă în slujirea semenului, apărîndu-i și îngrijindu-i, cu toată dragostea, sănătatea.

Prof. IORGU D. IVAN

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

Viața bisericească

BISERICA PAROHIALĂ DIN SIBIU-IOSEFIN — CU PRILEJUL ZUGRĂVIRII ȘI BINECUVÎNTĂRII EI —

Duminică, 6 sept. a. c., s-a săvârșit binecuvîntarea bisericii parohiale din Sibiu-Iosefin, prin rugăciunile delegatului oficial al Înalt Prea Sfințitului Mitropolit *Nicolae* al Ardealului, P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu.

Din soborul slujitorilor au mai făcut parte: P. C. consilier arhiepiscopesc Ioan Vlad, P. C. protopop al raionului Sibiu Ioan Munteanu, P. C. preoți-parohi ai locului: Ioan Albu și Simion Macarie și C. Diacon Mircea Popovici.

La sfîrșit, au rostit cuvîntări: P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu P. C. prot. Ioan Munteanu și P. C. preot-paroh Ioan Albu. Toți cuvîntătorii au scos în evidență însemnătatea aceluia sfînt lăcaș de închinare — care este monument istoric — precum și valoarea lucrărilor de pictură cu care a fost împodobit.

Din ampla expunere — de caracter istoric-bisericesc — făcută cu ace prilej de P. C. preot-paroh Ioan Albu, spicuim următoarele:

După cum rezultă din textul pisaniei de pe perețele de la Proscomidier, biserica parohiei Sibiu-Iosefin a fost zidită în vremea lui Iosif II între anii 1778—1779, cu toată cheltuiala văduvei Stana Hagi Petru Luca.

Un puternic cutremur de pămînt, care a avut loc în 26 octombrie 1802, i-a crăpat pereții. Din această pricină biserica a fost demolată pînă la temelie și rezidită, — într-un timp record de numai 2 luni — cu toată cheltuiala ginerelui amintitei credincioase, Hagi Constantin Popp, și isprăvită de soția lui, Păuna, fiica răposatului Hagi Petru Luca și a văduvei sale, Stana.

În naia bisericii, sub o lespede mare de piatră, se află mormîntul lui Hagi Petru Luca. Ceilalți ctitori — Stana, Constantin și Păuna — sînt înmormîntați sub zidul de răsărit al Sf. Altar, iar fiul lor, Zenovie Popp așează la anul 1857 piatra funerară de marmură, scrisă în limbile română, germană și greacă, avînd următorul text: „*Sub această piatră odihnesc răposații ctitori ai sfîntei biserici Stana Petru Luca, Hagi Constantin Popp, Pagona Hagi Constantin Popp cum și mădularii familiei lor: Ioan Petru Luca, Maria Manicati, Constantin Popp și Alexandru Popp. S-au așezat oasele răposaților la 3 martie 1856.*”

Așadar biserica, în forma în care se găsește azi, a fost începută de Hagi Constantin Popp și isprăvită de soția sa, Păuna, la anul 1802. Fiul lor, Zenovie, a înzestrat biserica cu odoare scumpe, dar interiorul nu

I-a împodobit cu pictură, fie pentru că nu se prea uzita atunci în Ardeal așa ceva, fie pentru că trăia prea departe de Sibiu și nu se putea ocupa de aceasta. După o inscripție găsită cu ocazia lucrărilor de pictură deasupra peretelui de miază-zi, ea a fost zugrăvită în culori de ulei și apoi curățită în anul 1920 de un zugrav, Ioan Stanciu.

Mitropolitul Nicolae Bălan a îndemnat pe credincioși să dea tot sprijinul pentru ca sfântul lăcaș să fie împodobit cu pictură. Gîndul acesta s-a înlăptuit în anul 1958, cînd au început lucrările premergătoare picturii și anume:

1. — un nou cafas din beton armat, în locul celui vechi care era inestetic și necorespunzător; 1
2. — modificarea rețelei electrice;
3. — instalarea schelei în interiorul bisericii, demolarea tencuielii și pregătirea pereților pentru lucrările de frescă.

Lucrările de pictură au început în 1960. Pentru executarea lor a fost angajat pictorul Nicolae Brana din București, originar din Mohu (raionul Sibiu).

Intreaga obște a credincioșilor aștepta cu înfrigurare săvîrșirea primei icoane pe bolta bisericii. Ea avea să reprezinte pe Iisus Hristos „Pantocratul”. Se făcuse schița, au urmat discuții și apoi, după ce ele au fost duse la bun sfîrșit a apărut figura senină a Mintuitorului, binecuvîntînd cu mîna dreaptă, iar în stînga ținînd Sf. Carte deschisă avînd pe ea literele A și Ω (alfa și omega) — „Eu sînt începutul și sfîrșitul”. Jur-împrejur apare textul: „Doamne, Doamne, caută din cer și vezi și cerce-tează via aceasta pe care a sădit-o dreapta Ta și-o desăvîrșește pe ea”, încadrată de un decor executat în armonie de culori cu icoana și fondul ei. Totul e străjuit de patru figuri îngerești, ingenunchiate în atitudine de profundă adorare. Lucrarea e săvîrșită cu talent și dragoste de frumos.

Pe bolta de azur a Sf. biserici despărțind-o de icoana următoare, apar două arcuri pe care sînt reproduse culorile vechi, aidoma culorilor curcubeului. Urmează Sf. Treime, închipuită și pictată după Vechiul Testament, sub înfățișarea celor trei tineri coboriți la stejarul din Mamvre, unde au fost primiți de Avraam și Sara. Scena este de-o deosebită gingășie tinerască. Doar Avraam și Sara sînt mai trecuți în vîrstă. E și ea înconjurată de un chenar de viță de vie și struguri, simbolizînd belșugul cu care Dumnezeu a învrednicit această familie. În interiorul chenarului și în jurul frumoasei icoane apare un text de cuprins treimic. Totul e străjuit de patru îngeri în zbor ceresc, cu mîinile ridicate, aducînd mărire lui Dumnezeu și cîntînd: „Sfînt, sfînt, sfînt e Domnul Savaot, plin este cerul și pămîntul de mărirea Lui”. Privită în ansamblu scena te transpune în sferele cerești. Aceasta credem că este o frumoasă, plină de optimism și senină scenă biblică din creația pictorului Nicolae Brana.

Tot pe bolta bisericii, sus, deasupra cafasului apare figura Sf. Ioan Botezătorul, despărțită și ea de cel de al doilea arc arhitectonic în culori de curcubeu: este „Glasul celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Lui”, înfățișat în haină de cămilă, încins cu curmei, fără a avea aspectul rigid care poate fi văzut în înfățișarea redată de con-

cepția altor pictori. E și el străjuit de patru îngeri, doi din ei întru mărire, înfățișați în haină deschisă și plină de lumină a harului ceresc, iar doi cu ripide în mîna dreaptă, îngenunchiați în chip de venerare (care se cuvine celui mai mare născut din femei), avînd în mîna stîngă un sul cu inscripțiile: „Eu v-am botezat cu apă, iar acela vă va boteza cu Duhul Sfînt“.

Urmează apoi partea dinspre miazăzi — deasupra briului, care dă bisericii caracterul arhitectonic al veacului XVIII — în cele trei firide arcale, avînd deasupra cîte un triumghi boltit, scene biblice adecvate.

Prima este steaua cu vestirea magilor și Nașterea din Betleem. Totul este executat cu naturaleță. Urmează la rînd ispitirea Mîntuitorului în pustia Carantaniei; Botezul Domnului; Iisus la fîntîna lui Iacob, cu femeia samarineancă; Iisus cu ucenicii în holdele grele de rodul spicului, scenă plină de lumina soarelui din preajma secerîșului. Pe peretele dinspre apus: Iisus pe valurile mării furtunoase întinzînd mîna lui Petru și mustrîndu-l: „Puțin credinciosule! Pentru ce te-ai îndoit?“. Urmează apoi Învierea; Pogorîrea la iad; Îndoiala lui Toma — mișcător lucrată; Mîntuitorul dezvelindu-și coasta și Toma pipăind-o, — apoi Înălțarea și altele.

Sub briul de lîngă altar, pe o parte și pe alta, sînt înfățișați cei patru Evangheliști, într-o atitudine demnă de persoane inspirate de Duhul Sfînt.

Pe peretele din dreapta, deasupra tronului arhieresc, s-a pictat icoana hramului bisericii: „Bunavestire“. Îngerul Gavriil binevestește celei pline de dar: „Bucură-te, Marie, Domnul este cu Tine...“ Maica Domnului, cuprinsă de o feciorelnică smerenie, este înfățișată cu gingășie și bunătațe sufletească. Icoanele Sf. Filoteia și — pe peretele opus — Sf. Paraschiva exprimă curățenie sufletească.

Tot pe cei doi pereți laterali lîngă cafas, la stînga, este pictat Sf. Ioan cel milostiv, avînd în mînă un sul cu inscripția: „Acum este rîndul tău să faci milostenie“; iar la dreapta, Sf. Timotei cu inscripția: „Arătatu-te-ai chip curăției, izvor umilinței, soare neapus, fiu dumnezeescului har“.

Pe peretele dinspre apus, deasupra cafasului, e pictată „Adormirea Maicii Domnului“, iar sub cafas, purtarea crucii grele de păcatele noastre, sub povara căreia a îngenunchiat și singurat Mîntuitorul.

Cea din urmă parte lucrată a fost Sf. Altar, pe bolta căruia se află pictată Împărăteasa Cerurilor — Maica Domnului, șezînd pe tron cu Pruncul Iisus în brațe și străjuită de Sf. Arhangheli Gavriil și Mihail, ambii îngenunchiați înaintea Celei ce este „mai cinstită decît heruvimii și mai mărită fără de asemănare decît serafimii“.

În al doilea registru din Sf. Altar se află pictată icoana împărțirii Sf. Apostoli cu cinstitul Trup și Singe al Mîntuitorului. Din scena aceasta reiese teama cu care Apostolii se apropie de Cel ce-i îndeamnă zicîndu-le: „Cu frica lui Dumnezeu, cu credință și cu dragoste să vă apropiați!“

Icoana, privită în ansamblu, ca și fiecare apostol în parte, sugerează preotului slujitor să se cutremure de înfricoșata judecată dacă s-ar împărțiși cu nevrednicie cu trupul și sîngele Domnului.

În al treilea registru din Sf. Altar sînt pictați Sf. Ierarhi: Vasile, Grigorie, Ioan și Nicolae în ținută de slujitori bisericești. Deasupra mesei proscomidiei e pictată Cina cea de Taină.

Pe glafurile pereților din altar și biserică, ornamenteate bogat cu flori, sînt pictate în medalioane figuri de mucenici și mucenițe, contribuind și ele la înfrumusețea de ansamblu a sf. Biserici.

În cursul anului 1962—1963 pictorița Doina Papp a restaurat toate icoanele de pe iconostas și cele trei tablouri ale ctitorilor aflate pe cafas. Muncă grea, plină de migală. Bunul Dumnezeu să-i răsplătească osteneala cu iubirea Lui cea cerească!

S-a mai confecționat un jeț arhieresc. An de an s-a strîns leu lîngă leu și surpriza nu s-a lăsat prea mult așteptată. Jețul arhieresc a fost așezat la locul de cinste, odată cu terminarea lucrărilor de pictură.

În anul 1964 s-a pictat bolta de sub turnul bisericii, cu scene din viața Maicii Domnului. S-a executat de asemenea dispozitivul de ars lumînări cu un ventilator electric pentru evacuarea fumului și s-a instalat un paratrăznet pe turnul bisericii.

Au fost făcute de asemenea reparații exterioare la zidurile bisericii, biserica fiind spoită peste tot.

Tuturor osteniților, dăruitorilor și binefăcătorilor le-au fost exprimate mulțumiri călduroase din partea părintelui paroh Ioan Albu.

După Sf. slujbă Consiliul parohial a oferit o gustare.

La masă, au luat cuvîntul: P. C. consilier Ioan Vlad, P. C. pr. Simion Macarie ș. a. Tuturor le-a mulțumit părintele vicar Traian Belascu, rugînd pe bunul Dumnezeu să primească sfintele rugăciuni rostite la această slujbă și să răsplătească din visteriile Sale cele bogate pe toți donatorii și osteniții, care au contribuit la înfrumusețarea acestui sfînt locaș de închinare.

ASISTENT

BINECUVÎNTAREA BISERICII DIN STREMT

Duminică, 20 septembrie a. c., a avut loc binecuvîntarea bisericii ortodoxe din parohia Stremț, protopopiatul Alba-Iulia.

La praznic au luat parte: delegatul Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului, P. C. Vicar arhiepiscopesc Traian Belascu, împreună cu P. C. consilieri arhiepiscopesci: Ioan Nicoară, Ioan Velțan și Ioan Vlad, însoțiți fiind de C. Diaconi Iosif Bolog și Vasile Girbu. Au mai luat parte: P. C. Victor Negrea, protopopul raionului Alba Iulia și Pr. Ioan Mihălțan, secretar protopopesc. Ca fiu al parohiei, a mai luat parte P. C. consilier eparhial Simion Coman (Cluj).

Primirea a fost făcută de P. C. preot Liviu Silveșan, parohul locului.

Slujbei religioase i-a premers slujirea sfintei vecernii de sîmbătă seara.

Duminică dimineata soborul preoților a săvîrșit sfințirea apei în fața sfintei biserici parohiale. P. C. Vicar Traian Belascu a stropit apoi cu aghiazmă întreaga biserică, renovată și pictată prin purtarea de grijă a consiliului parohial și prin jertfelnicia credincioșilor. S-a continuat slujba utreniei și Sf. Liturghii.

La sfîrșit a cuvîntat P. C. protopop Victor Negrea, scoțînd în evidență jertfelnicia credincioșilor pentru înfrumusețarea Casei Domnului.

A luat apoi cuvîntul P. C. Vicar Traian Belascu, arătînd într-o cuvîntare avîntată că la bucuria credincioșilor din parohia Stremț se adaugă și

bucuria Înalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit Nicolae, care l-a delegat să săvârșească această binecuvîntare de biserică. În continuare, a vorbit despre cinstirea lui Dumnezeu, din partea închinătorilor de totdeauna, prin Biserica lui Hristos. Suflul este tot ce avem mai de preț. De aceea trebuie să-l ferim de păcat și să-l ducem la mîntuire.

Apreciînd lucrarea săvîrșită de preotul local, de consiliul parohial și de toți credincioșii parohiei, i-a asigurat de toată purtarea de grijă din partea conducerii bisericești eparhiale, care le-a venit într-ajutor și materializește.

P. C. preot paroh Liviu Silveșan a prezentat o dare de seamă, arătînd felul în care credincioșii și-au făcut datoria pentru înfrumusețarea sfîntei biserici, ca și a celorlalte super-edificate parohiale; împlinindu-și cu zel și datorie față de comuna lor, în care s-au ridicat în ultimii ani: școală cu etaj, cămin cultural, magazin universal, ș. a.

A urmat o agapă la casa parohială. La masă a vorbit între alții și P. C. consilier Ioan Vlad, scoțînd în evidență climatul de pace, care a contribuit la realizarea tuturor obiectivelor menționate mai sus, ca și importanța organelor parohiale pentru ducerea la bun sfîrșit a tuturor sarcinilor ce se pun oricărei parohii. Acolo unde organele parohiale, lucrează mină în mină cu preotul paroh și aceștia cu reprezentanții parohiei, lucrurile merg bine, spre folosul tuturor.

Tuturor le-a mulțumit Părintele Vicar Traian Belascu, asigurînd că va informa la Sibiu pe Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae, care se va bucura de frumoasa lucrare împlinită în această parohie.

ASISTENT

BINECUVÎNTAREA BISERICII DIN PAROHIA OHABA (SEBEȘ)

Prin dania unor credincioși și prin munca parohienilor, sub îndrumarea parohului locului, C. Preot Ioan Mihălțian, a fost înnoită biserica parohială din Ohaba (protopopiatul raionului Sebeș), introducîndu-se totodată și curentul electric.

Apreciînd această realizare frumoasă, Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae a împlinit dorința parohienilor de a se săvîrși slujba binecuvîntării bisericii și a delegat în acest scop pe I. P. Cuv. Arhimandrit Dr. Nicolae Mladin, profesor la Institutul Teologic de grad Universitar din Sibiu. Însoțit fiind de P. C. Prot. Ioan Langa și C. Protodiacon Iosif Bolog de la centrul Arhiepiscopiei, I. P. Cuv. Sa a săvîrșit binecuvîntarea amintitei biserici Duminică 4 octombrie a. c.

La sfintele slujbe prevăzute de rînduiala noastră bisericească au mai participat: P. C. Prot. Nicolae Cantor (Sebeș), C. Preot Sextil Dascăl (Secășel), parohul locului și credincioșii din parohie.

După Sfințirea Apei s-a făcut binecuvîntarea bisericii prin stropire — înafară și înăuntru — și s-a citit rugăciunea-cuvenită. La Sf. Liturghie s-au pomenit ctitorii bisericii și s-au cîntat ectenii speciale. Răspunsurile au fost date de corul parohial și de credincioși.

După Sf. Evanghelie, potrivit obiceiului locului, s-a ținut predica de explicare a textului inspirat. P. C. Prot. N. Cantor a vorbit apoi despre credință, arătînd cu citate biblice ce este ea și care sînt roadele ei. Cre-

dința trebuie arătată în fapte bune. De aici îndemnul ca fiecare credincios să țină dreapta credință și să fie făcător de pace, de tot binele care folosește obștei și Patriei.

După Rugăciunea amvonului, C. Preot-paroh I. Mihălțian a prezentat un scurt istoric al parohiei. Vorbind despre viața parohienilor, a relevat vrednicia lor și armonioasa conlucrare dintre păstor și credincioși. A mulțumit apoi I. P. Sf. Mitropolit Nicolae, celor ce au slujit în sobor, dăruitorilor și tuturor ostenitorilor. A mulțumit totodată Departamentului Cultelor și organelor locale de Stat.

Aducînd binecuvîntarea I. P. Sf. nostru Mitropolit Nicolae, I. P. Cuv. Arhim. Dr. Nicolae Mladin a vorbit despre legătura dintre credincioși și biserică, locaș de rugăciune, de înălțare a sufletului spre Dumnezeu, „casa lui Dumnezeu”, în care Mîntuitorul ne întîmpină cu harul Său și ne împărtășește cu Trupul și Singele Său. Lucrarea lui Dumnezeu în viața credinciosului se arată în rugăciune, în dragoste și în muncă. Credinciosul simte pe Dumnezeu prezent cînd se roagă, îl vede în întîmplările vieții și în roadele muncii cinstite. Apreciînd vrednicia credincioșilor din parohia Ohaba, I. P. Cuv. Arhim. Dr. Nicolae Mladin îndeamnă la viață creștinească și la muncă pentru „îmbelsugarea roadelor pămîntului”, pentru înflorirea Patriei și pentru întărirea păcii, la înfrățirea în toate cele spre folos obștesc, la luptă pentru pace.

La agapa care a avut loc în casa parohială după Sf. Liturghie, au luat parte oaspeții și toți membrii Comitetului parohial.

Duminica din 4 octombrie a. c. a fost o adevărată zi de praznic a parohiei Ohaba.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

TI RNOSIREA BISERICII DIN ARACI

Lipit de ultimele culmi de dealuri pe care Munții Baraoltului le trimite spre sud, la gura văii ce urcă spre vestitele izvoare de apă minerală Vilcele, cu fața spre mereu înfloritoarea cetate a Brașovului și pe malul drept al bătrînelui Olt, puțin mai sus de locul unde acesta își frînge cursul spre nord-vest, ca apoi — la Augustin — s-o apuce spre vest — se află localitatea Araci.

Istoria acestei așezări din partea de nord-vest a Țării Bîrsei este adînc înfiptă în negura veacurilor trecute, ajungînd pînă pe vremea sciților și celtilor. Una din magistralele romane: „Via Aurelia”, care venea de la Apulum (Alba-Iulia) spre Moldova, trecea prin această comună, unde se și bifurca, o parte îndreptîndu-se, peste Vilcele și Sf. Gheorghe, spre trecătoarea Oituzului, iar alta spre pasul Buzău. După spusa cercetătorilor, în documente apare pe la mijlocul veacului XIII.

Multe generații de oameni harnici și capabili au ieșit din această comună, plugari și intelectuali deopotrivă.

Astfel din sînul acestei comune au ieșit și două personalități bisericesti. Aici, în Araci, s-au născut și și-au petrecut copilăria răposatul vladică Veniamin Nistor, fost episcop al Caransebeșului și Înalt Prea Sfinția Sa Nicolae Colan, actualul nostru mitropolit al Ardealului.

Deși mică, parohia ortodoxă din Araci însă a înscris momente de seamă în istoria sa.

Un document din anul 1767 amintește în parohia Araci de o biserică de piatră, probabil prima de acest fel, cu hramul „Sf. Dumitru”. De la această biserică au rămas două icoane în stilul bizantin, una reprezentînd pe Mîntuitorul Iisus Hristos, iar alta pe Preasfînta Fecioară Maria.

Între anii 1881—1887, sub păstoria preotului Dionisie Nistor, tatăl episcopului Veniamin Nistor și al actualului paroh, P. C. prot. Aurel Nistor, se zidește o nouă biserică mai mare și cu un turn înalt la intrare. Podoaba acestei biserici o formau și cele 16 icoane de pe iconostas, pictate în stil clasic de către renumitul pictor brașovean Mișu Pop, a cărui soție era originară din Araci. Cu pictura lui Mișu Pop se mîndresc și alte biserici din Țara Birsei, ca cea din Rîșnov, Cernatu-Săcele, „Sf. Adormire” din Satulung ș. a.

Cutremurul din toamna anului 1940 a lăsat urme în turnul și zidurile bisericii, încît ea a trebuit să fie demolată.

De atunci și pînă în 24 octombrie 1964, slujbele religioase s-au făcut într-o capelă improvizată.

De aceea, gîndul reclădirii unei noi biserici a încolțit în inimile credincioșilor din Araci, mai ales după ce în mijlocul lor a venit ca paroh, în 1952, vrednicul și însușeșitul preot, Părintele prot. Aurel Nistor, care între timp a lăsat urme frumoase și un nume bun ca protopop la Sf. Gheorghe, iar apoi ca preot la Avrig și Brașov.

P. C. Sa avea 75 de ani cînd, în 10 iulie 1955, s-a pus piatra fundamentală a noii biserici.

Sfat bun și danie generoasă s-a primit în această mare lucrare de la I. P. Sf. nostru Mitropolit Nicolae, care s-a interesat permanent de mersul lucrărilor.

Ajutor prețios s-a primit și din partea Departamentului Cultelor.

Și astfel s-a ridicat în Araci „biserică înaltă cum n-a mai fost altă”, precum spune balada, monumentală, spațioasă, cu turle care par a se întrece cu norii la înălțime.

Din încredințarea I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, tîrnosirea acestei biserici din Araci s-a făcut de către P. Sf. Arhiepiscopul *Emilian* Antal, de la mănăstirea „Sf. Ilie Prorocul” din Toplița, Duminică, 25 octombrie 1964.

Evenimentul era așteptat cu nerăbdare de credincioșii care au participat în număr mare la acest praznic.

Soborul preoților slujitori a fost bogat, avînd de la Sibiu pe P. C. Vicar arhiepiscopesc Traian Belasçu, I. P. Cuv. Arhim. Prof. Dr. Nicolae Mladin, P. C. secretar eparhial Dumitru Călugăr, C. diaconi Iosif Bolog și Gheorghe Papuc, precum și pe P. C. protopopi Vasile Coman (Brașov) și Nicodim Belea (Sf. Gheorghe).

Potrivit programului, Duminică dimineața, la ora 9, soborul preoților, în fața bisericii a ieșit întru întîmpinare P. Sf. Arhiepiscopul *Emilian*. Cuvîntul de bun venit a fost rostit de P. C. prot. N. Belea, care printre altele tîlmăcește bucuria credincioșilor și a preotului de a fi terminat această lucrare și de-a o vedea gata, investimîntată pentru a primi arhiepiscopul spre a-i unge zidurile cu Sf. Mir și a-i rosti îndătinatele rugăciuni de sfințire.

Răspunzînd, P. S. Arhiepiscopul *Emilian* își mărturisește bucuria de a se afla în mijlocul credincioșilor din Araci, unde sfințește o biserică.

Această bucurie — a subliniat P. S. Sa — izvorăște de acolo că în biserică se adună credincioșii nu numai pentru a slăvi pe Dumnezeu, Ziditorul și atotțiitorul nostru Părinte ceresc, ci și pentru a se întări, pentru a primi noi puteri în munca lor și în tot binele pe care îl au de făcut.

S-a purces apoi la slujba de sfințire, care s-a desfășurat după pravilă, sub privirile credincioșilor bucuroși de un asemenea praznic.

Cît de mișcătoare a sunat în urechile credincioșilor din Araci rugăciunea principală rostită în genunchi, cu voce tare, în fața Sf. Altar, de către P. Sf. Emilian!

Sf. Liturghie arhierească s-a desfășurat de asemenea plină de căldură sufletească, răspunsurile fiind date de cor, sub conducerea C. preot Valer Vlădăreanu.

La sfîrșitul Sf. Liturghii a vorbit parohul local P. C. Prot. *Aurel Nistor*, care, deși în vîrstă de 83 de ani, a făcut un scurt istoric al parohiei și o amplă dare de seamă asupra lucrărilor privind zidirea noii biserici, lucrare care a început cu o sumă destul de modestă, dar cu mult entuziasm și încredere în Dumnezeu din partea credincioșilor arăceni.

„Părinte, amîndoi vom face biserica“ reproduce P. C. prot. A. Nistor cuvintele I. P. S. Mitropolit *Nicolae*, evocînd momente de consfătuire și de încurajare cu Înaltul nostru Ierarh. De aceea mulțumește I. P. S. Mitropolit pentru tot sprijinul, acordat sub multiple forme, pentru ridicarea bisericii din parohia în care I. P. S. Sa a văzut lumina zilei.

În continuare, P. C. Sa subliniază marea responsabilitate a preoției, arătînd că și de acum înainte, în anii pe care Dumnezeu i-i va mai rîndui, se va strădui ca și în noul lăcaș închinat Domnului să îndemne credincioșii la tot ce este plăcut lui Dumnezeu și de folos oamenilor, să se iubească unii pe alții, să fie credincioși buni ai Bisericii și cetățeni devotați ai Patriei.

În încheiere, P. C. Sa mulțumește P. S. Arhiepiscop Emilian pentru osteneala drumului și pentru bucuria pe care le-a făcut-o sfințindu-le biserica.

Mulțumește totodată Departamentului Cultelor și organelor locale ale puterii de Stat pentru ajutorul și înțelegerea arătată.

Mulțumește, de asemenea, credincioșilor și tuturor binefăcătorilor care și-au dat obolul la zidirea bisericii, precum și preoților care au participat la sfințirea ei.

A vorbit apoi P. S. Arhiepiscop *Emilian Antal*, care mărturisește bucuria cu care a primit delegația din partea I. P. S. Mitropolit *Nicolae* de a sfinți biserica din Araci.

Cu bucuria de a sfinți o biserică, dar și cu întristare pentru că I. P. S. Sa nu a putut fi de față pentru a se bucura „de bucuria consătenilor mei“, precum însuși spunea adesea.

Dar, continuă P. S. Arhiepiscop Emilian, deși cu trupul n-a fost de față, cu duhul I. P. S. Mitropolit *Nicolae* a fost alături de noi, urmărind sfințirea bisericii etapă cu etapă. Grijă pentru această biserică I. P. S. Sa și-a arătat-o și cu prilejul sfințirii, trimițîndu-i în dar o Evanghelie ferecată în argint și cu cruce argintată cu postament.

Adresîndu-se credincioșilor, P. Sf. Emilian le vorbește despre rostul Bisericii ca instituție și ca lăcaș de închinare, arătîndu-le că după cum cărămida, varul, apa și celelalte materiale s-au încheat în zidurile bise-

ricii, la fel și sufletele lor se unesc, se înaripează, se umplu de dragoste, virtutea creștină de căpătîi, atunci cînd se adună între zidurile ei. Această învățătură o exemplifică cu experiența pe care un preot a făcut-o scriind deasupra Altarului bisericii sale cuvintele Sf. Apostol Ioan: „Dumnezeu este dragoste“.

În încheiere, în numele I. P. S. Mitropolit Nicolae, ca și în numele său personal, P. Sf. Emilian Antal mulțumește credincioșilor și preotului pentru tot ceea ce au făcut, binecuvîntîndu-i și îndemnîndu-i să dea dovadă și de acum înainte de muncă, de cinste, de liniște și pace.

A urmat apoi o agapă la care au toastat: P. C. prot. Vasile Coman, care, în numele preoților și credincioșilor din părțile locului, felicită pe părintele A. Nistor și pe credincioșii săi pentru lucrarea pe care au înfăptuit-o. Ca oarecînd profetul Miheia, care lauda Betleemul pentru marele eveniment care se va întîmpla în dînsul, P. C. Sa încheie astfel: Bucură-te parohia Aracilor, că deși mai mică între parohiile din aceste părți, din tine s-au ridicat oameni vrednici.

În continuare a vorbit preotul reformat Iosif Markó care mărturisește bucuria de a vedea „încununată de succes eforturile credincioșilor ortodocși“ din Araci, la care au contribuit și credincioșii maghiari, ceea ce este un exemplu de trăire în spiritul ecumenismului actual. De-altfel, încă cu mulți ani în urmă, în 1885, cînd s-a zidit turnul bisericii reformate, precum și atunci cînd s-au cumpărat clopotele, și credincioșii romîni au dat o substanțială contribuție. Dsa mulțumește orînduirii noastre de Stat că a prilejuit lucrarea de apropiere a credincioșilor de confesiuni diferite, mărturisindu-și totodată dragostea și respectul față de Biserica Ortodoxă Romînă.

A luat apoi cuvîntul P. C. Vicar arhiepiscopesc *Traian Belasçu*, care printre altele arată că „parohia noastră din Araci a trăit și trăiește bucuria unei mari sărbători duhovnicești, de ridicare sufletească, cu care prilej, deși turmă mică, s-a dovedit a fi „mare la toate“.

Exprimîndu-și regretul că la această sărbătoare n-a putut fi de față și I. P. S. Mitropolit Nicolae, P. C. Vicar mulțumește P. S. Arhiereu Emilian Antal care răspunzînd poftirii I. P. S. Mitropolit Nicolae, a venit să tirnosească această biserică.

Mulțumește totodată reprezentantului Departamentului Cultelor pentru ajutorul dat.

Mulțumește de asemenea credincioșilor și vrednicului preot-paroh A. Nistor pentru eforturile depuse la ridicarea noului lor lăcaș de rugăciune.

În continuare P. C. Sa arată că noi practicăm ecumenismul de 20 de ani în Patria noastră, „de cînd toate cultele au fost recunoscute ca egale“.

Astfel, spune P. C. Vicar în încheiere, se merge pe linia dorinței Mîntuitorului nostru Iisus Hristos, care a spus „ca toți să fie una“.

Copleșit de emoții P. C. prot. Aurel Nistor mulțumește pentru cuvintele calde care au fost adresate credincioșilor și lui personal.

Cu acestea, a luat sfîrșit praznicul sfințirii bisericii din Araci, care a constituit un prilej de bucurie pentru credincioșii parohiei, pentru octogenarul lor preot, pentru toți participanții la tirnosire și cu deosebire pentru I. P. S. nostru Mitropolit Nicolae, ca fiu al acestei parohii.

Prot. V. COMAN și Diacon GH. PAPUC

CONFERINȚELE PREOȚEȘTI DE ORIENTARE DIN
SEPTEMBRIE 1964, ÎN ARHIEPISCOPIA SIBIULUI

Între 5—17 septembrie a. c. au avut loc în cuprinsul Arhiepiscopiei Sibiului conferințele preoțești de orientare, potrivit dispozițiilor date de Sf. Sinod al Bisericii Ortodoxe Române.

Tema oficială prelucrată la aceste Conferințe a fost: „*La cea de-a XX-a aniversare a eliberării Patriei noastre. Desfășurarea vieții religioase în noile condiții din Republica Populară Română*”.

Centrul Eparhial s-a îngrijit îndeaproape de pregătirea temeinică a Conferinței, difuzînd planul dezvoltat al temei oficiale atît delegaților chiriarhali cît și oficiilor protopopești, spre a fi folosit ca bază a referatelor ce urmau a fi prezentate de cucernicii preoți referenți și ca îndrumător oficial pentru delegații chiriarhali încredințați cu prezidarea Conferințelor.

După rînduielele de pînă acum, Înalt Prea Sfințitul nostru Mitropolit Nicolae a designat din bunăvreme delegații însărcinați să prezideze conferințele de orientare. S-a urmărit, pe cît a fost posibil ca fiecare delegat să prezideze conferințe la două sau chiar trei protopopiate. Astfel:

1. P. C. rector Dr. Sofron Vlad a prezidat Conferința de orientare de la protopopiatul Sibiu (5 septembrie c.);

2. P. C. conferențiar Gheorghe Șoima, la protopopiatele Sf. Gheorghe (5 septembrie) și Brașov (7 septembrie);

3. P. C. Prot. Asachie Marcoviciu, la protopopiatul Tîrnăveni (7 septembrie);

4. P. C. Prot. Iulian Macaveiu, la protopopiatul Luduș (9 septembrie);

5. P. C. Prot. stavr. Ioan Nicoară, consilier arhiepiscopesc, la protopopiatele: Agnita (9 septembrie) și Făgăraș (10 septembrie);

6. P. C. Prot. stavr. Ioan Velțan, consilier arhiepiscopesc, la protopopiatele: Toplița (9 septembrie), Reghin (10 septembrie) și Tg. Mureș (11 septembrie);

7. P. C. Prot. stavr. Ioan Vlad, consilier arhiepiscopesc, la protopopiatele: Rupea (15 septembrie), Sighișoara (16 septembrie) și Mediaș (17 septembrie);

8. P. C. Prot. stavr. Traian Belascu, vicar arhiepiscopesc, la protopopiatele: Alba-Iulia (16 septembrie) și Sebeș (17 septembrie).

Din rapoartele delegaților și procesele verbale încheiate cu acest prilej, reiese că conferințele au înregistrat rezultate frumoase, scoțîndu-se în evidență peste tot aportul pe care preoțimea noastră l-a adus și-l aduce neprecupețit la buna desfășurare a vieții religioase și îndrumarea credincioșilor spre noi realizări, pentru înflorirea Patriei.

Conferințele au trecut în revistă și au analizat temeinic — într-o atmosferă festivă — mărețele realizări ale regimului democrat popular în cei 20 de ani trecuți de la 23 August 1944.

În concret: la toate centrele protopopești a fost scos în evidență faptul că insurecția armată de la 23 August 1944 reprezintă pentru poporul nostru începutul unei noi epoci istorice.

S-a arătat cu exemple concrete că sub conducerea înțeleaptă a celor mai devotați fii ai Patriei s-a dezvoltat impetuos industria, ridicîndu-se

uzine noi, în toate regiunile țării, puternice hidrocentrale și termocentrale, care au contribuit la realizarea planului de electrificare. Au fost construite sau reutilitate fabrici numeroase pentru produse de larg consum.

Una din cele mai de seamă realizări în această perioadă istorică a fost colectivizarea agriculturii, ca și mecanizarea ei. Prin aceasta s-a ușurat munca țăranimii, contribuindu-se la creșterea producției agricole și totodată la creșterea bunăstării întregului popor.

Satele și orașele țării, în frunte cu Capitala, au devenit de nerecunoscut prin construcțiile de interes social și numărul mare de apartamente puse la dispoziția populației lor.

Învățământul s-a dezvoltat într-un ritm fără precedent, stîrpindu-se neștiința de carte. Au fost construite școli pînă în cele mai îndepărtate sate și cătune. Învățământul de cultură generală a fost ridicat la 8 ani, iar cel mediu la 12 ani. Universitățile s-au lărgit cu zeci de facultăți, studenților asigurându-li-se burse și cămine amenajate la înalt nivel de confort.

Asistența sanitară a devenit gratuită pentru întregul popor, înmulțindu-se paturile de spitalizare, iar spitalele au fost înzestrate cu aparatajul cel mai modern.

În ceea ce privește înflorirea culturală, aceasta a ajuns la un nivel nevisat nici de cei mai îndrăzneți patrioți din trecut.

S-a precizat totodată că acțiunile consecvente ale conducerii Statului nostru pentru apărarea păcii în lume, pentru coexistență pașnică și colaborarea cu toate statele, au asigurat Republicii Populare Romîne un prestigiu deosebit în arena vieții internaționale.

Numărul statelor cu care avem relații economice a crescut, iar cultura și arta romînească sînt prețuite la justa lor valoare în întreaga lume. Prezența reprezentanților Romîniei în forurile internaționale este deosebit de apreciată.

În noile condiții de libertate, create pentru întregul nostru popor după 23 August 1944, Biserica noastră — ca și celelalte culte din țară — se bucură de reală și deplină libertate, întocmindu-și legiurile proprii potrivit dogmelor, canoanelor și tradițiilor lor. Învățământul teologic a fost pus sub directă conducere a Bisericii. Biserica noastră are acum 6 seminarii și 2 Institute Teologice de grad universitar.

Tot în această etapă s-a împlinit dorința fierbinte nutrită de noi toți — mai ales de cei de aici, din Transilvania — realizîndu-se reîntregirea Bisericii Ortodoxe Romîne, prin întoarcerea „acasă” a fraților din fosta biserică greco-catolică, în anul 1948.

O operă din cele mai valoroase a fost și restaurarea numeroaselor monumente istorice bisericesti, ca mănăstirile: Horezu, Dealul, Voroneț, Neamțu, Cozia, Tismana și numeroase biserici din întreaga Patriarhie Romînă.

Au fost reluate și intensificate legăturile de prietenie și colaborare ale Bisericii Ortodoxe Romîne cu celelalte Biserici ortodoxe din lume, ca și cu alte Biserici și confesiuni creștine din Europa și din afara continentului nostru.

În același timp Biserica noastră, împlinind mesajul divin „pe pămînt pace, între oameni bunăvoire”, s-a alăturat din primul moment, cu sin-

ceritate și cu toată hotărîrea, acțiunilor de sprijinire și apărare a păcii, alături de toate popoarele și oamenii de bine din întreaga lume. Ea militează pe plan intern și extern pentru instaurarea unei păci drepte pentru toți și pentru făurirea unei lumi mai bune, din care să dispară armele, armatele și războaiele.

Delegații oficiali ai Înalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit Nicolae au apreciat pozitiv referatele prezentate la tema oficială de către cucericii preoți: Pr. Valentin Boeru (Sibiu), Pr. Nicolae Frateș (Sf. Gheorghe), Pr. Ioan Florea (Brașov), Pr. Bazil Sara (Tirnăveni), Pr. Simion Stoită (Luduș), Pr. Vasile Joantă (Agnita), Pr. Petru Ulinici (Făgăraș), Pr. Lucian Străuț (Toplița), Pr. Gheorghe Cunesco (Reghin), Pr. Nicolae Agura (Tg. Mureș), Pr. Gheorghe Morariu (Rupea), Pr. Dumitru Ionescu (Sighișoara), Pr. Adrian Teodorescu (Medias), Pr. Vasile Gherman (Alba Iulia) și Pr. Teodor Bălan (Sebeș).

În concluzii, delegații chiriarhali au arătat că poporul nostru poate fi mîndru de realizările sale din cei 20 de ani de libertate, avînd dreptul să privească încrezător viitorul tot mai luminos al Patriei.

Alături de toată suflarea din țară, Biserica noastră a luat parte la această bucurie obștească, aducînd prinosul ei de cînstire tuturor celor ce au realizat mărețul act istoric de la 23 August 1944, exprimîndu-și cu acest prilej sentimentele sale de dragoste față de Patrie și întreg devotamentul față de înțelepții cîrmuitori ai Statului nostru, sub îndrumarea cărora au fost realizate în 20 de ani atîtea lucruri minunate în Republica Populară Romînă.

Pentru toate acestea și cele ce vor urma, se cuvine ca preoțimea și credincioșii noștri să participe și de acum înainte la toate acțiunile menite să asigure propășirea poporului nostru, rugîndu-se și lucrînd neostenit „pentru pacea a toată lumea”, pentru o viață din ce în ce mai fericită pentru toate popoarele lumii.

PR. IOAN VLAD
consilier cultural

DESCHIDEREA NOULUI AN ȘCOLAR 1964—1965 LA INSTITUTUL TEOLOGIC DE GRAD UNIVERSITAR DIN SIBIU

La Institutul Teologic Ortodox de grad Universitar din Sibiu luna septembrie a fost rezervată în întregime — ca și pînă acum — pentru săvîrșirea lucrărilor de pregătire a inaugurării noului an de strădanie didactice și educative 1964—1965. Lucrările acestea au fost conduse zi de zi de către rectorul Institutului, potrivit prevederilor regulamentare, în înțelegere cu ocîrmuirea bisericească și îndrumat fiind personal de către Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului.

În prima jumătate a lunii septembrie s-au desfășurat examenele anuale ale sesiunii de toamnă, restante sau amînate. Au avut loc apoi, în continuare, examenele pentru obținerea diplomei de Licență în Teologie și examenele de admitere în anul I.

Pe de altă parte, conducerea Institutului a purtat grijă să se efectueze în tot cursul lunilor de vacanță de vară lucrările gospodărești ne-

cesitate de buna întreținere a localului și de aprovizionare a cantinei cu conservele de sezon. Personalul administrativ și de serviciu a depus în acest scop strădaniile cuvenite.

Paralel cu lucrările regulamentare de examinare, membrii Corpului profesoral au întocmit programe de lucru pe catedre și materii de studiu. Totodată, au stat într-ajutor P. C. Părinți duhovnici la alcătuirea planului de activitate educativă, religioasă-bisericească și patriotică-cetățenească.

În dimineața zilei de joi 1 octombrie a. c. — în Paraclisul Institutului — un sobor alcătuit din P. C. Profesori: Arhim. Dr. Nicolae Mladin și Pr. Dr. Nicolae Neaga, împreună cu P. C. Pr. duhovnic M. Popoviciu, a săvârșit Utrenia și Sfânta Liturghie, cu rugăciunea de invocare a ajutorului dumnezeiesc pentru anul școlar care începea atunci. Îndată după aceea, profesorii și studenții teologi — prezenți la sfintele rugăciuni — s-au prezentat la cursuri și seminarii, conform programului.

Festivitatea inaugurării noului an școlar a fost programată pe data de Duminică, 4 octombrie a. c.

Dimineața, la sorocul îndătinat, un sobor de preoți și diaconi — alcătuit din P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu, P. C. Consilier patriarhal pens. Gheorghe Maior, P. C. Consilier cultural arhiepiscopesc Ioan Vlad, P. C. Prof. Dr. Isidor Todoran, P. C. Prot. Ioan Circov, P. C. Prot. Ioan Boțocan, C. Diacon Const. Voicu și C. Diacon Gh. Papuc — a săvârșit Utrenia și Sfânta Liturghie în Catedrala mitropolitană. Răspunsurile liturgice au fost date de Corul mixt al Catedralei, dirijat de P. C. Conf. Gheorghe Șoima, avînd ca soliști pe C. Diacon Ioan Popescu (pentru: „Iubi-le-voi, Doamne...”) și Olimpiu Lupu („Tatăl nostru”), ș. a.

Predica duminicală de rînd a fost rostită de P. C. Pr. I. Boțocan, paroh al Catedralei. Ea a valorificat Evanghelia zilei pentru trebuințele duhovnicești ale credincioșilor. Iubirea a fost totdeauna în lume — și este, a spus preotul-predicator. Domnul și Mîntuitorul nostru Iisus Hristos așteaptă, însă, de la noi credincioșii, o iubire deplină, vădită în fapte de dragoste față de toți oamenii. Așa ne afirmăm ca creștini în această lume, așa ne apropiem de oameni și ne înfrățim cu ei, ducînd o viață pașnică de bună-înțelegere și colaborare frățească. Fără iubire, credinciosul trăiește viața numai la periferia ei.

La sfîrșitul Sf. Liturghiei, din fața ușilor împărătești ale Sf. Altar, P. C. Prof. Dr. I. Todoran a dat citire Rugăciunii speciale pentru început de an școlar.

Au fost de față: P. Sf. Arhieru Teodor Scorobeț Rășinăreanul, consilieri arhiepiscopesci, rectorul și profesorii Institutului Teologic, studenții teologi și credincioși.

La orele 11^{1/2}, în aula frumos împodobită a Institutului, s-a desfășurat festivitatea inaugurării noului an școlar 1964—1965.

Au luat loc la masa prezidială: reprezentantul I. P. Sf. Mitropoliei Nicolae al Ardealului — P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu și rectorul Institutului — P. C. Prof. Dr. Sofron Vlad.

Erau prezenți în sală: Dl Prof. Dr. Herman Binder, vicar al Episcopiei ev.-lut. C.A. și decan al Secției evanghelice a Institutului Teologic Universitar Protestant din Cluj, Ia Sibiu; P. C. Consilier patriarhal pens. Gheorghe Maior, P. C. Consilieri arhiepiscopesci Ioan Nicoară, Ioan Vlad

și N. Geangalău, P. C. Protopop al raionului Sibiu, Ioan Munteanu, profesorii, salariații și studenții Institutului, precum și părinți și rudeni de-ale studenților.

Corul studenților teologi, dirijat de P. C. Conf. Gheorghe Șoima, a intonat Imnul de Stat al Republicii Populare Române.

A luat apoi cuvântul P. C. Rector Dr. Sofron Vlad. P. C. Sa a spus între altele următoarele:

Prea Cucernice Părinte Vicar, reprezentant al Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae,

Domnule Decan,

Prea Cucernici Părinți Consilieri și Profesori,

Onorată asistență și

Iubiți studenți,

A trecut abia o lună și 11 zile de la sărbătorirea a 20 de ani de la eliberarea Patriei. Ziarele și revistele au publicat cu acest prilej un important și bogat material, iar posturile noastre de radio și televiziune ne-au prezentat desfășurarea sărbătoririi ce a avut loc în Capitala Patriei, la care au participat invitați din numeroase țări străine cu care avem legături, entuziasmați fiind de manifestarea grandioasă a acestui popor muncitor, plin de vigoare și de manifestarea frumoasă a unui tineret care este nădejdea acestui popor și care prin felul cum s-a manifestat a stîrnit admirație. Astfel, noi toți am putut urmări această manifestare și deci nici Dumneavoastră nu sînteți străini de felul cum s-a desfășurat aniversarea celor 20 de ani de la eliberarea Patriei. Totuși la deschiderea noului an de muncă, de la Institutul nostru, nu putem să nu ne oprim puțin asupra acestei sărbători și să amintim care sînt motivele pentru care Biserica și preoșimea au luat parte la ea cu tot entuziasmul, care sînt realizările mari care au justificat o astfel de sărbătoare și care sînt îndărmintele pe care trebuie să le desprindem noi toți pentru noul an de muncă pe care-l începem.

Cercetînd istoria Bisericii noastre strămoșești constatăm că preoșimea noastră nu a format în trecut o castă despărțită de poporul credincios. Ea s-a ridicat din pătura țărănească și și-a petrecut viața alături de țărani din mijlocul cărora s-a ridicat și care au fost fiii ei duhovnicești. În veacurile trecute, preotul nu se deosebea de țărani pe care îi păstora nici prin port, nici prin munca ce o făcea alături de ei pentru a-și câștiga existența. A luat parte la suferințele multiple ca și la bucuriile puține ale acestora. Chiar în revoluții, cînd cei obișnuiți au căutat să scuture jugul greu ce apăsa asupra lor, preoții au fost alături de ei, cum s-a întîmplat în Revoluția din 1784, ca și în cele din 1821, 1848 și 1907, aducînd alături de credincioșii lor jertfe pentru eliberarea de sub jugul greu care-i apăsa.

Dumnezeu, care cîrmuiește Biserica Sa, a voit ca —, cu ocazia marii cotituri din istoria noastră —, și la cîrma Bisericii strămoșești să ajungă omul cel mai potrivit, Prea Fericitul Patriarh Justinian. La noi s-au produs transformări mari, și putem spune că preoșimea și-a dat și ea modesta sa contribuție la aceasta. Pentru aceea, la sărbătorirea a 20 ani de la eliberarea Patriei — care 20 ani au fost un timp de muncă încordată a unui popor întreg — Biserica și preoșimea noastră au putut să participe cu tot sufletul la bucuria obștească.

Ea a putut să se bucure cu atît mai mult cu cît în acești 20 ani a fost alături de cei care muncesc și pentru aceea cîrmuitorii Patriei noastre au și apreciat munca preoțimii, distingînd pe unii din clerul înalt, ca și preoți de rînd, cum s-a întîmplat cazul și cu ocazia marelui sărbătorii de 23 August, decorațiile înminîndu-se celor distinși la diferitele Centre mitropolitane; la noi, în ziua de 1 octombrie a. c.

Sărbătorirea celor 20 ani de la eliberarea Patriei a fost și sărbătorirea realizărilor din cei 20 de ani de muncă încordată, dirijată de ocîrmuirea înțeleaptă și cu dragoste de Patrie și popor. Pentru a înțelege rostul acestei sărbătoriri nu putem să nu amintim sumar cîteva momente mai principale dintre realizările dobîndite. Academicianul Gh. Călinescu, cu ocazia sărbătoririi celor 20 ani, scria (în „Contemporanul”) un articol foarte scurt, în care asemenea unui artist iscusit, care prin cîteva linii caută să schițeze un portret, în trei propoziții condensate și sugestive reda imaginea realizărilor din cei 20 de ani, astfel: „Au trecut 20 de ani de cînd România recăpătîndu-și independența și suveranitatea națională, sub un regim de dreptate socială, care desființa exploatarea și dădea pămîntul și uneltele de muncă celor care muncesc, a pășit la reconstrucția și construcția țării”.

În timp de numai 12 ani s-au făcut investiții de 215 miliarde lei, din care 112 miliarde în industrie și mai ales pentru înzestrarea ramurilor economiei cu mașini, utilaje și instalații moderne. Pentru a evidenția progresul îmbucurător ce s-a făcut, vom aminti cîteva date din unele sectoare mai importante. Astfel în sectorul energeticei, în 1945 se producea 1,25 miliarde, iar în 1960, peste 7 miliarde Kw ore, la care se va adăuga în cîrind producția hidrocentralei de la Argeș și cea de la Porțile de Fier, care e proiectată ca singură să producă 10 miliarde de Kw ore anual.

Sectorul chimic, care la începutul regimului nostru de democrație populară era aproape inexistent, s-a dezvoltat în așa măsură că în prezent produce peste 5500 de sortimente diferite, încît dacă în 1950 noi exportam numai vreo 16 produse chimicale, în prezent se exportă cam vreo 200 de astfel de produse.

Sectorului agricol i s-au livrat în acest interval 65 mii tractoare, 62 mii semănători și 32 mii combine. În sectorul locuințe s-au construit în acest timp 161 mii apartamente cu banii statului și 383 mii locuințe din fonduri proprii.

Despre progresul industrializării făcut în cei 20 ani grădește comerțul nostru exterior, care de la 29 țări — cu cite aveam astfel de legături în 1948 — în prezent s-a extins la 80 țări; și dacă în trecut noi exportam mai multe materii prime, în prezent 4/5, deci 80% din acest export îl formează produse fabricate și semi-fabricate. Să adăugăm la toate acestea ceea ce s-a făcut pentru sănătatea publică, prin clădirea și organizarea de noi spitale, prin înzestrarea spitalelor cu aparate moderne; ceea ce s-a făcut pentru ocrotirea mamei și copilului, prin organizarea de maternități, prin asigurarea consultului și tratamentului medical gratuit, organizarea locurilor balneo-climaterice și locurilor de odihnă pentru muncitori și în general tot ceea ce se cheltuiește în acest sector social. Să mai amintim aici și de ceea ce s-a făcut pe teren cultural, prin crearea de școli speciale diferite, de ajutoarele date tineretului pentru a putea învăța, de gratuitatea

învățămîntului elementar, pentru care s-au oferit și manuale gratuite, de clădirea și organizarea căminelor culturale, a bibliotecilor publice, de progresul științific remarcabil, de crearea a o mulțime de institute de cercetări, de formarea de specialiști în toate ramurile și abia atunci ne dăm seama de progresul uriaș făcut în cei 20 ani de la eliberarea Patriei, în care timp un suflu nou și un duh nou a străbătut în toate sectoarele activității publice.

Biserica noastră, în cei 20 de ani a ținut pas cu vremea.

Voi, iubiți studenți, vă pregătiți să deveniți slujitori ai altarelor. În intervalul de timp de care am amintit, cartea a fost difuzată în toate părțile, jăranii care vor fi credincioși voștri citesc cărți, gazete, reviste, oamenu de la sat iau cunoștință prin radio și televiziune de ceea ce se întâmplă în lumea largă. Planul măreț pe care-l urmărește regimul nostru este de a face să se micșoreze tot mai mult diferența între sat și oraș. La sat găsim doctori, ingineri, profesori și intelectuali de alte categorii. Lucrul principal este deci să știi să te plasezi la locul ce ți se cuvine în societate și pentru aceasta trebuie să vă pregătiți, să fiți preoți culți. Pentru a vă pregăti pentru misiunea ce vă așteaptă, nu vă lipsesc maeștri pricepuți care să vă îndrumeze, nu vă lipsesc nici uneltele de muncă pentru formarea voastră intelectuală și morală. Eu amintesc aici bogata și bine organizată noastră bibliotecă, în care fiecare carte este un dascăl care poate să vă învețe lucruri atât de frumoase și de utile pentru cultura voastră, iar paraclisul este locul minunat pentru formarea voastră duhovnicească. Nu vă lipsesc nici condițiile de muncă. Trebuie numai să știți și să vă hotărâți ca să prefaceți fiecare săptămână într-o săptămână de muncă încordată și puteți fi siguri că nu veți fi lipsiți de bucuria unui seceriș bogat, la sfîrșitul anului. Iată îndemnurile pe care credem noi că trebuie să le culegeți din marea sa sărbătoare a celor 20 de ani de la eliberarea Patriei.

Cu acest prilej, mulțumim respectuos Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae și tuturor înalților Ierarhi din Ardeal și Banat, care nu ne-au lipsit de sprijinul lor.

La fel mulțumim Prea Fericitului Patriarh Justinian, care veghează asupra bunului mers al învățămîntului teologic.

Mulțumim în special Departamentului Cultelor, pentru toată sollicitudinea pe care o arată neîncetat acestui Institut și ostenitorilor lui.

Cu doriri sincere de spor la muncă atât pentru profesori cit și pentru studenți, declar noul an de învățămînt teologic 1964—1965 deschis.

Vii aplauze au subliniat această cuvîntare de evocare a realizărilor Patriei noastre înnoite în cei 20 de ani trecuți de la eliberare și relevarea participării oamenilor Bisericii noastre la opera de construcție obștească îndeplinită în acest răstimp creator de epocă.

Corul studenților teologi a executat apoi cîntarea bisericească: „Mare este taina creștinătății” (după textul din I Tim. 3, 16).

După aceea, a luat cuvîntul reprezentantul Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului — P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belaşcu. P. C. Sa a spus, în esență, următoarele:

În clipele de față trăim solemnitatea deschiderii noului an academic 1964—1965 al Institutului Teologic de grad Universitar de la centrul Mitropoliei Ardealului. Înainte de aceasta, ne-am îndreptat cu toții spre mo-

numentală noastră Catedrală mitropolitană, unde — preoți și profesori deopotrivă — am adus jertfă de mulțumiri lui Dumnezeu că ne-a ajutat să intrăm cu puteri noi în noul an școlar.

După ce am trecut prin starea de înălțare suieștească pe care ne-au hărăzit-o Sfânta Liturghie și rugăciunea îndătinată de început de muncă școlară, am venit în această sală împodobiă de sărbătoare să ascultăm cuvântul Părintelui Rector. P. C. Sa a cuprins în el toate problemele actuale și a înfățișat o oglindă completă a momentelor pe care le trăim cu toții de 20 de ani încoace, în înfloritoarea noastră Patrie.

Avem în clipa de față marele regret de-a nu putea să vedem în mijlocul nostru pe iubitul și prețuitul nostru arhipăstor, Înalt Prea Sfințitul Mitropolit Nicolae al Ardealului. Prezența Înalt Prea Sfinției Sale ar fi ridicat mult nivelul solemnității de astăzi. Sîntem încredințați, însă, că așa cum zi de zi are privirile ațintite spre acest Institut, spre scumpii săi profesori și spre dragii lui studenți, tot așa și acum este suieștește în mijlocul nostru, cu binecuvîntările sale arhieresti și cu cele mai curate doriri de spor bun în noul an școlar.

De încheiere, iubiți studenți teologi, vă leg de suflet grija și îndemnul ca așa cum iubiți Biserica, pe ocîrmuitorii și slujitorii ei, tot așa să vă iubiți și Patria, identificîndu-vă cu aspirațiile poporului nostru, încît să formăm cu toții un adevărat monolit în jurul celor ce ne ocîrmuiesc înțeleptește în spre viitorul luminos și pașnic.

Mulțumesc călduros — în numele Înalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit Nicolae și al Înaltilor Ierarhi din Mitropoliile Ardealului și Banatului — Părintelui Rector și Părinților Profesori pentru rîvnă și osteneala lor și le urez un an rodnic de muncă.

Mulțumesc apoi, pentru frățească participare, la festivitatea noastră, Domnului decan și vicar Prof. Dr. Herman Binder, care e mereu alături de noi, ilustrînd comuniunea și colaborarea dintre Bisericile noastre și Institutele lor teologice. Mintuitorul ne-a încredințat că prin aceasta ne arătăm ucenicii Lui, dacă avem dragoste întreolaltă.

Mulțumesc de asemenea și onoratei asistențe, pentru participarea la festivitatea noastră și transmit tuturor binecuvîntările părintești ale Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae al Ardealului. (Aplauze).

După aceea, Corul studenților teologi a executat un fragment din „Oda bucuriei” (din Simfonia a IX-a) de Beethoven și, într-o sfîrșit, un întreit „Mulți ani trăiască”!

Pr. Prof. GR. MARCU

DESCHIDEREA CURSURILOR LA ȘCOALA DE CINTĂREȚI BISERICESTI ȘI SEMINARUL TEOLOGIC DIN CLUJ

Luni, 5 octombrie 1964, într-o frumoasă zi de toamnă, Seminarul nostru și-a deschis cursurile, în mod festiv, pentru cei 155 elevi înscriși în anul școlar 1964—1965. Dimineața, profesorii și elevii au fost prezenți la Catedrala episcopală, participînd cu toții, în rugăciune, la dumnezeiască Liturghie săvîrșită de Prea Sfințitul Episcop Teofil, la sfîrșitul căreia s-a invocat, după străvechea datină, ajutorul lui Dumnezeu pentru începutul noului an școlar.

La orele 12, în acordurile imnului arhieresc, intră în sala de festivități a școlii P. S. Sa Episcopul Teofil al Vadului, Feleacului și Clujului, delegați ai Institutului Teologic Protestant, permanența Consiliului Eparhial și Corpul profesoral al Seminarului.

Într-o atmosferă de meditație, cei prezenți se roagă alături de corul seminaristilor, care deschide programul prin rugăciunea „Tatăl Nostru“. După terminarea rugăciunii, corul — condus de Dl. prof. I. Brie — intonează Imnul de Stat al Republicii Populare Române. Apoi, spre masa prezidențială se îndreaptă P. Sf. Sa Episcopul Teofil, însoțit de Păr. vicar Fl. Geomolean și Păr. director Ioan Pop.

Păr. vicar, în cuvîntul de deschidere, arată grija părintească pe care o poartă Episcopia față de școală. S-a depus toată stăruința pentru completarea corpului profesoral, prin prof. V. Scurtu, fost profesor al școlii noastre și prin păr. Ioan Pop ca profesor și cu delegație de director, a cărui activitate bogată în pastorație îl îndreptățește pentru acest post.

Păr. vicar a mulțumit apoi Departamentului Cultelor pentru înțelegerea arătată față de rezolvarea problemelor ce au stat în fața acestei școli, exprimîndu-și convingerea că și pe viitor vom întîlni aceeași bunăvoință și colaborare.

În încheiere, vorbitorul a spus: „Sîntem încredințați că păr. profesori vor depune eforturi neprecupețite pentru pregătirea elevilor. Urăm tuturor spor la muncă și Dumnezeu să încununeze osteneala cu cele mai frumoase rezultate“.

În continuare, a luat cuvîntul noul director al Seminarului, păr. Ioan Pop, care mulțumește P. S. Episcop pentru încrederea ce i-a fost acordată prin promovarea în noul post. „Mă voi strădui să corespund acestei chemări — a spus P. C. Sa — promițînd stăruință în muncă și o continuă activitate pentru cauza cuvîntului Domnului Hristos. Însoțit de binecuvîntarea Arhieriei Voastre, slujitorul de ieri de la altar, înfrățit în munca educativă cu încercatele cadre didactice ale acestei școli, se va strădui din răspuțeri să dea Bisericii cîntăreți buni, să pregătească tineri pentru taina preoției, Patriei cetățeni devotați, iar P. S. Voastre mulțumiri duhovnicești“.

În privința educației și a formării elevilor, păr. director împreună cu profesorii școlii se vor strădui să formeze, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel, slujitorul cu dreptate și sfințenie desăvîrșită, blînd, bun, înțelept, iubitor de cele sfinte, smerit cu inima și făcător de pace — marele ideal al creștinătății. „Muncim pentru acest ideal cu plăcere —, spune P. C. Sa —, căci simțim sprijinul apropiat pe care îl primim atît din partea Prea Sfinților Ierarhi din cele 3 eparhii, cît și din partea Statului, care salarizează profesorii, personalul administrativ și creează condiții normale pentru dezvoltarea învățămîntului nostru religios“.

Adresîndu-se elevilor, noul director le cere muncă și rugăciune, binecunoscînd porunca dată de Apostolul Neamurilor către Tesaloniceni: „Cine nu vrea să muncească, acela nici să nu mănînce“ (II Tes. 3, 10), poruncă în fața căreia și-au plecat fruntea Sfinții Părinți, fiind convinși că sustragerea de la această datorie umană este considerată un păcat strigător la cer. Dar, pentru a fi buni slujitori ai lui Iisus Hristos trebuie să fiți mereu prezenți în fața Creatorului prin rugăciune și meditație. Aceste două lu-

cruri: munca înfrăișită cu rugăciunea, vi le cerem, pentru că dorința noastră este să dăm Bisericii preoți adevărați, iar Patriei cetățeni devotați.

În continuarea programului de deschidere a noului an școlar, corul elevilor execută bucata intitulată „Cintecul prieteniei”.

Ultimul dintre vorbitori a fost Prea Sfințitul Episcop *Teofil*, amintind celor prezenți că ajutorul invocat dimineța, la Sf. Liturghie, trebuie cerut lui Dumnezeu. Pe noul director îl caracterizează ca preot vrednic și smerit, de care „legăm multe și mari speranțe”. Față de corpul profesoral își exprimă dorința ca să-și facă datoria cu aceeași dragoste și abnegație ca și în anul trecut. Animați de bune intenții, profesorii se vor strădui să dea Bisericii buni preoți și Patriei cetățeni cu orizonturi largi, care să se bucure de realizările mărețe ale poporului nostru.

În numele Înalt Prea Sfințitului Mitropolit Nicolae, Prea Sfințitul Episcop *Teofil* binecuvintează pe părinții elevilor ce fac sacrificii pentru creșterea odraslelor lor, exprimându-și speranța plină de încredere că vor avea bucurii după ei. Trecînd în revistă, în câteva cuvinte, ajutorul material primit de școală din partea eparhiilor ce trimit elevi la acest Seminar, P. S. Sa mulțumește celor ce și-au făcut datoria cu prisosință în anul trecut, nădăjduind că și în anul acesta își vor da tot interesul, oferind sprijin viitorilor preoți.

În continuare, P. S. Sa se adresează elevilor amintindu-le de chemarea la preoție, de rugăciune și ajutorul ce trebuie cerut lui Dumnezeu. „Aduc aminte elevilor că primul sentiment, la început de an școlar, e de recunoștință față de Dumnezeu. Trebuie să-i mulțumiți, căci Dumnezeu v-a făcut un mare favor, v-a dat un mare talant: de a sluji la altar”. Aceasta e o mare răspundere și să luați aminte că fiecareia dintre voi i se adresează Hristos prin cuvintele: Nu tu m-ai ales pe mine, ci eu te-am ales pe tine. Trebuie să fiți pătrunși și conștienți de însemnătatea acestei chemări. Lucrarea ce o aveți de îndeplinit este mare, căci după cuvîntul slăvitului Pavel sînteți împreună-lucrători cu Dumnezeu. Purtarea voastră să fie de așa natură încît să se poată spune despre voi ca și oarecînd Psalmistul: „Cît sînt de cinstiți prietenii Tăi, Doamne”.

Citînd pericopa din Fac. 32, 24 în care se relatează lupta patriarhului Iacob cu o ființă cerească și tălmăcind-o, P. S. Sa arată elevilor că acesta este rolul preotului: mijlocitor între Dumnezeu și om. În Noul Testament e mult ușurat, căci preotul are mijlocitor principal pe Iisus Hristos, al cărui sînge, din Sf. Euharistie, strigă neîncetat pentru mijlocire, urmărind iertarea.

Această mijlocire trebuie făcută însă și prin viața și comportamentul cotidian al preotului. Iată ce chemare nobilă vă face Dumnezeu! Să n-o neglijați, căci și Iuda a fost chemat, dar sfîrșitul lui a fost tragic, pentru că nu și-a cultivat chemarea, nu și-a făcut rodnic talantul primit. La hirotonie preoții primesc împuterniciri apostolești — Botez, propovăduirea Evangheliei, Taina prefacerii pîinii și vinului, curățirea păcatelor, etc. — dar nu e suficient atît, ci ei trebuie să se silească să vădească în decursul vieții și virtuți apostolice.

În privința rugăciunii, P. S. Sa îndeamnă elevii — ca și medicul care recomandă convalescentului mîncare puțină, dar des luată — să practice în locul rugăciunilor lungi, rugăciunile scurte, rostite însă la intervale

mici de timp. „Faceți-vă oameni de rugăciune. Nu vă rugați ceasuri întregi în ascuns, ci roștiți rugăciuni dese și scurte. Cîteva minute de răgaz duhovnicesc sînt suliciente“. Foarte indicate pentru acest scop sînt fragmentele din Psalmi, sau rugăciunea care se cîntă la Sf. Liturghie: „Pe tine te lăudăm, pe tine bine te cuvîntăm, ție îți mulțumim, Doamne și ne rugăm ție Dumnezeuului nostru“.

Ținînd seama, însă, de faptul că împărăția cerurilor se cucerește aici pe pămînt, trăind în armonie cu toți oamenii, P. S. Sa nu uită să îndemne pe dascălii elevilor de a le face acestora o educație cetățenească aleasă, pentru ca viitorii aleși ai altarelor să corespundă întru totul cerințelor Bisericii și Patriei.

În încheiere, P. S. Sa binecuvintează strădaniile tuturor ostentitorilor acestei școli, rugînd pe Dumnezeu să reverse darurile Sale peste toți deopotrivă, cu aceste gînduri urînd tuturor spor la muncă.

În încheierea festivității, corul și întreaga asistență cîntă imnul Prea Curatei Fecioare: „Cuvine-se cu adevărat“.

M. BASARAB

SOLEMNITATEA DECORĂRII UNOR SLUJITORI AI CULTELOR

Joi, 1 octombrie a. c., a avut loc la centrul mitropolitan al Ardealului solemnitătea înmînării de ordine la 28 de slujitori ai cultelor din regiunile Brașov, Hunedoara, Mureș-Autonomă Maghiară și Cluj.

Din partea Departamentului Cultelor a participat Dl. director I. Onianu.

Ca invitați au luat parte: P. S. Episcop Teofil al Clujului, P. C. vicar arhiepiscopesc Tr. Belascu, consilieri eparhiali ortodocși și evanghelici, P. C. rector S. Vlad, I. P. C. Arhim, prof. N. Mladin, profesori de teologie ș. a. Solemnitatea s-a desfășurat în salonul de primire al reședinței mitropolitane.

Au fost decorați cu ordinul „Steaua Republicii Populare Romîne“ cl. II: Eminența Sa Episcopul luteran Fr. Müller, Sibiu; cu același ordin, cl. III, au fost distinși: P. S. arhiepiscopul Emilian Antal (Toplița) și Eminența Sa episcopul reformat I. Nagy (Cluj); cu același ordin, cl. IV: P. C. vicar Fl. Geomolean (Cluj), consilier bisericesc I. Nicoară (Sibiu), d. vicar reformat Iuliu David (Cluj), d. vicar evanghelic s. p. Karol Rapp (Cluj), vicar unitarian L. Kovaci (Cluj) și prof. Teleky de la Institutul Teologic Protestant (Cluj). Au primit ordinul „Steaua Republicii Populare Romîne“ cl. V: P. C. prof. Al. Căian (Turda), N. Cantor (Sebeș), N. Belea (Sf. Gheorghe), A. Marcovici (Tîrnăveni), V. Coman (Brașov), Victor Iacob (Bistrița), C. preoți Al. Munteanu (Teiuș) și Zaharie Borza (Tătilău-Tîrnăveni), d. consilier unitarian Fr. Șebe și d. inspector reformat Tib. Cosma (Cluj), protopopi și pastori luterani, reformați și unitarieni și 5 preoți romano-catolici.

În numele celor decorați au răspuns Eminența Sa Episcopul luteran Fr. Müller (Sibiu), P. C. vicar Fl. Geomolean (Cluj), Protopopul rom. catolic I. Pojony (Făgăraș), Dl. vicar reformat I. David (Cluj) și P. C. consilier bisericesc I. Nicoară (Sibiu).

Eminența Sa Episcopul Fr. Müller mărturisește deosebita recunoștință față de Consiliul de Stat și promisiunea de a continua munca de devotat

cetăţean al scumpei noastre patrii. Biserica Evanghelică C.A. din R. P. Română — pe baza învăţăturii Mintuitorului (Matei 22, 21) şi Sf. Apostoli — îndrumază la deplină lealitate faţă de Stat, ceea ce dovedesc credincioşii mei prin conştiincioasa lor contribuţie la munca constructivă de azi. Porunca iubirii aproapelui oferă creştinismului calea de conlucrare la construirea socialismului. Aceasta rodeşte în înţelegere reciprocă şi propăsire în pace, în rezolvarea problemelor lumii de azi prin tratative, cu evitarea războiului nuclear, care ar putea cauza chiar nimicirea omenirii.

P. C. vicar Fl. Geomolean (Cluj) exprimă mulţumiri călduroase Consiliului de Stat şi Departamentului Cultelor pentru preţuirea acordată. Preoţimea îndreaptă privirea spre cer (viaţa veşnică), dar o coboară şi spre pământ, ostenind şi pentru fericirea pămîntească a poporului, cu dragoste şi sinceră convingere. Sîntem mîndri de marile realizări ale poporului nostru în cele două decenii de libertate. Sîntem fericiţi că munca noastră, prin care am adus o modestă contribuţie, a primit pecetea preţuirii. Aceasta e un îndemn să păşim şi în viitor pe acelaşi drum care nu greşeşte. Nu vom precupeţi nici o osteneală pentru sprijinirea muncii constructive a poporului nostru şi pentru întărirea păcii. Asigurăm conducerea statului nostru de deplină loialitate şi devotament, ca patria noastră să fie tot mai înfloritoare.

Pr. romano-catolic I. Pojony (Făgăraş) vorbeşte despre deosebita emoţie cu care a primit o decoraţie aşa de mare pentru o muncă aşa de modestă. Aceasta însemnează că Statul nostru ţine seama de fiecare şi de munca fiecăruia. Patria noastră nu mai este o ţară înapoiată, ci o ţară înfloritoare, o ţară dezvoltată. Mulţumind pentru înalta distincţie, promitem ca şi în viitor să fim fii credincioşi ai Patriei şi vom munci şi ne vom ruga pentru propăsirea ei.

D. vicar reformat I. David (Episcopia Cluj), mulţumind Consiliului de Stat şi Departamentului Cultelor, spune că decorarea e un semn care arată şi în trecut şi în viitor. În trecut e recunoaşterea pentru munca depusă şi arată cum am făcut-o — că adică am făcut-o bine; în viitor, e obligaţia ca mîine să fac mai bine decît ieri. Consideră o datorie din inimă să muncească pentru înflorirea Patriei noastre, Republica Populară Română, pentru dezvoltarea socialismului în ţara noastră.

P. C. consilier bisericesc I. Nicoară (Sibiu) mărturiseşte — pentru cîntea ce i s-a făcut — profundă şi sinceră recunoştinţă către Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej, Preşedintele Consiliului de Stat, care ne călăuzeşte pe căile unor realizări înfloritoare, fără precedent în trecutul ţării noastre. Mulţumeşte conducerii Departamentului Cultelor. Înalta distincţie e o mărturie a atenţiei cu care Patria noastră răsplăteşte mărinimos pătăşia noastră la făurirea vieţii celei noi. Ea nu se limitează la persoana proprie, ci semnificaţia acestui act sărbătoresc se extinde asupra instituţiei, în sine careia lucrează. Decorarea se datoreşte nu atît meritelor personale, ci în primul rînd îndrumării atente şi luminate primită din partea I. P. Sf. nostru Mitropolit Nicolae. De asemenea şi colegilor şi împreună ostenitorilor de la centrul arhiepiscopesc şi, într-un sens mai larg, tuturor fraţilor protopopi şi preoţi din Arhiepiscopia Sibiului. Cu toţii dovedim că ne iubim Patria, slujindu-ne Biserica după rînduielele ortodoxe, care aşează Evanghelia Domnului în slujba propăşirii semenilor noştri. Cu

toții am înțeles din bună vreme năzuințele superioare ale poporului nostru în spre eliberarea de exploatare și în spre luminile progresului și — cu mijloace preoțești — am participat dintru început la realizarea lor actuală, care ne așează în rîndul țărilor celor mai înaintate, mai armonios dezvoltate, mai cumințe gospodărite.

Mai presus de toate, întru cuvînt și faptă, noi toți sprijinim idealurile de pace și bună înțelegere sub semnul cărora stă, încrezătoare în viitor, omenirea de astăzi.

În săvîrșirea a tot lucrul bun nu există pauze și nici încetiniri justificate. E ceea ce se vede în ritmul avîntat de dezvoltare multilaterală a Patriei noastre.

Fiecare din noi, slujitorii altarelor străbune din Arhiepiscopia Sibiului, vom aduce și de aci înainte — cu zel pilduitor, cu creștinească consecvență — ofranda participării neprecupețite la purtarea îndatoririlor obștești, la promovarea țelurilor superioare pe care le urmărește ocîrmuirea Statului nostru.

E o fîgăduință pe care o fac covîrșit de emoția momentului, dar și pătruns de hotărîrea neclintită de-a o împlini întru totul, totdeauna.

Trăiască Patria noastră iubită și conducătorii ei!

Cu acestea, s-a încheiat solemnitatea decorării slujitorilor cultelor din cele 4 regiuni. Cei prezenți au exprimat felicitări și s-au întreținut în mod cordial.

La agapa ce a avut loc la Institutul Teologic de grad Universitar, P. C. Vicar Traian Belascu aduce salutul cald al Înalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit Nicolae, care a urmărit întreaga solemnitate și are cea mai mare satisfacție pentru că această solemnitate a avut loc la reședința noastră mitropolitană. Am fost martor la decorarea multor slujitori ai cultelor din 4 regiuni. Aceasta însemnează că Patria noastră prețuiește serviciile aduse ei de slujitorii tuturor cultelor. Aici vedem meritul Bisericii noastre și al celorlalte Biserici. Alegerea Sibiului pentru desfășurarea acestei solemnități a fost potrivită pentru că aici conlucrează în largă înțelegere slujitorii Bisericii Ortodoxe și slujitorii Bisericii evanghelice C.A., rom.-catolică și reformată. Sibiul este de asemenea un oraș cultural vechi, care a trăit atîtea momente mari și căruia i-a fost dat să găzduiască și acest eveniment important. În distincțiile conferite s-a ținut seama de toți ostenitorii, de la întîistătorii cultelor pînă la vicari, consilieri, și la preoții din parohii.

P. C. vicar Tr. Belascu roagă pe Dl director Onțanu să ducă — în numele I. P. Sf. nostru Mitropolit Nicolae și al tuturor celordecorați — Dlui Secretar General Dumitru Dogaru, iar Dl Secretar General să transmită Guvernului mărturia că slujitorii cultelor și credincioșii sîntem un zid în jurul conducătorilor Patriei noastre, care întruchipează năzuințele și înflorirea poporului nostru și a tuturor naționalităților conlocuitoare, ca Patria noastră să se ridice și mai sus. Cînstirea ce ni s-a făcut e un angajament pentru toți — de la vlădică pînă la ultimul preot — de a da de acum înainte un impuls și mai puternic muncii pentru înflorirea Patriei și luptei pentru pace.

Pr. romano-catolic I. Szabo (Ragu, r. Ciuc), mulțumește Guvernului în numele preoților romano-catolici decorați pentru aprecierea acordată

muncii lor și pentru sprijinul ce l-au primit în toate acțiunile bisericești care întăresc pacea între oameni și popoare și în acțiunile cetățenești. Roagă conducerea țării noastre ca și de acum înainte să-i ajute în îndeplinirea sarcinilor ce le revin ca preoți și cetățeni cinstiți ai scumpei noastre Patrii. Preoții romano-catolici își iau angajamentul că și de acum înainte vor fi cetățeni demni ai Patriei noastre și prin activitatea lor vor stimula pe credincioși să muncească cinstit pentru propășirea Republicii Populare Române. Roagă pe bunul Dumnezeu să ajute conducătorilor noștri în toate acțiunile pentru înflorirea Țării noastre.

Di Episcop reformat I. Nagy (Cluj) spune că sîntem aici slujitori cu diferite răspunderi și ai diferitelor comunități bisericești, dar toți fii ai dragei noastre patrii, Republica Populară Română, legați cu mii de legături de Patria noastră, prin naștere, prin educație, prin trecutul istoric și prin speranțele viitorului, în mărețele eforturi ale zilelor noastre și în jertfa întregii noastre vieți. Aceste sentimente sînt întărite prin actul generos prin care înaltul Consiliu de Stat ne-a distins cu simbolul încrederii față de Bisericile noastre și de modestele noastre persoane. Patria noastră, prin marile ei inițiativuri, își deslășoară activitatea pe plan orizontal pentru înflorirea vieții și pentru fericirea omului. Biserica, după credința sa, primește toate darurile și poruncile slujbei sale pe linie verticală, de la Cel de sus. „Orizontalul și verticalul însă se întîlnesc într-un punct: în inima noastră, în această nouă viață a noastră, în acel scop al străduințelor, al slujbei și al rugăciunii, ca viața să fie adevărată viață, ca dreptatea frățească să ne unească de nedespărțit și ca pacea noastră să nu fie răpită de nimeni și de nimic în lume”. Mulțumește cu căldură Patriei noastre și înțeleptului Guvern al R. P. Române pentru că acordă libertate deplină cultelor, sprijin prin salarizarea slujitorilor și înnoirea bisericilor, posibilitatea de a întări comuniunea noastră frățească ecumenică pentru a fi cu adevărat toți „un trup și un duh” (Sf. Ap. Pavel) și să arătăm faptele noastre la diferite prilejuri de comuniune frățească cu toți oamenii binevoitori din lume.

Înaltele distincții ne obligă să fim fii și mai adevărați ai Domnului și cetățeni și mai buni și mai devotați ai scumpei noastre patrii, R. P. Română, să ne străduim pentru înflorirea Patriei, pentru fericirea tuturor cetățenilor fără deosebire de limbă și confesiune și să muncim pentru pacea lumii ca fii ai Domnului nostru. Mărturisește recunoștință, mulțumire și stimă față de Consiliul de Stat, de Guvernul R. P. Române și față de Departamentul Cultelor.

Di Consilier unitarian Fr. Șebe (Cluj), mulțumind Guvernului, spune că distincția aceasta acordată tuturor cultelor istorice, obligă aceste culte să fie și mai legate frățeste întreolaltă. Fraternitatea între culte e o valoare istorică ardeleană. Aici — în Ardeal — s-au născut legea iubirii dintre confesiuni, libertatea religioasă și a conștiinței religioase. (Eu am învățat această iubire de la tatăl meu, preot, care trăia în bune relații cu preoții ortodox, reformat și rom. catolic). Și ziua de azi a contribuit la aceasta. Să îndrumăm pe credincioși la colaborare și prietenie pentru înfrățirea între confesiuni și între naționalitățile conlocuitoare.

Pr. Prot. Vasile Coman (Brașov) spune că în bucuria de aici e o undă din marele val de bucurie al poporului de la a 20-a aniversare a eli-

berării Patriei noastre. Cei 20 de ani — prin realizările lor mărețe — au constituit o nouă Cîntare a Romîniei. Noi sîntem recunoscători înțeleptului conducător al Patriei noastre, Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej, pentru prețuirea muncii pe care Biserica a depus-o în aceste decenii pentru înflorirea Patriei noastre scumpe. Mulțumim lui Dumnezeu că ne-a învrednicit să trăim într-o epocă de atît de mari realizări și să aducem și noi o contribuție la acestea. Ne vom apropia și mai mult în viitor de năzuințele poporului spre prosperitate, frățietate și pace, lucrînd astfel în concordanță cu principiile Evangheliei Domnului.

Solemnitatea decorării slujitorilor cultelor a fost o manifestare solemnă și caldă a atașamentului față de popor și Patrie, față de conducătorii ei înțelepți, în frunte cu Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej, președintele Consiliului de Stat. Ea a prilejuit adîncirea prieteniei dintre reprezentanții diferitelor culte și întărirea unității lor în activitatea pentru propășirea Patriei și pacea a toată lumea. O zi festivă, care a pecetluit vrednicii recunoscute și a deschis zărea conlucrării cu mai mult elan pentru realizarea visului de aur al popoarelor: o viață pașnică, luminată și îmbelsugată pentru toți cei ce muncesc. Este ceea ce au făgăduit și vor face membrii tuturor cultelor, pe temeiul credinței evanghelice și al patriotismului ce-i însușește.

N. M.

LA SĂLIȘTE

Pastorul reformat elvețian Dr. Heinrich Hellstern (director al organizației „Ajutorul bisericesc” din Geneva) și soția lui, Lydia, însoțiți de episcopii reformați I. Nagy (Cluj) și Al. Buthi (Oradea) și de vicarii lor, în vizita pe care au făcut-o la diferite centre episcopale, s-au oprit o zi (marți 22 X 1964) și la Săliște. Venind de la Cluj, după ce au vizitat Sebeșul, au sosit în Săliște la Pr. prot. I. Isac. Aici au fost întîmpinați de P. C. vicar Traian Belasçu, I. P. C. arhim. prof. Nicolae Mladin, Pr. prot. I. Isac, Pr. O. Flucus și de un grup de femei și bărbați din corul parohiei Săliște, în costume naționale romînești. După urarea de bun venit, corul a cîntat: „Mulți ani trăiască”. Oaspeții au fost conduși apoi să vadă muzeul parohial, cu cele mai vechi documente, cu obiecte bisericești și lucruri de artă populară. După aceea, au mers la cooperativa de marochinărie și cooperativa de covoare și la o casă țărănească. Au văzut cum se lucrează și au admirat cele lucrate, ca și costumul național și aranjamentul casei. Au primit cîteva obiecte de marochinărie, ceramică și țesute, ca amintiri deosebit de prețuite.

Întorși la oficiul parohial, au iscălit în cartea de aur și corul a executat cîteva bucăți din repertoriul bisericesc.

La masă a vorbit P. C. vicar Tr. Belasçu, salutînd pe oaspeți în numele I. P. Sf. nostru Mitropolit Nicolae. P. C. Sa a spus că Biserica Ortodoxă întreține relații frățești cu celelalte culte. Pe toate Bisericile ne apropie idealurile mari ale epocii noastre, ca pacea, frățietatea, năzuința și strădania după o viață nouă. Cultele în țara noastră se bucură de libertate și colaborează la propășirea Patriei. Ele sînt alături de popor, care în ultimii 20 de ani a realizat progrese economice și culturale deosebit de mari. Relații de strînsă colaborare și prietenie există și între poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Toți muncesc pentru viața cea nouă, pentru înflorirea Patriei.

Aducînd mulțumiri Pr. I. Isac și exprimînd nădejdea că oaspeții vor pleca cu impresii frumoase, P. C. vicar Tr. Belasçu toastează pentru prietenie și pace.

Pastorul H. Hellstern mărturisește că s-a simțit aici ca acasă, chiar mai bine decît acasă. În Biserica Ortodoxă a găsit dragoste și bunătate și prețuiește în mod deosebit tot ce a văzut. În vizita ce a făcut-o la diferite centre episcopale și în vizita de la Săliște a constatat că spiritul ecumenic este viu nu numai sus, în conducerea cultelor, ci și jos, la parohii. Prietenia dintre Biserici și dintre popoare să crească și să se întărească. Mulțumește gazdei: clipele petrecute aici sînt de neuitat.

S-a discutat apoi despre unitatea în Hristos a Bisericii creștine.

Ne-am despărțit de oaspeți cu simțămînte frățesti. Prietenia ce a prins rădăcini în sullete, constituie o nouă legătură ecumenistă între Biserici și o nouă punte de prețuire între poporul nostru și poporul elvețian. În acest sens, Dl Episcop reformat I. Nagy (Cluj), care a însoțit pe Dl și Dna Hellstern în călătoria lor, într-o adresă către Arhiepiscopia Sibiului a mulțumit pentru „bunăvoința și ospitalitatea amabilă cu care ne-ați primit”, adăogînd: „Oaspeții noștri și-au exprimat în repetate rînduri recunoștința și aprecierea lor față de cele observate în Patria noastră și în special m-au rugat să Vă aduc la cunoștință mulțumirile lor personale pentru amabilitatea de neuitat cu care au fost găzduiți”.

PARTICIPANT

VIZITĂ BISERICESCĂ LA SIBIU

La 22 octombrie 1964 au făcut o vizită în Sibiu, la Episcopia luterană și Institutul Teologic Ortodox de grad Universitar, Dl Dr. Marcel Pradervand (Geneva), secretar general al Alianței Bisericilor reformate și Dl Episcop Imre Varga (Cehoslovacia), vicepreședinte al Alianței Bisericilor Reformate, care erau în drum de la București (unde au fost găzduiți la Patriarhie și au vizitat Institutul Teologic de grad Universitar, așezăminte și biserici) spre Cluj.

La episcopia luterană

Oaspeții, însoțiți de D. Episcopi reformați I. Nagy (Cluj) și Alex. Buthi (Oradea), au fost întîmpinați, la orele 18, la reședința episcopală luterană de Eminența Sa Episcopul luteran Fr. Müller, Dl H. Binder, vicarul episcopiei luterane, P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belasçu, Rector S. Vlad, Arhim. N. Mladin, Prof. I. Todoran, Dl St. Iuhasz, rectorul Institutului Teologic protestant (Cluj) și alți consilieri luterani și profesori de teologie protestantă.

Eminența Sa Episcopul Fr. Müller salutînd pe oaspeți, face o scură prezentare a episcopilor luterani din Ardeal. Deși în vremuri diferite, unii au luptat cu succes împotriva contra-reformei iezuite, alții au fost pietiști, alții raționaliști, toți au păstrat fidelitatea față de Evanghelie. Astăzi, credincioșii Bisericii Luterane C.A., atașați Evangheliei, sînt cetățeni buni ai Patriei, participă la munca constructivă a poporului. Totodată între Biserica luterană și celelalte Biserici există bunăînțelegere și conlucrare, simțul de frățietate creștină fiind vechi în Biserica luterană.

Dl Episcop I. Varga spune că delegații Alianței Bisericilor Reformate au fost primiți cu deosebită dragoste de Prea Fericitul Patriarh Justinian,

cu care au avut o convorbire amplă despre problemele ecumenice. Ei au fost impresionati de perspectiva largă a Prea Fericitului Patriarh despre situația și rolul Bisericii, perspectivă bazată pe genius loci al Bisericii Ortodoxe. Azi, ei iau contact cu genius loci de aici (din Transilvania). Pe acest fundal istoric înțeleg de ce apreciații conducători de Biserică sînt și buni patrioți. Aici credința este strîns legată cu credincioșia față de Patrie. Felicită pe reprezentanții Statului, care pot privi în viitor cu multă încredere.

Bisericile ortodoxă, luterană și reformată poartă cea mai mare răspundere în Mișcarea Ecumenică. Biserica Ortodoxă Romînă e privită preutindeni în Ecumenism ca una din cele mai vii în spațiul ortodox al ecumenismului. Tot așa și Bisericile luterană și reformată din Romînia, care servesc cauza ecumenistă. Luterani, reformați și ortodocși sîntem strînși laolaltă pentru că răspunderea noastră creștină e aceeași, ca să putem face slujire comună.

Dumnezeu să binecuvinteze Biserica și Patria voastră! Urează Eminenței Sale Episcopului Fr. Müller mulți ani spre slava lui Dumnezeu.

Oaspeții au primit apoi o scurtă prezentare a istoriei și a situației actuale a Bisericii luterane C.A.

La Institutul Teologic de grad Universitar

În Aula Institutului Teologic ortodox de grad Universitar — unde erau prezenți profesorii și studenții acestui Institut Teologic și ai secției luterane din Sibiu (a Institutului Teologic Universitar Protestant din Cluj), a avut loc un program festiv. Au participat: Dl Dr. Marcel Pradervand, secretarul general al A.B.R. și Dl Episcop I. Varga, vicepreședinte al A.B.R., Eminența Sa Episcopul luteran Fr. Müller, D. Episcopi reformați I. Nagy și Alex. Buihi, Dl St. Iuhasz, rectorul Institutului Protestant (Cluj), Dl H. Binder, vicarul episcopiei luterane și decan al secției evanghelice-Sibiu, P. C. Vicar arhiepiscopesc Tr. Belășcu, Rector S. Vlad, consilieri ortodocși și protestanți, etc.

Programul începe cu „Imnul bucuriei” din Simfonia IX de Beethoven. Corul studenților teologi ortodocși, condus de P. C. Pr. prof. Gh. Șoima, a mai executat în cadrul programului: „Sfînt, Sfînt”, „Să facem plug din săbii” (compusă de Pr. Gh. Șoima) și două cîntece populare noi.

P. C. Rector Sofron Vlad salută pe oaspeții străini în numele profesorilor și studenților ortodocși și luterani, prezenți în aulă. După vizita reprezentanților Consiliului Ecumenic al Bisericilor (Dr. Fr. Fry, Visser't Hooft, Arhiep. Iacobos al Americii și Episcop Emilianos), și a reprezentanților Comisiei „Credință și Organizare” din Consiliul Ecumenic al Bisericilor (Dr. L. Vischer, prof. Stalder, Benoit și Slenczka), profesorii și studenții aceștia au bucuria să primească în mijlocul lor pe reprezentanții Alianței Bisericilor Reformate. Întîlnirile acestea sînt momente importante, „verigi din lanțul care să unească pe cetățenii diferitelor țări și credincioșii diferitelor confesiuni în marea comunitate a familiei omenesti, în care să domnească pacea, bunăînțelegerea, întraajutorarea frățească, pentru ca progresul să fie posibil pe toate tărîmurile”. După primul război mondial „Elveția era dată ca model pentru felul cum trăiesc în cea mai deplină armonie cetățeni de naționalități și limbi diferite”, iar cărți apărute în edituri elvețiene, scrise în duh irenic și caracterizate prin uma-

нитарism, „erau o mărturie a climatului spiritual și confesional din acea țară”. Pentru acest climat spiritual „și-a fixat sediul la Geneva (Elveția) Consiliul Ecumenic al Bisericilor, care lucrează pentru apropierea, înfrățirea și colaborarea între diferitele Biserici și confesiuni. Dintr-un astfel de climat vine secretarul general al Alianței Bisericilor Reformate, Dl Dr. Marcel Pradervand”.

De asemenea, Conferința Creștină pentru Pace și-a fixat sediul în Cehoslovacia (de unde a plecat inițiativa, „creștinii din această țară angajându-se cu tot sufletul pentru promovarea” ei, „făcând din ea o Mișcare pancreștină care azi poate fi considerată a tuturor Bisericilor și confesiunilor care activează în cadrul ei”), tot „pentru climatul spiritual din această țară. Din acest climat vine vicepreședintele Alianței Bisericilor Reformate, Dl Episcop Varga Imre. Putem asigura pe distinșii oaspeți — zice P. C. Rector S. Vlad — că în țara pe care o vizitează, ca și în Biserica Ortodoxă Română — care este Biserica majorității credincioșilor — allă un climat spiritual asemănător.

În Patria noastră sînt asigurate drepturi egale pentru toți cetățenii aparținători la naționalități diferite, de credință și limbi diferite. De aceea, toți lucrează cot la cot, în armonie, însuflețiți de același elan pentru propășirea și bunăstarea Patriei lor comune, care însemnează, totodată, propășirea și bunăstarea lor individuală. Acesta-i climatul spiritual din Patria noastră de 20 de ani încoace. Regimul din Patria noastră a asigurat, în același timp, libertatea religioasă pentru toate cultele. Între culte s-au stabilit relații de prietenie și colaborare frățească.

Din vizita Dv. în Patria noastră și din contactul cu reprezentanții Bisericii Ortodoxe Române și ai celorlalte confesiuni cred că ați constatat înțelegerea, armonia și colaborarea strînsă dintre reprezentanții diferitelor Biserici și confesiuni.

Noi, ca reprezentanți ai cultelor, trebuie să recunoaștem că am primit pildă de la credincioșii noștri, dar nu numai pildă ci și sprijin puternic în această privință. Astfel puteți înțelege și colaborarea strînsă a Institutului Teologic Ortodox din Sibiu cu ramura evanghelică din Sibiu, ca și cu Institutul Teologic din Cluj, participînd reciproc unii la bucuriile altora și lucrînd împreună în comisii la probleme ecumenice. Astfel, oaspeții noștri sînt și ai lor și oaspeții lor sînt și ai noștri. De aceea noi, profesorii ortodocși și protestanți, ca și studenții noștri, sîntem împreună în aceeași sală la primirea Dv.

Acesta-i climatul spiritual în care trăiesc confesiunile din țara noastră. Vă mai pot asigura că în Institutul în care Vă aflați, în tot trecutul lui de peste 150 ani de existență, s-a cultivat spiritul irenic, de bunăînțelegere, pace, frățietate și bună colaborare cu cei de altă credință. Astfel Vă pot ura în numele profesorilor și studenților Institutului nostru, ca și al profesorilor și studenților ramurei evanghelice a Institutului Protestant, prezenți aici, bine ați venit în mijlocul nostru, în numele lui Hristos, DOMNUL vieții și al păcii”.

Dl Dr. Marcel Pradervand, secretar general al Alianței Bisericilor Reformate, spune între altele că e o mare bucurie pentru delegați de a se afla printre profesorii și studenții teologi din Sibiu, cum au fost ieri printre profesorii și studenții Institutului Teologic din București. Sîntem re-

prezentanți ai A.B.R., dar nu uităm că Biserica noastră trăiește azi cu alte Biserici creștine și dăm mulțumită lui Dumnezeu pentru legăturile ce ne unesc. Am avut experiența acestei unități cu Biserica luterană, în Germania, la Adunarea Generală a Alianței Bisericilor Reformate de la Franckfurt. Am experimentat-o într-un fel nou ca oaspeți ai Prea Fericitului Justinian, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române. Noi credem în unitatea Bisericii, ne rugăm pentru unitatea Bisericii, lucrăm pentru unitatea Bisericii. Socotim, însă, că această unitate nu se va realiza prin întoarcerea unei Biserici la altă Biserică, cum susțin romano-catolicii, care zic: brațele noastre sînt deschise, reveniți la Roma. Noi răspundem: nu ne vom reîntoarce! Noi sîntem orientați spre Mîntuitorul, singurul care ne poate da unitatea. El ne-o va reda în măsura în care Biserica va fi reînnoită, în care El e viu în Biserică, și în măsura în care ea va aduce mărturie pentru El. De aceea tema Adunării Generale a A.B.R. a fost: „Vino, Duhule creator!”, pentru înnoirea vieții spirituale personale, a cultului și a mărturiei și pentru ca creștinii să lucreze — nu numai cu cuvîntul — pentru pace, pentru dreptate rasială, pentru dreptate socială; putem lucra împreună pentru binele poporului, în mijlocul căruia trăim. De-altfel, în măsura în care sîntem fideli credinței noastre, vom fi angajați și pentru binele poporului și al Bisericii întregi. Roagă pe Domnul pentru toți și pentru acești tineri teologi, ca ei să fie creștini adevărați și angajați pentru mai multă dreptate, iubire și adevărată pace.

Di Episcop Imre Varga, vicepreședinte al Alianței Bisericilor Reformate, exprimă recunoștința pentru tot ce au văzut și au trăit aici. Aduce salutul Dlui decan J. Hromadka, pionier al activității sincere pentru pacea lumii.

E un lucru binecuvîntat pentru generația tînă de teologi că i s-a deschis orizontul ecumenic de colaborare. Sîntem adînc impresionați că am simțit acest ecumenism, ieri la București, azi la Sibiu.

Cînd tinerii vor fi pătrunși de frumusețea lucrului în comun, concepția ecumenică creștină va ajuta la concepția ecumenică a lumii întregi (Ecumenismul creștin e în slujba omenirii). Doresc ca aceste două sfere ecumenice (Biserica și lumea) să colaboreze și — cu ajutorul Dv. — să ne putem bucura de o viață cît mai îmbelșugată. Așa vor simți toți ceea ce spune Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, că așa a iubit Dumnezeu lumea încît pe singurul Său Fiu l-a jertfit pentru viața ei. Să ducem această dragoste către lumea întreagă.

La sfîrșit, P. C. Rector S. Vlad mulțumește distinșilor oaspeți și tuturor celor ce au participat la festivitate. Corul cîntă: „Mulți ani trăiască”.

La oina dată de Arhiepiscopia Sibiului, la Institutul Teologic, au toastat: P. C. Vicar Traian Belascu, în numele I. P. Sf. nostru Mitropolit Nicolae, Di Episcop I. Varga, Eminența Sa Episcopul luteran Fr. Müller și Di Episcop reformat I. Nagy.

P. C. Vicar Tr. Belascu asigură că I. P. Sf. Mitropolit Nicolae e prezent sufletește și se bucură împreună cu noi. Mitropolitul Nicolae Bălan și actualul Mitropolit au participat la Congrese ale Mișcării Ecumenice de la început (Stockholm, Lausanne). La Sibiu s-a dat pildă în ce privește apropierea dintre culte. Datorită regimului de democrație populară — care asigură libertate și egalitate cultelor — cultele s-au putut apropia și înfrăți.

Noi toți, ortodocși, luterani, reformati, sîntem animați de același ideal mare: de a ne întîlni pe piscul cel mai înalt, unde se va vorbi numai limba păcii și se va împărtăși teologia păcii, care va fi teologia Bisericii întregi. Inima noastră e legată de Patria noastră și mergem împreună cu forțele progresului pentru pace și pentru înflorirea Patriei.

Dl. Episcop I. Varga mulțumește pentru salutul transmis de I. P. Sf. Mitropolit Nicolae. Contactele personale sînt un mijloc că unul să cunoască mai bine pe celălalt, să se apropie de el și să-l iubească. Cea mai bună cale azi e cea a faptelor concrete.

Exprimă recunoștință și mulțumire pentru mărinimia arătată de Statul român.

Eminența Sa Episcopul luteran Fr. Müller precizează că bunele relații dintre Bisericile ortodoxă, luterană și calvină din țara noastră se datoresc — între altele — faptului că toate Bisericile au principii propovăduirii Evangheliei în limba poporului. De aceea Evanghelia nu e purtată numai de ierarhie, ci și de popor (turma credincioasă). Credincioșii socotesc că ne închinăm toți aceluiași Dumnezeu, chiar dacă ne închinăm în forme diferite. Sîntem Biserici atașate de Evanghelie și apropiate de popor. Alcătuim în Transilvania un fel de model pentru conviețuirea Bisericilor în spirit ecumenic.

Dl. Episcop reformat I. Nagy spune că de zeci de ani sîntem atinși de Duhul Sfînt, care ne îndeamnă să arăm un ogor nou, să arăm în adîncul sufletelor și să sămănăm numai boabe bune, roditoare pentru viitorul Bisericilor noastre, pentru propășirea și înflorirea Patriei noastre și pentru pacea tuturor. Mulțumind Mitropoliei ortodoxe pentru dragostea frățească, exprimă dorința de a ne întîlni cît mai des în slujba scopului măreț care e binele tuturor.

De la Sibiu, oaspeții au plecat la Cluj. Sibiul a prilejuit o frumoasă manifestare a frățietății creștine ce unește Bisericile și a însuflețirii cu care aceste Biserici înțeleg să slujească lui Hristos și păcii, Patriei și poporului.

N. M.

O MANIFESTARE ECUMENISTĂ LA CLUJ

În ziua de 23 octombrie a. c. P. S. Sa Episcopul Teofil a primit vizita unei delegații a Alianței Mondiale a Bisericilor Reformate, aflată în vizită în țara noastră, compusă din vicepreședintele ei, Episcopul reformat Marcel Pradervand din Elveția. Delegația a fost primită la orele 11 la Reședința episcopală, prezenți fiind: P. S. Sa Episcopul Teofil, P. C. Păr. vicar Florian Geomolean, P. C. Păr. consilieri O. Moraru și S. Coman, P. C. Păr. inspector eparhial Gh. Simu și secretar eparhial I. Butuc. Din partea Bisericii Ortodoxe au mai fost prezenți: Păr. prof. Dr. Sofron Vlad, rectorul Institutului Teologic din Sibiu, Păr. prof. Dr. Milan Șesan și Dr. Isidor Todoran de la Institutul Teologic din Sibiu, Păr. Ioan Pop, directorul Școlii de Cîntăreți Bisericești și Seminarului Teologic din Cluj și Păr. prof. Dr. Ioan Zăgreanu de la aceeași școală.

Din partea celorlalte Biserici au fost prezenți: Episcopul reformat al Clujului, Dl. Iuliu Nagy, episcopul reformat al Orăzii, Dl. Alexandru

Buhi, episcopul evanghelic din Cluj, Dl. G. Argay, episcopul unitarian din Cluj, Dl. Al. Kiss, vicarul reformat din Cluj, Dr. Iuliu David, Prof. Dr. Ștefan Iuhasz, rectorul Institutului Teologic Protestant, Prof. Dr. Béla Bende, prorectorul Institutului Teologic Protestant, Prof. Dr. Laios Covaci, vicar unitarian, Prof. Dr. Carol Rapp și rev. Béla Baráth, protopopul romano-catolic al Clujului.

După ce membrii delegației au făcut cunoștință cu întreaga asistență, Prea Sfinția Sa Episcopul Teofil a rostit o cuvîntare de salut.

Din partea delegației a răspuns Episcopul Varga Imre. În rezumat, cuvîntarea Domniei Sale a cuprins următoarele:

Ceea ce ne unește pe noi pe toți este hristologia. Precum cuvintele Mîntuitorului Hristos stau în centrul învățăturii propovăduite de Biserica Sa, tot așa concepția ecumenistă ne adună în jurul Său; de aceea, e ușor de înțeles de ce au început discuțiile ecumeniste.

La New Delhi am avut ocazia să lucrez într-o comisie, în care s-a arătat că Hristos e țelul final al acțiunilor noastre.

Sfîntul Duh își vedește acțiunea în lume. Noi ne aflăm pe calea arătată de El și urmăm spre acest țel. Noi sîntem bucuroși că putem înfirișa legături cu Biserica Ortodoxă Romîină și cu Bisericile protestante din Republica Populară Romîină. Aceasta o facem în deplină credincioșie și cinste față de Mîntuitorul și față de popoarele din care facem parte, lucrînd prin Mișcarea Ecumenică și prin Conferința Creștină pentru Pace.

În epoca atomică Biserica nu se poate înstrăina de viață. Ea trebuie să-și ia asupra-și slujirea și răspunderea.

Stăm față în față ca frați către frați. Cu Prea Fericirea Sa Patriarhul Justinian am avut conversații foarte sincere și rodnice.

Dorim ca Dumnezeu să ne conducă pe calea binelui, pentru lumea întreagă.

După aceasta, s-a servit o gustare tuturor celor prezenți, iar apoi delegația, împreună cu întreaga asistență, a plecat să viziteze biserica catedrală, unde a fost așteptată de către profesorii și elevii Școlii de Cîntăreți Bisericești și Seminarului Teologic, corul elevilor, sub conducerea Păr. prof. I. Brie întîmpinînd pe vizitatori cu cîntarea: „Sfinte Dumnezeule“.

După ce membrii delegației au primit explicațiile necesare în legătură cu arhitectura și pictura bisericii catedrale, programul vizitei s-a continuat la Institutul Teologic Protestant.

I. ZĂGREANU

LA INSTITUTUL TEOLOGIC PROTESTANT DIN CLUJ

Vineri, 23 octombrie a. c., delegații Alianței Mondiale a Bisericilor Reformate — Eminentă Sa Episcopul Dr. Imre Varga, vicepreședinte (R. S. Cehoslovacia, Rimvska Sobota) și Dl. Dr. Marcel Pradervand, secretar general (Geneva—Elveția) — au fost primiți la Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj.

La primire au fost prezenți: Prea Sfîntitul Episcop Teofil Herineanu al Vadului, Feleacului și Clujului și Eminentele Lor Episcopii: Alexandru Buthi (reformat, Oradea), Julius Nagy (reformat, Cluj), Dr. Alexa Kiss (unitarian, Cluj) și Gheorghe Argay (evanghelic presbiterian, Cluj).

Institutul Teologic de grad Universitar Ortodox din Sibiu a fost re-

prezentat de rectorul său, P. C. Prof. Dr. Sofron Vlad, însoțit de P. C. Profesori Dr. Milan Šesan și Dr. Isidor Todoran.

Au mai fost de față: vicari, consilieri, profesori de la centrele eparhiale locale, de la Institutul Teologic Protestant și de la Seminarul Teologic Ortodox.

Oaspeții au fost salutați călduros de rectorul Institutului Protestant, Dl. Prof. Dr. Ștefan Iuhasz.

A luat apoi cuvântul Dl. M. Pradervand, spunând că deosebirea între vizita sa de-acum 8 ani în R. P. Română și cea de-acum o vede în două lucruri: a) Ca om, l-a interesat dezvoltarea industrială și socială a țării noastre. Expoziția realizărilor economiei naționale a R. P. Române, pe care a vizitat-o la București, ilustrează dezvoltarea țării noastre în ultimii 20 de ani. Ea arată marele progres realizat în acest răstimp. Cu agricultura ei dezvoltată și cu industria ei în plin progres, R. P. Română stă în fața unui viitor frumos. b) Ca creștin, pe distinsul oaspete l-a interesat mai mult progresul realizat pe terenul colaborării ecumeniste a bisericilor din R. P. Română. Înainte cu 8 ani, Dsa a fost primit de către Prea Fericitul Părinte Patriarh Justinian și apoi s-a întâlnit cu reformatii din țara noastră. A constatat și aci, la noi, că Biserica lui Hristos e unică. De aceea, creștinii nu se pot izola unii de alții — și nici de lume. Este necesar să ne cunoaștem reciproc din ce în ce mai temeinic. După mărturisirea de la New Delhi unitatea creștină trebuie să fie realizată în fiecare localitate, dacă nu vrem să slăbească mesajul Evangheliei. Unitatea Bisericii nu poate să se îndrepte împotriva nimănui. Ecumenicitatea Romei papale este greșită, deoarece se îndreaptă împotriva necreștinilor. Noi ne străduim pentru o unitate care este pentru popor și pentru lume. Consider că în această țară străduința pentru realizarea acestei unități progresează cu vădit avânt.

Eminența Sa Episcopul Dr. Imre Varga spunea că Alianța Mondială Reformată a inițiat un dialog cu Bisericile Ortodoxe de mai mulți ani. Ea atribuie acestui dialog o importanță superlativă, din următoarele două considerente: activitatea teologică a Bisericii Ortodoxe Române are continuitate, iar teologia acestei Biserici nu este periclitată de un intelectualism abstract. E dorința Alianței Mondiale Reformate ca rezultatul dialogului cu Biserica Ortodoxă Română să îmbogățească munca ecumenistă a acestei Alianțe. Dsa s-a referit, în concret, la serviciile pe care Patristica le poate aduce cauzei apropierii Bisericilor. Biserica Ortodoxă Răsăriteană are specialiști cu renume mondial în acest domeniu.

Dl. Rector Șt. Iuhász mai evocă dialogul ecumenist care a avut loc la Institutul Teologic de grad Universitar din București, în martie a. c., cu prilejul vizitei delegației de la secția „Faith and Order” din Geneva, rezumând problemele tratate în cele două zile de muncă spornică și accentuând nivelul înalt al discuțiilor desfășurate într-o atmosferă amicală.

P. C. Prof. Dr. Sofron Vlad, rectorul Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu, s-a referit la munca ecumenistă desfășurată între Biserica Ortodoxă și cea Luterană. Colegii protestanți au arătat ocazional, că sînt de acord cu toate rezultatele dialogurilor noastre, dar au recunoscut că în privința intercomuniunii sînt încă probleme nerezolvate chiar și între Biserica Luterană și cea Reformată. Este necesar să mărturisim deschis că n-avem îndrăzneala de-a depăși simpla dorință de unitate trecînd la realizarea concretă a unității ecumeniste.

Abordîndu-se problema eclesiologică în continuarea discuției, Dl. M. Pradervand a spus, între altele, că în această privință dialogul ecumenist cu Biserica Ortodoxă este plin de speranțe. Dar în raporturile cu romano-catolicii, subsistă dificultăți grele, fiindcă după concepția acestora Biserica este însuși episcopatul, în frunte cu Papa. În Biserica Ortodoxă episcopul nu s-a îndepărtat de popor, iar Biserica este formată din cler și mireni.

Mulțumind pentru mărturisirile ecumeniste pe care le-au făcut, Dl. Rector Iuhász a invitat apoi pe oaspeți la o întâlnire cu studenții teologi protestanți. Concluzia acestei întâlniri, așa cum s-a desprins din discuțiile purtate, este aceasta: Nici o Biserică creștină nu poate trăi singură, desfăcută de orice legături cu celelalte Biserici creștine. De aceea e posibilă realizarea apropierii ecumeniste.

Vizita s-a încheiat cu o masă comună, la care au luat cuvîntul: Dl. Rector St. Iuhász, Eminențele Lor Episcopii Dr. Alexa Kiss și Gheorghe Argay, precum și — dintre oaspeți — Dl. M. Pradervand.

REDACTIA

SĂRBĂTORIREA EMINENȚEI SALE EPISCOPULUI EVANGHELIC-LUTERAN FRIEDRICH MÜLLER

Miercuri, 28 octombrie a. c., Biserica luterană C. A. din țara noastră a sărbătorit pe Eminența Sa Episcopul Dr. Friedrich Müller, din Sibiu, care a împlinit 80 de ani. La această sărbătoare au participat nu numai membri ai Bisericii luterane, ci și reprezentanți ai Bisericilor Ortodoxă Română, Romano-catolică, Luterană s. p., Reformată și Unitariană, dînd sărbătoririi un caracter ecumenist.

Alianța Mondială Luterană a fost prezentă prin pastorul Paul Hansen (Geneva).

Delegația Bisericii Ortodoxe Romîne a fost formată din Înalt Prea Sfințitii Mitropoliți Iustin al Moldovei și Sucevei, Firmilian al Olteniei și Nicolae al Banatului și Prea Sfințitii Episcopi Teofil al Clujului și Valerian al Oradiei. Din partea Institutului Teologic de la București a fost prezent P. C. Rector N. I. Nicolaescu. Arhiepiscopia ortodoxă romînă de Alba-Iulia și Sibiu a fost reprezentată de P. C. Părinți: Traian Belasçu, vicar arhiepiscopesc, Sofron Vlad, rector, I. Nicoară, I. Velțan, I. Vlad, consilieri arhiepiscopesci și Arhim. Prof. Nicolae Mladin. A participat din partea protopopiatului ortodox romîn Sibiu P. C. Prot. Ion Munteanu.

Biserica Romano-catolică a fost prezentă prin Pr. Francisc Zudor, delegat al Arhiepiscopiei romano-catolice din București și al Mgr. Francisc Augustin, vicarul Arhiepiscopiei, și prin preoți din Banat și Sibiu.

Bisericile reformată, luterană s. p. și unitariană au fost reprezentate de episcopii lor, de consilieri și profesori de teologie. Cultul mozaic a delegat pe rabinul Salman din București.

Ca semn al prețuirii activității Em. Sale D-lui Episcop Fr. Müller de către Guvernul R. P. Romine, la serbările aniversare a luat parte Dl. Profesor Dumitru Dogaru, Secretarul general al Departamentului Cultelor.

Organele puterii locale de Stat au fost reprezentate de Dl. inginer V. Caraba, vicepreședinte al Sfatului Popular al Regiunii Brașov, Dl. I. Jurca, președinte al Sfatului Popular raional—Sibiu, Dl. C. Buzdughină,

președinte al Sfatului Popular orășenesc—Sibiu. Au fost prezenți și Dl. C. Dumitrescu, președinte al Comitetului de luptă pentru pace al raionului Sibiu și Dl. V. Roban, secretarul Comitetului de luptă pentru pace din orașul Sibiu.

La orele 8 $\frac{1}{2}$ a început slujba solemnă în Catedrala luterană din Sibiu. În cadrul slujbei a predicat Dl. H. Binder, vicarul episcopiei luterane C.A. La sfârșit s-a adus cuvînt de cinstire Eminenței Sale Episcopului Fr. Müller din partea curătoratului evanghelic, pastorilor luterani, cancelariei episcopale, studenților teologi luterani, credincioșilor, bisericii luterane din Sibiu, Alianței Mondiale Luterane.

Delegatul Alianței Mondiale Luterane, pastorul *Paul Hansen* aduce salutul Alianței și exprimă satisfacția că aici sînt prezenți reprezentanții ai Bisericii Ortodoxe Romîne, cu care Biserica luterană conlucrează în Consiliul Ecumenic al Bisericilor. Vizita pe care a făcut-o cu o delegație luterană daneză în 1950, la invitarea Prea Fericitului Patriarh Justinian, i-a dat posibilitatea să cunoască poporul român și să-l prețuiască pentru realizările în dezvoltarea țării. De aceea se bucură că sînt de față acum și reprezentanții Statului român. E convins că lucrarea după Evanghelie contribuie și trebuie să contribuie la pacea și înțelegerea între popoare.

A răspuns, mulțumind tuturor, Eminența Sa Dl. Episcop *Fr. Müller*, care prezintă episoade din viața proprie cu îndrumarea de a avea încredere în purtarea de grijă a lui Dumnezeu și ca fiecare să facă tot ce poate pentru Evanghelie și pentru pace.

La orele 11 a. m. a avut loc o recepție la reședința episcopală luterană.

Dl. Profesor *Dumitru Dogaru*, Secretarul general al Departamentului Cultelor, felicită pe Dl. Episcop *Fr. Müller* în numele Guvernului R. P. Romîne, urează dlui episcop mulți ani de activitate rodnică în slujba Bisericii Evanghelice și a țărilor nobile, cărora s-a consacrat.

Urmează la cuvînt I. P. S. Mitropolit *Iustin*, al Moldovei și Sucevei, care spune următoarele:

Din încredințarea Prea Fericitului Patriarh *Justinian*, în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Romîne, Vă fac astăzi, la împlinirea celor 80 de ani de vîrstă a Eminenței Voastre, cele mai calde urări de sănătate, viață lungă și roade tot mai bogate în activitatea Eminenței Voastre.

Astăzi, cînd în cartea vieții Eminenței Voastre se înscrie împlinirea celui de al optulea deceniu, inimile celor ce Vă iubesc și Vă prețuiesc trăiesc o rară bucurie, prilejuindu-ni-se ocazia ca împreună să aducem mulțumită Bunului Dumnezeu, care V-a hărăzit ani mulți spre slujirea voii Lui cu înțelepciune, hotărîre neclătinată și vrednicie neîntinată.

Călăuzită de înțelepciune, vîrsta bătrînețelor este un frumos și neprețuit dar al lui Dumnezeu, deopotrivă pentru cel care o primește ca și pentru semenii săi. Căci celui ajuns pe o asemenea culme înaltă a vîrstei, înțelepciunea i-a oferit multe prilejuri ca să facă tot mai mult bine semenilor, scoțînd învățăminte pentru prezent din trecut, iar din prezent îndrumări și perspective tot mai luminoase pentru viitor.

Cine nu cunoaște străduința Eminenței Voastre ca teolog, căutînd a scoate în evidență din învățătura Mîntuitorului Hristos îndeosebi acele principii care, pe de o parte, recomandă oamenilor să se socotească toți

frați și să se poarte unii față de alții ca atare, indiferent de naționalitate, rasă sau religie, iar pe de altă parte presupun o astfel de orînduire socială din care să lipsească orice nedreptate, umilire sau exploatare.

Iată pentru ce noi vedem ziua de astăzi, în viața Eminenței Voastre, ca un neprețuit și meritat dar al lui Dumnezeu, iar în mulțimea prietenilor și admiratorilor care s-au adunat în jurul Eminenței Voastre, cu acest prilej, mărturia cea mai grăitoare că viața Eminenței Voastre și activitatea cu care ați împodobit-o n-a fost sămînță aruncată în pămînt sterp, ci sămînță sănătoasă căzută în brazda adîncă a binelui obștesc, a cărui recunoaștere o exprimă această mare bucurie cu care Vă întîmpinăm și acest larg omagiu obștesc pe care Vi-l prezentăm.

Sînt sigur că din bucuria și dragostea cu care ne simțiți astăzi alături de Eminența Voastră se desprinde clar faptul că cinstirea ce Vi se arată nu este o simplă atenție protocolară, ci ea reprezintă recunoașterea categorică a modului în care Eminența Voastră V-ați dăruit priceperea, cu care V-ați împodobit printr-o muncă neobosită, celor mulți, cinstind prin această muncă Biserica pe care ați servit-o, precum și poporul și Statul în care ați activat deopotrivă ca slujitor al Bisericii, ca teolog cărturar și ca cetățean loial.

Păstor și arhipăstor plin de zel, dar și de chibzuință în slujirea Bisericii, V-ați făcut pildă pentru ceilalți slujitori și credincioși ai Bisericii Evanghelice de Confesiune Augsburgică din țara noastră.

Teolog stăruitor în meditație, Eminența Voastră, Domnule Episcop, ați pus în predicile, în cuvîntările și în scrierile Domniei Voastre, ca și în povătuirile adresate credincioșilor, rodul acestei meditații pline de mireasma rugăciunii. De aceea, ascultătorul sau cititorul lor, fie simplu credincios, fie cărturar versat în studiul celor sfînte, a găsit în cuvîntul Eminenței Voastre o tilcuire mereu vie a cuvîntului lui Dumnezeu, o tilcuire mîngîitoare și ziditoare de suflet.

Teolog al revelației și mărturisitor al Cuvîntului Domnului pentru vremea sa, Eminența Voastră ați înțeles să descifrați voia Domnului nu numai din textul Sfintei Scripturi, oi, deopotrivă, și din graiul vremurilor și al realităților în care ați trăit și în care viețuim împreună.

Călăuzit, cu adevărat, după voia lui Dumnezeu și doritor în mod sincer s-o vedeți înfăptuită în relațiile dintre oameni și popoare, Eminența Voastră ați văzut fără greutate și ați spus fără ezitare că pacea este expresia cea mai pregnantă a voii lui Dumnezeu în zilele noastre. De aceea n-ați pregetat niciodată să participați la manifestările din țară și de peste hotare spre a face sau spre a împlini această voie a Domnului.

V-am văzut deseori în rîndurile dintîi ale luptătorilor pentru pace. V-am văzut cîntărind și cumpănind lucrurile cu multă chibzuință, dar cu toată tragerea de inimă pentru sfînta cauză a păcii, cauza tuturor popoarelor, pentru care luptă toate cultele din țara noastră, cu slujitorii și credincioșii lor, strîns uniți în jurul aceluiași steag.

Ați dus în afara țării — în mijlocul forului pancrăștin de la Praga, — un cuvînt hotărît în apărarea păcii, așa cum s-a limpezit și s-a cristalizat el în climatul de pace și de înțelegere care s-a statornicit între cultele din țara noastră, ca și între poporul român și celelalte naționalități din Republica Populară Romînă.

Noi toți milităm și luptăm împreună pentru o pace folositoare tuturor oamenilor și tuturor popoarelor, adică pentru o pace dreaptă înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor.

Ca exponent al acestui spirit de împăcare a lumii, a oamenilor și a popoarelor, în dreptate, sinteți în ochii noștri, Eminența Voastră, o pildă vie și o expresie mult grăitoare a năzuințelor acelor care au la inimă deopotrivă interesele credinței lor și ale Patriei noastre comune.

Sub îndrumarea înțeleaptă a Eminenței Voastre și sprijiniți de condițiile noi create în cuprinsul Patriei noastre, slujitorii și credincioșii din Episcopia pe care o cărmuiți, au dovedit că sint animați de o adevărată dragoste frățească față de slujitorii și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române și față de întregul nostru popor, cu care împreună zidesc viața cea nouă, tot mai frumoasă și mai îmbelșugată.

Îmi este deosebit de plăcut să amintesc — pentru a ilustra hotărîrea cu care Eminența Voastră a sprijinit apropierea și colaborarea dintre cultele religioase din Republica Populară Română, în problemele de interes obștești și pentru apărarea păcii — că Eminența Voastră ați fost cel dintîi dintre șefii de culte din Republica Populară Română care ați răspuns la apelul făcut de Prea Fericitul Patriarh Justinian, în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, pentru o asemenea colaborare, care s-a afirmat apoi cu atît de frumoase rezultate.

Ați simțit căldura cu care V-au îmbrățișat toți ierarhii Bisericii Ortodoxe, în frunte cu Întîistătătorul Ei, și de aceea în căminul nostru V-ați simțit, oridecîte ori ați venit în București, ca la Dumneavoastră acasă. De aceea și Noi, Vă prețuim și Vă socotim ca pe unul dintre ai noștri. Prezența noastră astăzi, alături de Eminența Voastră, ar fi făcut această dovadă, chiar dacă n-o spuneam.

Eminența Voastră Domnule Episcop,

Îngăduiți-mi ca, de încheiere, să Vă exprim încă odată în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române — și din partea Prea Fericitului Patriarh Justinian, în mod special — sentimentele de căldă și frățească dragoste, cu care Vă întîmpinăm la acest popas sărbătorește al vieții Eminenței Voastre, asigurîndu-Vă de prețuirea cu care noi cinstim vrednicia Eminenței Voastre ca arhipăstor, ca teolog și ca patriot.

Vă rugăm să primiți — ca frățesc omagiu — cele mai călduroase felicitări și urări de sănătate deplină. Bunul Dumnezeu să binecuvinteze, cu tot mai bogat spor, lucrarea Eminenței Voastre pe tărîm bisericesc și obștești. Să trăiți întru mulți ani, Domnule Episcop Müller!

Dl. Episcop *Iuliu Nagy* aduce salutul Bisericii reformată; Dl. Episcop *Alexa Kiss* — salutul Bisericii unitariene și Dl. *Gheorghe Argay* — salutul Bisericii luterane s.p. Pr. *Francisc Zudor* prezintă felicitări din partea Arhiepiscopiei romano-catolice din București și a vicarului *Francisc Augustin*.

Urmează la cuvînt P. C. vicar *Traian Belascu*, care — împreună cu Pr. rector *Sofron Vlad* — prezintă mesajul Înalt Prea Sfîntîtitului nostru Mitropolit *Nicolae*. P. C. Sa spune că Eminența Sa Episcopul Fr. Müller a slujit cu fidelitate o viață întreagă idealul preamăririi lui Dumnezeu și ridicării credincioșilor evanghelici la o viață spirituală mai înaltă. Eminența Sa a înțeles semnele vremilor noi și a împletit în mod armonios

idealul religios și cel social. Această înțelegere a vremilor de azi a dat posibilitate să se realizeze armonia dintre cultele religioase din patria noastră, ceea ce în trecut n-a existat. Dl. Episcop Fr. Müller a arătat totdeauna înțelegere în probleme de colaborare între Biserica Ortodoxă Română și Biserica Evanghelică C.A., ca și în lupta pentru pace, în Mișcarea Ecumenică și Conferința Creștină pentru Pace de la Praga. Urînd sărbătoritului mulți ani fericiți din încredințarea Consiliului Arhiepiscopesc și a Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu, P. C. vicar Tr. Belasçu dă citire următorului Mesaj al Înalt Prea Sfințitului nostru Mitropolit Nicolae către Eminența Sa Episcopul Fr. Müller:

Excelența Voastră Domnule Episcop,

Mulțumesc cu toată căldura pentru invitația ce mi-a fost adresată de a participa la festivitatea organizată în cinstirea celor 80 de ani de viață pe care Excelența Voastră îi împliniți la 28 octombrie 1964.

Cu acest prilej am deosebita mulțumire să Vă felicit din toată inima nu numai pentru vîrsta patriarhală de care V-a învrednicit bunul și milosivul Dumnezeu, dar și pentru bogatele strădanii cultural-religioase pe care le-ați dovedit în curgerea vremii spre fericita îndrumare a credincioșilor Bisericii Evanghelice C.A. din Republica Populară Romînă.

În mod deosebit țin să accentuez din nou convingerea că raporturile de bună conviețuire și frățească înțelegere existente între credincioșii Arhiepiscopiei ortodoxe romine de Alba-Iulia și Sibiu și acei ai Bisericii Evanghelice C.A. vor continua să se îmbogățască și să rămînă curate și în viitor, fapt care va contribui la promovarea în bine a vieții sufletești a păstorilor noștri.

Tot cu acest prilej Vă rog, Domnule Episcop, să binevoiți a primi bune urări de sănătate deplină, de ani luminoși, de pace întru Hristos Domnul spre propășirea credincioșilor pe care-i păstoriți și spre slava Patriei noastre dragi, Republica Populară Romînă.

Cu deosebită stimă și cu frățească dragoste întru Hristos Domnul.

Sibiu, la 28 octombrie 1964.

† NICOLAE

Mitropolitul Ardealului

În numele Institutului Teologic de grad Universitar din București vorbește P. C. Diacon rector N. I. Nicolaescu, care aduce călduroase felicitări și calde urări de bine „aceluia, care — ca om și ca teolog, ca cetățean și ca ierarh — a știut să slujească, cu pilduitoare fidelitate, atît Biserica sa și Patria noastră comună, cît și marile idealuri umanitare de pace, de frățietate și de dragoste între oameni și popoare. Profesorii Institutului Teologic din București au cunoscut pe iubitul nostru sărbătorit în multe și felurite împrejurări, din scrisul și din cuvîntul său, în țară și adesea peste hotare, mai cu seamă în acțiunile consacrate apropierei frățești dintre culte și apărarea păcii”. Adînc cunoscător al Bisericii sale, Episcopul Fr. Müller a fost atent și față de celelalte Biserici și față de preocupările nobile și năzuințele legitime ale întregului nostru popor. Deși în formele externe ale vieții deosebirile de credință, de origine etnică, de limbă și tradiții locale pot aduce o nuanțare felurită a activității profesionale sau cetățenești,

totuși Episcopul Fr. Müller s-a comportat întotdeauna ca mandatar al credinței că viața tuturor cetățenilor Patriei este tributară unei unități și solidarității esențiale și a pus credința în slujba vieții. Pilda Episcopului Friedrich Müller a determinat pe păstoriții săi să sprijine cu elan munca poporului nostru pentru un trai din ce în ce mai bun și lupta pentru pace. Domnia Sa a ieșit întru întâmpinarea lumii noi și a pornit cu încredere — în fruntea celor mai buni dintre colaboratorii și păstoriții săi — spre orizontul luminos al noii orînduiri obștești din scumpa noastră Patrie, Republica Populară Romînă, și a ajutat și pe alții să înțeleagă că ceea ce a înfăptuit poporul nostru în anii puterii populare a pus capăt pentru totdeauna urii interconfesionale, statornicind climatul apropierii și colaborării frățești între culte, că numai ce unește pe oameni este dumnezeesc și veșnic, în timp ce ceea ce-i desparte este nelegiuit și trecător.

Au mai prezentat felicitări Dl. rector *St. Iuhász* în numele Institutului Teologic Protestant (Cluj) și Pr. *Andrei Balás* în numele parohiei romano-catolice din Sibiu.

Eminența Sa Episcopul *Fr. Müller* mulțumește tuturor. Afirmă că din 1942 a prevăzut desfășurarea istoriei contemporane și că credința creștină poate contribui la aceasta pe baza iubirii de aproapele. Pe baza aceasta a prețuit și colaborat cu conducătorii R. P. Romîne și a fost înțeles de credincioșii luterani, care își arată loialitatea față de Patrie prin muncă constructivă. Asigură că va conlucra și în viitor ca și pînă acum.

Văzînd din tinerețe cum în comuna natală trăiau și munceau în deplină înțelegere credincioși a patru biserici creștine, toată viața a căutat bunăînțelegerea cu celelalte Biserici, convins că adorarea în forme felurite a lui Dumnezeu nu ne poate separa unii de alții și că buna înțelegere este un semn al adevăratei credințe în Dumnezeu (Cf. I. In. 4, 21). Asigură că va fi gata să conlucreze la orice operă bună de pace și progres.

Cu aceasta, festivitățile s-au încheiat. Corul pastorilor luterani, condus de Prof. F. X. Dressler, a executat: „Putere și providență” de Beethoven și „Clopotele de Duminică” de Kirchner.

La masă au vorbit: H. Binder, vicar al episcopiei luterane C.A. și decan al secției evanghelice de la Institutul Protestant, care a mulțumit tuturor oaspeților; I. P. S. Mitropolit Nicolae al Banatului; Dl. rabin Salzman; Mgr. romano-catolic K. Kernweiss de la Timișoara; Dl. V. Roban, secretar al Comitetului orășenesc de luptă pentru pace; Prot. luteran H. Scheerer (Medias); Dl. rector *St. Iuhász*; Pr. prot. I. Munteanu, un credincios luteran de la Bistrița și o credincioasă luterană din raionul Agnita.

I. P. S. *Mitropolit Nicolae al Banatului* a evidențiat trei aspecte din activitatea sărbătoritului: a) promovarea ecumenismului pe temelia apartenenței tuturor creștinilor la Hristos; b) promovarea apropierii între cetățenii Patriei noastre, ca umăr la umăr să se străduiască pentru binele Patriei; c) acțiunea în favoarea păcii și a colaborării între popoare. Urează Eminenței Sale mulți ani în slujba Evangheliei, Patriei și omenirii.

Pr. C. Pr. *prot. I. Munteanu* aduce omagiul preoțimii și credincioșilor ortodocși din protopopiatul Sibiu și amintește despre colaborarea apropiată dintre ortodocși și luterani în anii puterii populare.

Eminența Sa Dl. Episcop *Fr. Müller*, mulțumind tuturor, arată cum întotdeauna a fost întâmpinat cu largă înțelegere de conducătorii Patriei noastre. Creștinii nu trebuie să fie pasivi, să aștepte să lucreze Duhul, ci să facă tot ceea ce pot face, să muncească și să se roage ca Domnul să binecuvinteze ostenele lor. Numai dacă am făcut tot ce sîntem datori să facem, putem aștepta binecuvîntarea lui Dumnezeu. Asigură că va contribui la propășirea scumpei noastre Patrii. Asigură pe reprezentanții cultelor că va conlucra în bunăînțelegere, pe baza frățietății creștine. Iubirea lui Dumnezeu veghează peste noi toți.

Desfășurată într-o atmosferă de dragoste frățească, sărbătorirea Eminenței Sale Episcopului *Fr. Müller* a fost nu numai bilanțul unei vieți, ci și mărturisirea bunelor relații dintre culte în slujirea Evangheliei, Patriei și păcii. Ea constituie un nou îndemn la activitate mai rodnică pe calea unității creștine, a muncii patriotice și a luptei pentru pace.

LA CLUJ

În cadrele unei festivități academice, Institutul Teologic Protestant Unic de grad Universitar din Cluj a decernat diploma de „Doctor honoris causa” Eminenței Sale Domnului Episcop *Dr. Friedrich Müller*, șeful Bisericii evanghelice-luterane din R. P. Romînă.

La festivitate a participat din partea Bisericii noastre Prea Sfințitul Episcop *Teofil Herineanu* al Vadului, Feleacului și Clujului, însoțit de slujitori bisericești.

A mai fost de față Dl. Acad. Prof. *Dr. Constantin Daicoviciu*, rectorul Universității „Babeș-Bolyai”, membru al Consiliului de Stat al R. P. Romîne, însoțit de doi decani de facultăți.

De asemenea au participat reprezentanții Departamentului Cultelor.

În cadrele festivității oficiale, P. C. Pr. Prof. *Dr. Ioan G. Coman* a dat citire unei scrisori adresată de Prea Fericitul Părinte Patriarh *Justinian* episcopului ev.-lut. sărbătorit și a prezentat felicitări din partea Institutului Teologic de grad Universitar din București.

În numele Institutului Teologic de grad Universitar din Sibiu a vorbit P. C. Rector Prof. *Dr. Sofron Vlad*.

*

La masa de onoare care a avut loc după aceea, au luat cuvîntul: Dl. Prof. Rector *Dr. Stefan Iuhász*, P. C. Pr. *Ioan Pop*, directorul Seminarului Teologic Ortodox, Eminența Sa Episcopul *Dr. Kiss Alexa*, Prea Sfințitul Episcop *Teofil Herineanu*, Dl. Acad. Prof. *Dr. C. Daicoviciu*, rectorul Universității din Cluj și de încheiere, mulțumind călduros tuturor, episcopul sărbătorit, Eminența Sa Domnul *Dr. Friedrich Müller*.

RED.

PENTRU PACEA LUMII

Confederația internațională pentru dezarmare și pace — International Confederation for Disarmament and Peace (ICDP) — înființată în ianuarie 1964, ca urmare a Mișcării de la Oxford, desfășoară o intensă activitate în vederea coordonării activităților depuse de variatele organizații și asociații pacifiste și pentru pace din întreaga lume.

Scopul ICDP se întrevide și în publicația: *Omenirea în anul 2.000*, o viziune a viitorului, inițiată de *R. Jungk*, *Cl. Bourdet* și *M. Rickards*.

Din cadrul acesta provine și inițiativa pentru organizarea unei întruniri a membrilor, la Florența, în iunie 1964, și apoi organizarea unei Expoziții pentru pace, în aprilie 1967. În acest scop vor fi invitați la colaborare cei mai distinși activiști mondiali pentru pace și se vor publica numeroase lucrări informative.

Astfel Buletinul „Peace Information Bulletin”, Nr. 2 pe iulie 1964 informează despre următoarele:

S-au realizat contacte noi cu asociațiile: Acțiunea pentru o Adunare constituantă mondială pentru pace, Clubul Fraternității și Comitetul Acțiunii de Non-violență pentru pace, toate din Belgia; Alianța studenților socialiști din Norvegia; Asociația celor ce refuză serviciul militar din R.F.G.; Comitetul mondial pentru o Convenție mondială, Colorado-S.U.A.; Conferința Creștină pentru Pace; Conferința internațională din Noua Zeelandă; Conferința anuală a Biroului internațional pentru pace din Norvegia și Vocea pentru umanitate și rațiune din R.D.G.

Asociațiile-membre în ICDP desfășoară o activitate deosebită, lămuritoare prin conferințe, întruniri, cursuri și publicații, precum sînt: Acțiunea civică pentru non-violență din Franța; Mișcarea caravanei muncitorilor din Anglia; Mișcarea pentru dezarmare nucleară din Anglia, al cărei președinte, rev. J. Collins, va scrie o lucrare specială cu această temă; Mișcarea canadiană pentru dezarmare nucleară, din Toronto; Compania universitară britanică pentru dezarmare, Londra, și cea similară din Canada; Comitetul pentru dezarmare din Italia; Comitetul celor 100 din Anglia; Mișcarea populară contra războiului, Norvegia; Comitetul pentru pace al prietenilor (kvekeri) din Anglia, au ca secretar pe rev. Kenneth Lee, care este chiar președintele lui ICDP; Asociația internațională pentru Reconciliere, Anglia, în care activează consil. H. Kloppenburg și prof. De Graaf din CCPP de la Praga; Mișcarea pentru organizarea Marșurilor pentru dezarmare, din R.F.G.; Comitetul pentru combaterea armelor atomice din Danemarca; Comitetul național pentru o politică sănătoasă nucleară, S.U.A.; Internaționala celor ce rezistă războiului, Anglia; Liga jugoslavă pentru pace și independență a popoarelor, Belgrad; Fondul lui Columb, și Mișcarea contra armelor nucleare, din Danemarca; Asociația muncitorească pentru pace, Anglia; Comitetul păcii pentru Cipru, Londra; Seminarul internațional pentru binele comun al prof. Jerome Davis din Woodment, S.U.A.; Serviciul internațional civil, secția italiană, Roma; Mișcarea elvețiană contra înarmării atomice, Zürich; Intoarcerea spre Pace din New York și Misiunea mondială pentru pace din Japonia.

Cu problema păcii, prin cercetarea cauzelor care produc conflicte internaționale, se mai ocupă: Consiliul Mondial al Păcii, condus de J. Bernat, Londra; Institutul de cercetări pentru pace din Canada; Fundația Carnegie pentru pace din New York; Centrul pentru coordonarea cercetărilor și documentării sociale din Viena; Centrele de informare pentru afacerile internaționale ale Universităților americane din Harvard, Cambridge, Omaha, Michigan și Colorado; Comitetul conferinței Pugwash din Londra; Asociația pentru studiul omenirii, Chicago, S.U.A.; Societățile pentru studiul problemelor sociale mondiale din Danemarca, S.U.A., R.F.G., Japonia, Austria, Londra, Olanda, Spania; Institutul de la Hiroshima pentru știința păcii, Japonia etc.

Intreagă această activitate tinde într-acolo ca să se organizeze: „*Anul cooperării internaționale, 1965*”. În acest scop toate organizațiile-membre în ICDP desfășoară în cursul anului 1964 o intensă activitate de lămurire, prin conferințe locale, regionale și internaționale. Pe lângă organizațiile indicate mai sus, care și-au coordonat activitatea prin ICDP, mai merită să fie menționate: Federația internațională a Mișcării de rezistență, cu întrunire la București, în iunie 1964; Liga internațională feminină pentru pace și libertate, S.U.A.; Independența pentru Africa, Londra; Organizația pentru unitatea africană, Cairo; YWCA — Asociația studentescă creștină feminină, Geneva; Conferința internațională pentru denuclearizarea Mediteranei, Algeria; Conferința asociațiilor franco-germane, R.F.G. și Franța; Conferința mondială contra bombelor atomice și cu hidrogen, Japonia; Alianța mondială Esperanto, Olanda; Comitetul sovietic pentru pace, Moscova; U.N.E.S.C.O. pentru pace, Franța; Organizația unită a orașelor, Varșovia; Consiliul internațional pentru științe sociale, Argentina; Conferințe ale tineretului și studenților din variate state și regiuni; Conferința americană universitară pentru pace, Lima-Peru; Conferința profesorilor universitari din Africa și Orientul Mijlociu, Ibadan-Nigeria, etc., etc.

Activitatea acestor organizații este sprijinită și prin o presă activă, indicată de Buletin. În frunte se situează revista canadiană: „*Peace research abstracts Journal*”, din Ontario, care expune problemele în următoarele capitole: Situația militară, Limitarea armamentelor, Tensiune și conflict, Ideologie și rezultate, Instituții internaționale și alianțe regionale, Linștea popoarelor și cea națională, Zonele de criză, Dreptul-economia și diplomația internațională, Realizarea deciziilor și Metode pentru știința societății.

Dintre celelalte publicații periodice merită să fie indicate: Acțiunea non-violenței, Perugia-Italia; Orașele Unite, Paris; Contract antirasial, Cape Town, R.S.A.; Dezarmare, publicația veteranilor de război, Paris; Jurnalul comisiei internaționale a juriștilor, Geneva; Generația actuală contra războiului nuclear, Montreal, etc. Între temele tratate se impun: W. Young, Bombe și voci, Londra; Ad. Roberts, Apărare civilă, Londra; S. Hoffner, Singura cale: dezarmarea, Köln, R.F.G.; R. H. Cory, Momente din politica pentru dezarmare în cadrul sistemului internațional de negocieri pentru dezarmare, Londra; W. Werkmeister, Pacifismul internațional în fața deciziei depline, Frankfurt, R.F.G.; D. Arnold, Vietnam, un simptom de boală grea; A. Simoni, Cum stăm, încotro ne îndreptăm? Ontario; Fr. Fanon, Condamnații, expunere anticolonială, Paris; G. Mann, poate fi aprobat războiul? Berna; W. R. Müller, Non-violența în interpretare creștină, New York; J. W. Burton, Să scăpăm de apăsare, Londra; P. Goodman, Revoluție triplă: Ciberneticism, armamente și drepturile omului New York, etc.

Lupta pentru pace este o necesitate vitală și grabnică a omenirii. În centrul ei stă tocmai dezarmarea generală și totală, pentru ca omenirea să scape de coșmarul armelor nucleare.

Sinceră și cinstită trebuie să fie contribuția fiecărui creștin la opera comună a păcii în lume și între popoare.

CONFERINȚA BISERICILOR EUROPENE NYBORG IV

Mintuitorul Iisus Hristos a dorit ca toți să fie ca frații întreolăliă (Mat. 12, 50) și de aceea a trimis pe Apostoli la toate neamurile (Mat. 28, 19; Ioan 17, 18), căci Dumnezeu nu caută la fața omului (Gal. 2, 6). În consecință, primii creștini trăiau în reală frățietate (Fapte 2, 44).

Această frățietate au avut-o în vedere inițiatorii Conferinței Bisericilor Europene. Spre aceste scopuri tinde deci „Mișcarea de la Nyborg” (vezi referate în „Mitropolia Ardealului” 9/1962, p. 761s; și „Mitropolia Banatului” 11/1962, p. 734s).

Pentru a continua această străduință, Prezidiul și Comitetul consultativ al CBE au stabilit la ședințele din noiembrie 1963 din R.F.G., și din aprilie 1964 de la Viena și iunie 1964 de la Geneva, modul de organizare al sesiunii Nyborg IV, din octombrie 1964. Astfel s-a hotărât ca această sesiune să fie organizată de grupele 1 și 4 de studii, care s-au ocupat cu temele: Răspunderea bisericilor europene față de alte continente, și Colaborarea cu răspunderea generațiilor; iar grupele 2 și 3, cu temele: Biserica și Statul în Europa de azi, și Bisericile în fața schimbărilor actuale sociale din Europa, să pregătească sesiunea Nyborg V din 1966.

Și astfel s-a întrunit sesiunea Nyborg IV, în zilele de 5—9 octombrie 1964, dar nu în localitatea inițială Nyborg, ci pe bordul vasului danez Bornholm, spre a ușura participarea mai multor delegați. În adevăr, s-au prezentat 240 delegați ai bisericilor europene, observatori, oaspeți și ziaristi din 23 de țări europene și anume: Anglia 18, Austria 6, Belgia 4, Cehoslovacia 5, Danemarca 14, Elveția 33, Finlanda 3, Franța 13, Germania Democrată 15, Germania Federală 35, Grecia 1, Islanda 1, Italia 8, Jugoslavia 3, Norvegia 3, Olanda 17, Polonia 3, Portugalia 3, România 6, Spania 3, Suedia 6, Ungaria 4 și Uniunea Sovietică 12. Au mai fost prezenți: R. Strong, pentru Consiliul creștin evanghelic din S.U.A., L. Anderson, din partea Consiliului creștin din Orientul apropiat-Beirut, observatorul romano-catolic mgr. J. Fr. Arrighi de la Vatican și Dna ministru al cultelor din Danemarca, Bodil Koch.

Delegația română se compunea din: I. P. Sf. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei, P. S. Episcop Visarion Ploieșteanul, vicar patriarhal, profesorii de la Institutele teologice ort. M. Șesan, I. G. Coman și Gh. Moisescu și Dl Episcop reformat Alex. Buthi de la Oradea.

După confesiuni erau: luterani 100, reformați 56, ortodocși 18, metodiști 17, baptiști 10, anglicani 8, presbiterieni 7, valdensi 5, 12 din alte culte, 1 vechi-catolic.

Sala centrală a vasului Bornholm a fost amenajată festiv pentru rugăciune comună și ședințe plenare; pe fond se afla lăzinca: „A trăi împreună pe continente și ca generații”, harta Europei și o cruce mare.

S-a votat cu acest prilej noua conducere, care se compune din 25 de membri și anume: în prezidiu 7: I. P. Sf. Arhiepiscop Alexei de Tallin din Patriarhia Rusă, I. P. Sf. Mitropolit Iustin al Moldovei și Sucevei din Patriarhia Română, episcopul reformat Egb. Emmen din Olanda, episcopul anglican L. Hunter din Anglia, arhiepiscopul luteran J. Kiivit din Tallin-U.R.S.S., episcopul luteran H. Lilje din Hanovra-R.F.G., episcopul F. Sigg, metodist din Elveția, — și în Comitetul consultativ 18: pastor baptist

I. Barnes din Anglia, pastor H. Capo din Spania, prof. I. G. Coman de la București, episcop S. Danell din Suedia, episcop H. Hoirup din Danemarca, președintele bisericesc M. Niemöller din Hessa-R.F.G., episcop luteran G. Noth din Dresda-R.D.G., prof. E. Ottlyk, luteran din Budapesta, prof. L. Pariiski, ortodox din Leningrad, pastor reformat P. Regard din Belgia, docent N. Zabolotski, ortodox din Leningrad, rev. K. Slack, presbiterian din Anglia, prof. J. Soucek din Praga, P. Sf. Episcop Emilian Timiadis din Patriarhia Ecumenică, episcop reformat I. Varga din Cehoslovacia, episcop luteran A. Wantula din Varșovia, preses evanghelic-unit. E. Wilm din R.F.G. și preses Ad. Wischmann din Hannover-R.F.G.

Au fost apoi aprobate procesele verbale de la cele două grupe de discuții și s-au ținut cuvântări de încheiere.

La sfârșitul sesiunii a luat cuvîntul episcopul H. Lilje, care a constatat cu mulțumire că la sesiune s-a realizat un dialog serios și pe deplin mulțumitor și că delegații se pot întoarce la locul lor de activitate cu impresii bune și pozitive, căci contactele dintre delegați au fost pline de rod. În acest mod, în jurul cuvîntului Mintuitorului Hristos adresat credincioșilor s-a putut realiza „koinonia” dorită și un ecumenism real.

Printre cei elogiați, care au contribuit la reușita sesiunii, a fost și căpitanul Carl Thomsen al vasului Bornholm, care s-a străduit ziua și noaptea, pe vînt, ploaie și ceață, să ofere participanților la Sesiunea Nyborg-Bornholm o plutire pe ape cît mai liniștită. Aceasta și pentru faptul că ședința creștină de pe vapor a fost prima întrunire pancreștină și ecumenică, realizată pe mare, din întreaga istorie a Creștinismului. Și pe drept cuvînt se poate spune că la Nyborg-Bornholm s-au întrunit membrii Bisericii Ortodoxe cu observatorii romano-catolici, cu membrii Alianței mondiale luterane, cu cei din Alianța mondială reformată, cu delegații Consiliului Ecumenist al Bisericilor de la Geneva, cu cei de la Conferința Creștină pentru Pace, cu membrii Mișcării Poidoux pentru pace și cu reprezentanții creștinismului european, prin mișcarea CBE — o adevărată „koinonie”, dorită de Mitropolitul Dorotei din Brusa, locțiitorul Patriarhului ecumenic, în 1920.

Sesiunea a fost încheiată cu serviciul divin susținut de P. Sf. Episcop Emilian Timiadis.

În fine, a urmat o conferință de presă cu noul prezidiu, organizată de pastorul olandez și redactor G. Klijin din Driebergen.

În seara aceleiași zile, toți participanții la sesiune, în afară de cei din R.D.G., care s-au îndreptat pe un vas special spre Malmö-Suedia, au fost invitați la o recepție festivă, oferită în palatul Christiansborg din Copenhaga de către Dna ministru de culte Bodil Koch, fiind de față și ministrul de externe al Danemarcei, Per Haekkerup.

Delegația romină a mai vizitat Legația R. P. Romină din Copenhaga și apoi, în ziua de 11 octombrie, Duminică, castelul Kronborg, numit și Elsenor, de care se leagă tradiția despre Hamlet.

Pr. Prof. M. ȘESAN

Insemnări

CHIPUL ROMÂNIEI DE AZI OGLINDIT ÎN „EXPOZIȚIA REALIZĂRILOR ECONOMIEI NAȚIONALE A R. P. ROMÎNE“

A XX-a aniversare a zilei de 23 August a prilejuit o manifestare de amplu răsunet intern și internațional: deschiderea Expoziției realizărilor economiei naționale a Republicii Populare Romîne. Expoziția aceasta reflectă în măsură atît de desăvîrșită chipul de azi al țării noastre încît — cum a scris cineva — dacă un om inteligent, indiferent din care parte a lumii ar veni și ar ateriza, cu un elicopter să zicem, de-a dreptul în incinta ei, n-ar greși de-ar spune, după ce a vizitat-o, că a cunoscut Romînia.

S-au împlinit astfel năzuințele unor oameni luminați din trecut, a căror dragoste de țară și de popor nu avea ecou în preocupările minore și superficiale ale vechii orînduiri statale. Dar s-au împlinit în acești XX de ani mai ales aspirațiile generației contemporane în spre o viață din ce în ce mai bună, o viață tihnită, îmbelșugată și pașnică, construită prin ostenele noastre colective, pătrunsă de avîntul răzvătător al unui popor care și-a găsit și ales pentru totdeauna calea dreaptă a propășirii sale reale.

Mulțimea bunurilor expuse — cu un bun gust care a stîrnit admirația celor mai exigenți experți în organizarea de expoziții de mare anvergură — și indicii calitativi pe care îi exprimă produsele muncii noastre conțin prin ele înșile o forță de argumentare irezistibilă, în sensul că țara noastră și-a așezat acum XX ani întreaga viață obștească pe temelii trainice, înfățișîndu-se lumii contemporane în plin progres, cu o economie complexă și cu o cultură înfloritoare. RED.

PROFESORUL C. I. PARHON NONAGENAR

La 27 octombrie a. c., Dl Academician Profesor Dr. Constantin I. Parhon a împlinit venerabila vîrstă de 90 de ani. Cunoscut, prețuit și admirat de oamenii de știință din lumea întreagă, pentru noi Profesorul Parhon este o glorie națională. De aceea, la împlinirea vîrstei de 90 de ani — în numele întregului popor român — Dsa a fost felicitat călduros de Consiliul de Stat și de Consiliul de Miniștri al Republicii Populare Romîne.

Profesorul Parhon s-a născut la Cîmpulung-Muscel, în 27 octombrie 1874. Prin tatăl său — de profesiune institutor — ilustrul savant se trage dintr-o familie țărănească de pe Tîrnave, din comuna Cetatea de Baltă.

„Zi bună“ care — precum spune proverbul — „se cunoaște de dimineață“, în școală s-a dovedit din copilărie un element excepțional.

Ca student în medicină era atașat puternic de marele profesor și academician Dr. Gheorghe Marinescu, neurolog de faimă mondială.

La vârsta de 23 de ani a intrat în învățământul superior, colaborând cu profesorul Marinescu. În 1912 a ajuns profesor la Facultatea de Medicină a Universității din Iași, iar în 1934 a trecut în aceeași calitate la Facultatea de Medicină de la Universitatea din București.

Faima tinărului savant român s-a răspândit curînd în întreaga lume medicală internațională. Lucrările sale științifice depășesc astăzi o mie de titluri. În 1909 — împreună cu Dr. M. Goldstein — a publicat primul manual de Endocrinologie din lume. Despre poziția sa de deschizător de drumuri noi în acest tărîm medical, Dl Acad. Prof. Dr. Th. Burghiele, rectorul Institutului de Medicină și Farmacie din București, se exprimă la acest popas festiv astfel:

„Fondator al endocrinologiei moderne, acad. C. I. Parhon a creat endocrinologia comparată, endocrinologia vîrstelor și teoria endocrină a constituției, dezvoltînd totodată cu contribuții originale endocrinologia tisulară, patologia corelativă a glandelor, a gestației, a corelației endocrine materno-fetale etc.... În îndelungata sa activitate științifică, desfășurată timp de peste 60 de ani, abordează domenii de neurologie, psihiatrie, biochimie, geriatrie, embriogeneză, biologie vegetală. A adus contribuții însemnate în organogeneză, în distofiile de creștere, în problema bătrîneții și în biologia vîrstelor... Tratatelor și lucrările sale de specialitate, devenite clasice, l-au impus ca pe o personalitate cu prestigiu și multă autoritate științifică atît în țară, cit și peste hotare, fapt pentru care a fost onorat cu calitatea de membru al mai multor Academii și Societăți științifice din străinătate“. („Contemporanul“, nr. 44 a. c.).

Pînă la 23 August 1944, Profesorul Parhon a lucrat la dezvoltarea științelor medicale în condiții neprielnice. De multe ori și-a cheltuit propriul salariu ca să-și poată înjgheba și înzestra un laborator, în care lucra în colaborare cu distinsa și învățata sa soție (decedată înainte cu cîțiva ani). Regimurile politice din trecut nu i-au menajat dovezile dezagrementului lor pentru faptul că Profesorul Parhon s-a apropiat încă din tinerețe de muncitori, cărora le-a rămas credincios pînă astăzi. În 1940, dictatura militaro-fascistă l-a pensionat înainte de vreme — ilegal, căci era membru titular al Academiei Romîne — urmărind prin acel act abuziv să-l scoată din legătura cu viața noastră universitară, din pricina simțămîntelor sale consecvent democratice. În iarna anului 1944—45 regimul de democrație populară al țării noastre l-a reasezat în plenitudinea drepturilor sale și i-a făcut toate înlesnirile cuvenite spre a-și putea desfășura munca științifică în condiții corespunzătoare însemnătății ei și exigențelor creatoare actuale.

În cadrele Institutului de Endocrinologie al Academiei Republicii Populare Romîne — institut care-i poartă numele — paralel cu munca la catedră, Profesorul Parhon — lucrînd neobosit pentru avîntul științelor medicale — a descoperit și a pus la punct noi metode de apărare și de conservare a sănătății celor ce muncesc și de luptă eficace împotriva maladiilor neurotiroidale și a îmbătrînirii. DSA a arătat și a dovedit cu date științifice că condițiile de viață ale oamenilor înfrîuesc decisiv asupra sănătății lor, asupra puterilor lor de muncă. „Noi, oamenii de știință, urmărim să cunoaștem și să putem influența natura“ — spunea odată marele nostru învățat.

Cei mai de seamă reprezentanți actuali ai științelor medicale din țara noastră îi datorează mult Profesorului Parhon. Elevii săi sînt numeroși și valoroși. În fruntea lor se situează distinsul profesor universitar, Dl Acad. Dr. Ștefan Milcu.

directorul Institutului de Endocrinologie „C. I. Parhon“, vicepreședinte al Academiei R. P. Române.

Prin umanitarismul său generos, Profesorul Parhon este cinstit ca o strălucită intruchipare a savantului aflat în slujba intereselor superioare obștești.

Activitatea sa patriotică-cetățenească este însemnată și variată. Deputat în primele legislaturi ale Marii Adunări Naționale a R. P. Române și cel dintîi președinte al Prezidiului ei, Profesorul Parhon a servit Republica Populară Română.

Ii dorim ani mulți și buni, cu sănătate și bucurii!

GR. M.

DEZVOLTAREA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI SUPERIOR ÎN ȚARA NOASTRĂ

La 1 octombrie a. c. și-au redeschis cursurile 47 instituții de învățămînt superior cu 178 facultăți și 206 secții de specializare, repartizate în 15 centre universitare, față de 16 instituții de învățămînt superior cu 33 facultăți, repartizate în 4 centre universitare existente în anul 1938.

Numărul studenților este în prezent de 125.000.

În țara noastră studiază și aproximativ 1.000 de studenți și aspiranți din circa 70 de țări.

Datorită industrializării țării noastre și trecerii la marea agricultură socialistă, numărul inginerilor — care înainte de război era de 9.000 — a crescut la 60.000 în anul 1960 și va ajunge în anul 1965 la aproximativ 80.000.

Un mare număr de tineri primesc burse de stat, iar 61 la sută din studenții înscriși la cursurile de zi sînt găzduiți în cele 152 de cămine existente și 58 la sută iau masa la cele 69 de cantine studențești.

Între anii 1961—1964 au fost construite cămine și cantine pentru circa 21.000 de studenți.

În astfel de condiții, învățămîntul superior a devenit cu adevărat un învățămînt de masă.

RED.

„LUMEA E UNA“

Spre sfîrșitul veacului trecut, la unele din săpăturile arheologice efectuate în Peloponez (Grecia), a participat și pedagogul francez Pierre de Coubertin (1863—1937). Impresionat de amenajările sportive ale antichității, descoperite în preajma ruinelor străvechii cetăți Olympia, Coubertin a propus în 1892 organizarea unor noi Olimpiade.

La vechii greci, Olimpiada este perioada de 4 ani care se scurgea între două programări succesive ale Jocurilor Olimpice. Ciclul temporal reprezentat de Olimpiadă stătea la temelia cronologiei naționale eline.

Jocurile Olimpice au luat naștere în anul 776 î.Hr. După Pindar — care a dedicat 14 ode triumfale atleților distinși în cadrele citorva Olimpiade — Hercule însuși ar fi fost (așa se credea) fondatorul acestei competiții sportive.

Inițial, Jocurile Olimpice durau 5 zile. Ele erau precedate de sacrificii religioase solemne, prin care se invoca bunăvoința și protecția zeilor — a lui Zeus în primul rînd, care avea un sanctuar măreț la Olympia — asupra participanților la întrecerile sportive.

Olimpiadele au jucat un rol de seamă în viața obștească a vechilor elini, „fiind o manifestare de solidaritate națională, menită să ducă la deșteptarea con-

științei comunității etnice a tuturor elinilor". Fărămițată într-o puzderie de organizații statale — limitate adeseori la teritoriul din preajma unei cetăți întărite — străvechea Eladă experimenta ades și crâncen lipsa de unitate a fiilor ei, angajați în rivalități primejdioase și în lupte intestinale costisitoare. Plecînd de la această jalnică stare de lucruri, cu șapte secole înainte de Hristos, faimosul oracol de la Delfi cerea tuturor elinilor: „Grecia să înceteze luptele intestinale și să aducă sacrificii Jocurilor Olimpice"! Astfel Olimpiadele au înșurubat în viața agitată a acestui popor plin de calități răgazurile sacre ale unei păci adevărate.

Prin amintita sa inițiativă, Pierre de Coubertin a reluat ideea generoasă de odinioară, care stătea la temelia Jocurilor Olimpice.

Stinse în anul 393 d.Hr. printr-o hotărîre a împăratului Teodosie — care a interzis toate riturile păgîne — Jocurile Olimpice au fost reluate în anul 1896, la Atena, cînd a avut loc prima Olimpiadă modernă. Ca să poată fi finanțată, Coubertin a trebuit să contribuie personal cu un ajutor substanțial și să lanseze o listă de subscripții. Rămășițele sale pămîntești odihnesc în cimitirul din Lausanne (Elveția), dar inima acestui mare om de inimă odihnește în pămînt elin, la Olympia.

Războaiele au compromis desfășurarea normală a Jocurilor Olimpice, le-au strangulat periodicitatea.

*

Peste șapte mii de sportivi din aproape o sută de țări au transformat imensul oraș nipon Tokio — cel mai mare din lume — în „capitală" a celor mai mari Jocuri Olimpice ale tuturor vremurilor. Vreme de o jumătate de lună autumnală — între 10—24 octombrie a. c. — Capitala Japoniei a devenit prima gazdă asiatică a acestei competiții de anvergură planetară. Zeci de mii de oaspeți din toate părțile lumii urmăreau la fața locului, împreună cu milioane de japonezi, tinereasca întrecere. Alte sute de milioane, de pe toate continentele, au participat pe calea undelor la imensul ospăț al vigoarei și măestriei sportive. A fost lansat și un satelit artificial al Pămîntului, căruia i s-a dat ca program de lucru să transmită desfășurarea celei de-a XVIII-a Olimpiade moderne de pe-o emisferă a planetei noastre pe ecranele televizoarelor casnice din cealaltă emisferă.

Aprinsă la 21 august a. c. la templul lui Zeus din Olympia — cu impresionantul ceremonial clasic — flacăra olimpică a fost pornită la drum lung, de 26.000 km, de atletul grec Gheorgos Marcellos. Ultimul ei purtător, studentul și sportivul japonez Yoshinori Sakai, a aprins cu torța olimpică flacăra care avea să ardă fără întrerupere pe stadionul din Tokio, în tot cursul Olimpiadei actuale.

Cea mai spectaculoasă competiție sportivă a zilelor noastre își păstrează și adîncește înțelesul superior amintit mai sus, care depășește masa enormă a amatorilor de sport de pretutindeni. O seamă de amănunte — care se impun de la sine oricărui observator atent al acestei manifestări de excepție — subliniază semnificația Olimpiadei a XVIII-a pentru omenirea contemporană, în efecte de lumină, culoare și sunet, valorificate inteligent de tehnica avansată de astăzi.

În inima capitalei japoneze, deasupra unei impunătoare clădiri, se rotea un uriaș glob pămîntesc pe care se afla înscrisă în limbile engleză și japoneză deviza jocurilor olimpice: „*Lumea e una*"!

Nu întimplător a fost ales, apoi, studentul japonez amintit ca să aprindă el — și nu altul — flacăra olimpică în stadionul din Tokio: Yoshinori Sakai s-a

născut la Hiroshima, în 6 august 1945, la două ore după ce prăpădul a picat din văzduh asupra aceluia nefericit oraș, odată cu lansarea primei bombe atomice.

Celebrul regizor cinematografic Ichikawa a pregătit filmul japonez al Olimpiadei a XVIII-a. „Tema filmului este pacea, pacea pentru toți. Și de aceea filmul meu va începe cu Hiroshima” — a declarat regizorul Ichikawa unui corespondent de presă român.

E semnificativ faptul că la Olimpiada a XVIII-a — ca și la alte competiții sportive anterioare — cele două state germane au trimis o *singură* formație sportivă.

Dar nu numai Germania tină și sportivă e una, ci lumea însăși, toată, e una. Tineretul lumii de astăzi a realizat formula conviețuirii pașnice la atâtea festivaluri internaționale și la competiții sportive răsunătoare. Prin cei mai viguroși și mai antrenați reprezentanți ai săi, tineretul de astăzi pune în fața omenirii întregi, ca la Tokio, această certitudine pe cât de simplă pe atât de masivă: „Lumea e una!” Cei ce locuim într-însa putem face astfel încât spectrul Hiroshimei jertfite acum aproape două decenii să nu mai rinjească amenințător asupra nici unui petec de pământ de pe planeta noastră, niciodată.

GR. M.

PREȚUIREA ȘTIINȚEI ROMÎNEȘTI PESTE HOTARE

Știința noastră cunoaște de două decenii încoace un avânt nemaiîntlnit în trecut. Astăzi, peste o sută de oameni de știință și artă din cadrul Academiei Republicii Populare Romîne sînt membri ai unor organisme științifice și culturale internaționale. Iată cîteva date:

Cu prilejul celei de-a 29-a reuniuni generale a Comisiei Electronice Internaționale (C.E.I.), care a avut loc de curînd, președintele Comitetului electronic român, Dl Acad. Remus Răduleț, a fost ales președinte al C.E.I. pe timp de trei ani.

La Londra, în cadrul celui de-al III-lea Congres internațional de Endocrinologie, a fost constituită Societatea internațională de Endocrinologie, în al cărei comitet executiv a fost ales Dl Acad. Prof. Dr. Ștefan Milcu, vicepreședinte al Academiei R.P.R., directorul Institutului de Endocrinologie „C. I. Parhon”.

Dl Acad. Elie Carafoli — care este și membru al Academiei internaționale de astronautică — a fost ales la cel de-al IV-lea Congres internațional al științelor aeronautice de la Paris, membru în Comitetul special pentru pregătirea viitorului congres.

Academia de Științe din Bologna (Italia) — una dintre cele mai vechi academii de științe din Europa — a ales recent membru corespondent al secției fizice și matematice pe Dl Acad. Grigore Moisil.

Dl Corneliu Baba, artist al poporului, membru coresp. al Academiei R. P. Romîne, membru de onoare al Academiei de artă a U.R.S.S., a fost distins recent cu titlul de membru corespondent al Academiei de artă din Berlin.

Distincțiile acestea sînt tot atâtea mărturii ale prețuirii de care se bucură peste hotare înfloritoarea noastră știință.

RED.

DESCOPERIRI ARHEOLOGICE LA CORINT

Străvechiul oraș grec Corint, așezat în preajma istmului cu același nume (acum: străbătut de un canal artificial navigabil), dispunea de două porturi la

mare: Kenhrea și Lechaion. Prin cel dintîi, absorbea comerțul naval cu bazinul răsăritean al Mării Mediterane, iar prin celălalt avea fereastră deschisă în spre bazinul mediteranean apusean.

La Kenhrea a luat ființă — prin ostenele misionare ale Sfîntului Apostol Pavel — una din primele biserici creștine de pe continentul nostru (vezi Rom. 16, 1). La anul 58, cînd era expediată la destinație Epistola către Romani, biserica din Kenhrea era atît de bine organizată încît i-a putut furniza apostolescului autor al acelei epistole un curier de nădejde în persoana diaconiței Fibi (loc. cit.).

Corintul și împrejurimile lui sînt de multă vreme obiectul unor atente cercetări arheologice. Recent, casmalele arheologilor au scos la lumina zilei piese interesante, printre care: ruinele unui templu, monede de bronz, mozaicuri romane, o statuie a zeiței Afrodita, mici obiecte lucrate în aur, precum și zece statuete de teracotă (pămînt ars), datînd din secolul VI î.Hr.

CEA MAI PUTERNICĂ ȘI MAI ACTIVĂ POMPĂ

este inima. Munca fizică ordonată și rațională, ca și exercițiile fizice, întretin buna condiție a acestei harnice... pompe organice.

O inimă antrenată pompează la fiecare contracție 80—100 ml de sînge, în vreme ce o inimă neantrenată pompează numai 50—60 ml.

Într-o oră, inima bate de circa 4320 ori. Într-o zi de lucru, ea cheltuiește o energie care echivalează cu 29.000 kilogrammetri (kgmetru fiind forța necesară pentru a ridica un kg la înălțimea de un metru).

La sfîrșitul unei vieți de 70 de ani activitatea inimii poate fi echivalentă cu o forță necesară pentru urcarea unui tren cu numeroase vagoane la o înălțime egală cu aceea a muntelui Mont-Blanc (4.500 m).

Cei 5 litri de sînge pe care-i pompează inima circulă printr-un sistem de vase sangvine (artere, vene, capilare) care constituie o rețea uriașă: desfășurată la un singur om, rețeaua ar atinge lungimea, enormă, de 150.000 km.

De reținut că munca ordonată întretine viața inimii și, deci, sănătatea întregului organism.

(„Veac Nou“, 38/964).

RED.

REPLICĂ... BIBLICĂ

Proprietățile anestezice ale cloroformului au fost descoperite în anul 1847, de către englezul Simpson.

Biserica romano-catolică s-a ridicat împotriva anesteziei, mai ales cînd aceasta era aplicată la nașterile dureroase. Argument: Sfînta Scriptură spune că femeia trebuie să nască în dureri.

Simpson și-a apărut descoperirea tot cu Sfînta Scriptură: Dumnezeu — replică el — înainte de-a fi creat pe Eva din coasta lui Adam, l-a cufundat pe primul om într-un somn adînc, săvîrșind cea dintîi intervenție „chirurgicală“ sub stare de... narcoză.

Agreabil, dar și instructiv: la un astfel de argument, așa replică...

POPULAȚIA LUMII

La New York, a fost dat publicității Anuarul demografic al Organizației Națiunile Unite pe anul 1963. Lucrarea, executată de organe specializate ale O.N.U., conține date de interes obștesc. Spicuim cîteva din acestea:

Populația lumii crește anual cu 63 milioane persoane. Aceasta înseamnă că rata medie anuală de creștere este de 2,1 la sută.

La mijlocul anului 1962 viețuiau pe Pământ 3.135.000.000 locuitori.

Pe țări, populația lumii este distribuită astfel: R. P. Chineză — 670 milioane locuitori; India — 449 milioane; U.R.S.S. — 221 milioane; S.U.A. — 187 milioane; Indonezia — 98 milioane; Pakistan — 97 milioane; Japonia — 95 milioane; Brazilia — 75 milioane; R. F. Germană — 55 milioane; Anglia — 53 milioane.

Ca suprafață a teritoriului, cele mai mari țări ale lumii sînt (în ordine descrescîndă): U.R.S.S., Canada, R. P. Chineză, S.U.A., Brazilia, Australia, India, Argentina, Sudan și Algeria.

Avînd 8.613.000 locuitori în octombrie 1962, Tokio rămîne cel mai mare oraș din lume, fiind urmat de: New York — cu 7.781.984 locuitori (în aprilie 1960), Șanghai — 6.900.000; Moscova — 6.317.000; Bombay — 4.422.000; Pekin — 4.010.000; Chicago — 3.350.404; Cairo — 3.418.400.

Anuarul demografic al O.N.U. precizează că această clasificare ar suferi modificări dacă s-ar ține seamă că marile centre urbane — ca Londra și Paris — au depășit mult delimitările lor administrative. Astfel, „Marea Londră” numără peste 8 milioane de locuitori, iar „Marele Paris” peste 7 milioane. Pentru ceea ce am putea numi „Marele Tokio”, în perioada Olimpiadei a XVIII-a din toamna aceasta agențiile de presă indicau o populație de circa 15 milioane locuitori.

Omenirea crește și se înmulțește din ce în ce mai vertiginos. Și, cu toate acestea, este loc pe Pământ pentru toți — și chiar pentru mai mulți decît atîția cîți oameni sînt astăzi...

RED.

DIN NOU: PE URMELE ETRUSCILOR

Se anunță că efectuînd săpături arheologice în jurul unui renumit sanctuar etrusc situat la Pyrgi, spre nord de Roma, arheologii italieni au descoperit trei plăci de aur, datînd din secolul IV î.Hr. Toate trei plăcile poartă inscripții, două în limba etruscă și una în limba cartagineză. Inscripția cartagineză a fost tradusă. Conținutul ei se referă la zeița Astartea.

Experții nutresc convingerea că aceste inscripții constituie cheia cu ajutorul căreia vor descifra limba etruscă, pînă acum necunoscută.

FURNIZOR SOLAR DE APĂ POTABILĂ

Creșterea populației și a necesităților de apă potabilă în industrie și în consumul casnic fac ca lipsa de apă să ia proporții îngrijorătoare în tot mai multe părți ale lumii. Chemată să ofere soluții practice pentru înlăturarea acestui neajuns înainte ca el să ia dimensiuni de plagă, știința actuală a pus la punct metode de obținere a apei potabile din apa de mare.

Insulele și coastele Greciei cunosc efectele dezagreabile ale crizei de apă de băut. Astfel locuitorii insulei Sumi — una din cele douăsprezece insule care formează grupul cunoscut îndeobște sub numele de Dodecanez — duceau pînă bine de curînd lipsă completă de apă potabilă. Acum, au destulă — și vor avea din ce în ce mai multă, căci pe insula Sumi a fost instalată și a intrat în producție cu toată capacitatea ei, prima uzină din Grecia pentru desalinizarea apei de mare prin procedeul distilării cu ajutorul energiei solare.

Această uzină originală are doar cîteva surate în lumea întregă. Ea a costat șase sute de mii de drahme și a fost inaugurată în prima jumătate a lui octom-

brie a. c. Concepută și realizată de un grup de tehnicieni, sub conducerea unui profesor de la Politehnica din Atena, uzina de apă din insula Sumi cuprinde 14 cisterne legate trei câte trei între ele. Acoperișul fiecărei cisterne este construit din material plastic transparent, în formă concavă, iar fundul cisternelor este căptușit cu un material din stofă de culoare închisă care absoarbe și reține razele solare. Cu ajutorul unor pompe, apa de mare ajunge în cisterne, unde energia solară îi ridică temperatura până la evaporare. Vaporii desalinizați se ridică până la plafo-nul interior al acoperișului unde, în urma răcirii, se transformă în picături de apă distilată. Prin conducte speciale, aceasta este condusă spre un rezervor.

Acum, randamentul uzinei este de circa 16 mc zilnic. În cursul verii, când soarele dogorește, se speră că uzina va da până la 35—40 mc apă de băut pe zi.

Astfel de uzine pot fi instalate numai în regiuni cu soare mult. Sudul Gre-ciei cunoaște cel puțin 300 de zile însorite pe an.

Cei ce au conceput și realizat o astfel de uzină, se înscriu în rindurile bine-făcătorilor omenirii actuale și — desigur — a celei viitoare.

RED.

VIZITA ÎMPĂRATULUI HAILE SELASSIE I AL ETIOPIEI ÎN ȚARA NOASTRĂ

La invitația Președintelui Consiliului de Stat al Republicii Populare Romine, Dl Gheorghe Gheorghiu-Dej, Majestatea Sa Imperială Haile Sellassie I, împărat al Etiopiei, însoțit de înalte personalități etiopiene, a vizitat Republica Populară Romină între 26—29 septembrie a. c.

Tot timpul șederii în țara noastră, Majestatea Sa Imperială s-a bucurat de o primire călduroasă din partea poporului român, expresie a simțămintelor sale cor-diale și prietenești față de oaspete și poporul etiopian. Înaltul oaspete și persoa-nele care l-au însoțit au vizitat orașul București, Expoziția realizărilor economiei naționale a Republicii Populare Romine, instituții de cercetări științifice și învăță-mînt, rafinări de la Brazi (din regiunea Ploiești), luînd cunoștință de unele as-pecte din realizările poporului nostru în domeniile economic, social, cultural și în construcții.

Cu prilejul acestei vizite, „apreciînd multiplele sale activități duse pentru apărarea și consolidarea independenței Etiopiei, devotamentul și eforturile sale neobosite pentru cauza păcii și înțelegerii internaționale, contribuția sa remarca-bilă la promovarea culturii și științei, Universitatea din București a acordat Majes-tății Sale Imperiale Haile Sellassie I titlul de „doctor honoris causa“.

După cum reiese din comunicatul publicat la sfîrșitul acestei vizite, din ambele părți, romină și etiopiană, „s-a subliniat cu satisfacție prietenia tradițio-nală, înțelegerea și respectul reciproc care caracterizează relațiile dintre Republica Populară Romină și Etiopia“ și dorința sinceră ca aceste relații să continue printr-o colaborare reciprocă multilaterală.

Reiese, de asemenea, că vizita aceasta a adus o contribuție substanțială și în problema menținerii și consolidării păcii în lume, întărind hotărîrea de a sprijini orice acțiune îndreptată spre lichidarea încordării internaționale care pune în primejdie pacea și securitatea tuturor popoarelor. Asemenea acțiuni vizează regle-mentarea problemelor litigioase prin tratative pașnice, înlăturarea primejdiei nu-cleare, dezarmarea, coexistența pașnică între popoare, înlăturarea rămășițelor co-lonialismului etc. Vizita și convorbirile care au avut loc cu această ocazie, „consti-

tuie o importantă contribuție la dezvoltarea legăturilor tradiționale de prietenie existente între Republica Populară Română și Etiopia, servind astfel cauza păcii și înțelegerii între popoare“.

Majestatea Sa Imperială Haile Sellassie I, împreună cu suita sa oficială, a făcut de asemenea o vizită și la Sf. Patriarhie, în București, unde, la sosire, a fost întâmpinat de Prea Fericitul Patriarh Justinian și de demnitari bisericești, după ritualul consacrat celor mai înalți oaspeți.

În paraclisul palatului patriarhal a avut loc cu acest prilej o Doxologie oficiată de Prea Fericitul Patriarh Justinian. După aceea, în sala festivă a Adunării naționale bisericești, Prea Fericitul Patriarh Justinian și Majestatea Sa Imperială Haile Sellassie I au rostit cuvântări în fața I. P. S. și P. S. Chiriarhi, vicari și consilieri patriarhali, a profesorilor de la Institutul Teologic Universitar și Seminarul Teologic din București.

Prea Fericitul Patriarh Justinian, în numele Sfintului Sinod, al clericilor, credincioșilor Bisericii Ortodoxe Române și al Prea Fericirii Sale, i-a salutat pe aleșii oaspeți cu toată dragostea creștină și a dat expresie simțămintelor de dragoste frățească față de Biserica Etiopiană, față de Întâistătătorul ei, Prea Fericitul Patriarh Basillos, față de ierarhii și credincioșii acestei Biserici, „care au păzit neatinsă lumina credinței în Iisus Hristos, Mîntuitorul nostru, pe pămîntul etiopian de-a lungul zbuciumatei sale istorii milenare“.

Frații etiopieni au păzit peste veacuri legătura cu Bisericele ortodoxe grecești „și afirmă neîncetat apartenența lor la sfînta și Marea Biserică Ortodoxă, la unitatea ei de slujire a lui Iisus Hristos, Domnul și Mîntuitorul nostru, al tuturor“.

Prea Fericirea Sa a reliefat apoi strădaniile Majestății Sale Imperiale „pentru dobîndirea autocefaliei Bisericii Etiopiene, pentru reorganizarea și ridicarea ei canonică la rangul de patriarhie și pentru sprijinirea acțiunilor acestei Biserici surori întru stringerea legăturilor de dragoste și conlucrare frățească dintre ea și celelalte Biserici, ca și a acelora de participare activă „la marile acțiuni ale ecumenismului creștin contemporan și la slujirea comună de către creștinii de pretutindeni a nobilelor idealuri de pace și de colaborare ale umanității de azi“.

Mulțumind pentru vizita făcută Patriarhiei Române, Prea Fericitul Patriarh Justinian a urat Majestății Sale Imperiale „sănătate deplină și mereu sporite înfăptuiri, spre propășirea și fericirea poporului etiopian și a Bisericii lui, spre biruința cauzei păcii și înțelegerii în lumea întreagă“.

Majestatea Sa Imperială Haile Sellassie I a arătat, în cuvîntarea sa că „de cînd a început să existe pe această lume credința creștină, timpul a creat anumite împărțiri ale confesiunilor; timpul a adus de asemenea cu sine diferite concepții asupra anumitor doctrine religioase. Cu toate acestea, sîntem cu toții copii lui Hristos și în ultimă instanță, ceea ce urmărim pe această lume, este de a ne comporta în așa fel încît să trăim în pace și fericire. Aceasta asigură tuturor creștinilor o unitate fundamentală de scop, indiferent de divergențele în interpretarea anumitor părți ale Scripturii“.

În ceea ce privește Biserica Etiopiană, întemeiată încă din veacul apostolic, aceasta — a arătat Majestatea Sa Imperială — „a fost capabilă să se întărească în decursul acestor lungi veacuri, a fost capabilă să aducă o anumită satisfacție poporului nostru (etiopian). Creștinismul și Biserica Ortodoxă în Etiopia au supra-

viețuit în toată această perioadă pentru că am suferit, am luptat împotriva atacurilor îndreptate împotriva Bisericii noastre, am respins cu succes pe invadatori.

Deși Biserica Etiopiană este acum autonomă, ea „se va pronunța întotdeauna, așa cum a făcut și în trecut, pentru unitatea tuturor creștinilor...” „Ca creștini, noi ar trebui să așteptăm cu toții cu multă speranță ziua unirii tuturor creștinilor din lume. Aceasta este scopul final pentru care ar trebui să luptăm cu toții și pe care ar trebui să-l avem în vedere fără greș”.

Vizita aceasta a contribuit astfel la întărirea legăturilor dintre popoarele romin și etiopian și a relațiilor dintre Biserica Ortodoxă Română și Biserica Etiopiană, fiind totodată și o contribuție la cauza păcii și înțelegerii între popoare.

D. CĂLUGĂR

BISERICA ORTODOXĂ DIN CIPRU

Creștinismul a fost propovăduit în Cipru de Sf. Apostol Pavel și Varnava (F. Ap. 13, 4—12), însă creștini sporadici au existat și mai înainte. Fondatorul Bisericii din Cipru este socotit Sf. Varnava, originar din Cipru. (Vezi F. Ap. cap. 13). Pavel și Varnava au întâlnit aici pe Lazăr, cel înviat din morți de Domnul Hristos, pe care l-au hirotonit episcop. Varnava și Marcu au sfințit întru episcop pe Heraclid, un localnic. Printre primii episcopi din Cipru, tradiția amintește pe: Aristion, Epafra, Filagrie ș. a. Varnava a lucrat în Cipru 7 ani pentru organizarea bisericii de aci. El a întâmpinat o mare opoziție din partea iudeilor, ca și Sf. Pavel. Varnava a suferit moarte martirică la Salamina, fiind omorât cu pietre. În timpul Sinoadelor ecumenice exista în Cipru o Biserică puternică. Astfel, la Sinod. I Ec. (325) au participat trei episcopi ciprioți: Chiril sau Chiriac, Ghelasie și Spiridon. La Sinodul din Sardica (343) au semnat 12 episcopi. Fer. Ieronim și patr. Teofil al Alexandriei amintesc de 15 episcopi ciprioți.

Biserica era organizată în mitropolii. Administrația bisericească coincidea cu împărțirea administrativ-laică, cum era și la Bisericile din alte țări. Pe timpul lui Constantin cel Mare Biserica avea sediul la Salamina și depindea de Biserica din Antiohia. Pe timpul iscusitului orator Chiril de Pafos se presupune că centrul mitropolitan a fost la Pafos.

În sec. II și III insula a fost bîntuită de rătăcirile gnostice, dar Biserica Ortodoxă din Cipru a ieșit biruitoare în lupta cu ereziile, iar episcopii ei au rămas credincioși Ortodoxiei. Dintre acești ierarhi, mulți au fost iscușiți scriitori bisericești: Sf. Epifanie, Filon, Chiril de Pafos, Leontie (590—668), Teodor (665), Spiridon al Trimitundei ș. a.

Între Biserica din Cipru și cea din Antiohia au existat relații apropiate din cele mai vechi timpuri. Între 648—965 Ciprul a devenit arenă de războaie crîncene. Patr. Ioan al Antiohiei a voit să supună Biserica cipriotă. Însă prin can. 8 al Sinodului III Ecumenic se recunosc autocefalia Bisericii cipriote. Sinodul convocat de împăratul Zenon a întărit hotărârile Sinodului III Ecumenic. Împăratul a înminat o gramată Arhiepiscopului de Cipru, în care se menționa ca Întîistătătorul Bisericii cipriote să semneze cu cerneală roșie, să poarte mantie roșie și sceptru imperial în locul cîrjii arhieresti obișnuite. Autocefalia Bisericii din Cipru a fost întărită prin can. 39 al Sinodului Ecumenic V—VI (691).

Biserica cipriotă a suferit mult și din cauza invadatorilor arabi. După trecerea invaziilor înfloréște Biserica, înfloréște și monahismul. Dintre mănăstirile vechi

amintim: Măn. Sf. Nicolae, Înălțarea Sf. Cruci, a Sf. Antonie din Hitra (sec. IX) ș. a. Se mai păstrează încă mănăstiri din sec. XII.

Intre anii 45—1191 Cipru a fost sub dominația greacă.

În 1196 a pătruns ierarhia latină în Cipru, arhiepiscopul catolic avînd sediul la Leucosia. După moartea episc. Gherman, titlul și serviciul arhiepiscopului ortodox au fost cu totul abolite. Însă după cum reiese din istoria disputelor isihaste, relațiile Bisericii din Cipru cu cea din Constantinopol n-au fost rupte definitiv niciodată.

În 1571 Ciprul a fost ocupat de turci. În locul stăpînirii catolice a venit despotismul turcesc.

În timpul păstoririi arhiepiscopului Nichifor (1660) s-a hotărît ca arhiepiscopul să fie conducătorul spiritual și politic al poporului cipriot. Printre prerogativele sale i se atribuie un sigiliu special și semnătura cu cerneală roșie. El a vizitat de mai multe ori Istanbulul, unde a apărut drepturile poporului său.

După Nichifor au urmat la conducerea Bisericii cipriote arhiepiscopii: Silvestru (1718), Filotei (1740), Paisie, Cristofor de Pafos. Din cauza stăpînirii otomane Biserica a rămas un timp fără conducător. În 1821 a fost hirotonit ca arhiepiscop al Ciprului Ioachim, după care urmează Macarie I, care aduce mari servicii Bisericii cipriote, apoi Sofronie.

În 1878 Ciprul a trecut sub stăpînirea britanică.

După Sofronie a urmat Chiril II, apoi Chiril III (1916), care a trimis tineri la studii în străinătate. El muri în 1933. Biserica cipriotă a suferit și acum din partea străinilor. În 1947 a fost ales și înscăunat arhiep. Leontie, dar în curînd muri. În dec. 1947 a fost ales arhiepiscop Macarie II; după el urmă arhiepiscopul Macarie III (1950), care a luptat pentru independența Ciprului și azi e președintele Republicii Cipru.

În prezent, Biserica din Cipru este compusă dintr-o arhiepiscopie și trei mitropolii. În fruntea ei se află Arhiepiscopul Noii Justiniane și al întregului Cipru, Macarie III, cu sediul la Leucosia. Biserica cipriotă are 560 parohii, aproape 700 slujitori bisericești și 8 mănăstiri. Seminarul „Sf. Apostol Varnava” din Leucosia, la început cu doi ani, în prezent funcționează cu 3 ani de studii. Rector al Seminarului e arhim. Constantin Levkasiatis, iar inspector, mitropolitul Ghenadie de Pafos.

Din 1918, Biserica din Cipru editează organul său oficial „Apostolul Varnava”. Alte reviste: Dragostea (1940—1946), Renașterea creștină (1944—1954), Speranța, Viața bisericească ș. a.

400 ANI DE LA TIPĂRIREA PRIMEI CĂRȚI RUSEȘTI

În martie 1964 s-au împlinit 400 ani de la tipărirea „Apostolului”, prima carte tipărită în Rusia, în 1564, din ordinul lui Ivan IV și cu binecuvîntarea mitr. Macarie. Cartea este de format mare, cu un frumos frontispiciu, fiind tipărită între 1 aprilie 1563—1 martie 1564.

Ivan IV era un om cult și-l preocupa ridicarea nivelului cultural al patriei sale, urmărind și întărirea ideii că Moscova este a treia Romă. Teritoriul statului moscovit se mărise, numărul bisericilor crescuse. De aceea trebuiau tipărite și cărțile necesare pentru cult. Din postfața „Apostolului” — prima carte tipărită a lui Ioan Feodorov — aflăm, „...că el (Ivan IV) a început să gîndească,

cum să facă spre a avea cărți tipărite, după cum se află la Veneția, Frigia, la greci și în alte limbi, ca mai departe cărțile sfinte să fie alcătuite mai drept“.

Gutenberg a tipărit prima carte din lume (Biblia, 1455). Prima carte în l. slavo-rusă s-a tipărit la Cracovia (Octoihul, 1491). Asemenea cărți s-au mai tipărit și în Frigia (Italia), Muntenegru și Moldova.

Fondatorul tipăririi și editării cărților în l. bielorusă a fost Gheorghe F. Scorina († 1535), care a editat „Biblia rusă“ la Praga (1517), iar după aceea „Apostolul“ la Vilna (1525), care carte a servit, probabil, ca model pentru „Apostolul“ de care ne ocupăm.

În Rusia pătrunseseră din Apus multe cărți tipărite, prin diferite împrejurări, care au servit de model meșterilor ruși pentru tipărirea cărții ruse. Despre acest fapt mărturisesc cărțile tipărite într-un stil propriu rusesc.

Încă înainte de organizarea primei tipografii oficiale rusești din Moscova, a existat o tipografie mică, anonimă. Despre aceasta mărturisesc cărțile apărute înainte de „Apostol“. Această tipografie a existat, probabil, între 1556—1574. Cărțile tipărite în această tipografie sînt: Biblia (1555—1556), Psaltirea, Triodul, Pentecostarul și două ediții ale Evangheliei. Probabil că aici, în această tipografie anonimă, s-au format meșterii tipografi, ca Ioan Feodorov ș. a. La tipografia anonimă au lucrat tipograful Marușa Nefediev și gravorul Marușa Nichiforov, care au sosit la Moscova în 1556.

Prima tipografie de stat — din care a ieșit prima carte tipărită „Apostolul“ — a fost deschisă în Moscova din ordinul lui Ivan IV și susținută de mitrop. Macarie. Iar primii tipografi au fost diaconul Ioan Feodorov și Petru T. Mstislavici. Despre viața lui I. Feodorov nu se știe aproape nimic. Toată viața sa, Feodorov și-a dedicat-o răspîndirii Cuvîntului lui Dumnezeu, atît la Moscova, cît și după ce a plecat peste graniță.

Cele mai renumite opere de artă ale lui I. Feodorov au fost: Apostolul de la Moscova și Biblia de Ostrog din Lvov. Continuatorii operei lui Feodorov au fost: Petre T. Mstislavici și Andronic N. Neveja.

SF. LEONTIE, EPISCOP DE ROSTOV

În mai 1964 s-au împlinit 800 ani de la descoperirea moaștelor Sfîntului Leontie, episcop de Rostov, unul dintre renumiții arhipăstori ruși din sec. XI. El a fost înălțat la treapta de episcop în jurul anului 1050, fiind monah la mănăstirea Peșterilor din Kiev.

În ținuturile Rostovului locuia pe atunci neamul ciuzilor, care nu erau creștini. Episcopul Leontie s-a stabilit în apropierea orașului, lingă riul Brutovșcina, unde și-a făcut o mică biserică în cinstea Sf. Arhanghel Mihail. Copiii care veneau la el îi introducea în începuturile credinței creștine, după care îi boteza. După copii s-au botezat și unii dintre locuitorii adulți ai orașului. Alții, însă, s-au pornit cu minie împotriva lui, astfel că lucrarea apostolească a Sf. Leontie s-a terminat cu moarte mucenicească. Cu toată probabilitatea, el a fost ucis în 1073 și a fost înmormîntat în biserica Preasfîntei Născătoare de Dumnezeu. Letopisețul spune că această biserică a fost construită de primul episcop al Rostovului, pe timpul cneazului Vladimir, în 991, unde au slujit 7 episcopi: Teodor, Ilarion, Leontie, Isaia, Efrem, Nestor și Leon. În 23 mai 1164, cu ocazia săpăturilor făcute pentru zidirea unei noi biserici, au fost descoperite moaștele Sf. Leontie. Trupul

Sfântului a fost așezat în biserica Sf. Apostol și Evanghelist Ioan, iar în 1170 în biserica Preasfintei Născătoare de Dumnezeu.

Episcopul Ioan de Rostov a compus canonul Sf. Leontie și a stabilit prăznuirea acestui Sfânt în ziua de 23 mai, ziua descoperirii moaștelor sale.

LEGENDA DE PIATRĂ

Dacă mergi pe teritoriul bulgar, la 20 km de Varna, pe ambele părți ale drumului, verdeța dispăre. Vântul ușor ce mină nisipul, clădește din el mici dune. Și iată, dintr-odată, se deschide în față o neobișnuită priveliște: blocuri stincoase enorme, ca niște coloane ale unor palate misterioase, împrăștiate pe terenul pietros. De aceste locuri poporul a legat o legendă istorică.

Mulți ani în urmă, spune legenda, pământul bulgar a fost supus de otomani. Locuitorii din satele apropiate s-au ascuns în pădurile seculare. Mult timp ei n-au voit să se supună otomanilor. Atunci, aceștia au hotărât să dea foc pădurii spre a supune pe acest popor curajos. Însă s-a produs o minune — pădurea și oamenii au împietrit, astfel că străinii n-au putut învinge pe mindrii apărători ai pământului natal.

Știința explică altfel provenința „pădurii de piatră”. Ea cuprinde un teritoriu de 30—40 Km². Dar cea mai mare atenție a turiștilor este atrasă de „Pietrele răvășite”. Acest fapt e pus în lumină de proclamarea locului ca rezervație naturală.

C. PISTRUI

ÎNSCĂUNAREA NOULUI MITROPOLIT ORTODOX AL CEHOSLOVACIEI

După renunțarea la conducerea Mitropoliei ortodoxe cehoslovace a I. P. Sf. Mitropolit Ioan de Praga, pentru motive de boală, s-a întrunit la 23 octombrie 1964, la Prešov, în Slovacia, Adunarea generală mitropolitană, care prin vot unanim l-a ales ca succesor pe I. P. Sf. Arhiepiscop Dorotei de Prešov. Intronizarea festivă a avut loc la Praga, în catedrala Sf. Ciril și Metodie, în 25 octombrie. I. P. Sf. Mitropolit Dorotei a fost întâmpinat de un sobor de 14 preoți, în frunte cu P. Sf. Episcop Metodie de Trebišov, care i-a înmănat și a doua Panaghie cu chipul Mîntuitorului Iisus Hristos, semn distinctiv mitropolitan, precum și cirja pastorală, purtată odinioară de episcopul martir Gorazd.

La sfîrșitul Sf. Liturghii I. P. Sf. Mitropolit Dorotei s-a adresat celor de față cu următoarele cuvinte: Vin să slujesc Biserica, să fiu frate fraților și prieten prietenilor; înaintea mea stau figurile luminoase ale înaintașilor mei, episcopul Gorazd și mitropolitii Elefterie și Ioan. Cirja pastorală a vlădicului îmi va aminti neconținut de opera ce a săvîrșit-o pentru Ortodoxia cehoslovacă și pentru Patrie; voi stăruia să urmez această cale și exemplul lor. Vă rog să trăim în dragoste, în înțelegere și în unitatea Duhului păcii (Efes. 4, 3).

Cuvîntul de salut al I. P. Sf. Mitropolit Ioan l-a citit pînă Jiri Novak, vicarul Mitropoliei. Apoi au urmat cuvîntările de salut și felicitare din partea oaspeților, rostite de: I. P. Sf. Mitropolit Ioasaf din Kiev, P. Sf. Episcop Emilian din Patriarhia bulgară, P. Sf. Episcop Ștefan din Mitropolia ortodoxă polonă și P. Sf. Episcop Metodie din Trebišov. S-au asociat cu omagieri Patriarhul bisericii cehoslovace M. Novak din Praga, seniorul Bisericii Fraților cehi J. Hrejsa, episcopul reformat

slovac I. Varga și alții, din cadrul Mitropoliei ortodoxe cehoslovace. S-a citit și felicitarea trimisă de către ministrul școlilor și al culturii, C. Cisar.

I. P. Sf. Mitropolit Dorotei s-a născut la 20 octombrie 1913, în Nankov, din Ucraina Carpatică. După absolvirea școlii medii din Hust a activat ca laborant în Institutul economic de stat. În 1938 a intrat ca rasofor în Mănăstirea Sf. Nicolae din Iza, primind apoi schima mică și numele de Dorotei; în 1941 a fost hirotonisit ieromonah de către episcopul Vladimir Roici, care depindea de Patriarhia sîrbă. Între anii 1942—1950 a administrat variate parohii și din 1951 a funcționat ca duhovnic al mănăstirii istorice din Mukacevo și era inspector-exarh al mănăstirilor. Terminînd Academia duhovnicească din Leningrad, a fost chemat în 1955 în serviciul Mitropoliei ortodoxe cehoslovace, la cererea Mitropolitului Elefterie de Praga. În august 1955 a fost ales episcop pentru eparhia Prešov din Slovacia. În octombrie 1963 a fost distins cu demnitatea de arhiepiscop, împlinind vîrsta de 50 de ani. (Hlas Pravoslavi 10, 1964).

CUVÎNTARE COMEMORATIVĂ, NU FUNEBRĂ

Problema cuvîntărilor funebre constituie o sarcină deosebită pentru preoți. De aceea, binevenită este publicarea articolului: „Despre cuvîntările funebre“, în revista „Mitropolia Banatului“ 1/3 1964 (de către pîr. Florian Stănescu-Gighera din Gighera, Segarcea, reg. Oltenia). În completare, pîr. Fl. Stănescu mai face următoarea observație, comunicată în scris:

O confuzie extinsă este aceea cînd între cuvîntările funebre, rostite de Sf. Grigorie de Nazianz, se numără și elogiul care el l-a adus la moartea Sf. Vasile cel Mare. În cartea despre Sf. Vasile cel Mare, publicată de mitropolitul primat Iosif (București 1898, p. 465) citim: Sf. Grigorie de Nazianz, grav bolnav la Seleucia, nu a putut da amicului său (Sf. Vasile) această datorie; el nu putu veni nici măcar spre a adresa un adio suprem rămășițelor sale, în momentul cînd ele fură depuse în mormînt. Elogiul său fu rostit de cei doi frați, Sf. Grigorie de Nișa și Sf. Petru de Sebastia. Boala împiedică pe Sf. Grigorie de Nazianz de a lăuda în mod public pe amicul său în ziua înmormîntării, însă cînd se săvîrși aniversarea morții lui, Sf. Grigorie de Nazianz veni la Cezareea și rosti cuvîntarea sa funebă.

După „Antologia din literatura patristică greacă“, publicată de prof. V. Ionescu și N. Ștefănescu (București 1960 p. 151), se știe că: Sf. Vasile cel Mare a trecut la cele veșnice la 1 ianuarie 379. Pietenul său, Sf. Grigorie Teologul, a fost chemat tocmai în acest timp la Constantinopol, ca să restabilească dreapta credință împotriva lui Macedoniu și, deci, nu a putut lua parte la înmormîntare. El plecase din Nazianz în grabă și a revenit abia în anul 381, ca să-l cinstească pe marele Vasile, în cetatea Cezareea Capadociei.

Așadar, Sf. Grigorie de Nazianz nu a rostit o cuvîntare funebă, nefiind la înmormîntarea Sf. Vasile, ci numai una comemorativă, la aniversarea morții.

În adevăr, prin cuvîntare funebă propriu-zisă, trebuie să înțelegem cuvîntarea pe care o rostim găsindu-ne față în față cu mortul, lingă sicriu, sau fără sicriu, cînd e rostită în intervalul de cînd persoana și-a dat duhul și pînă la înmormîntare. O cuvîntare care a fost rostită la doi ani după moarte nu mai este funebă, ci comemorativă.

UN INSUFLEȚIT CERCETĂTOR

Istoria medievală are la Universitatea din Cluj un însuflețit cercetător în persoana prof. Fr. Pall. Pornind de la importanta lucrare „Vasile Lupu și Patriarhia din Constantinopol”, publicată (în Balcania VIII 1947) cu material inedit, și până la lucrările recente: „Știri noi despre expedițiile turcești în Transilvania în 1438” (Anuarul Institutului de Istorie din Cluj, I—II, 1958—1959), recenzată în „Byzantinoslavica” (XXV—1, 1964, p. 164 s. și Anuarul Institutului de Istorie din Cluj V, 1962), oferă cu limpezime precizarea unor elemente noi, legate și de documentări inedite. În articolul: „Frământările sociale...” autorul subliniază atmosfera încinsă, în jurul anului 1570, anul publicării Liturghierului românesc de Coresi la Brașov, care s-a produs la Cluj, pe atunci focarul curentului burghez celui mai radical al Reformei în Transilvania: antitrinitarismul. Tot la Cluj au apărut și primele greve ale breslașilor transilvăni. De aceea s-a părut nimerit unor autori să creadă că și răscoala de la Bobilna din 1437, a avut în componența ei și unele idei radicale ale husiților radicali, prezenți pe atunci în refugiu în Transilvania.

În 1570 Clujul apare ca oraș mare și bogat, cu aproape 8500 locuitori, fiind al doilea oraș ca mărime din Transilvania, după Brașov, care pe atunci număra mai bine de 9.000 locuitori. Dar grevele calfelor de argintari și ale jelerilor, răscoalele plebeilor din Sibiu și Brașov dovedesc îndestul că situația economică a populației nu era tocmai mulțumitoare. Autorul constată că aceste mișcări populare se încadrau și în atmosfera frământată provocată de reformele luterană, calvină, anti-trinitară și chiar anabaptistă și libertinist-spirituală, adusă dinspre Ungaria și Polonia. Astfel mișcările plebeie și țărănești s-au amestecat în felul lor în disputele Reformei.

Biblioteca Mitropolitană Sibiu

STUDIILE DE BIZANTINOLOGIE,

deși datează de timp îndelungat, încă nu și-au epuizat subiectele. Un domeniu special de cercetări îl prezintă bizantinismul între slavi. Cu această specialitate se ocupă revista „Byzantinoslavica” de la Praga, despre care s-a mai amintit în această revistă.

Nr. 1, anul XXV, pe 1964, al revistei cuprinde un interesant material, din care reținem următoarele:

E. Fallieri, de la Roma și I. Duicev, de la Sofia prezintă: Calendarul cu stihire al lui Cristofor din Mitilene (p. 1—36). Acest calendar datează din sec. XI și a fost alcătuit de renumitul poet și literat bizantin Cristofor din Mitilene, în formă simplificată în ce privește indicarea sfinților zilei. El s-a bucurat de multă trecere, făcându-i-se apoi prin tipar numeroase ediții la Veneția, între 1545 și 1831. Autorul citează și manuscrisul medio-bulgar de la mănăstirea Slatina din Moldova, din 1583. Dar acest calendar al lui Cristofor nu s-a bucurat de atenția slavilor ortodocși, așa că el lipsește în edițiile slavone ale Horologiilor din 1566, 1642, 1692, 1740 etc. Originalul medio-bulgar pare să provină din Bulgaria, din sec. XIV.

J. Verpeaux, de la Paris, se ocupă cu: Primele ediții ale Tratatului despre oficii, atribuit lui Pseudo-Codinus de la Bizanț (p. 37—51). Se constată în cele din urmă că atenția ce au acordat-o editorii germani umaniști acestui tratat în 1553, 1588, 1596 și 1625 indică o deosebită influență a Bizanțului asupra umanismului european.

Prof. M. Loos, de la Praga, continuă cu expunerea asupra: Mișcării paulicinelor de la Bizanț (p. 52ss) indicind concepția lor religioasă și opoziția, alături de bogomili, contra Bisericii oficiale ortodoxe.

Prof. F. M. Bartoș, de la Praga, continuă prezentarea subiectului: Un delegat al Bisericii husite la Constantinopol în 1451—2 (p. 69ss) în care este vorba despre tratativele lui Petru Payneus Engliš cu Gheorghe Scholariul și alții, după ce a trecut și prin Moldova.

În fine, prof. V. Tkadlcik, de la Praga, se ocupă cu tema: Monahul Chrabr și originea scrisului slavon (p. 75—92). Pe baza unei analize atente, istorice și filologice, a ajuns la următoarele concluzii: 1. Chrabr, care e un atribut (Viteazul) și acopere pe Sf. Naum, ucenicul Sf. Metodie din Moravia, neagă în Apologia scrisului slavon nașterea unui scris slavon înainte de Ciril și Metodie; 2. El cunoaște numai un singur scris slavon și anume glagolitică cirilometodiană; 3. Contra acesteia, țarul Simeon al bulgarilor, preferind un contact direct cu Bizanțul, ar fi susținut un alt alfabet, bazat mai direct pe literele grecești; 4. Atunci a luat ființă cirilica, după apariția Apologiei lui Chrabr, care datează din 893, ca un fel de compromis între poziția lui Chrabr și a țarului Simeon; autorul ei ar fi fost Constantin din Bulgaria.

Este evident, deci, că aici se apără teza veche despre prioritatea glagolitică creștină, care ar fi fost inițiată de Constantin și Metodie. De această părere era și prof. I. Goșev, în „Foile glagolitice de la Rila” (Sofia 1956; vezi problema tratată de M. Șesan, în „Mitropolia Ardealului” 1/3, 1961; în „Mitropolia Moldovei” 11/12, 1961; în „Mitropolia Banatului” 1/2, 1963; în „Nabozenska Revue” 1/2, Praga 1963 și în Insemnări din „Mitropolia Ardealului”).

Teza trebuie însă corectată. Astfel slavistul sovietic V. A. Istrin, în „Originea scrierii slavo-ruse” (Moscova 1960), a arătat că încă din sec. VIII se poate vorbi despre existența unei scrieri protochirilice și protoglagolitice (laice); Constantin și Metodie au cunoscut o speță de acest alfabet precresțin slavon și l-au modificat, apropiindu-l de unciala greacă și astfel a luat naștere cirilica, pe care frații au adus-o cu ei în Moravia, în 863, deci cu 30 ani înainte de apariția Apologiei lui Chrabr. Că frații apostoli slavoni au adus cu ei în Moravia scrisul cirilic-uncial și ritul bizantin, aceasta o confirmă recent prof. J. Kurz, în „Importanța activității fraților Ciril și Metodie pentru cultura slavă” (Slavia 32, Praga 1963, p. 309ss); prof. A. Dostal, la Conferința slavistă a Universității Harvard din S.U.A. (vezi în Cesky Zpas 28/29 1964 și Hlas Pravoslavi 6/7, Praga 1964, p. 162; Athosul ca apărător al moștenirii cirilometodiene; Hlas Pravoslavi 6/7, 1964, p. 140ss; și în fine: Expoziția Moravia Mare 1964, Brno, în Cesky Zpas 32/33 pe 1964). Se mai opune și faptul că dacă glagolitică ar fi fost cirilometodiană, atunci în regiunile carpatice și balcanice ea ar fi trebuit să apară în inscripții; dar nu este cazul, ci primele inscripții sînt cirilice, încă din 895. În fine, se opune realitatea, căci în acele vremi țarul Simeon era dușmanul neîmpăcat al Bizanțului și deci nu putea nutri gîndul să introducă în Bulgaria un tip grecesc de scris. Din contră, această realitate ne îndeamnă să credem astfel: contra cirilicii cirilometodiene, susținută în Bulgaria de Sf. Naum (Chrabr) și alți ucenici ai Sf. Metodie, țarul Simeon dorea să mențină vechea glagolitică macedoneană (laică), care și-a pierdut caracterul grecesc și părea mai locală, și dorea să o introducă și în Biserică. Atunci Chrabr își compune Apologia, în 893, vrînd desigur să arate că primul alfabet creștin a fost al fraților Ciril și Metodie, adică cirilica.

Volumul se încheie cu o bogată parte a recenziilor și notelor bibliografice, în care sînt citați și autorii romîni: I. Barnea, I. Crăciun, Gh. Cronț, V. Grecu, Al. Georgescu, I. Iufu, C. Stănică, M. Popescu, N. Bănescu, M. Berza, B. Cimpina, E. Frances, M. Guboglu, A. Oțetea, R. Manolescu, Fr. Pall, Gh. Ștefan, St. Ștefănescu, C. Nicolescu, N. Comșa, E. Condurachi, P. Diaconu, G. Florescu, I. Ionescu, I. Ioniță, C. Matasă, M. Matei, B. Mitrea, I. Nestor, D. Popescu, M. Rusu, D. Tudor, V. Vătășianu, E. Zaharia, C. Cihodariu, N. Grigoraș, V. Papacostea, A. Munteanu, M. Șesan, P. Năsturel, O. Căciulă, I. Zugrav, istorici, arheologi, literați și teologi.

DESPRE K. BARTH

Cunoscutul teolog protestant *Karl Barth* — autorul Teologiei dialectice, axate pe relația dintre: Eu-Tu, numită și „teologia crizei” sau „teologia în fața judecării finale” — și-a încheiat activitatea de profesor la Facultatea teologică reformată de la Basilea, în semestrul de iarnă 1961/62, împlinind vîrsta de 80 de ani. Ultimele lecții, ca o sinteză a teologiei sale — care este expusă într-o mare: Dogmatică creștină, în 10 volume, în curs de publicare — au apărut în lucrarea: „Introducerea în Teologia evanghelică” (*Einführung in die evangelische Theologie*, 1962).

Vorbînd de teologia evanghelică, autorul precizează că nu este vorba de o noțiune confesională, ci de o teologie axată pe Evanghelie. De aceea teologia creștină trebuie să fie modestă, moderată, critică și îmbucurătoare. Ea lămurește Cuvîntul lui Dumnezeu depus în Scriptură și deci cheamă la viață, la legămîntul cu Dumnezeu, la trăire întru Hristos. Apostolii au avut în fața lor pe Hristos cel viu și astfel teologia ucenicilor lui Hristos este un răspuns la Cuvîntul divin. Ea nu poate fi o jonglerie abstractă de idei și scheme, ci trebuie să îndrumeze la concretul creștin pentru viață. Astfel, o teologie schematizată și un bisericism birocratic nu duc la calea dorită de Mîntuitorul Hristos. Dimpotrivă, El a dorit o teologie vie, activă, care să dea îndrumări credincioșilor pentru fiecare zi din viață. Astfel, teologia nu este vorbărie, căci „cel ce vorbește mult, nu este scutit de păcat” (Proverbe 10, 19.) Teologia trebuie să lămurească nădejdea și începe cu rugăciune. De aceea ea trebuie să fie totodată și o acțiune liturgică. (Notă: precum este în Ortodoxie), fără ritualism mecanic. Ea trebuie susținută prin studiu neconținut, prin slujire concretă și să activeze dragostea creștină (agape). Astfel ea va duce pe credincioși la Hristos, Domnul dragostei și al păcii. Unde va exista această dragoste, acolo teologia și-a îndeplinit misiunea ei.

În baza acestor considerente, K. Barth a sprijinit mișcările pentru pace în lume, cerînd colaborare sinceră între oameni, îmbunătățirea relațiilor dintre state, înlăturarea războiului rece și a focarelor de conflicte; cere înlăturarea armelor atomice pe baza unei dezarmări reale. Numai atunci teologii își vor fi împlinit datoria dacă stăruie pe această linie, căci altfel creștinii vor cădea cu toții sub mînia lui Dumnezeu. (După revista: *Nabozenska Revue* 3/4, Praga 1964, p. 114-119).

ATHOSUL — PĂSTRĂTOR AL TRADIȚIILOR CIRILOMETODIENE

Acesta este titlul unui articol instructiv, apărut în revista Mitropoliei ortodoxe cehoslovace „*Hlas Pravoslavi*” (nr. 6/7, Praga 1964, p. 140ss). Pentru importanța informațiilor indicăm următoarele: Religiozitatea ortodoxă se manifestă prin trei căi și anume: participarea activă la viața liturgică a Bisericii, rugăciunea

din adîncul inimii și dragoste pentru Hristos și Sf. Scriptură. Așa au accentuat-o Sfinții Părinți, și așa s-a continuat și au aplicat-o și frații apostoli Constantin-Ciril și Metodie în misiune la slavi. Practica au continuat-o și ucenicii acestora, și după ce au fost alungați din Moravia, în 885; ea a fost aplicată și de primii monahi dintre slavi, care o considerau cirilometodiană, cum se constată din viețile Sf. Ciril și Metodie. În acest cadru circulau și textele slavo-bisericești cirilice (cirilometodiane) și glagolitice (dalmatine și bulgare), între care se impune, la sfîrșitul sec. X, Codicele Zografos și Codicele Marian, apoi și Codicele Assemani.

Înălțarea Athosului ca centru monahal deosebit, din 963, a atras spre el și monahi slavi, care s-au stabilit mai întîi în mica mănăstire Xilurg și apoi în Mănăstirea tesaloniceană, numită ulterior Rossikon. Chiar în acest mediu grecesc monahii slavoni au continuat cu cirilometodismul lor, bine știind că a fost aprobat de patriarhul Fotie în 863 și 882. Astfel în sec. XI textele slavo-bisericești circulau între Mănăstirea Sazava din Boemia, Măn. Murășana din Banat, Măn. Rila și Ohrida din Bulgaria spre Athos și de acolo spre Rusia kieveană. La noua mănăstire proprie, bulgară, Zografos, din Athos, s-au centralizat aceste texte slavo-bisericești, adăugîndu-se ulterior Psaltirea Sinaitică și Euhologiul Sinaitic, pentru că au fost găsite în Măn. Sf. Ecaterina din Sinai.

Dacă la Măn. Zografos s-au păstrat îndeosebi textele cirilometodiene de conținut biblic și liturgic, la noua Mănăstire sîrbească Hilandar de la Athos, de la finea sec. XII, s-au păstrat îndeosebi textele literare și artistice, precum: Viețile Sf. Constantin-Ciril și Metodie, Viața Sf. Naum, Viața Sf. Clement și altele, ca Apologia despre litere a lui Chrabr bulgarul. Aceste texte constituie pînă azi baza cirilometodismului scris și totodată și sursa de informație pentru slaviști și filologi.

COLABORAREA ECUMENISTĂ A CREȘTINILOR

În cadrul variatelor întruniri organizate de Consiliul Ecumenist al Bisericii de la Geneva, de mișcarea Conferinței Creștine pentru Pace de la Praga, de mișcarea Bisericii europene pentru contacte Est-Vest numită Mișcarea de la Nyborg, de mișcarea pacifistă Puidoux și de altele, face necesară și cunoașterea grupărilor creștine, cu ai căror delegați vin în contact participanții ortodocși.

Una din aceste grupări este și: Alianța mondială a creștinilor liberi. Este bine cunoscută intoleranța Curiei papale care, în 1563, după conciliul de la Trident, a realizat organizarea individualistă a Bisericii romano-catolice. Cu aceasta a sporit numai opoziția protestanților de variate confesiuni. Fiind persecutați, unii s-au ascuns sub variate denumiri: galicani, iosefiniști, liberaliști, liber-cugetători etc.

În 1825 a apărut în Anglia prima asociație de liber-creștini, numită: Asociația britanică și externă a unitarienilor, în care s-au asociat cu timpul grupările presbiteriene și liberaliste, adică cele neincadrate în vreo grupare confesională stabilită, cu doctrină fixată. Același lucru s-a întîmplat și în America-S.U.A.

În 1881 s-a născut: Conferința națională (supraconfesională) a bisericilor liber-britanice. În 1900 i-a urmat o Conferință similară în S.U.A. Ambele conferințe s-au înțeles asupra organizării unor congrese internaționale, care s-au inaugurat în 1907 prin întrunirea de la Boston, la care au participat 15 grupări unitariene, presbiteriene și liberaliste locale.

Au urmat apoi congresele de la Berlin, în 1910, Paris, în 1913, Boston, în 1920, Leiden-Olanda, în 1923, Praga, în 1927, gazdă fiind Biserica cehoslovacă (pe atunci, de colorit mai unitarian), apoi la St. Gallen, în Elveția, în 1930, când s-a precizat că: Conferința-Alianța bisericilor libere — a Creștinismului liber — este asociația ucenicilor lui Iisus, care se simt chemați prin credință spre cunoașterea adevărului și a lui Dumnezeu și care se întrunesc spre cinstirea lui Dumnezeu în spiritul lui Hristos. În aceste împrejurări de teologie largă, nefixată, s-a putut lărgi cercul grupărilor locale participante la 35, dînd naștere unei Alianțe mondiale pentru creștinism liber și libertate religioasă (I.A.R.F.), cu centrul la Haga.

Congresele Alianței IARF au continuat apoi la Copenhaga, în 1934, Oxford, în 1937, Cambridge, în 1946, Amsterdam, în 1949, iar Oxford, în 1952, Belfast-Irlanda de nord, în 1955, Chicago, în 1958 și Davos-Elveția, în 1961.

Ultimul congres, al 18-lea, a avut loc la 23 august 1964, la Haga, cu tema principală: Religia pentru lumea de mîine, cu subtemele: Știința și religia, Măsura morală pentru lumea de mîine, Dinamismul credinței și comunitatea, Grija pentru căile proprii. Participă delegați olandezi, germani, americani, englezi, elvețieni, maghiari, cehoslovaci (Biserica cehoslovacă, prin patriarhul M. Novak) și alții. Ca îndrumare de principiu pentru tematici este orientarea generală spre concret, spre problemele actualității ale omului și omenirii, care e dornică de colaborare, înțelegere și pace. (Vezi revista: Cesky Zpas, nr. 34/35 din 20 august 1964, Praga).

M. ȘESAN

DOCUMENTE INEDITE DIN CANCELARIA MOLDOVENEASCĂ

Harnicul cercetător, pâr. Dr. Paul Mihail, de la Iași, a publicat 23 de documente originale slave — pe care le-a cercetat în fondul arhivistic al Metocului Sf. Mormînt din Constantinopol, în 1931 — în lucrarea: „Documente inedite ale cancelariei moldovenești din veacul al XVII-lea” (Din arhiva Metocului Sf. Mormînt din Constantinopol), în revista: „Studii”, revistă de istorie, an. XVII (1964), 2, p. 335—359. Aceste documente au fost emise de cancelaria Moldovei între anii 1548, august 22 și 1600, iulie 29, și au ajuns la Constantinopol în urma secularizării averilor mănăstirești. Majoritatea sînt *inedite* (14 la număr), iar restul au fost cunoscute pînă acum numai după copii slave sau traduceri vechi (unele defec-tuoase) și chiar după rezumate.

Aceste documente privesc mănăstirile Bistrița, Galata, Sf. Sava și Tazlău. Dintre ele, cîteva privesc întăriri de proprietate asupra unor moșii către alte persoane.

Editorul subliniază în cuvîntul introductiv importanța a două acte: unul provine de la Mihai Vodă Viteazul, dat în Iași, la 29 iulie 1600. Se publică astfel pentru prima dată *originalul*, pînă în prezent conținutul acestui document fiind cunoscut numai dintr-o traducere.

Al doilea face parte din puținele acte emanate din cancelaria domnească din porunca doamnei. E vorba de doamna Maria, născută Amiralî, din Rhodos, soția lui Petru Vodă Schiopul, care confirmă mănăstirii Galata (ctitoria familiei voievodului), în anul 1584, septembrie 19, satul Teișori din ocolul Botoșanilor, dăruit de soțul ei numitei mănăstiri.

Se publică integral textul slav, urmat de o bună traducere romînească și o sumară descriere a documentului (original, dimensiunile hîrtiei, felul pecetii). La

început, o listă a tuturor celor 23 de documente, care cuprinde data (anul erei noastre, apoi văleatul, luna, ziua și localitatea unde a fost emis). Un rezumat al actului contribuie la facilitarea cercetării acestui mănunchi prețios de documente. Această listă e precedată de un scurt cuvînt lămuritor asupra provenienței și importanței actelor.

Publicarea se încheie cu trei facsimile dintre care primul e cel emis de Mihai Viteazul, în Iași, la 1600.

A. ILIEȘ-ȚIPOIA

CITEVA CUNOȘTINȚE DE FOLOS OBȘTESC

— Un om face în medie 20.000 de pași pe zi. Într-un an, această cifră se ridică la 7 milioane, iar în 70 de ani de viață la aproximativ 500 milioane.

Aceasta reprezintă aproape 384.000 de kilometri, adică distanța de la Pământ la Lună.

*

— Mulți microbi — de pildă ai tuberculozei, scarlatinei, difteriei, dizenteriei, cărbunelui, variolei, poliomielitei (paralizia infantilă), ș. a. — rămîn virulenți și după ce se „usucă” pe hîrtia cărților și revistelor.

Cărțile folosite de un bolnav de scarlatină pot conține ani de zile microbi care provoacă contaminarea.

*

— Glandele lacrimale secretează zilnic maximum 120 de lacrimi. Greutatea medie a unei lacrimi este 1 gram; deci ambii ochi pot „vărsa” într-o zi cel mult 120 grame de lacrimi, oricît de tare am plînge.

...Dar aceste lacrimi nu sînt irosite degeaba, ele servind la umezirea globilor oculari și, deci, la protecția organului văzului.

*

— Regiunea de pe glob în care se înregistrează cea mai rapidă creștere a populației este jumătatea de nord a Americii de Sud. Populația acelei regiuni — în prezent: 121.000.000 locuitori — crește cu 3,2 la sută anual. Țările din acea regiune sînt: Bolivia, Brazilia, Columbia, Ecuador, Peru, Venezuela, precum și cele trei Guyana (britanică, olandeză și franceză). Cel mai rapid ritm de creștere îl are Brazilia (populație: 78.000.000 locuitori) cu 3,6 la sută anual, urmată de Venezuela (populație: 8.100.000 locuitori) cu 3,3 la sută anual.

*

— Crește nivelul oceanelor, ne asigură Francis P. Shepard, specialist aflat în serviciul lui Scripps Institution of Oceanography din La Jolla (California). Creșterea reprezintă, în medie, aproape un milimetru pe an.

Amintitul cercetător științific își bazează concluziile sale pe diferite obiecte, în prezent scufundate în apă și care se aflau deasupra nivelului mării cu mai multe mii de ani în urmă. Topirea ghețarilor în Antarctica și, în mai mică măsură, în Groenlanda, ar explica acest fenomen.

În cursul ultimilor 6.000 de ani, ridicarea constatată a nivelului apelor a reprezentat un total de 6 m, iar în vremurile preistorice nivelul mărilor era inferior cu 90—150 m celui actual.

R.

TIPOGRAFIA EPARHIALĂ
S I B I U

Biblioteca Mitropolitană Sibiu